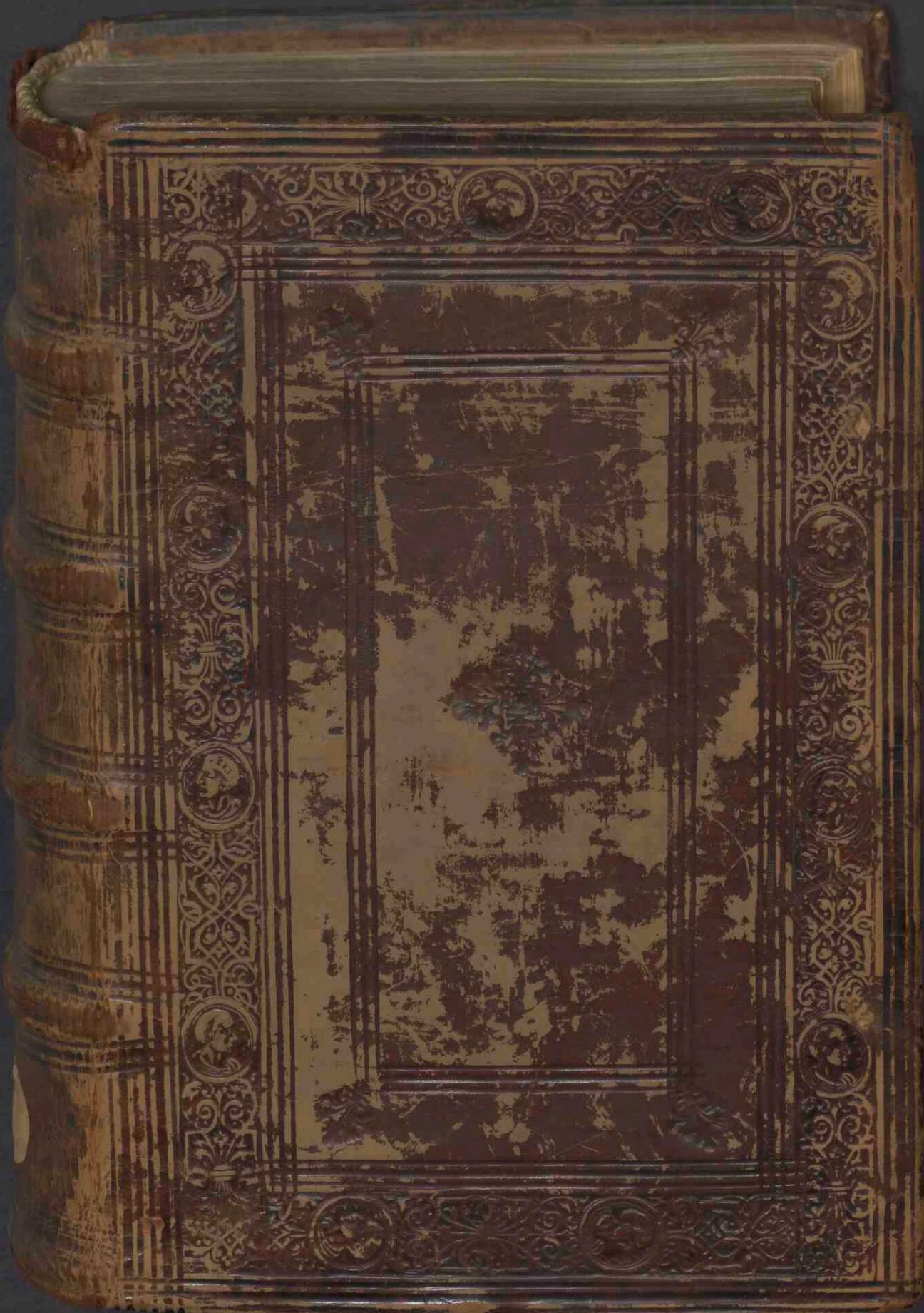

Disputationum de medicina noua Philippi Paracelsi pars prima [-quarta et vltima] ...

<https://hdl.handle.net/1874/436938>

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
  - de kopsnede
  - de frontsnede
  - de staartsnede
  - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

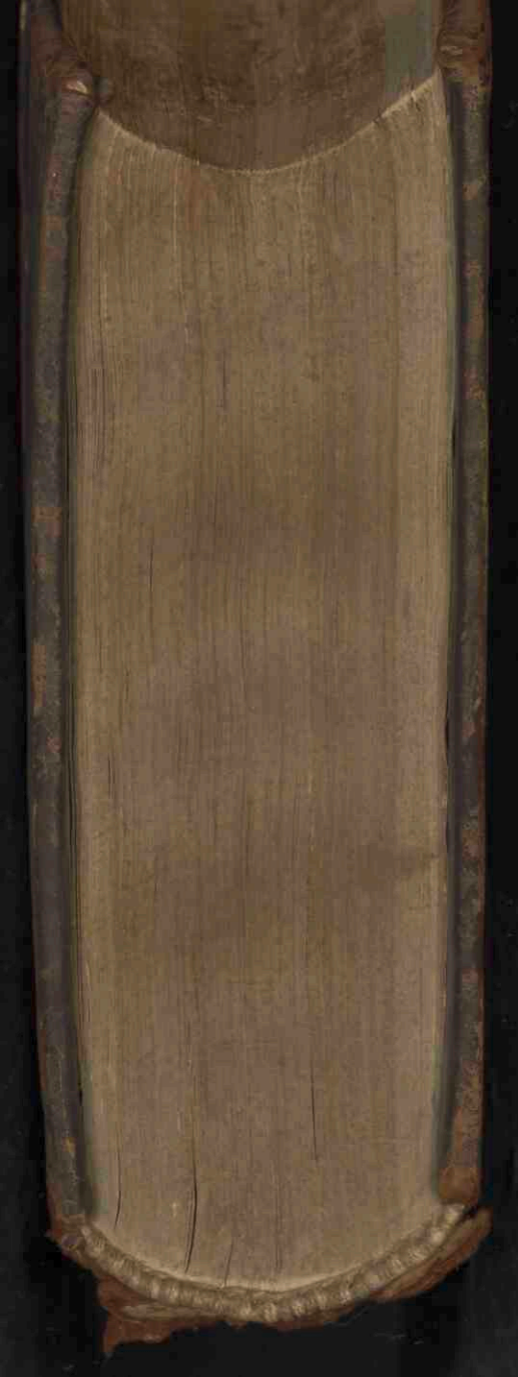
Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

O. qu.

89

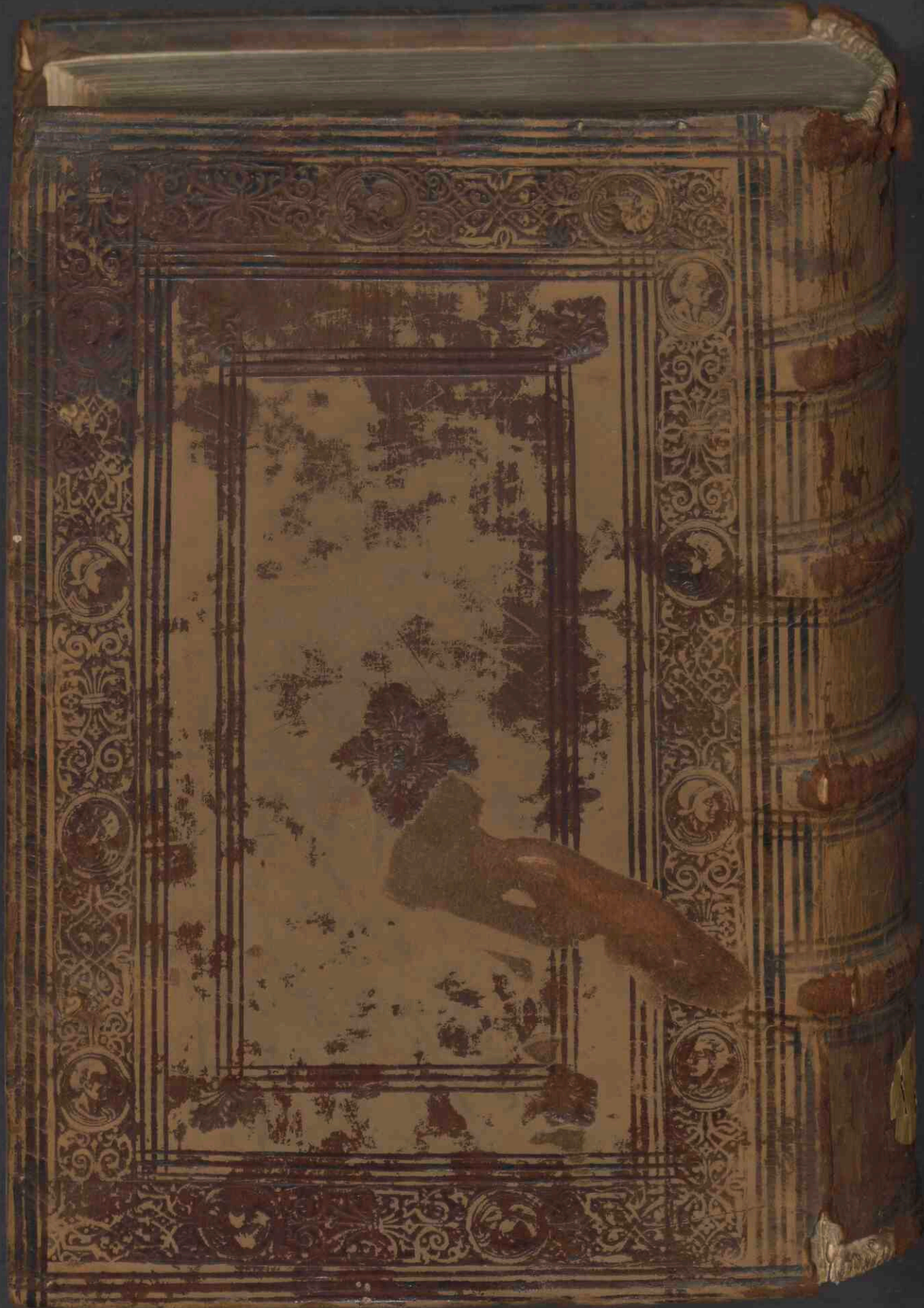
1810
1810

4

ff

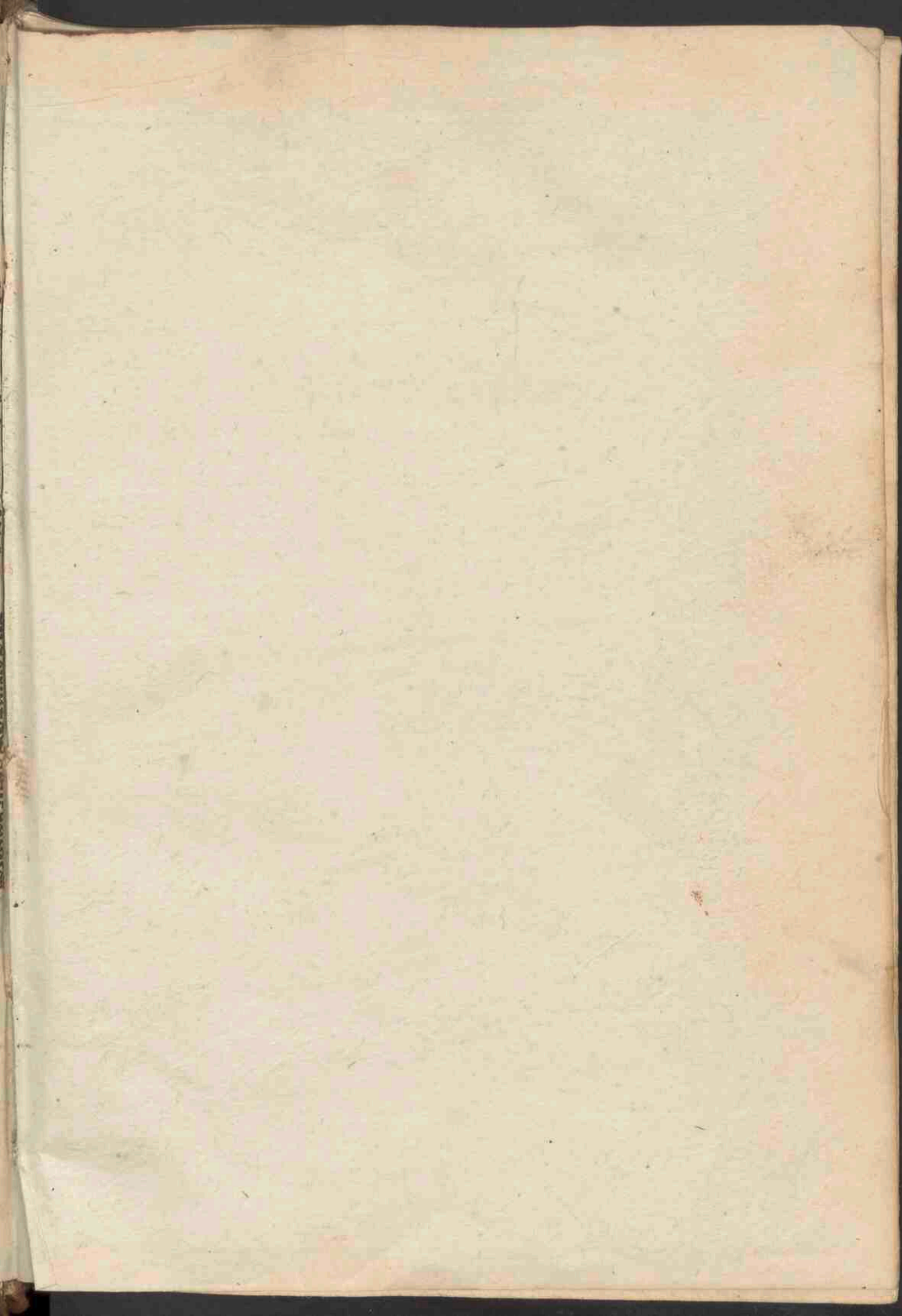
7060

Medici

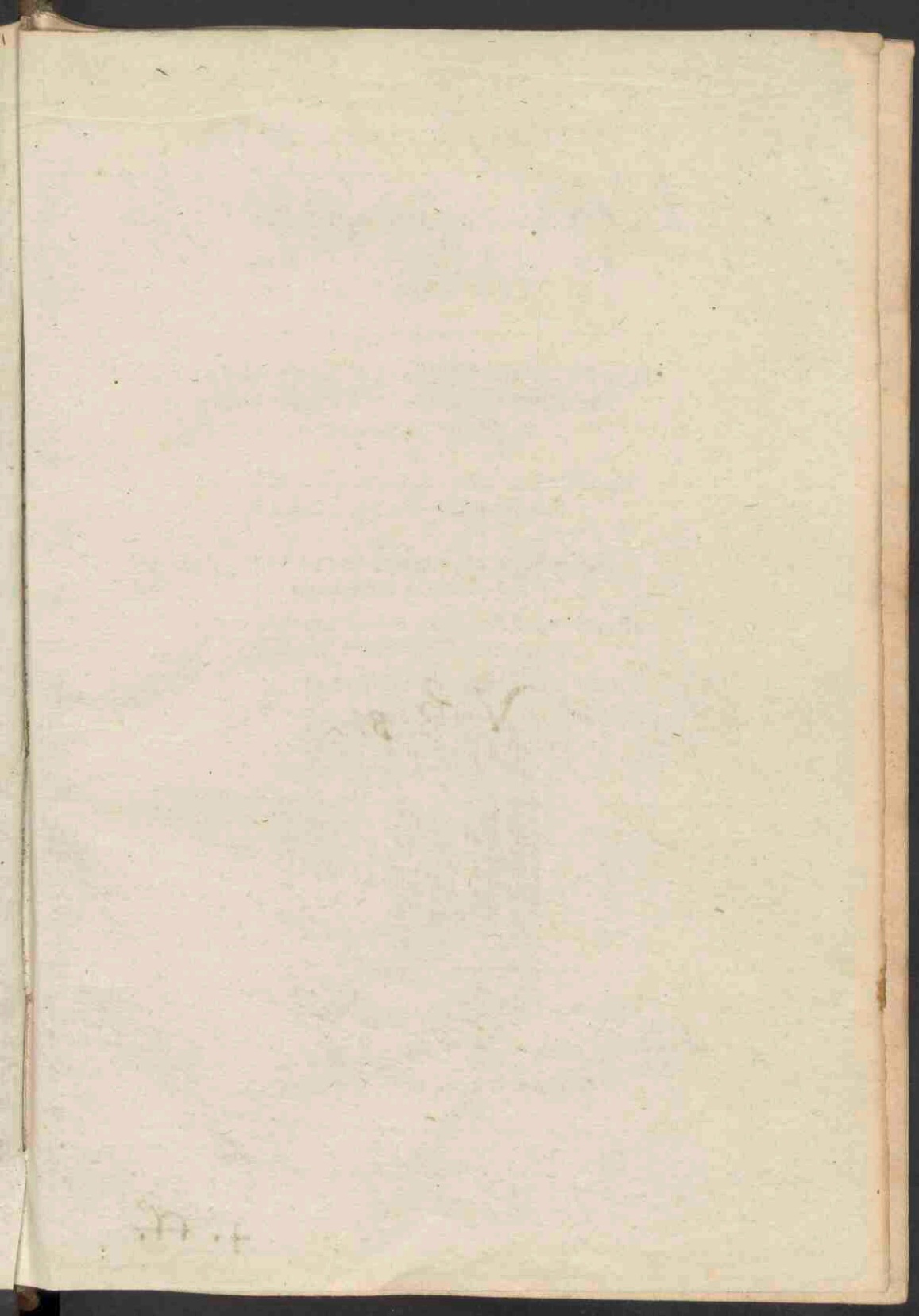
Quarto n.º 69.

est in incunabulis et est ang.
impeditur et in et in aia quicquid
one in oratione in aia quicquid
100. 2. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.

in. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20.
100. 2. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20.
100. 2. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20.

N 83. B.

4. ff.

Imprimis, nona, mensura, h. d.

Per Abrahamum, m. d. f. d.

DISPUTATIONVM
DE MEDICINA
NOVA PHILIPPI
PARACELSI

Pars Prima:

IN QVA, QVAE DE REMEDIIS SUPERSTI-
tiosis & Magicis curationibus ille prodi-
dit, praecipue examinantur.

A

THOMA ERASTO, MEDICINAE
in Schola Heydelbergensi professore.

AD ILLVSTRIS. Principem, D. Augustum Saxo-
nia Ducem & Electorem, &c.

Liber omnibus, quarumcunq; artium & scientiarum stu-
diosis apprimè cum necessarius tum utilis.

Cum Indice locupletissimo.

Ex domo Basiliensi

BASILEE, 1571
APVD PETRVM PERNAM.

DEPARTMENT OF THE INTERIOR

Geological Survey

WATER RESOURCES DIVISION

REPORT OF INVESTIGATION

NO. 1

1901 871

ILLVSTRISSIMO ET MAGNIFICENTISSIMO

PRINCIPI AC DOMINO. D. AV-
GVSTO, DVCI SAXONIAE, SACRI
Romani Imperij Archimarschalco & Electori, Landt-
grauio Turingiæ, Marchioni Misniæ, Burggrauio
Magdeburgensi, &c. Domino suo cle-
mentissimo,

THOMAS ERASTVS,
S. P. D.

*U*M ante aliquot annos, Illustrissime,
& clarissime Princeps Elector, casu in
quosdam Paracelsi (cuius tunc nomen
nondum increbuerat, aut mihi saltem
non innotuerat) libellos incidissem, atq;
in scriptonis nouitate motus eosdem legere incepissem, ac
preter barbara nomina, inconditam mirificeq; perturba-
tam orationem, sententias incredibiliter absurdas, indo-
ctas, monstrosas, nihil in eis inuenissem, mox abieci, indi-
gnos iudicans quibus cognoscendis bonas horas male perde-
rem. Accidit postmodum, vt & fama Paracelsi cresceret,
effuseq; à compluribus (inter quos aliqui erant, quorum
iudicium magni faciebam) laudaretur, & remedia insu-
per, quorum author ille diceretur, in usum reciperentur,
magnisq; vulgò encomijs celebrarentur. Quibus rebus esse
etiam fuit, ut de mea sententia apud me ipsum dubitarem.

EPISTOLA

Sic enim ratiocinabar. Tibi plus, quam alijs, in ea re aestimanda, quam Calculo suo quidam non ineruditi approbare feruntur, credere non facile debes. Quippe verisimile prorsus est, tales ab usitata medendi ratione sine gravissimis causis non discessisse: nec temerè noua & ignota remedia pro exploratis & certis usurpare voluisse. Rursus nec oculis derogare fidem, nec vt vera & recta probare potes quæ falsa & absurda esse firmè perspexisti. Quid igitur? Fortasse Paracelsus in illis solis libellis, quos tibi videre cõtiguit, ineptiuit, in alijs autem sanius scripsit, ac præclara illa, quæ tantopere nunc commendantur, tradidit. Quocirca libros Paracelsicos studiosè peruestigare & conquirere, cõquisitos attète perlegere, accurateq; examinare cœpi. Tantum verò abest, vt meliora in his repererim, vt deteriora semper occurrerint. Quamobrem denuo consilium de perlegendis portentosis delirijs mutauissem, nisi disputatio inter quosdam de Stibij viribus orta vehemens in me desiderium accendisset huius rei veritatem peruidendi. Dum porrò, quæ de Stibij natura & facultatibus scripserit Paracelsus, scrutari, & ex omnibus libris sententias à veritate remotiores, & à recepta omnium seculorum doctrina alieniores, mihi annotare pergo, nescio quo pacto euenit, vt hoc meum consilium viro doctrina virtuteq; ornatissimo D. Iohanni Hermanno, Celsitud. tuæ Medico, aperirem. Is continuo argumentis à pietate in Deum, & Rempub. à miseratione agrorum, ab officio Professorum (quorum proprium esset munus falsis & noxijs resistere

opi-

N V N C V P A T O R I A .

opinionibus) ductis, persuadere mihi nitebatur, ut non particulam solum, sed totam Paracelsi doctrinam falsam excuterem, & refutarem. Moverunt me, quæ proferebat, fateor, at non permouerunt tamen. Maluissem enim alios me ab eruditione instructiores & paratiores hanc in se recipere contentionem. Postquam neminem prodire vidi, atq; alij præterea clarissimi viri, partim voce, partim literis, idem à me peterent, ac eandem etiam vir pietate & virtute nobilissimus, omnibusq; liberalibus doctrinis instructissimus, D. Iohannes Crato Cas. Maieft. Medicus vrgeret, experiri constitui, quantum in hoc genere vires mea possent. Itaq; aggressus rem sum: & opinione mea (Deo opt. Max. auxiliante) citius primam propositi operis partem, in qua remedia superstitiosa & Magica præcipue perpenduntur & confutantur, absolui. Cum Typographo iam tradidissem, nouus mihi ex nundinis liber Paracelsi adfertur: in cuius inscriptione probatus appellatur Philosophus, & à Deo excellenter illuminatus. Hunc cum percurrerem: atq; supra dictos errores ac blasphemias non tantum repeti, verbosiusq; exponi, sed nouas etiam hereses confirmari cernebam, facere non potui, quin paucis eum resellerem. Negat in hoc libro carnis nostræ, quam in hac mortali vita circumferimus, quamq; ab Adamo propagatione quadam accepimus, resurrectionem. Nec obiter hoc facit, ut excidisse ei tale quippiam credere possumus, sed constanter asseuerat, multisq; argumentis vel eisdem saltem crebrò repetitis monstrare conatur.

EPISTOLA

Quod verò hunc librum sub Magnificentissimo nomi-
 ne tuo, Princeps gloriosissime, in hanc lucem venire volui,
 complures sunt causæ: inter quas me præcipue tres impu-
 lerunt. Una est, quod Celsit. tuæ, Medicus inter primos me
 cohortatus fuit, vt in hanc arenam, publicæ vtilitatis salu-
 tisq; gratia descenderem. Aequum igitur videbatur esse,
 vt, si quis ex eo fructus ad alios perueniret, gloria ad tuam
 Celsit. rediret. Neq; enim dubito, quin compertum habue-
 rit, quis tuus esset animus erga veritatem contra Paracel-
 si exitiosa mendacia. Altera est, quod ex illustrissimi no-
 minis tui splendore & magnificentia dignitatem commē-
 dationemq; operi nostro accessuram speravi: & quod vi-
 cissim meam erga tuam Celsit. obseruantiam declarare o-
 biter volui. Equidem prudentes cordatiq; viri, quoscunq;
 de tua Celsit. differentes audiui, eas in te virtutes ornamen-
 taq; prædicant, quæ in admirationem cultumq; tui om-
 nes facile pertrahant. Summis te corporis atq; animi doti-
 bus præditum & perpolitum, adeoq; ad res prædicabiles,
 magnas, & excelsas à Deo factum iudicant. In cognoscen-
 dis rebus præclaris desiderium, in peruestigandis studium,
 in percipiendis promptitudinem & facilitatem, in exco-
 gitando solertiam, in consultando prudentiam, in iudicā-
 do acumen, in audendo magnanimitatem, in agendo in-
 dustriam, in exequendo constātiā & fortitudinem ad-
 scribunt tantam, quanta in alijs paucis reperiatur. Graui-
 tatem præterea magnificentiam & pietatem ad actiones
 omnes summam te adferre asseuerant. Hac de Celsit. tuæ
 clarissi-

NUNCUPATORIA.

clarissimorum virorum opinio, non hoc tantum apud me
 perfecit, ut, qua possum observantia, te mihi colendum iu-
 dicarem, verum etiam, ex splendore virtutum laudumq;
 tuarum lumen & gratiam libello nostro comparatum iri
 considerem. Sanè sicut ego proximè euulgatum Paracelsi
 librum nunquam fortassis, aut serius saltem perlegissem,
 si Celsit. tuæ, Princeps amplissime, dedicatus non fuisset,
 ita avidius alios nostrū cognoscituros spero, cum tibi nun-
 cupatum videbunt. Tertia causa ex secunda, tanquam
 ex radice, orta est. Quippe hac disputationis nostræ conse-
 cratione futurum arbitror, ut æqui rerum æstimatores in-
 tellecturi sint, tuam Celsit. teterrimos & nefarios Paracel-
 si errores nunquam probavisse. Nimis aliàs constat, viros
 aliquot insigni pietate præstanteque doctrina clarissimos
 haud leuiter offendi, cum viris Principibus pietate virtu-
 teq; præstantissimis libros impiarum superstitionum ple-
 nos dedicari vident. Non minus certum est, veritatis inimi-
 cos in sinu suo gaudere, cum summos Heroes, & acerrim-
 os pietatis propugnatores profanissimarum opinionum
 patronos constitui sentiunt. Hos ne principes, inquiunt, se-
 riò Religionem puram sanctamq; tueri censebimus, qui
 sub clarissimis nominibus suis libros impios apparentes pu-
 blicè vendi ac distrahi patiuntur? Non silerent Pontifi-
 cy, si quis ipsorum nominibus ita abuti tentaret. Et si, qui
 hæc dicunt, non optimo fortasse animo dicant, verè tamè
 dicunt. Etenim quò maior est piorum Magistratum au-
 thoritas, amplior potestas, illustrior dignitas, tanto cauere

EPISTOLA

soliciti^{us} debent, ne quid gloria splendorē offuscet, aut estimationem, quae in plerisq^{ue} rebus omnibus plurimum valet, imminuat. Negari non potest, quin imprudenter faciant, qui piorum & clarorum Principum nominibus ad conciliandam execrabilibus libellis gratiam, abutuntur. Ut enim equos & prudentes hoc non moueat, saltem apud iniquos, quiq^{ue} res nostras non satis exploratē cognitas habent, sinistram parere opinionem potest. Quanquam verò præclarissima pietate, & planè Heroicis tuis virtutibus, gloriosissime Princeps, hoc es consecutus, vt neq^{ue} impij Paracelsi libelli, neq^{ue} res aliae huiusmodi, famam tuam denigrare possint, ac proinde nullius egeas defensione, spero tamen voluntatem atq^{ue} operam nostram tibi non displicituram: imò hilari fronte, quae sceleratis Paracelsi delirijs, quorum te aliqui libenter facerent patronum & defensorem, opposuimus, suscepturum & defensurum esse.

Vale Princeps amplissime & generosissime.

Cal. Maij Heydelbergæ. 1571

AEQVO

AEQVO CANDIDOQVE

LECTORI S. D. THOMAS

ERASTVS.

OLI putare, candide Lector, nos, dum absurda, inaudita, pernitiōsa, & impia Paracelsi dogmata refellimus, simul etiā condemnare, & vituperare, quæ rectè ab eo scripta dictæue perspeximus. Quamquam enim in eius scriptis per pauca nobis inuenire licuit, quæ probari possint, studium tamen & diligentiam, quam in præparatione medicamentorum certorū adhibuit, nequam reprehendimus, sed vehementer cōmendamus. Præclare scimus, ipsum artis Distillatoriæ inuentorem non esse. Scimus non minus, remedia, quibus vsus est, ab eo excogitata non fuisse. Laude nihilominus eum sua frustratum non velimus: dum artem Præparandi & distillandi quasi reuocare ad vsum conatus fuit. Quod si hoc solum tentauisset, immortalē sibi apud omnes bonos laudem comparauisset. Dum verò & aliena & non intellecta iniustè, inscitè, impiè conuellere voluit, & pro veris falsa, pro certis incerta, pro rebus somnia, pro pijs & concessis impia scelerataque substituere studeuit, tolerari amplius non debuit. Sed de artis Distillatoriæ vsu, & remedijs Paracelsi tum utilibus, tum noxijs, suo deinde loco, adiuuante Christo Domino, differemus: in præsentia hoc solum te monere voluimus, nos remediorum artificiosam præparationem non solum non damnare, sed vehementer laudare & prædicare: modo & naturæ corporum nostrorum non aduersentur niuium, & recta veraque methodo vsurpentur. Alterū, quod te rogo, Lector candide, hoc est, ne putes me adeo desipere, quasi Paracelsum vel mea, vel abiectioris ho-

muncionis refutatione dignum esseam. Tam sunt enim falsa, imò fatua & insulsa, quæ scripsit, vt se ipsa cōfutant satis. Taceo quod ita secum author vbique pugnat, vt intelligentes non opus habeant oppugnatore alio. Ego quoque non refello omnia, quæ ab eo incitè falseque sunt scripta, sed ea solum examino, quæ profus intolerabilia videntur: & ex quorum explicatione fructus aliquis ad Lectorem rediturus videatur. Equidē multa in eius libris reperies, quæ refellere pudens homo nullus velit. Et dubitatum iam olim fuit, vter sit absurdior, qui ridicula & absurda dicit, an qui oratione longiore impugnat. Operam in hac parte prima diligenter dedi, vt ex veris Philosophiæ fontibus propositum demonstrarem, atque Sacrarum literarum euidentibus testimonijs, quibus contradicere nil est aliud, quam contra stimulum calcitrare, corroborarem. Sententias aliquando plures ex Paracelsi libris transcripsi, non sine nausea. verum ob id feci, vt, qui adhuc ambigunt, hæsitare desinant.

Vale.

Ουδείς σοι τὴν Βίβλον ὀνόσεται, ὅς κεν ἐχέφραν
 εἰδῆς, ὅσπερ βίης ἔσοφίης τε μελεῖ,
 Βάλλ' ἔτις τάχα γάρ κε φῶς μερόπεισι γήοιο,
 Βελύ τε νημερῆς ἀλκαρ ἀκεσορέης.
 Ἀλκαρ ἀκεσορέης; ὄφελ' ἄ μὲγα πᾶσι βροτοῖσι
 μάλλον, ὅσοις θείης φροῖλις ἐτήτυμῆς
 Ἡ μάλα δ' ἡ πολλὰς κωνῆς σπασθ' ἡ κενότητ'
 λιμενόθ' ἡ λυγρὰς εἰσπαρέπελσε βύθας
 Καί σφε παρωνυχῆς ζῆλ' ἔντας ὀνήσιμον ἄλθ'
 ἀφραδέως ὀλοὴν ἤλασεν εἰς φρέεσιν,
 Παμβασίλδ' ὄφελον μοι ἄπ' ἔατ' αὐτὰ γένοιτο,
 ὅσα κε σπερμολόγ' τις φλυᾶρησε πέπων,
 Δημοτέρων μικροῖς κενεοφροσυνῆσι πεποιθῶς,
 κερδέωνθ' ἀρπαλέων βυκολέων κομιδῆ
 Τῶσιν δρῖστο πόνοις ἐνεκλιῶων σὺ μόγοισι
 ἤρά τε καὶ πινυτῆ, ἢ δ' ἄκ' ἢ ἢ πόρες.
 Θεωέσιον πάνυ χεῖμα πάνυ πρῆλιζον ὀπάσας
 βίβλα, θεοπνύτων τῶν τέκες ἐκ λαγόνων.
 Οὐ μὲν τοι κέρδ' εἰς λελιμῆν, ἀλλὰ φρεῖτης
 τῆς κοινῆς φελίης ὕστερα πάντα τιθεῖς.
 Δασον ἴθι φθόν', ἄσπον ἐπεσβολίητε πελάγῃ
 καὶ ταῦτ' ἴν, πᾶρ, ὀδ' ἀξ' μάρπτε, σάραζε βίβλον
 Ἐνθα φθόν' τε ἀμέγαρτ' εἰς σῶεθραυσεν ὀδ' ὄλιος
 καὶ γλῶσσαν σφείερην συγκαλέτρωγ' ἔρις.

Ξύλανδρ'.

LECTORI S.

DV M medicis multum sese prestare Galeno
 Artibus, antiquo iactat & Hippocrati,
 Et sectatores tumide deridet eorum,
 Ac mira cupidis se nouitate probat.
 Ne non insolito misceret cuncta tumultu
 Ne quis eum fors non crederet esse SVVM.
 Ne non concuteret totum temerarius orbem,
 Neue quid intactum linqueret ipse sibi:
 Tanquam deuictis planè mortaliibus, audax:
 In uerum euomuit dicta nefanda DEVM
 Siue is Bombastus tibi, seu Paracelsus habetur.
 Barbarus hic castis an Theophrastus erit?
 Quòd si quàm Theophrastus erit, fuit & Theodorus:
 Nomine, qui nullum diceret esse Deum)
 Desinite Aureolo uictos iactare Galenos,
 Atq; Philippeo fixa trophæa stylo.
 Men' etiam uestros uultis cantare triumphos,
 Et pæana modis concelebrare meis.
 Quem uestra legere ducem (ne frende) cohortes,
 Vos in sulphureas præcipitabit aquas,
 Ni sapitis: semper placuit Resipiscere, nunquam
 Pænituisset, quem modo pænituit.
 Scilicet ut fatuum medicina nouata per orbem:
 Regnet, inaudita tetrachimera nota:
 Relligione noua solium stabilire libeat,
 Aureolusq; Deum proijcere ante pedes:
 Captiuum, ephestri fœda uinctumq; catena?
 (O pietas, numen, tempora, sacra, fides.)
 Sissentur manibus uates post terga reuinctis,
 Et cætus, quantus quantus, apostolicus.
 Illicet, ad magicas prorumpimus, alicet, artes,
 Hæc ipsi Sathana uerba tremenda sonant.

Tam non de nihilo Deus ingentem creat orbem,
 Nunc autore caret, principioq; chaos.
 Nunc & noticias ueri, perfectaq; sensa
 Debemus magia, sideribus, Satana.
 Editaq; à Christi miracula numine sancto
 Signaq; uel genijs non imitanda bonis:
 Præstabit medici famosus nominis hostis
 Adq; imposturas natus agyrta leues.
 Fascinus, ut uana deludit imagine quenque
 Nugarum ingenti quippe ualebit ope.
 Tam tempestates casto deducere cælo,
 Naturam poterit uig; domare magus.
 His adiunge notas fatali in paluere scriptas,
 Huc exta oscinibus mixta uolatilibus.
 Et cæli rigidas in fata perennia uires,
 Pendeat hinc quæuis utpote relligio.
 Cuncta cadant & cuncta existant dominantibus astris.
 In superis lateat prorsus & omne polis.
 Cætera dicturum gelidus subito occupat horror.
 An ne nouos memorem sanus Adamigenas?
 Aut ut uirginis demens ex artibus artus
 Te neget omnipotens Christe tulisse tuos?
 Aut te mortalis uelamine carnis amictum
 Lethum pro nobis oppetisse ueget?
 Deniq; dum proprio rediuuos corpore quenq;
 Diuina fore nos inficiatur ope:
 Quis ferat hac? non in medicas certè impetus artes.
 Desinit, in uerum proruit iste DEVM.
 Quantumuis placidas iusta indignatio mentes
 Exstimulat, ueri uersat amorq; Dei.
 Non tulit hac (mansueto, ut quisquam, pectore:) Erastus,
 Huic operæ precium recta monere fuit.
 Nulle illam cura, nulli impediere labores,
 Non studium uulgi, non metus inuidiæ.

*Rem totam doctis sapienter pandere chartis
Instituit: captis fauit lehoua pijs.
Qui sapit, & fido pietatis amore iacetur.
Nec probat os fatuis mos quibus oblinere est.
Hac leget, & casto perpendens omnia corde,
In sterco uani despuet Aureoli.*

X Y L A N D E R .

*Eiusdem in Bupalum, de ingratitude temporum
querentem, quod ipse tantus Paracel-
sista non magni fiat.*

*Si fari possent, querentur tempora de te,
Qui de temporibus, Bupale, conquereris.*

GENERALIA HVIVS PAR-
tis primæ capita quædam.

- 1 De Creatione.
- 2 De uirtute Miraculorum effectrice.
- 3 De uiribus Imaginationis, quas uel in proprium, uel in alienum corpus exercet.
- 4 De Fascinatione & affinibus ei affectionibus.
- 5 De cœlestium orbium rotatoribus Intelligentijs quædam.
- 6 An aliqua detur Magia naturalis & licita.
- 7 De Magia operatrice, eiusq; speciebus: ubi de Verborum, Characterum, Imaginum, figurarum, atq; aliorum medicamentorum superstitiosorum efficacia fuse disputatur.
- 8 De Lamijs seu Strigibus non inutilia scitu.
- 9 De Magia Diuinatrice, eiusq; speciebus: ac de Diuinatione quoq; non pauca.
- 10 De cœli astrorumq; potestate & efficientia.
- 11 De uita & moribus Paracelsi nonnulla.

GENERALIA NIVEI PAR

II. NIVEI PAR

- 1. Nivei par...
- 2. Nivei par...
- 3. Nivei par...
- 4. Nivei par...
- 5. Nivei par...
- 6. Nivei par...
- 7. Nivei par...
- 8. Nivei par...
- 9. Nivei par...
- 10. Nivei par...
- 11. Nivei par...
- 12. Nivei par...
- 13. Nivei par...
- 14. Nivei par...
- 15. Nivei par...
- 16. Nivei par...
- 17. Nivei par...
- 18. Nivei par...
- 19. Nivei par...
- 20. Nivei par...

DISPV TATIONVM DE NO-
VA MEDICINA PHILIPPI PARA-
CELSI, PARS PRIMA, IN QVA QVAE
de remedijs superstitionis & Curationi-
bus Magicis ille prodidit, praci-
puè examinantur,

Per

THOMAM ERASTVM, MEDICINAE
in Schola Heydelbergensi professorem.

Collocutores.

FVRNIVS, ERASTVS.

VRN. Quod iussisti, sedulò feci: libros
Theophrasti, quotquot nancisci po-
tui, plures centum & tredecim, atten-
tè perlegi, sententias obseruatu dignas
annotaui, inque classes digessi, quò re-
ctius recorder. Confido sanè, te ex illis,
quos mihi legere contigit, non faciliè
producturum esse, cuius non possim absque magno la-
bore reminisci. Quod igitur iam pridem abs te petiui,
nunc etiam vehementer peto, vt mihi non graueris ex-
plicare, cur, quæ vtiliter nouasse permultis videtur, dam-
nanda existimes. Non sic diligo Paracelsum, ex quo me
profecisse non nego, quin plus amem veritatem, in hac
præsertim causa, in qua errare non tantum est turpe, ve-
rum etiam perniciosum. ER. Si animus tuus est, quem
præ te fers, age proponito materiam concertationi no-
stræ. Ad me quod attinet, eupio equidem ex animo tibi
alijsque cunctis, pro virili mea, ista quidem in re gratifi

carum. FVR. Hoc primum ex te scire velim, quid putes
causa esse, quod cum celeberrimi & clarissimi Medici
vno ferè ore clamitent, falsa & inepta esse Paracelsi do-
gmata, nullus tamen hanc in se prouinciam suscipere
voluerit, vt totam eius doctrinam excuteret, ac falsa so-
lidis rationibus confutaret. ER. Silentij & consilij a-
liorum causas nescio: at hoc interim scio, non decere vi-
ros bonos conuiuere ad errores publicè noxios. Ego sa-
nè nunquam non dixi, quid de hisce rebus sentirem, lau-
dans quæ laudem mereri videbantur, & vituperans quæ
damnosa esse aut fuisse comperissem. Nunc etiam para-
tus sum apertè tibi meam de capitibus interrogatis sen-
tentiam declarare. Quod ad alios spectat, suspicor ego

Errores pu-
blicè noxij
reprehen-
dendi.

Prorsus ab-
surda non
sunt argu-
mentis refel-
lenda.

doctos omnes in ea esse opinione, extremè absurdas i-
maginationes, quales certè sunt Paracelsicæ, minimè ar-
gumentis esse refellendas. Talia enim figmenta se ipsa
conficiunt, ac defensores talium mutuis vulneribus ple-
runque concidunt. FVR. Non sum sollicitus hac de-
re, modò ex te audiam, quid sequendum mihi sit. ER.

1
Propositio
totius ope-
ris.

Ergo, si libet, primùm examinemus, quæ cõsentanea sint
pietati, quæ de diuinis rebus passim suis libris intersper-
sit. Deinde quæ & qualis Philosophia eius fuerit consi-
deremus. Post hæc Medica examinemus, primum qui-
dem generatim: mox etiam speciatim aliquot morbo-
rum causas, origines, conditiones, curationes quæ exper-
damus. FVR. Etsi præcipuè vellem cognoscere, quæ
de Medicina scripsisset non rectè, nec in ea, quæ de rebus
ad pietatem Religionemque pertinentibus aliquando
disseruit, inquiri cuperem, non repugnabo tamen vo-
luntati ac iudicio tuo, si modò cum fructu nos iudices
in hac disceptatione versaturos. Ego namq; non putè
ideo Paracelsum in Medicina non esse probandum, si
de Diuinis rebus alicubi perperam sensisse demonstre-
tur. Quoniã si hæc ratio valeat, nec Aristotelis, nec Hip-
pocra-

pocra-

pocratis & Galeni placita teneri ac probari poterunt: cum certum confessum que sit, omnes impiè de Deo rebusque sacris disputauisse. ER. Non hæc causa est, sed quod video plurima Medicinæ illius capita, in qua tam multa de superstitiosis remedijs, & nefarijs ac Magicis curationibus continentur, non posse à nobis ritè explicari, priusquam hæc expensa fuerint. Confutabit simul harum rerum declaratio Paracelsum ipsiusque discipulos conendentes, ideo non esse prædictos autores legēdos, quia Gentiles fuerint, & à pietate aliena quædam scripserint. Quippe si ostensum fuerit, Paracelsum quoque impiè sensisse & scripsisse, nemo nos accusare poterit, quod huius scripta illorū monumentis hoc nomine non præferamus. FVR. Perinde mihi est, unde collationis nostræ initium fiat, si modò consequar, quod cupio. Oro interim, vt in illis, quæ ad res Medicas non multum faciunt, illustrandas, breuior esse velis. ER. Aequum petis, ideoque paucis percurremus, quæ de Creatione, Diuinatione & Prophetia, Miraculorum virtute, & similibus alijs scripsit non piè: nisi cum fortè tu nos plura voles dicere Pluribus excutiemus, quæ de cœlorum efficientia, de characterum, verborum, & incantationum viribus ad morbos vel infligendos vel profligandos somniauit. FVR. An igitur in creatione aliud reprehendis, quam quod in lib. ad Athenienses scribit, Creationem rerum esse segregationem? ER. Non accuso tantum, sed planè execror omnia, Scripsit multa monstrôsè, & vt sic scriberet omnia id solum videtur studuisse: at in hoc libro se ipsum longè superauit. Nil tam præposterè, tam inconditè, tam monstrôsè, tam impiè, tam sacrilegè scriptum excogitari potest, quam sunt quæ in hunc librum ex spurcissima mente expuit. Sic inter se pugnantia eructauit ebruius Sannio, vt non mirari, sed planè stupere cogat attentum lectorem. Sa-

cræ literæ nos docent, Deum de principio cœlum & ter-
 ram, deinde lucem creauisse, mox lucem à tenebris, a-
 quas ab aquis interposito firmamento discreuisse, post
 elementa confusa adhuc distinxisse, ac singulis, quæ,
 quot, qualia ex se producere deberēt, imperauisse. Tan-
 dem creatis prius sideribus hominem formauisse. Quæ
 cum sic habeant, non poterit inter Christianos nomen
 suum rectè profiteri, quisquis à Deo vniuersa creata ef-
 se non persuasissimum habet. Eundem confiteri hoc e-
 tiam oportet, Deum omnipotente suo verbo, quo crea-
 uit omnia, non distribuisse tantum elementa concinnè,
 verum etiam ex eisdem creasse, quæ ex eis nata cerni-
 mus. FVR. Horum Paracelsus nihil negat: ER. Vti-
 nam sic sit. Nos ex nihilo creata à Deo cuncta scimus,
 Paracelsus ex mysterio magno, (Sic nominat materiam
 primam) res omnes prodijisse, non per creationem, sed
 per secretionem. Quippe in illo suo mysterio, quod in-
 creatum esse verbis explicatissimis Latinis ac germani-
 cis aliquoties repetitis assueueratur, res omnes conten-
 tas latuisse, & per segregationem emeruisse affirmat. Du-
 bitaui aliquando apud me, an per mysterium magnum
 intelligeret vel locum vniuersi, vel aliud quippiam. Sed
 non sinit nos aliud accipere quam materiam, partim
 quia apertè sic ipsemet interpretatur, partim quia tam
 crebrò matrem rerum vocat, partim quia ex eodem sic
 facta esse cuncta dicit, quomodo ex lacte butyrum & ca-
 seus, & ex caseo vermes generantur. Hoc tamen myste-
 rium affirmatè ait increatum esse, atque in hoc increa-
 tum à Deo creatas fuisse res cæteras omnes. Sanè vt nō
 aliud ei fuit Mysterium hoc increatum, quàm Anaxago-
 ricum Chaos (quod in aliquot scriptorum suorum lo-
 cis Limbum magnum vocat) ita nihil aliud ipsi est crea-
 tio, quam separatio. Separationem porrò definit ipse-
 met in lib. de Thermis, secretionem duarum aut plurium
 rerum

*Mysterium
 magnū Pa-
 raeli in-
 creatum.*

*Limbus ma-
 gnus Para-
 celsi quid.
 Separatio
 quid Para-
 celfo.*

rerum cōiunctarum, vt suis quæq; viribus vti possit. Idē hoc Anaxagoræ placuit: Quinimò Anaxagora hoc magis impius est Paracelsus, quod ille separationē à Mente simplicissima, sapiētissima, potētissima, hoc est, Diuina, perfectā scribit, Paracelsus factis & mortalibus quibusdā Deunculis tribuit: FVR. Bona verba quæso. Non in deteriorē rapiēda, sed in meliorē partem interpretāda sunt hominum eruditorum dicta. ER. Si modo vel ipsi patiantur, vel pietas sinat. Nam ad impietatis aperte crimen esse mutum, insignis est impietas. FVR. Quod igitur tam graue est peccatum? ER. An leuia tu iudicas, quæ recensui? Age igitur sigillatim consideremus. Ex materia prima increata facta sunt, inquit, sensibilia & insensibilia. Et quamuis omnia in id, quod prius erant, reuertantur, non tamen in materiā primam resoluuntur, sed in id, quod ante hanc erat: (quod in lib. de Modo purgandi repetit dicens, Antequam cœlum & terra essent, aliquid fuit, non hoc tamen, quod nūc cernimus.) FVR. Quod materiā primā increatā dixit, in eo non dissentit à Scholasticis, quos ob hanc causam nullus impietatis coarguit. Quod per secretionem ex prima materia producta cetera asseruit, idem quodammodo quod Moses fecit. Deinde satis se declarat, quomodo hoc intelligi velit, dū scribit res imperfectē suis formis exornatas in mysterio latuisse, potētia scilicet. Cum in id corrumpi omnia ait, quod antē mysterium erat, ipsum nihilum intelligit. Etenim text. 21. cum manere hoc dicit, quod ante mysterium fuit, non sic intelligendum monet, quasi aliquid futuri simus. In nihilum resoluor, inquit, quoniā ex nihilo sum de principio. Quam enim omnia dicamus redire in id quod prius erant, nihil tamen intelligimus, quā in nihilum abire iterum, quod est primum ipsorum. Sic in lib. de Modo purgandi. Cum quod nunc aliquid est redijt ad nihilū,

Paracelsus
magis impius
Anaxagora.

Ad impietatem
filere im-
pium est.

Sententia Pa-
racelsi de
Creatione.

remanet quod prius erat. Cæterum quod etiam alios præter Deum distinxisse informem materiam scripsit, excusari fortasse poterit apud æquos æstimatores. E R.

*Theologi
materiã pri
mam, non
creatã, sed
cõcreatam
dicunt.*

*Creatio du
plex.*

*Creatio
duas habet
cõditiones.*

Theologi negant materiam primam sic creatam esse, vt omni forma careret, at concreatam cum certis formis constantet affirmant. Infinite differunt hæ duæ orationes: Materia prima non est sine omni forma creata: & Materia prima est increata. Creatio porro alia est sic propriè appellata, cum scilicet res ex nullo præexistente (Sic enim voco, quod Græci *περὶ πᾶσιν*) siue ex nihilo fiunt. In qua effectioe omninò est necesse, vt mutatio siue alteratio nulla præcedat: quæ est altera creationis cõditio. Quippe mutari seu alterari nihil potest, nisi prius existat. Habet ergo creatio propriè dicta has duas conditiones, vt sit rerum effectio ex nihilo, & nulla præeunte alteratione subito existens. Dicitur alia quò que ratione creatio, minus fortasse propriè, at vsitate tamen & Sacris literis consentaneè, quotiens ex præexistente quidem aliquo fit quippiam, verum ita fit, quomodo à vi creata nulla, sed à solo Deo potuit effici. Habet hæc quoque creatio duas conditiones, quòd scilicet ex nullo seminario, ex quo creata potestas idem educere queat, fiunt, & quòd repente absque motu vel alteratione existunt. Equidem quæ in instanti absque omni motu facta sunt, aliter produci non potuerunt, quam per quandam creationem. Quoniam quæ per generationem fiunt, per motum & successionem cuncta fiunt. Quòd si ex materia insuper talia fiant subito, in qua nulla præfuitabilitas ad eorum effectioem, multo magis creata fuerunt. Etenim habilitatem formæ, quam rationè seminalem Augustinus nominat, simul cum forma & dispositione necessaria repente introductam fuisse oportet. Atqui seminales rationes a solo Creatore materiæ donari posse, æquè certum est, atque Deum

Deum esse omnium effectorem certum est. Ambæ creationes in effectione huius mundi, clarè perspicueq; certuntur. Quoniam principio creavit Deus materiam totius mundi, sub cœli & elementorum formis, ex nihilo. Complectitur enim scriptura elementa inter se adhuc confusa nomine terræ, sicut ex eo patet, quod mox mētio fit aquæ, & in 2. deinde cap. etiam aeris seu vaporis exhalantis. Sed & ignem admixtum fuisse intelligimus, cum sine calore exhalationes nullæ fiant. Ex his elementis deinde nulla prorsus alteratione prægressa diuersas rerum species omnipotente suo verbo creavit idem opifex. Non ergo per segregationem actu existentes res, latentes tamen, protraxit, sed cum non essent adhuc, esse repente iussit. Disertè namque dicitur, terram, id est, elementorum massam, inanem & vacuam extitisse, hoc est, formis istis compositarum rerum caruisse, quæ simul atque Deus esse iussit, eodem illo momento perfectè extiterint. F V R. Non sic omnes Theologi de creationis opere loqui videntur, sed plerique, præsertim autem Scholastici, de principio mundum creatum fuisse aiunt, postmodum verò distinctū & exornatum à Deo asserunt. Proinde creationem definiunt productione totius E S S E (non solius materiæ) ex nihilo. E R. Non nescio eos sic loqui, vt dixisti: nec reprehendo aliter loquentes, non aliter tamen sentientes. Non quomodo loqui alijs placuerit, in præsentia inquiri, sed quid Sacris literis magis consentaneum sit inuestigo. Dicit autem Moses Deum de principio cœlum & terrā creauisse. Hanc autem rudem, inconditam, & inanem adhuc fuisse, atque sub aquis nullis vestitam plantis latuisse. Quod enim plantæ in terra non fuerint actu, clarissimè ex 2. capite perspicimus, cum ait Moses, Et omne virgultum agri antequam esset in terra: & omnem herbā antequam oriretur. Item sex diebus assenerat scriptura

Scholastico
rū de crea-
tione sentē-
tia.

Definitio
Creationis
apud sc o-
lasticos.

elante non
fuerunt a-
ctu in ter-
ra.

Deum

*Res omnes
vel create
sunt, vel ge-
nerate.*

Deum in opere creationis versatum, septimo demum die quiescisse. Quod si ergo principio creauit vniuersa, & quæ diebus consequentibus fecit, non creauit, nihil aliud fecit, quam segregauit confusa instar Anaxagoreæ Mentis: quod absurdum pariter & impium est dictu. Etenim terra non fuisset inanis & vacua, si in se habuisset actu plantas, quas postea protulit. Nec tenebræ fuissent super abyssu, si lux actu permixta fuisset. Nihil enim aliud sunt tenebræ, quam priuatio vel absentia lucis. An non aperte scribitur, Deum creauisse pisces, quos in aquis existere iussit, atque hominem, quem ex limo terre formauit? Si non creauit hæc, non sunt creaturæ. Quare creata sunt. Etenim quicquid, cum non esset, postmodum extitit, vel fuit creatum vel generatum. Quod generatur, ex seminario siue subiecto apto per alterationem ex potentia ad actum perducitur. Atqui constat non sic esse effectas creaturas, de quibus sermo nobis est. Quare sequitur creatas esse eas. F V R N. Rectè dicitur creauisse, quia materiam, hoc est, terram ex nihilo fecerat, ex qua deinde alia prodire iussit. E R. Fallitur, qui putat opera sex dierum ideo solum creaturas vocari, quia materia eorum ex nihilo creata fuit. Etenim Scriptura tunc creatum Adamum dicit, cum ex limo terre formatus spiritum vitæ accepit. Sic & Eua creata scribitur, cum ex dormientis Adami costa effecta fuit. Concedo igitur mundi materiam principio sub cœli & elementorum formis creatam ex nihilo. At mundi exercitum siue ornatum, quem ex materia postmodum fecit, creatum non esse nego. Quippe duplex est creatio, sicut dixi. Et de priore concedo definitionem à te adductam: in qua constat simul cum forma etiam materiã verè simpliciterque ex nihilo creatam, hoc est, totum E S S E rei ex nihilo productum fuisse. In altera Creationis specie, non creatur quidem absolutè materia, sed quodã modo crea-

do creatur tamen, dum scilicet potentia & dispositio, sine quibus recipere formam nequeat, vnà cum forma subito & absque alteratione concreantur. Quare vt illic materia, ita hic potentia & dispositio, & per hoc ipsa quoque, non absolutè quidem, at secundum aliquid tamen, creatur. Etenim ab his accipit nomen & naturam materiae. FVR. Non satis intelligo. ERA. Materia dicitur esse materia ex comparatione ad formam. Quoniam si res quæpiam non possit recipere formam aliquam, ne materia quidem eius censeretur. Hinc est, quod nullus ita insanit, vt lapides materiam putet esse sanguinis aut panis. Quisquis ergo lapidibus conatu non irritò formam panis vult inducere, materiam panis efficere cogitur. Cæterum res quælibet materia rei aliud est aut non est, propter dispositionem formæ introducendæ conuenientem, aut inconuenientem. Etenim neque possibile neque intelligibile est, formam in subiecto esse non ritè disposito & præparato. At verò dispositi ac præparari vnumquodque ad illius solius formæ receptionem potest, quam in se potentia prius habet, hoc est, cuius aptitudinem vel seminariam virtutem à Deo accepit. Quippe formam subiecto dare, nil est aliud, quam potentiam subiecti ad actum deducere. Nec alia causa est, quod non ex quolibet quodlibet, sed ex determinato determinatū solummodo efficitur, quam quod non quælibet res potentiam habet cuiuslibet forme. Quod si agens creatum, in materiam in quam agit, vel inferere potentiam quamlibet posset, vel absq; hac inducere desideratam formam valeret, tunc quodlibet ex quolibet effici posset. Atqui constat vires creatas id solum ex subiecto, in quod agunt, efficere, quod hoc fieri, illæ autem facere aptæ natæ sunt. Quocirca non possunt creatæ virtutes materiae potentiam, quam non habet prius, donare, nec sine ea formam imprimere. Solius

Creatur materia absolute, & secundum aliquid.

Materia est materia propter dispositionem.

Formam subiecto dare.

Creatoris omnipotentis Dei munus est, materiam pro-
 sua voluntate ad recipiendum quaslibet formas habile
 reddere. Non est interim absurdum, imò certum est ac
 verum, res easdem à dissimilibus causis dissimilibus mo-
 dis affici. Panis enim, exempli gratia, ab igne potest in ci-
 nerem redigi, in sanguinem verti non potest. Idem ab a-
 nimalis calore in sanguinem permutari potest, in cine-
 res solui eodem modo nequaquam potest. Ergo potest
 ab animalis calore panis in sanguinem & carnem verti,
 ab igneo calore permutari hoc pacto non potest, quod
 potentiam habeat, per quam à calore animalis sic mu-
 tetur, non à calore ignis. Lapidés autem nec ab ignis,
 nec ab animalium calore mutari in sanguinē possunt,
 propterea quod hac potentia carent ad ytramque cau-
 sam relati: panis autem ad ignem tantum collatus eodē
 carere cernitur. Ex his liquet primò quidem, vnum-
 quodque subiectum tunc fieri materiam alijs rei, cum
 potentiam & dispositionem inducēdæ formæ congru-
 entem adipiscitur. Deinde liquet illud etiam, causam,
 quæ potentiam hanc & dispositionem simul rebus qui-
 buslibet largitur, ex non materia efficere eas materiam.
 Sanè qui lapidibus potentiam & aptitudinē contribue-
 ret, qua possent in sanguinem transmutari ab hominis
 calore, is meritò censèretur lapides, qui sanguinis ma-
 teria non sunt, materiam sanguinis effecisse. Sic qui la-
 pides vno momento in veros panes transmutaret, vnà
 cum forma panis materiam quoque concreauisse re-
 ctè diceretur, dum dispositionem & potentiam necessa-
 riam simul indidisset, eamque ex præexistente poten-
 tia naturali nulla eduxisset. Liqueat tertio, solum Creato-
 rem potentias, quas vult, materiæ inserere posse, vt qui
 solus ex quolibet quodlibet efficiendi potestatem tene-
 at. Hoc certè maximè & apertissimè differt actio Crea-
 tionis, ab actionibus Creaturarum omnium, quod hæ
 in ma-

*Solus Deus
 dat mate-
 riæ poten-
 tiam.*

in materiam illum actum solum inducere possunt, idq; non sine motu & alteratione, qui potentia prius in ea inest, ille autem vnà cum actu seu forma absque motu & alteratione interveniente ipsam quoque materiam repente efficit, vel simpliciter, vel secundum potētiam & dispositiones necessarias. Illud in prima Elementorū ac Coeli, hoc in secunda creatione præstitit, cum ex terra plantas & animalia creauit. Etenim momento eodē, quo, vt hæc existerent, iussit, tam variè omnipotente suo Verbo materiæ partes miscuit ac temperauit, tamque multiplicibus potentijs & dispositionibus distinxit & exornauit, quam variæ multiplicesque formæ in eadem subito apparuerunt. Hanc operationem Creatoris si appellare aliter voles, non litigabo, modo à creatarum virium actionibus aptè distinguas, & à solo omnipotentē Creatoris Verbo res sic effici potuisse effectasque fuisse persuasum habeas. F V R. Ne ego quidem sollicitus porro ero, quo quisque nomine eam appellare velit. Quanquam aptius & concinnius cum Scriptura vocari Creationem putem, quam alio quouis modo. Equidem pertenuis est differentia inter hanc & primā creationem, & per idem Verbum vtraque perfecta consummataque fuit. Caterum quia Creatio omnium simul vno momento facta illustrior & gloriosior esse videtur, quo modo non minus honorificè videntur sentire, qui diuersis temporibus à Deo perfectum mundum opinantur? Hoc enim virtutis agentis imbecillitatem (cum nemo nostrum triduo velit peragere, quæ vno die queat absoluerē.) illud autem præstantiam arguere videtur. E R. Si ob id Deus sex diebus perfecisset vniuersitatem hanc, quia citius non potuisset, aliquid dicere videreris. Iam cum ipsa sit sapientia, & in vno potuerit momento non solum creata hæc producere, sed & alia infinita, liquet non sine mysterio hoc potius modo, quam illo fabricam

Actio Creatoris et creature quomodo differat.

Creatio momentanea gloriosior videtur.

bricam huius mundi absoluisse: Aestimari autem dignitas & Maiestas virtutis Creatoris non tam ex momentanea creatione, quam ex rerum factarum præstantia, ornatu, natura, viribus, duratione, alijsq; talibus, in primis verò ex procreationis modo debet. Dixit enim & facta sunt, & quidē sic, vt melius fieri non possent. Ex paucis hisce perspicis, excusare te non posse Paracelsum. Primum enim. *Mysterium suum increatum absolute nominat, non autem cum Scholasticis absque forma aliqua creatum negat tantum.* Adde quod ne alias quidem res creatas concedit, sed in mysterio increato absconditas fuisse dicit, ac per separationem apparuisse. *Constat autem ex Sacris literis Deum composita ex elementis creauisse, cum in eis non inessent, non ex eisdem solum secreuisse.* Longissimè namque Mosis verba distant à Paracelsicis. *Quamuis enim dicat res non fuisse absolutas in illo mysterio, sic tamen in eo latuisse dicit, quemadmodum in medicamento ex diuersis rebus scite composito, licet materia videatur esse vna, diuersæ in sunt vires.* Hoc ipse exemplo cum se declaret, non reperio quomodo defendam. Si contendas etiam cum putauisse potentia inesse, nihil profeceris. *Quippe potentia illa materiæ fuit omnium, quæ ab homine percipi animo possit, remotissima & generalissima. Nulla enim pars eius magis fuit potētia homo, quam saxum, quam planta, quam aliud quiduis.* Quare simpliciter absoluteque impossibile fuit omnibus creaturis per separationem res compositas ex illa materiæ promere, aut in ea ostendere. Non erat tunc pars eius aliqua potentia vel planta, vel brutum, vel homo, sicut nunc semē aliquod potentia est planta, animal, homo. Sed quid dico? ne femina quidem per solam separationem sunt, quod esse possunt, sed opus est hic etiam varia, longa, & multiplici alteratione mutationeque, vt nullus nescit, præter Pa
racel-

Potētia materiae qualis.

racellum. Ex eius opinione illud etiam sequitur, ante
 mysterium illud increatum neque aliquid neque nihil
 fuisse, ac proinde nil nisi verborum portenta eum so-
 nuisse cum de his rebus impiè arroganterque garriret,
 ac Deum opt. max. subfannaret. Equidem quod increa-
 tum est, æternum est. Ante æternum neque aliquid, ne-
 que nihil potest cogitari. Si enim post ipsum nihil My-
 sterium extitisset, creatum fuisset, nisi fortè ipsum sei-
 ipsum in nihilo occultauisset, dum Paracelsus protrahe-
 ret. Sic cum creatum aliquando dicit, ebrium se aut in-
 sanum talia scripsisse clarè nobis demonstrat. In lib. de
 Meteorol. impress. hæc legimus. Deum elementa, dixi-
 mus, ex nihilo creauisse. Jam ergo scrutabimur quo po-
 fuerit illud, quod locum, quem elementa obtinēt, occu-
 pabat. Est autem cum adhærentibus detrusum ad infer-
 num ex cœlo & elementorum loco: & quod hinc puls-
 sum non est, in loco est Paradyssi. Paulo post: Est itaque
 principium quatuor elementorum ex nihilo creatum.
 Locus enim in quo iam sunt, antea corruptibile nihil
 complectebatur, ex quo videlicet corruptibile creari
 posset. Quare conueniebat, vt incorruptibile in Parady-
 sum secederet, atque in eius locum à Deo corruptibile
 crearetur, cœlum nempe seu chaos, id est, aer, postmo-
 dum alia elementa. An non rectè dixi portenta esse ac
 monstra verborum, sani ac certi nihil continentia? Hoc
 constat, non putauisse eum nihil fuisse ante creata ele-
 menta in eorum loco. Ex citatis enim verbis clarè satis
 apparet, eum solum vacuum non intellexisse. Hoc enim
 aliò transferri nequit. Sic loquitur, ac si Luciferū cum
 suis angelis ad inferos, bonos autem angelos ad locum
 Paradyssi relegatos existimarit. De Podagra scribens sic
 ait. In secunda creatione facti sunt ex angelis cœli, aqua,
 terra, aer. Quod in Angelica natura habuerunt, in hunc
 globum est distributum. In eadem scribit, homines, De-

Aliquid fuit
 Paracelso
 ante creatū
 mundum in
 eius loco.

mones, Angelos ex Limbo factos esse. Cæterùm quid
 senserit difficile est dictu, ita scèdè inter se omnia pu-
 gnant. Et quia parum nostra interest, nè inuestigandum
 quidem censeo diligentius. FVR. Dicit in citatis lo-
 cis elementa creata esse à Deo, quomodo ergo non ini-
 iuste tu eum accusas contrarij? ER. Non ei facio iniu-
 riam, dum verba & sententias eius candidè recito, & ex

*Paracelsus
 se ipsū pas-
 sim oppu-
 gnat.*

illis rectè concludo. Quod autem in eadem sententia i-
 pse rarissimè perstitit, sed in omnibus fermè secum liti-
 gat, ne monendum quidem fuerit. Videbimus enim in
 tota eius doctrina vix paucissimas esse sententias, quas
 non alicubi manifesta contradictione confutet. Quid
 verò ad hæc tu respondeas, cum sic argumentantur? Lo-
 cus, in quo continentur elementa, corruptioni obno-

*Argumen-
 tum Para-
 celsi.*

xium nihil complectebatur. Ergo principium elemen-
 torum est ex nihilo creatum? FVR. Nolo ad ista nūc.
 Quinimò illud etiã liberè tibi largior, Deum non tan-
 tum vniuersi materiam sub formis coeli & elemento-
 rum, sed etiam lapides, metallã, plantas, animalia, deni-
 que hominem creasse, cum scriptura toties tamq; ma-
 nifestè vocet Deum creatorem omnium horum. Etsi
 enim ex elementis facta esse certum est, creata nihilo-
 minus dicuntur, quod nullo interveniente seminatio,
 nullaque præcedente alteratione, quibus intercedenti-
 bus nunc generantur res naturales, orta sunt, sed repen-
 tè & in non tempore Dei omnipotente Verbo sic man-
 dante extiterunt. ER. Quid de eo tibi videtur, quod
 ex magno Mysterio, id est, ex materia prima etiam crea-
 turas insensibiles, hoc est, materiae expertes factas esse
 ait? Videtur enim fanaticorum illorum deliria proba-

*Elementa Pa-
 racelso ex
 Angelis fa-
 cta.*

re, qui præter Deum creaturas omnes corporeas puta-
 verunt: quam insaniam Sacræ literæ grauitèr confutât.
 Imò quid pro eo dices, cum ex Angelis Elementa dicit
 facta, contrarium priori affirmans? FVR. Insensibiles
 intelli-

intelligit informes & imperfectas, quæ non actu, sed potentia solum sensibiles erant. E R. At sic erant insensibiles res omnes, præter elementa. Iam enim est declaratum, in materia prima nullas compositarum rerum formas ita fuisse potentia, ut nunc in ea insunt, quæque ab agente creato deduci in actum potuissent. Quoniam potentia, quam tunc habuit solam, generalissima fuit, per quam ad rerum omnium creationem æquè idonea erat, ad nullam magis apta, quam ad aliam quamlibet. Denique talis erat potentia, quæ sola virtute creatoris posset perfici. Quid quod Philosophi etiam negarunt remotam materiam potentia esse hoc vel illud? De qua re potes legere Aristot. in 9. Metaph. cap. 7. quo in loco non rectè asseri scribit terram potentia esse arcam vel scyphum. Multas enim interuenire oportet mutationes antequam arca vel scyphus fiat: quæ mutationes non possunt ab vno motore excitari & ad finem vsque duci. Potentia autem, de qua hic loquimur, longè remotior erat, quam nunc sit terræ potentia ad arcam ligneam vel poculum argenteum. Erat enim potentia purè vel absolutè, quæ non magis vnum actum, quam alium quamuis posset recipere. Ex tali autem potentia cõstat ab agente illo solo res diuersas effici posse, quod plenum habet imperium in materiam potentiamque eius omnem. Potentia ergo fuit in materia obedientiæ à Scholasticis appellata, non autem naturalis, quæ postea est ei indita, cum ex se, quæ voluit, proferre iussit. Falsum igitur est, sic fuisse res creatas in materia, quomodo in cõposito pharmaco, cuius vnica videatur esse materia, differrepantes insunt vires & facultates: quomodo in vrinâ humana insunt quatuor elementa: quomodo in trũco inest Mercurius: quomodo in lacte insunt serum, caseus, butyrum. His enim exemplis vtitur, nisi quod negat aliquid resectum inutile fuisse, quod in effectiõne

Potètia materie in creatione generalissima fuit.

Materia remota nõ est potètia hoc aliquid.

Potentia pura.

Potentia obedientiæ & naturalis.

Mercurij vsu venit Absurdus est, quod per separationē cuncta prodijisse asserit, si actu fuisse negat. Quanquam quomodo negaturus sit non videam, cum sic scribat ex Mysterio suo res creatas per separationem emerfisse, quomodo ex lacte per acetum iniectum diuiso caseus, butyrum, & serum prodit, & quomodo in igne metalla à se inuicem in gleba aliqua vna contenta separantur. Adde quod ipsemet scribit in separatione partem in elementa secessisse, partem in vegetabilia secretam, partem in res inuisibiles distinctam fuisse. Item text. II. lib. „ 2. aperte affirmat, spiritus inuisibiles in tenebris degeneres in magno Mysterio fuisse. Intelligitur idem ex eo quod cuilibet elemento tales substantias assignat, vt mox audiemus. Quod si excipias, non eodem semper modo loqui, idem respondebo, quod supra etiam attigi, tam monstrosas in scriptis illius contradictiones inueniri, vt, qui cum iudicio legit, cogitare aliter non possit, quam vel hominum omnium fuisse portentosissimum, vel à pessimo Dæmone impulsus ad ea scribenda, quæ vix piè quisquam possit legere. Vim separatricē illam ex Mysterio illo omnia promentem, quam appellat Magiam, naturalem ne vocet an Diuinam dubitare se scribit: de quo ne Gentiles quidem vlli, præter Epicureos & Atheos quosdam, dubitauisse leguntur. FVR. Hæc iam sinamus, & ad alia pergamus. ER. Restat aliquid præterea excutiendum. Contendit enim contra sacras literas, elementa non à Deo statim creata, sed per primam secretionem ex magno Mysterio orra fuisse. In hac segregatione Ignem, coelum, seu vas continens ac veluti matricem firmamenti, Aerem vacuum receptaculum inuisibilem & fatalium creaturarum, Aquam cubile Nympharum, Terram denique coagulatum hominibus quoddam nescio quorum spectrorum, factam esse. Quæ quia sacris palàm libris aduersantur, & cum omnium

Monströse
Paracelsi
cōtradictio
nes.

omnium philosophorum sententijs pugnant, refutatione nulla egent, sicut & sequentia. Quippe talium confutationem nullus expectabit homo intelligens. Ergo in secunda separatione scribit generata ex igne fuisse cœlum & astra, quæ sic in igne fuerint, vt in arbore in-
 sunt hyeme folia, flores, fructus. Ex aere genita dicit Fa-
 ta, Impressiones, Incantationes, Superstitiones, Venefi-
 cia, Visiones, Sortilegia, Diuinationes, Melosinas, Die-
 meas, Drudales, Neufarenos, Spiritus, &c. quarum Die-
 meæ in lapidibus, Drudales in arboribus, Neufareni in
 poris terræ, Spiritus in ipso aere habitēt. Ex aqua natos
 ait pisces, Sales, Metalla, Corallos, Trina, Citrones, mō-
 stra aquatica, Nymphas, Syrenes, Drames, Lorintes,
 Neferos, aliasque creaturas rationis participes, quarū
 aliæ perpetua fruuntur vita, aliæ intermoriuntur, aliæ
 nascituræ adhuc sint. Nondum enim separationem in
 hoc elemento perfectam esse. Ex terra orta asserit sensi
 lia & insensilia, mortalia & immortalia, Gnomos, ho-
 mines feros, Lamias, Gigantes, &c. In summa text. 8. lib.
 hæc scribit. Elementorum quoduis continet ex se ge-
 nerata tum ratione prædita tum ratione carentia. Non
 minus enim habet cœlum creaturas rationis partici-
 pes, quam terra. Par ratio est aeris & aquæ. Et quis nos
 certos reddet cuiusnam elementi creaturis data sit fi-
 des vera, aut patefacta via ad salutem, siue quænam ex
 his quatuor generibus possideant beatitatem? quod
 nunc mitto. Haud interim aliter potest fieri, quin in o-
 mnibus quatuor sint homines, sicut in terra. Hæc Para-
 cellus: quibus alibi addit, aerea animalia coniungi cum
 hominibus posse & ex eis generare, (vt Melosinæ cuidā
 Gallie acciderit,) ac per coniugium acquirere animam
 humanam, qua prius destituantur. Carnem & ossa ha-
 bere atque animalia esse ait, anima tamen carere, quo
 ab Adami posteris differant. Carnē ea tam habere sub-

Cœlum &

astra ex i-

gne sepa-

rata.

Ex aere

quæ genera-

ta.

Ex Aqua

quæ.

Ex terra

quæ.

Omnia ele-

menta ha-

bent creatu-

ras rationa-

les: et incer-

tum est qui-

bus patefa-

cta sit via

ad salutem.

tilem, vt per solida omnia penetret: morbis tamen ac-
 morti etiam (cum prius eis ne ignem quidem nocere
 posse dixisset) instar hominum obnoxia esse: itē loqui,
 edere, bibere, suoque sibi labore victum querere. Non
 iudicat inconueniens & impossibile, vt duo corpora in
 eodem loco sint simul. Quippe scribit apertē, speciem
 Pygmeorum, quos Sylphes antiqui vocarint, à Diabolis
 obsideri & in muros & arbores introduci absq; perfo-
 ratione, vt duo sint corpora in vno. Has Sylphes incis-
 arboribus sanguinem profunderē ait, propterea quod,
 tametsi spiritus sint, carnes & ossa habeāt. Quanquam
 verò expertes sint anima creaturæ, participare tamē ra-
 tione omniq; humana sapientia. Quinetiam non præ-
 sentia tantum, verū etiam futura præsentire, & occul-
 ta quælibet hominibus patefacere. His in præsentī loco
 etiam Fati, (sic spiritum quendam nominat) generatio-
 nem allinit, quæ tametsi multiplex sit, esse tamē Fatum
 incorporeū, sicut ipse quoq; aer incorporeus sit. Hæc,
 inquam, monstra, qui refutare volet, nil aliud lucrabi-
 tur, quam quod non omninò bardis se deridēdum pro-
 pinabit. Sufficit, puto, recensuisse tantum, cum ipsa reci-
 tatione satis confutentur. F V R. Sic est: At non propte-
 rea abiicienda sunt omnia, quia quædā parum sunt con-
 cinnè ab eo dicta. Putandū nobis est, cum aliter voluisse
 intelligi, quam verba sonare videntur. E R. Si aliter vo-
 luisse intelligi, aliter fuisse locutus. Quod si nō voluit
 intelligi, nec ego intelligere eum volo. Certè voces no-
 tæ sunt cogitationum animi. Quæ cum non significant
 nisi ex constituto hominum, sic cogimur de cuiusque
 sententia estimare, vt verbis eam proponit. Scis Galenū
 duo facere hominum genera nihil docentiū, & in vtro-
 que censeri posse Paracelsum, nemo, qui libros eius at-
 tentè perlegit, ambigit. Vnum est eorum, qui in plerisq;
 confugiūt ad occultas & ineffabiles proprietates: Alte-
 rum

Duo gene-
 ra nihil do-
 centium.

tum eorum, qui verbis eloquuntur quidem, quod sentiunt, at non ita vtuntur eis sicut alij. Hoc qui faciunt, vel per infantiam & ruditatem melius se ipsos interpretari non possunt, vel res nefarias sub verbis vsitatis tegunt, vel se scire simulāt, quæ didicerunt nunquā. Sunt enim aliqui tam fatui, vt quæ non intelligunt, nescio quam reconditam sapientiā continere putent. Sed hæc præter institutum, ad quod redeundum nunc est. Creari diximus, quæ ex nulla re præexistente siue ex nihilo producuntur. Creari item diximus, etsi minus fortasse propriè, quæ, tametsi ἐκ προῦπαρχουτος facta sint, nulla tamen præcedente alteratione subito existunt, præsertim autem, si, præterquam quod absq; mutatione alia repente sunt, subiectum vel nullam in se habuerit determinatam potentiam rei producendæ, vel ita remotam, vt præter Deum à nulla potentia potuerit actus elici. Et materiam quidem totius vniuersi à Deo sub formis cœli & terræ, siue elementorum, ex nihilo creatam, siue eum eisdem formis concreatam clarè ostēdimus. Ex hac deinde res cunctas alias nulla interueniente alteratione, nullaq; potentia formarum in materia inexistente, eadē potestate creatas esse commonstrauimus. Etenim simplici iussu procreatæ sunt plantæ, pisces, volucres, cæteraq; animalia omnia. Et quod horum omnium nullum præfuerit in materia seminariū tale, propter quod magis minus apta ad vnius certę rei quam alius cuiusq; effectiōnem censerī posset, satis super que manifestum est. Quippe hanc vim deinde materiæ inseruit omnipotens Dominus, cum, vt singula porrò talia nascerentur, qualia in prima creatione fuissent, mandaret. Quam scœdè pugnet cum his Paracelsus, ex retrò dictis perspicuū est. Nunc quomodo excusare velis, quod separatores à Deo alios confinxit, vehementer audire cupio. Quoniā fuit aliquid, inquit, ex cuius secretionē

*Deo videtur
Deorum iu-
xta Paracel-
sum, quod.*

*Res create
ad mala co-
guntur.*

*Non sumus
à Deo crea-
ti, sed à Deū
culis morta-
lib. prauis,
& iudicio
nobiscū sub-
iectis.*

*Generatio
Auliorū Pa-
racelsi om-
nem fidē et
monstrosi-
tatem supe-
rans.*

creata sunt omnia, ante omnia discrimen est tenendum Deorum, idq; hoc pacto. Res create diuisa sunt in aeternas & fluxiles, propterea quod mysteriorum creator alius fuit, non summus ille Deus. Ratio est, quod cum iudex & castigator sit creaturarum omnium, quibus permissum est malum facere, non potuerunt ab ipso tales effici. Deinde, cum res create ad malum alliciantur, impellantur, & cogantur à sideribus. Fato & inferis: hoc autem Deo non competat, qui liberè nos creauisset: alius effector quarendus est. Demum, quia multi nascuntur insipientes & fatui, & vix millesimus sapit, probabile est nos non perfectissimi opificis, sed mortalium Deunculorum, extremo iudicio nobiscum obnoxiorum, atq; imperium in Mysterio illo habentium effecta operaq; esse. F V R. Memini preclarè ista me legere in principio lib. 2. ad Athenien. Reuocant ea mihi in memoriam, quæ de stultorum ortu scripsit in libello huic rei dicato. Notandum est, inquit, factos à cœli fabris, magistris, eorumq; discipulis effectos esse. Et à perfecto quidem in arte sua artifice nihil imperfecti efficitur: at quod à discipulis fit, quos fabricando fabros fieri oportet, ridiculum sepe est. Homo igitur hominem seminando veluti lignum seu materiam exhibet Vulcano: (Non magis enim homo generat seu efficit hominem, quam rusticus triticum, quod seminauit efficit) in cuius absentia discipuli nonnunquam corrumpunt effigiem, stultosque generant, quod incondita deprauataque corporis structura, & distorta facies plerumq; indicat. Id inde adeo euenit, quod Vulcanicis mutationibus obnoxij sunt, & cum arte formandi vix perfectè didicerunt, moriuntur, quodq; pauci sunt magistri accurati & perfecti, iuuenes autem & discipuli plurimi, & in arte parum exercitati subinde succedunt. Et cum singuli peculiarem habeant ideam, proprioq; vtantur malleo, non est mirum tantam in hominibus

nibus esse figuræ, animorum, ingeniorum ac studiorū
 varietatē. Quippe citius quàm Luna renouātur. Proin-
 de est incomprehensibilis natura stultorum: & ob id fal-
 lax est ac emētita omnis de hac re Astrologia. Nam qui
 stultos nequeunt definire, minus sapientes aut euentu-
 ra ipsis præfinire poterunt. At prius nemo potest, pro-
 pterea quod ars Vulcania incognita est, eius q̄; discipu-
 los & fabros ad præsens tempus vsq; nulli comprehen-
 dere intelligentia auguratores potuêre. Quî ergo præ-
 dixerit verè Astrologus hunc vel illū & hac vel illa for-
 tuna vsurum, qui ad officinam & incudem fabrorum
 nunquam sedit, nec quæ sit cuique forma infundenda
 nouit? Sanè qui artis cuiuspiam imperitus est, nihil po-
 test nisi mendacia referre. Hæc summa est illorum, quæ
 in citato loco sæpius repetit. E. R. Rectè quidem con-
 iecisti, pertinent omnino ad hunc locum omnia, (illis
 exceptis, quæ de vaticinijs obiter interspersit, quorum
 te meminisse vehementer velim. Erunt enim suo dein-
 de loco repetenda) & quos seu quales putauerit esse
 Deos illos mortales separatores, quos Auicennæ secta-
 tores formarum datores nominarunt, apertè satis de-
 monstrant. Vellem hic obiter te considerare, quam im-
 prudenter quidam Paracelsum Galeno præferant, quia
 Deum negarit omnipotentem. At nunquam Galenus
 tam vecors fuit, vt naturam in fabricando homine sic
 aberrare putarit, quomodo suos fabros hallucinari Pa-
 racelsus asseuerat. Ille Mosis sententiã anteponebat Epicu-
 ri opinioni, Paracelsus etiam hac absurdiorẽ tuetur.
 Ille principium generationis, quod à creatore ducitur,
 in generalibus seruat, materiæ habilitatem tantum ad-
 iicit. Paracelsus fatuis fabris totum hoc opus commen-
 dat, qui propter imperitiã ne habilem quidem mate-
 riam concinnè didicerint formare. Ille Deum in omni-
 bus fecisse, quod erat optimum, & quo melius effici nõ
 posset

*Astrologia
 falsa est,
 impossi-
 bilis iuxta Pa-
 racelsum.*

*Galenus ne-
 an Paracel-
 sus magis
 impius fue-
 rit.*

posset, atque pro eo efficiendo materiam aptam delegisse, Paracelsus fabricis materiam alios suppeditare, quæ etiam non perfectè cognoscant. docuit. Ille Deum ne aggredi quidem illa scribit, quæ natura non potest facere, Paracelsus ab effectione Deum excludit, naturæ nihil tribuit. Vter ergo est in Deum magis blasphemus? Si sciuiisset Galenus Deum autorem & effectorem esse materiæ, & potentiã, quam voluit, inseruisse, ac hodie quoque inserere, nulla in re peccauisset. Paracelsus hæc ab incunabilis didicit, & ex mera petulantia ab eisdem resiliit, atque ad Cacodæmonem à Deo Creatore sciens defecit. Suos fabros non modo non omnia posse, sed nec omnia scire contendit. Sed redeo ad propositum. Habet Paracelsi Phantasia cognationem cum Platonis sententiã minutiores fabricantis Deunculos veluti subsidiarios & auxiliares Deos ad propositum ipsis à Deo exemplar res effingentes. Putauit enim formas materiales participatione Idearum à substantijs materiæ expertibus immiffarum existere. Affinis similiter est imaginationi impij Arabis Auicennæ formarum Datorem somniantis à Deo alium, nempe Intelligentiam quandam barbaram, barbarè ab ipso Cholcodeam denominatam. Hanc putauit conceptione formas fingere & creare in se, ac deinde in materiam preparatam infundere. Agentia autem corporata hæc aliud nihil præstare, quam materiæ dispositionem. Quod Paracelsus exemplo tritici seminati & agricolæ palàm sibi placere ostendit. Similis est præterea opinioni Astrologorum per sidera res hic creantium, quod alio in loco his verbis confirmat. Omnis formatio, inquit, sic primum est in astris, quomodo in fabri imaginatione est forma ferri: deinde in terra, quatenus astra omnia terra fiunt. Conuenit etiam aliqua ex parte cum recentiorum Peripateticorum somnio, Intelligentijs orbium Planetarum motricibus

*Formæ un
de rebus dē
tur iuxta
Platonem.
Dator for-
marum Auicennæ.*

cibus creandi & miracula edendi potestatem tribuentium. Cum omnibus hisce vt aliquid haber commune, ita à se ipso primùm, deinde etiam ab alijs variè rursus discrepat. Etenim Plato suos creatores minorum gentium facit immortales: Paracelsus mortales ponit. Auicenna vni Intelligentiæ æternæ potentiam istam donat: Paracelsus innumerabilibus & tantum non singulis diebus morientibus ac nascentibus fabris impertit. Astrologi vim eandem stellarum proprietatibus ascribunt: Paracelsus Dæmonibus quibusdam circa sidera obuerfantibus, & formas rerum cudentibus assignat. Peripatetici noui facultatem hanc motoribus orbium cœlestium largiuntur, quas ingenerabiles & immortales statuunt: Paracelsus infinitis numero Diabolis in horas propè orientibus & occidentibus communicat: ita tamen, vt çtate, industria, peritia, vsu, inter se plurimum dissent, ac alij alios longè superent Dissentit eadem ratione à Platonicis, qui animas siderum proprietatibus exornant Equidem non concedunt sidera, quæ putant animalia quædam diuina, interire. Errant omnes, quod formas aliquid per se factum, & seorsum subsistens, denique ab alio principio proficisci, (Animam rationalem semper excipio) quam ex materiæ potentia educi opinantur. Voco materiæ potētiam iustum illum Dei, quo in creatione materiæ habilitatem dedit, vt per actionem certi agentis ex potentia iret in actum. Mirarer quod Phantasiam elegit omnium stolidissimam nisi scirem, cum in omnibus hoc spectauisse, vt absurdissima semper sectaretur, eisque foetidam suam salinam allineret, vt magis deformatam nobis proponeret. Videtur sanè Princeps Cacodæmonum magna cum voluptate sua Deum vnà cum creaturis omnibus per sanctionem istum ridere voluisse. Quid enim non est ausus affirmare homo isto prodigiolè impius? Sed vide quã

*Paracelsus
ab omnibus
discrepat.*

*Peripatetici
noui.*

*Error com
munis.*

*Potētia ma
teriæ quid.*

Paracels. cō
tradictio-
nes.

Horrende
aliquot Pa-
racelsi bla-
sthemie.

bellus homo sit ille tuus Tenebrio. In magna sua philo-
sophia hæc scribit Nullum sidus hominem efficit. So-
lus enim Deus Faber est vicarijs non egens: vt falsa A-
stronomia & Pseudophilosophia docēt. Manifestè hic,
vt aliàs semper, profani & impij seipsum mendacij reū
peragit: vt nusquam & nunquam sibi constet. Confide-
ra deinde horribiles & infandas blasphemias, quas ex
spurcissimo tartareoque ore suo euomit sacrilegus ho-
mo, si tamen fuit homo. Fingit primùm cum Ario &
1 Photino, Verbum, quo Deus creauit vniuersa, aliam à
Deo essentiam habere, creatum esse & corruptioni a-
2 deoque iudicio Dei obnoxium. Deinde ponit plures
tales Deos, per quos summus Deus hunc mundum ar-
chitectatus fuerit, vt impiè magis de Christo tacitè lo-
queretur, cum apertè non auderet tartareas suas cogi-
3 tationes expuere. Tertio negat palàm Christum esse
creatorem, dum eum facit separatorem: & quidem so-
4 cijs ei additis pluribus. Quarto negat Adamum crea-
tum fuisse à Deo perfectum de principio, sed consum-
matum ipsum asserit in lib. de Vermibus ab esu pomi,
hoc est, à Diabolo. Etenim Satanam putat omnem suā
sapientiam, adeoque se ipsum spiritaliter in pomum
illud transfudisse: eoq; modo in Adamum deinde tran-
sijisse. In lib. de morbo Comit. hæc habet. Cum Adamus
ex Paradyso pelleretur, primum in eo naturæ lumen na-
tum est. Prius enim non habuit notitiam homini neces-
5 sariam: neque totam semel accepit, sed sensim acquisi-
uit. Quinto contendit hominem non fuisse cum li-
bertate voluntatis creatum, sed cogi nos à creatoribus
illis ad mala & scelera: qua ratione Deum malorum fa-
6 cit autorem. Sexto adimit Christo potestatem iudi-
candi, quam tota scriptura tam clarè ei attribuit. Si ne
quintum quidem cap. Iohan. legerat, in symbolo saltem
Apostolico, quod à Matre didicerat, contineri contra-
rium

rium nouerat. Demum facit Christum peccatorem, 7
 quiq; nobiscum cogatur expectare sententiam Dei in
 extremo illo iudicio. Non est hoc Religionem & pieta-
 tem funditus euertere? Non hoc est spem salutis omnē
 omnibus eripere? Non est hoc confidētiam in Christū
 crucifixum ridere? An non hoc est Christo bellum indi-
 cere, eumq; de Maiestatis ac Diuinitatis suæ solio detra-
 here conari? Quis porrò negare audebit, Paracelsum
 cunctis Arianis, Mahometanis, Turcis, Hæreticis pestilē-
 tiorē hæreticum esse? Ipsum Cacodæmona blasphem-
 ijs in Deum videtur superare voluisse. Quid ergo de
 illis sentiendum putabimus, qui inauditas omnibus se-
 culis in Deum & pietatem contumelias laudare, obtru-
 dere, propagare, defendere audent? Repertus est, si tamē
 non est fictum nomen, qui nullo in verbo hallucinatū
 scriberet. Publico Imperat. Regum, Principum, Magistra-
 tuū omnium edicto cauēri sub pœna capitis deberet,
 ne spargerentur horridicæ in Deum blasphemiæ. Quis
 non extremè admiretur, si cogitet homines in hac ve-
 ritatis luce natos, & artibus omnibus bonis florenti-
 bus inter Christianos educatos, non puduisse blasphe-
 mas illas nugas in vulgus spargere? Multò profectò fue-
 runt Patres nostri nobis pietate meliores ac prudentio-
 res, qui beluam hanc non sunt passi virus istud per Ty-
 pographos expuere: quod nunc vulgatum auidissimè à
 nonnullis combibitur magno plurimorum malo. Sed
 istis missis, ad rem redeo. Quia ex Sacris literis falsitas
 execrandæ huius phantasiæ de Dijs auxiliatoribus in
 creatione, perspicuè demonstrata est, Aristotelis testi-
 monio idem cōprobabo, quo videas ipsis Ethnicis cœ-
 ciorē fuisse. ἀρχαί τε μὴ ἐν τίς λόγος καὶ πατριός ἐστι πα-
 σιν αἰθρώποις, (inquit Aristot. in lib. de Mundo ad Alexan-
 drum cap. 6.) ὡς ἐκ θεῶν τὰ πάντα καὶ διὰ θεῶν ἡμῖν συνέστηκεν.
 ἡ δὲ μία δὲ φύσις αὐτῆ καθ' ἑαυτὴν ἐπιτάρκτης, ἐρημαθεῖσα τῆς

Parac. Tur-
cis & Aria-
nis pestilen-
tior hæreti-
cus.

Patres no-
stri cur pie-
tate nobis
meliores.

Paracelsus
Ethnicis cœ-
cior.

ἐκ τούτης σωτηρίας. Et paulo post. σωτηριὰ μὴ γὰρ ὄντως
ἀπάντων ἐστὶ καὶ γενέτωρ τῶν ὅπως δῆποτε κατὰ τόνδε τὸν
κόσμον σωτηρευμένων ὁ θεός. Addit postmodum hæc

quoque. ἔσ' ἐν γὰρ ἐπιτεχνήσεως αὐτῷ δὲ καὶ ὑπερ-
βασίας τῆς παρ' ἑτέρων, ὡς περ τοῖς παρ' ἡμῶν ἀρχασι τῆς
πολυχειρίας διὰ τῶν ἀδένειαν. Vides quanto augu-

stius, grauius, sanctius, diuinius loquatur de Deo &
creatione Aristoteles Gentilis tuo illo Paracelfo. F VR.

*Liber de
Mundo an
sit legitimus
Aristotelis.*

Erras. Non enim est Aristotelis legitimus partus, sed sup-

posititiuus, vt omnes ferè Peripatetici censuerunt. E R.

Non laboro hac in re, dum author scribit hanc famam

esse antiquam, vernaculam, seu propriam & conueni. ā.

omnibus hominibus. Quisquis ergo author putetur,

hoc scripsit, quod maxima pars hominum omnibus se-

culis ac locis credidit ac tenuit. Et cum ex scripto sic cō-

stet, vt negari non possit, virum clarissimum eruditissi-

moq; Philosophum authorem esse, eundemq; Ethni-

cum fuisse, & ex Ethnicorum sentētia loqui, pudere nos

merito Paracelsicæ impietatis & blasphemiae debet.

Quid verò, si Aristotelis genuinum opus esse summi vi-

ri testati sint? Certè præterquam quod liber ipse maie-

statem, dignitatem, & eruditionem sapit Aristotelem,

doctissimi quiq; Aristotelem agnouerunt authorem.

*Iustinus
Martyr.*

Ex veteribus Iustinus Martyr ex eo, tanquam ex legiti-

mo opere testimonia citat contra Gentiles: ex quo satis

liquet tunc pro Aristotelis fœtu habitum fuisse. Non fe-

cisset enim authorem Aristotelem contra Ethnicos di-

*Themistius.
Apuleius.*

sputans, si de authore dubitauisset eos compertum ha-

buisse. Themistius quoq; pro genuino agnouisse vide-

*Bessarion
Card.*

*Iob. Picus
Mirandula*

tur in Physicis. Apuleius integrum penè latinum fecit

ad Faustianum scribens. Ex recentioribus tum aliq, tum

Bessarion Cardinalis Græcus, tum Ioannes Picus Miran-

dulæ comes, viri ad miraculum vsq; docti pro Aristote-

leo opere habuerunt. Sed, vt ante dixi, parum refert, si-

ue

ne Aristotelem siue alium faciamus authorem, dum ve-
 tuustissimum & Gentilem, deniq; præstantissimæ doctri-
 næ virum constat fuisse. Scholastici nullam eius mētio-
 nem faciunt, fortè quia commentum eorum de Intelli-
 gentijs non approbat. Equidem soli Deo potentiam om-
 nem creandi creataq; conseruandi apertis ac sæpius
 repetitis sententijs attribuit. F V R. Anteuertisti cogi-
 tationes meas. Quippe interrogaturus fueram cur no-
 uos Peripateticos dixisses Intelligentijs facultates adiu-
 dicauisse, de quibus sermo nobis est. Nunc intelligo eos
 id sine Aristotelis autoritate fecisse, & magis Platonē
 quam Aristotelem in hac parte secutos videri. Atta-
 men responderi mihi velim, cur in sua Philosophia A-
 ristoteles de Deo aliter sit locutus: & an in hac Intelli-
 gentijs creandi potestatem neget. E R A. In libris,
 quos genuinos esse nullus hodie ambigit, nulla pror-
 sus fit mentio potētiae huius, sed munus orbes suos mo-
 uendi solum conceditur Intelligentijs: quæ, cum infe-
 riora hæc tangere aliter nequeant, quam lumine & ca-
 lore, nihil etiam hic efficere possunt, nisi quantum
 per lumen & calorem perfici potest. Variant qui-
 dem hæc pro motus orbium emissionisq; radiorum va-
 rietate, sed communes tamen generalesq; causæ perpe-
 tuò manent: nec materiæ habilitatem naturamq; mu-
 tant, sed ita eam mouent, quomodo in re qualibet mu-
 tari apta est. Quare nihil aliud possunt Intelligentiæ, quàm
 per orbium suorum motus diuersos lumine caloreq;
 diuersè sublunaria afficere, naturamq; cuiuslibet rei sic
 tempore quolibet mouere, vt moueri habilis est. Exem-
 plis hanc rem & facultatem elegantissimis declarat A-
 ristoteles eodē in loco duobus, vase aut sinu ex quo di-
 uersi generis animalia simul effundantur: & tubæ can-
 tu in militia, quo milites singuli, quanquam cantus aut
 sonus ille vnus ac simplex est, excitatur ad id faciendum,

*Utrum Ari-
 stoteles cre-
 andi pote-
 statem tri-
 buat Intelli-
 gentijs.*

*Intelligentiæ
 motu & lu-
 mine solis
 agunt.
 Exempla
 actionis
 cæli.*

ad quod sunt destinati: de qua re suo deinde loco plura fortasse dicemus. Nunc sufficit demonstrasse breuiter, eum facultatem creandi aut miracula edendi Intelligentijs nullo in loco concessisse. Quod porro in alijs libris non æquè magnificè de Deo locutus videtur, in causa est, quod nihil affirmare in illis debuit, quod expositis principijs demonstrari non posset. Quam ob rē in libro de Mundo altius subuolauit, & non ex principijs illis, sed ex insita omnium animis notione differuit. Non dicit demonstrari posse, sed uetustam esse hanc opinionē omnibus ingenitā, Deum scilicet omnia creauisse, & nunc eadem gubernare ac cōseruare. Et ne quis eum instar magni Regis Persarum mundum per ministros regere perperam suspicaretur, addidit eum uirtute sua præsentem rebus cunctis adesse, nec defatigari, nec auxilio & opera cuiusquam ad eam rem indigere. Sanè inos iste loquendi apud nos admodum est vulgaris. In omni namq; sermone fermè dicere solemus, si naturaliter loquamur, si pro consuetudine hominum, vel humano more æstimemus, si philosophicè rem expendamus, si ex Aristotelis sententia disputemus, &c. Quo locutionis genere ostendere uolumus, aliter nos loqui cū sacras literas imitamur, & aliter rursus cum hominum opiniones atq; consuetudines siue ingenij nostri mores sequimur. Sed ut tandem concludamus totam hanc disputationem, nihil aliud fecit Paracelsus, quam quod errorem renouat Simonis Magi pestilentissimi hæretici, mundum à Deo creatum negātis. Quanquam si propius consideres Menandrum potius secutum iudicabis illius discipulum, Saturninum, Basilidem, Carpocratē, Cerinthum, nefarios hæreticos: qui omnes ab Angelis mundum creatum affirmarunt. Nec à Marcionis dogmate, tria principia ponentis abhorret. Nam ut hic primum Deum incognitum, deinde uisibile mundi condito-

Cur Aristoteles in philosophia sua de Deo pauca dixerit.

Deus uirtute sua omnibus præsens adest.

Loquendi cōsuetudo.

Error Paracelsi qualis.

ditorem, demum Diabolum ponit, ita ferè Paracelsus quoq; sensisse videtur. Sed nec à Cerdonis & Manis furore procul abest, Deum dicentis *δύναμις*, quam vitæ matrem nominat, emisisse, à qua facta sint omnia. Omnes deniq; tum hæreticos tum Gentiles philosophos in eo vincit, quod suos illos fabros innumerabiles & breuissimæ vitæ Deunculos architectatur, quodq; ad scelera & flagitia fingi & cogi homines à talibus fabris sceleratè mentitur: in quo mendacio proximè accessit ad insaniam Valentini Aegyptij impurissimi hæretici. Horum amen- tia cum ab omnibus pijs meritò semper damnata fuerit, Paracelsi furor meritissimò execrandus erit. Sanè dignus est liber, in quem talia monstra coniecit Atheni- sibus Mahomethanis. FVR. Repertus tamen est, qui probatum eis fuisse authorè, & pro expugnatore omni- um errorum optimoq; ad veram Medicinam duce ha- bitum laudatumq; scribat. Quin etiam adfirmare au- det idem ille, in nullo verbo errorem inesse aut macu- lam. ER. Si per Athenienses intelligit barbaros illos Turcas, qui nunc Arhenis degunt ac regnant, vel se & sui similes, credi possit non minus execrabiles esse. Quo- modo, quæso te, legerunt Athenienses Paracelsi scripta germanico Idiomate tam barbarè tamq; inconditè exa- rata, vt ne Germani quidem absq; labore intelligant? Se- pius diuinare cogitur lector, quid sibi voluerit homo in omnibus sermone, cogitatione, vita, moribus, actio- nibus monstrosus. Sed vertit fortassè in linguam Græ- cã ille præclari authoris præclara opera, scilicet. Apage cum Lucianis & Sannionibus istis. FVR. Impia nun- quam probauit, sed ex stercore, quod dici solet, aurum colligere studui. Caterùm etsi de creatione satis, imò fortassè nimis multa dixisse videri possumus, quia tamè ex collatione hac quædam haud paulò nunc quam an- tè rectius percepisse mihi videor, & vnus adhuc super-

In quo Pa-
racelsus om-
nes tum Gē-
tiles tū Hæ-
reticus su-
perarit.

Paracelsus
in omnibus
monstro-
sus.

Miraculosa
effectio
quæ dica-
tur.

Creatio
quædam.

est scrupulus, qui me non nihil torquet, hunc rogo mihi eximas, priusquam ad alia transeas. Dixisti creationem vocari, cum res ex nihilo siue ex nullo præexistente producuntur, vel nulla præeunte alteratione, contra naturam habilitatemq; subiectæ materiæ repentè efficiuntur. Ergo verò putavi miraculosam esse effectiōnē, non creationem, quando ex aliqua re præter & contra naturæ ordinem & potestatem aliquid fieret, vt si lapis subito vel in hominē vel in panē, vel in aliud tale quoppia transmutaretur. Ex illis autem quæ tu attulisti in mediū, si firma sint ac vera, nullum inter miracula & creationem quandam discrimē esse consequetur, si non fallor. Etenim in plerisq; miraculis duæ postremæ conditiones non minus concurrunt, quā in creatione ex subiecto aliquid producente. ER. Tempestiuè moues hanc quæstionem: quoniam eadem opera videbimus, quantum à vera pietate hac quoq; in parte discesserit Paracelsus. Lapidis subitam mutationem in panem aut hominem creationem quandam esse, extra controuersiam pono. An non creauisset panem Christus, si ex lapidibus panem verbo fecisset, quando ad hoc faciendum hortabatur. Matth. 4. Diabolus, Si filius Dei es, inquit, dic vt isti lapides panes fiant, quasi diceret, Si filius Dei es, tam potes creare, quam Deus ipse potuit. Patet ex his Tentatoris verbis ex lapide subito panem facere nō esse virtutis creatæ opus, sed creatoris. Si namq; ab aliqua creatoris potestate permutari in panem lapides posse sciuisset, frustra hoc medio cognoscere studuisset, num verus filius Dei esset Christus. An igitur Deus, cum ex elementis plantas & animalia verbo effecit, non etiam creauit? Certè Adamum, cuius corpus ex limo terræ formauit, creauisse Scriptura dicit. Nec Eua creata fuit, si creatio qualibet ex nullo fit præexistente. Etenim ex Adami costâ effinxit eam Dominus, vnde

Unde mox ait Adamus, eam os de ossibus, & carnem de carne sua esse. FVR. De hac re cum nihil ambigam, quærebam an omnia miracula creationes nuncupanda forent. ER. Miraculum aliquando vocamus rem quamlibet incognitam nobis & inusitatam, præcipuam in se admirabilitatem habentem: Hoc modo miracula fiunt ab arte, à Natura, à Magis: de quibus hic non agimus. Appellamus præterea magis propriè miraculum rem aliquam præter & supra naturæ ordinem potestatemq; factam. (Per Naturam intelligo non solum potestatem, qua res moueri aptæ sunt, quo significato Aristoteles in 2. Physicorum Naturam definiuit, verum etiam potestatem agendi rebus à Deo in prima creatione inditam.) Quæ hoc pacto fiunt miracula, solum Deum habent authorem: de quibus solis interrogationem tuam accipio. Sunt porro hæc quoq; non vnus modi ac generis omnia. Etenim aliquando res ipsa talis est, vt à creatura potètia nulla potuerit effici. Interdum non res ipsa, sed generationis seu effectiois modus creaturarum efficienciam atq; vires excedit. Equidem in creatione impertinuit Deus cunctis rebus quantam voluit potestiam agendi pariter & patiendi. Quod vnum in causa est, quod non quælibet res quamlibet obuiam mutare, nec quælibet ab agente quouis immutari potest, sed determinata à determinata solum patitur, idq; definito tempore ac modo. Soli omnipotenti Dei verbo & virtuti, qua ex nihilo cuncta fecit, omnia sic obediunt, vt quicquid vult, hoc necesse sit mox existere. Prioris generis miracula sunt, vniuersale diluuium, conuersio vxoris Loti in statuam Salis, diuisio maris rubei, vt aqua vtrinque instar muri ad perpendicularum erecti starent, manna casus in deserto singulis diebus præterquam Sabbatho, aqua ex Petra percussu virgæ enocata, trium puerorum in fornace candente conseruatio, Solis cursus inhibitio, mor

Miraculum
plura signi-
ficat.

Miraculum
propriè uo-
catū quid.
Natura
quid.

Miracula
uera sunt
duplicia.

tuorum excitatio, cœcorum illuminatio, panum & piscium multiplicatio, vt tot millibus sufficerent pascedis, tot insuper restâtibus reliquijs, & huius generis alia plurima. Alterius generis sunt, improuisa pluuia sereno cœlo incidens 1. Reg. 18. Conseruatio vestium in Israelitis, vt totis quadraginta annis vsu perpetuo non attererentur, curatio febris subita, depulsio morborum aliorum repentina absq; pharmacis, qui tamen sensim naturalibus remedijs fuissent sanabiles. Nam si insanabiles ponantur, ad primum ordinem pertinent. Sciendum interim est non sic distingui hos ordines & veluti gradus miraculorum, vt non sâpè alter in altero inueniatur. Crebrò namq; quod per vim creatam fieri nullam potuit, etiam per modum insolitum productum fuit. His declaratis, non est difficilis porrò ad interrogationem responsio. Etsi enim in miraculis nulla est creatio primi modi, iuxta quem ex nihilo omnia fiunt, tamè in primo ordine perspicitur aliqua semper creatio: quatenus videlicet aliquid ex subiecto vel in subiecto sine antecedente alteratione subito fit, ad quod ex natura sua habile non erat. Tam enim inepta est Petra, vt baculo percussa ex se fundat aquam, quam non erat idonea terra creata, vt propter creatæ potestatis iussum seu mandatum plantas, & animalia, ex se produceret, quomodo iubente Deo protulit. Quid, quæso, discriminis fuit inter creationem, qua Deus ex Adami costa vna formauit totum integrumq; corpus Euæ, & multiplicationem farinae & olei. 1. Reg. 17. deniq; substantiæ panum, qua Christus Matth. 14. circiter quinquies mille viros præter foeminas saturauit, & quidem ita saturauit, vt fragmètorum duodecim cophini insuper collecti fuerint? Certè in pane hoc tam non fuit potentia naturalis huius incrementi, quam non fuit in Adami costa potentia, ex qua creata virtus Euæ corpus fingere potuisset. Nec aliter res habet

In miraculis est creatio improprè dicta.

bet in ceteris, tamen si non semper fortasse nos intelligamus æquè facillè. Non magis aptum est cadauer ad recipiendam vitam à potestate naturali, quam corpus Adami ex limo terræ figuratum vita donari idoneum esset à creata virtute. In altero genere non perinde manifesta est creationis ratio: licet in his quoq; Diuinæ potentia virtus luculentè resplendat. Siue ergo in his creationē esse demus, siue alio nomine hanc Dei operationē exprimamus, constabit hoc semper. Diuinæ virtutis esse opera, creatæ nullius. Causa exposita fuit, quia videlicet creatæ potentia materiā non possunt mouere, nisi quomodo moueri apta nata est, nempe per alterationem & successionem, subitò nequaquā. Quippe causa limitata & finita non potest quiduis, sed necessariò terminatum & finitum effectum solum producit. Quo fit, vt mouere materiam non possit pro libito, sed pro eius habilitate: quemadmodum hæc etiam actionem agētis recipit, non pro natura agentis, sed pro insita sua habilitate. FVR. Verisimilia quidē sunt, quæ dicis: duo tamen me ab assensu pleno reuocant. Vnum est, quod scriptura dicit, Deum creationis opus sex diebus totum absoluisse, & proinde nihil postea creauisse. Alterum, quod scriptura & Theologi admirabilium effectiōnē miracula nominant, creationem autem non vocāt. ER. Deus creationem aspectabilis huius mundi cum omni ornatu & perfectione sua sex diebus consummauit: nec opus habuit aliquid deinde adijcere ac si mancum & mutilum fuisset opus. Creat nihilominus quotidie, vt Iohan. 5. Christus affirmat. Pater meus, inquit, hodie etiam operatur, simulq; ego operor. An non conuersionem & veluti recreationem nostri operatur Deus in suis sine intermissione? Equidem fidem charitatem, ac spiritus sancti dona semper adhuc in electis creat. Taceo iam quod animas humanas creare nunquam desijt. Non pugnāt

Vires create non mutant materiā absq; motu & alteratione.

Deus quotidie adhuc creat.

igitur hæc. Nam aspectabilem corporeumq; mundum
perfecit initio totum: Regnum autem spirituale tunc
erit perfectum, cum ad iudicium Dei filius descendet.

*Miracula
non pertinet
ad mundi
perfectione
sunt partes.*

*Ratione dif-
ferentia, no-
mina habet
diuersa, etsi
subiecto ea-
dem sint.*

*Creatio &
conseruatio
re sunt idem.
Conserua-
tio est crea-
tionis per-
petuatio
quædam.*

*Discrimen
inter res
creatas &
miraculo-
sas.*

1
2
3

F. V. R. Quasi verò miracula non sint res sensibiles & sæ-
pè corporeæ. E. R. Non nego, sed ad mundi perfectione
veluti partes nego pertinere. Sunt enim extraordinarie
quædam res, quæ tempore aliquo seruiūt tantum Deo:
post quod non fiunt aut propagantur instar rerum ab i-
nitio conditarum. At hoc non impedit, quin creatas à
Deo res tales & putemus & dicamus. Minus fatigare
debet, quod miracula nuncupantur, non creaturæ noue.
Mullæ namq; res ratione differentes, tamen si re ipsa idem
sint, diuersas appellationes sortitæ sunt. Vt in proposi-
to maneamus nostro, an non creatio rerum & earundem
conseruatio re sunt idem, & ab eadem Dei omnipotentem
virtute pendent? Sic sanè habet. Ni hil est enim aliud
conseruatio, quàm creationis veluti perpetuatio seu con-
tinuatio: quod scitè eleganterq; D. Augustinus exemplo
illuminationis declarauit. Vt enim aer illuminatur à So-
le, & eadem vi Solis illuminatus permanet, sic mundus
eadem illa potestate Dei, qua ex nihilo repente extitit,
ne in nihilum relabatur, conseruatur. Proinde rectè di-
ctum est à Scholasticis non aliter Esse verum à Deo con-
seruari, quam semper Esse dando: cum, si actionem hæc
creatis reb. subtraheret, in momèto nihil essent. Quod
igitur inter res creatas alias & miraculosas est discriminè?
In re & in effectione nullum est, sed in nobis. Primum
enim quia ordini naturæ assueuimus, quod præter hunc
fit, miraculum appellamus: quæ initio facta sunt, admi-
rari non potuimus, vt qui neq; fuiffemus neq; diuersi a-
aliquid vidiffemus. Etenim miracula præter & supra or-
dinem rerum fiunt. Deinde creaturæ aliæ propagatio-
ne conseruantur, & ex quibusdam seminarijs sæpius re-
deunt, miraculosæ res hoc pacto non redeunt. Postre-
mo

nō creauit Deus vniuersitatem rerum solus, miracula
 sapē facit per creaturas vel in creaturis. F V R. Quo-
 modo igitur, si creare solius est Dei, miraculorum effe-
 ctiones creationes quādam vocitari poterunt? Equidē
 qui instrumento aliquid efficit, per diathesin seu formā
 & dispositionem instrumenti efficit. Qui panem secat,
 per cultri aciem secat. Sic ex argento poculum faciens,
 absq; malleo vel nō efficiet, vel nō cōmodē, quod vult,
 cōsequetur. Quē ergo p creaturas instrumēta sua Deus
 operatur miracula, nō à solo Deo efficiūtur, sed à Deo p
 dispositionē, quē in instrumentis illis inest, cōficiuntur.
 Etsi enim principalis causa Deus est, tamen veluti con-
 causa quādam est creatura: qua ratione euidentis est, ma-
 ximum esse inter opera miraculosa & creationē disci-
 men. E R. Verē dicis, quā per instrumenti dispositio-
 nē fiunt, à primario agente solo non perfici, sed aliquid
 etiam effectui conferre instrumēti qualitatem. Sed hoc
 modo nequaquam creat Deus miracula per homines,
 aut creatas substantias alias. Non indiget enim opera &
 ministerio cuiusquam, sed alia omnia egent ipso. Facit
 igitur miracula solus, vt apud Prophetam & Regem Da-
 uidem legimus Psal. 136. sed per homines, aut potius in
 hominibus facit: non quia ipsorum actio aliquid confe-
 rat ad rei productionem, sed vt authoritatem & fidem
 eis cōciliet, alijsq; demonstrat se ipsis adesse, charos ha-
 bere, atq; ad hoc munus, quod gerunt, elegisse. Sic Exo-
 di. 4. Moyfi dicit, vt credant tibi, verē apparuisse tibi Ie-
 houam. Argumento eodem vtitur Christus ad proban-
 dum se verum Dei filium esse, eiusdem cum omnipotē-
 te patre suo potestatis Matth. 11 Iohan. 5. 10. & 15. Propter
 hanc causam ferē appellantur signa in Sacris literis,
 quod significant ac testentur Deum in illis præsentem
 adesse, atq; illa agere. Credentes, inquit Christus Marci
 vltimo, hęc signa consequētur, &c. Nihil ergo conferūt

*Effectio ins-
 trumento-
 rum, que.*

*Quomodo
 Deus per
 homines mi-
 racula edat*

*Finis mira-
 culorum.*

ad effectiōnē miraculorum, quæ solius Dei opera sunt homines, per quos, vel in quibus Deo placuit suam declarare potentiā & bonitatem. Et quod ad horum operum perfectionem non sic conferant aliquid homines, quomodo ad operum vel Naturæ vel Artis effectiōnē conferūt instrumenta, sine quibus effectus à causa principali vel nullo modo, vel minus aptè confici potest, vel vnum hoc apertè probauerit, quod sæpe Deus efficax fuit in vestibus, verbis, adeoq; umbra suorum. Quis autem credat umbrā aut cadauer sepultum coagere Deo potuisse in miraculorū productione, quomodo instrumenta artifici coagunt in operis effectiōne? FVR. Si vera sunt, quæ huc vsq; disputata nobis sunt, solus Deus verè miracula facit, & neq; Magi neq; Dæmones miraculorum censendi sunt authores & effectores. ER Sic est, cum de veris miraculis sermo est. Nam Magi aut Dæmones mirabilia interdum agunt: quæ porro pro miraculis nos ideo habemus, quia causas factorum ignoramus. At constat ex prædictis, fieri nullo modo posse, vt in materiam ab agēte creato forma aliqua inducatur, quam non prius in se habuerit potentia, hoc est, ad quā non acceperit à Deo habilitatem. Quinimò ne hāc quīdem potentiam in materia existentem aliter in actum producere potest, quam per naturalem motum ac mutationem, tametsi pro agentis viribus & materiæ maiore aut minore habilitate tardius ac citius hoc eueniat. Quam rem vt in Scholis explicarent diligentius & plenius, duplicem in materia potentiam posuerunt. Vnam vocarunt naturalem, quæ nihil est aliud, quam ordinatio diuina, (Rationem seminalem appellat D. Augustinus) qua voluit ex materia certo modo mixta, ab agente determinato per motum in tempore factum, definitum effectum produci. Alteram nominarunt obedientialem siue obedientiæ, qua Dei voluntati absq; vlla determi-

*Dæmones
et Magi nō
edunt mira-
cula vera.*

*Potentia o-
bedientiæ &
Naturæ.
Ratio semi-
nalis.*

terminatione absolutè obedit. Vtraq; in omnibus pro-
 pemodum rebus cernitur. Etenim ex ouis foecundis in-
 cubatu gallina excludit pullos, quia naturali potentia
 prædita sunt, vt ex eis pulli à calore temperato, si longo
 fatis tempore foueantur, generari possint. Idem calor ex
 ouis infœcundis aut ex lapillis, pullastros excludit nul-
 los, sed illa putrefacit, hos nulla ex parte permutat, quia
 potentia naturali carent, vt ab agente creato permuten-
 tur hoc modo. Sic terra seminatum argentum vel aurū
 non vertet calore suo coelitus accepto in plantas, quod
 potētia, quæ plantarum seminibus indita est à Deo, de-
 stituatur. At hæc omnia Deo multò magis parent,
 quam semina conuenienti calori obtemperēt. Quocir-
 ca negant Philosophi, & quidem rectè negant, vt ex Ari-
 stotele supra ostendi. aurum potentia triticum, aut lapi-
 dem potentia panem esse, cum natura eis potentias ta-
 les negauerit. Ergo cum omnis potentia naturalis refe-
 ratur ad agens quoddam naturale definitum, quod cer-
 to tempore per motum congruentem potentiam per-
 mutet in actum, obedientiæ autē potentia soli Deo obe-
 diat, incassum laborabunt vires creatæ, vt in materiam
 introducant formam, cuius seminarium siue naturalē
 potentiam siue quādam veluti inchoationem in se nō
 habet in creatione insitam. Hoc veteres & qui eos dein-
 de secuti sunt Theologi voluerunt, quando constanter
 summo consensu asseuerarunt, neq; bonos neq; malos
 angelos materiam posse aliter mutare, quam quomo-
 do mutari apta nata est, idq; agentia patientibus aptè
 coniungendo. Summa est, creaturæ amplius non pos-
 sunt ex re qualibet facere quam ex ea creator voluit sic
 ri. Hoc autem voluit, cuius potentiam largitus est natu-
 ralem. Quocirca non secundum potentiam obediētiam
 vel remorant, sed secundum naturalem vel propinquā
 tantummodo mutare materiam hanc possunt creatæ

*Nec aurum
 potentia na-
 turali triti-
 cum est, nec
 lapis panis.
 Potentia na-
 turalis re-
 fertur ad a-
 gens natu-
 rale certū.*

*Quid ex re
 qualibet
 creatæ vi-
 res possint
 efficere.*

virtutes. Nec alio etiam modo possunt mutare, quã mutari apta nata est. Voluit autem Deus, vt per motum & alterationẽ, quæ in tempore fit aliquo, mutaretur. Proinde sine hoc mutare eam subito non possunt. Attamẽ vincere Angelos causas alias naturales, quatenus citius & efficacius agunt, & breuiore tempore, quæ diffusa erant, semina coniungere possunt, non nego. Quod per motum localem effici potest, ab ipsis celerius perfici posse credimus, si à Deo non prohibeantur. At repente eos virtute propria materiã mutare, vt nulla præcedat alteratio & motio per successionem facta, incunctãter nego, & falsissimum esse scio. FVR. Constat ex 7. cap. Exodi, Magos virgas suas in serpentes veruisse, ac ranas fecisse: quod cum sententia tua manifestè pugnat. ER. Scriptura sæpè sic loquitur, vt homines loqui & iudicare solent. Dicit eadem à Pythonissa excitatum Samuelẽ, cum certum sit præter vmbra, effigiem Prophetẽ mẽficientem, nihil prodijisse. Nullus enim Magus aut Caco-dæmon vnquam mortuum verè excitauit, licet spectra frequenter euocarint. De tali spectro legi apud Iohan. Franciscum Picum hæc verba. Sed enim hoc ipso anno (nempe 1503.) in Germania, vt mihi Augustæ vrbis Præpositus Matthæus Langus à Secretis Cæsaris & consiliorum omnium particeps retulit, Femina quæpiã multos menses defuncta, aereo corpore sumpto, apparuit: multa interrogata respondit, & mille ferè testibus diuersis temporibus locuta est: & se cum Episcopo quopiam Cæsaris mandato rei ordinem gestæ & testium responsa notauisse mihi narrauit. Quin & ipse Cæsar eadem mihi asseuerantissimè confirmauit. Hæc Picus. Fuit porrò Langus iste Augustanus censu Patricius, factus deinde Archiepiscopus Salisburg. Femina, de qua loquitur, fuit Abbatissa Eitelstetti, quod ab Augusta abest miliaribus quinq;. Nomen Margareta à Roth. quæ n̄isdem

Nullus Magus aut Dæmon mortuum verè excitauit. Spectrum Germanicum.

In locis est magnis natalibus familia vt mihi retulit D. Guilielmus Xylander summa vir eruditione & pietate ornatissimus. Tales etiam fuerunt Lamie antiquorum, & Spectra omnia mortuorum animas mentientia. Talis vmbra Sauli apparuit, quæ vt à scriptura vocatur Samuel, quia Saul & Pythonissa opinabantur Samuelē esse, ita serpentes & ranæ dicuntur à Magis factæ, cum simulachra quædam harum rerum fingerent Demones, & astantium oculos perstringerent, vt veras ranas putarent. Signum huius est, quod serpens Mosis serpentes Magorum deuorasse scribitur. Quod si omninò velis veros fuisse serpentes, à Deo factos sentiendum est. Nec absurdè hoc dicimus, cum similia alibi quoq; legamus. Quis potest in Sacris literis versatus negare, quin præiudicio futurarum rerum contingentium sic Dei sit propria, vt creaturæ nulli competat? At hæc exercuit in improbis aliquando Deus, quod vel solæ Bileami & Caiaphæ testentur historiæ. Ad miracula quod attinet, minus dubia res est. Nam & Iuda signa edidisse, vt ceteros Apostolos, cõstat: & improbos alios complures per nomen & virtutem Christi miracula fecisse legimus. Matth. 6. cap. Huc pertinent, quæ Matth. 24. Marci 13. & in 2. ad Thessal. 2. cap. scripta sunt. Signum aliquod est, idem in Magis illis factum fuisse, quod, tametsi serpentes & ranas fecissent, reliqua miracula, quæ certè factu minimè videntur difficiliora fuisse, imitari non potuerunt. Qui autem modò potest aliquid tale præstare, non potest amplius, non agit proprijs viribus, sed alienis. Quamobrem necesse est, vt fateamur assistentem eis potestatem Diuinam serpentes creauisse, qua subtracta nihil amplius potuerint. Verùm vtrum dicas, mea hoc loco non interest, modò illud firmè teneas, quod absq; scelere & iniuria in Deum grauissima negari à nullo potest, solum Deum creare ac mutare materiam præter &

Magi nõ fecerunt serpentes ueros.

Improbi viriute Christi miracula faciunt.

supra naturam suam posse. Equidem si nutui & voluntati Angelorum vel bonorum vel malorum obediret materia, non potuisset signis editis probare Deus se verum esse Iehouam. Quicquid enim fecit, hoc etiam Dæmones facere potuissent. At non possunt materiam mutare aliter, quam secundam inditam ipsis potentiam, quam naturalem vocamus. Quare si quod miraculum verum edere visi fuerunt, à Deo perfectum fuisse cense-ri debet: qui etiã improbis futura præmonstrat aliquan- do, & in ipsis potentiam suam, quomodo ei visum est, declarat. FVR. Audire velim, vtra tibi sententia ma- gis probetur. D. Augustinus in libro de Trinitate veros fuisse serpentes arbitratur, hac ratione motus, quod in alijs signis deinde defecerint. ER. Magos miracula e- dere non potuisse, meridiana luce clarius demonstratũ est. Vtrum autem in illis Deus mirabilia illa facere vo- luerit, dubitari non immeritò potest. Certè causam pro- babilem nullam reperio. Etsi enim non nescio, Deum aliquando per falsos Prophetas tentare suos, vt quam constantes sint appareat, sicut expressis verbis 13. Deut. legimus, atq; ideo permittere, vt futura prædicant ali- qua, vel etiam miracula faciant, tamen cum apud Aegy- ptios veri Dei ignaros tantundem possent Satanæ ludi- bria, quantum vera miracula, non video cur vera debue- rit in Magis miracula edere. Proinde in alteram senten- tiam inclinat magis animus. Et præter ante dicta mo- uet me, primum quidem, quod Theologis quibusdam Veteribus & plerisq; Recentioribus idem placuisse vi- deo. Magi signa videbantur potius facere, scribit Cle- mens, quam facerent. In eandẽ sententiam scripsit Ter- tullianus de Anima, ludificationẽ fuisse oculorũ. Deinde quod eadem perpeffos fuisse Magos legimus, quæ a- lij Aegyptij senserunt. Nam & vlcera experti sunt, & ab alijs plagis afflicti fuerunt. Videtur autem facilius esse, vt se

*Rationes
docentes nõ
fuisse Mago-
rum serpen-
tes, quod ui-
debantur.*

ut se ab iniuria rei factæ aliquis defendat, quam ut con-
 tra & supra naturæ vires eādem efficiat. Tertiò, si veras
 ranas potuissent euocare ex aquis, easdem etiam pelle-
 re valuissent. Quippe constat Magos minore negotio
 umbras depellere, quam euocare. Moses certè non mi-
 nus facilè auxilio Dei, cuius ope induxerat, easdem ex-
 pulit. Quartò, Mosis draconem legimus Magorum dra-
 cones deuorasse, id est, veros serpentes non esse declara-
 uisse. Sic ranas à Deo effectas in aceruum collectas com-
 putruisse scimus, de Magorum ranis nihil tale factum
 audimus. Sed & aquam à Mose in sanguinē versam gra-
 ueolentem, & potui ineptam fuisse redditam, ut etiam
 pisces in ea morerentur, cernimus, de illa, quam Magi
 vertisse scribuntur, nihil tale narrat scriptura. Postre-
 mò confirmat nostram sententiam apertè author libri
 Sapientiæ, cap. 17. sic scribens. Aderant autem Magicæ
 artis ludibria, & contumeliosa exprobratio eius arro-
 gantiæ, qua ob prudentiam vsi fuerant. Et cap. 18. Atq; i-
 tã, qui propter præstigias nihil crediderant, &c. Clarè
 nominat hic author præstigias & ludibria artis Magi-
 cæ: quod rectè non faceret, si quidem vera fuissent, quæ
 vera videbantur Aegyptiis. Idem hoc apertissimè affir-
 mat Ioseph. libro Antiquit. 2. cap. 5. Magorum dracones
 non veros extitisse dracones, sed Aegyptiis visos tantū
 fuisse scribēs. Omnibus his addi iam potest, quod Theo-
 logi omnes constanter asserunt, Dæmones illa tantum,
 permittente Deo, facere posse, quæ per motum locale,
 aptaq; agentium & patiētium applicatione perfici pos-
 sunt. Hac de causa Simonis Magi atq; aliorum Incanta-
 torum miracula, sicut testantur Veteres, fermè in præ-
 stigijs, & statuarum ambulatione, locutione, risu, alijsq;
 similibus rebus constiterunt: quas vel per motum loca-
 lem efficiebat Dæmon, vel per se perficiebat, vel oculos
 ac sensus decipiens facere simulabat. Etenim vera non

esse miracula, quæ Satan facit, quamuis vera esse incerti opinentur ex 2. Thessal. 2. perspicitur, ubi Apostolus prodigia & signa per eum edita palàm vocat mendacia. Quanquam verò scio non paucorum dierum spacio facta fuisse Mosis illa vera, & Magorum ficta miracula, non tamen ausim affirmare veras ranas aut serpentes ex horum animalium ouis aut seminibus à Diabolo exclusos. Non enim videntur ita breui tempore iniustam potuisse magnitudinem exerescere. Quam obrem præstigias & ludibria fuisse arbitror. Neq; magis probat Augustini sententiam, quam nostrâ, quod pediculos & cætera miracula imitari nõ potuerunt. Etenim præstigias oculis obhæcere possunt quidẽ Dæmones, at quantisper Deo placet. Postquam ergo ne umbras quidem earum rerum, quas Moses efficiebat, producere se amplius posse viderent, confiteri sunt coacti longè se à Mose vinci. Nunc Paracelsica consideremus, quam veritati sint congruentia. FVR. Memini me in lib. de Imaginat. legere, Dæmones per se rem nullam mutare aliter posse, quam vt apta sit mutari, & proinde ne pilum quidem album aut nigrum reddendi facultatem possidere. Idẽ fermè affirmat in lib. de occulta Philosophia, Dæmones nec febrem nec dentium dolorem curare, imò ne quidem ollam frangere, si quam maximè ab omnibus suis adiuetur socijs, posse. Alibi quoq; asserit, Dæmones absq; diuina potestate Apostolis tradita nõ pelli. Quæ certè docent, cum miracula Deo tribuere, Dæmonibus non concedere. ER. Vellem in hac eum sententia perstitisse. Verùm hic sibi constat, vt aliàs semper. Ad cuius rei demonstrationem adferre non volo, quod Imaginationi adscribit vim & facultatem illa omnia re ipsa perficiendi, quæ imaginatione concipi possunt. De hoc enim suo deinde loco, cum de Imaginationis viribus disceptabimus, sermonem habebimus. Il
lud

Ad dicam solum, quod in lib. de causis morb. Inuisibili-
 lium scribit, Diabolis in lapsu fidem non fuisse ademtā,
 ac proinde potestatem habere montes transferendi, a-
 liaq; similia faciendi. Possunt, inquit, sanare & affligere, *Diaboli mi-
 racula per
 fidem faci-*
 & solis instar malis & bonis ex æquo lucentis virtutem
 suam erga homines exercere, bona & mala signa face-
 re. Hæc possunt, inquit, dum fidem retinent, quæ ipsorū
 robur est. Ad nostrum institutū propitius pertinet, quod
 nullum à Deo miraculum scimus factum, quod nō pu-
 tarit ab hominibus aut alijs creaturis edi posse. Modos *fides robur
 Demonā-*
 porrò seu rationes ac velut instrumenta, per quæ mira-
 cula faciant homines, quinq; diuersis locis recitat, fidē,
 Naturam, Cuestra, Artem Medicam & remedia, Magiā.
 Cæteram per fidem nō intelligit eam, qua certi sumus
 nos per mortem Christi Iesu Deo reconciliatos esse, sed *Quib; mo-
 di seu in-*
 congenitam credulitatem, seu persuasionem quandā, *strumenta
 miracula ef-*
 quæ nobis cum Dæmonibus est communis, vt ex lib. de *ficiendi.*
 causis morborum inuisibil. perspicitur. Hanc aliquan-
 do naturalem, in lib. de peste etiam incantatoriam no-
 minat: de qua Christum opinatur Lucæ 17. cap. locuti.
 Quam absurdè verba hæc Christi passim, Platonicos
 quosdam secutus, exponat, piget referre. Ergo per hanc
 fidem loco citato scribit; nos omnium herbarum spe-
 cies creare, inuisibiles tamen, morbos omnes, adeoq;
 mortē, cui cui libeat, inferre facilius posse, quam bom-
 barda seu sclopeto interficere. Hæc si aliquis se ipsum sa-
 net, abusu fidei fieri, quod eam latere velit Dominus,
 morbosq; remedijs depelli. Per hanc fidem Apollinem
 miracula fecisse, ac Dæmones facere, vt paulò supra me-
 nui, adeoq; Samsonem hinc robur accepisse suum, ac
 nos supra naturæ vires agere, spiritibusq; pro arbitrio
 imperare asserit. De Astronomia sua agens hæc scribit.
 Cum Christus miracula faciens, discipulos, si fidem re-
 nerent, maiora facturos affirmet, cur non per eandem

2° amplius quam natura, quæ propter nos condita est, præ
 2° stemus? Etsi per fidem plus potest scriptura sacra, quam
 2° Christus in charitate erga proximum, cur non poten-
 2° tiores simus astris, cum non de his, sed de nobis loqua-
 tur Christus? Breuiter huic fidei seu constanti deside-
 rio, (Quam in iam citato libello dicit nihil aliud esse,
 quam potentiam agentem in verbum, quod suscitet
 mortuos.) potestatem tribuit miracula quæuis perfici-
 endi. Quod per naturæ quoq; proprietatem miracula
 fieri putet, clarè p̄spicitur ex fine 4. lib. de causis morb.
 inuisib. Quippe causam redditurus, cur cadauera mira-
 bilia nonnunquam faciant, in se habere cœli terræq; vi-
 res, ait, quas instar Magnetis ad se, ex cœlo & terra attra-
 hant. Pro attractarum autem virium varietate variè
 quoq; agere corpora quælibet. Tandem concludens,
 quisquis hac naturæ proprietate præditus est, inquit, et-
 tiam si canis foret, miracula & signa edit bona, sic ducē
 te sidere. Et vires innascuntur nobis in vtero materno,
 sicut rosæ odorem ex terra secum efferunt Sic Striges
 & Magi nascuntur, non ex arte tales euadunt. Non om-
 nia à Diabolis proficiscuntur. Nec efficit etiam Christus.
 Sic in lib. de Podagra, Inueniuntur, inquit, homines, mi-
 racula edentes, & spiritibus bonis pariter & malis impe-
 rantes. Et non multo post, Homines, inquit, signa edunt
 miraculaq; faciunt, vt, qui tali influxu carent, eos pro-
 pemodum pro Dijs & sanctis tenere cogantur. Faciunt
 autem talia, non in nomine Domini, sed virtute natiui-
 tatis suæ, in qua triumphant. Item ciere tempestates, to-
 nitrua, &c. naturali cōtingit virtute, non magica. Quod
 Euestris quoq; à se vocatis eandem potentiam tribuat,
 mox ostendam, atq; indicauero, quid per Euestrum vi-
 deatur intellexisse. In 2. lib. ad Athen multa de his blatte-
 rat, quibus suspicionem facit, eum sic nominasse Spe-
 tra mortuorum effigiem nomenq; mentientia. Tam
 sunt

*Fides Para-
celsica.*

*Miracula
per naturæ
proprietate
effici p̄-
tat Parac.*

*Quomodo
cadauera
miracula fa-
ciunt.*

*Quid Eue-
strum Para-
celsicum.*

funt autem prodigiosa confusa & pugnãtia, quæ de his
 vmbriſ ſcribit, vt videatur ſe ipſum ſuperare voluiſſe ab
 ſurdarum rerum imaginatione. Hoc Eueſtrum prophe
 tandi facultatem hominibus largiri ſcribit, ac mox ad
 ſcribit hanc vim neſcio cui Cacodæmoni, quem vocat
 Turban magnam. Ex hac, inquit, omnes Prophetæ ſunt
 locuti, & ex ipſa omnia ſigna, Cometæ, ſignificantes ſtel
 læ ortum habent, non ex firmamento. Etenim altiſſi
 mus colloquitur nõ cum mortalibus, nec mittit ad eos
 ex cœlo Angelos, ſed ex magna Turban præintelligun
 tur : quæ apud Iudæos & Ethnicos pro Deo culta fuit.
 Deinde ad Eueſtrum rediens, ait, Eueſtrum edit miracu
 la. Sancti namq; per Eueſtra tantum miracula faciunt, ſi
 cur Sol per radios naturam caloremq; exerit. Regunt
 ſomnum & infomnia, futura præmonſtrantia, docent
 Aſtronomiam Breviter ex his Sybillæ & Prophetæ vati
 cinati ſunt. Cæterum artis Medicæ potentiam tãtum
 non anteponebat virtuti Chriſti. Etenim in Paramiro pa
 lam ſcribit, nos Medicinam à condito mundo habuiſſe
 & ad finem uſq; habituros eadem illa virtute, poteſta
 te, & efficacia præditam, qua ſanarunt morbos Apoſto
 li: idemq; mandatum Medicis & Apoſtoliſ darum eſſe
 ſanandi. Etenim in terra poteſtatem ineſſe atq; vires,
 quibuſ cœcis viſus, leproſiſ ſanitas reſtitui poſſit. Nullũ
 enim morbum, ait, voluit Deus inſanabilem eſſe, ſed o
 mnibuſ ſuum remedium creauit. Tollit enim Medici
 na non ſolos morbos aduentitioſ, ſed etiam à natiuita
 te claudos & cœcos ſanat. Vt hoc perſuadeat homo ve
 ſanus, exemplũ adfert Leonum, catuliſ, quos mortuos
 pepererunt, vitam rugitu ſuo conferentium. Præterea
 verba Chriſti accommodare inſaniæ ſuæ conſtititur nõ
 in præſente tantum loco, verum etiam in ſuiſ deſenſiõ
 nibuſ. Fatuum eſt, inquit, putare morbum non lethale,
 vt Comitralẽ, Podagram, cœcitatẽ, incurabilem eſſe,

*Eueſtra Pro
 phetæ faci
 unt.*

*Omnes pro
 phetæ ex
 Magna Tur
 ban.*

“

“

“

“

“

“

“

“

*Ars Medica
 operatur mi
 racula.*

Nullus infan-
nabili mor-
bo affectus
à Christo sa-
natus est iu-
xia Paracel-
sum.

cum dixerit Christus ægrotos Medico egere. An hi egro-
ti non sunt? An Medico non indigent? **Nono cap. Ioh.**
scribitur ab omni quo imauditum fuisse, vt quis cœcum
natum videntem redderet: sed illi non fuerunt in Scho-
la Paracelsi enutriti. In Paragrano magis blasphemus
est. Vt à Medicis ægri percurentur, inquit, magis habi-
les eos esse oportet illis, quos Christus perfanauit, à quo
nullus est sanitati restitutus inhabilis. Quoniam igitur
minus habet virium Medicus, magis idoneos esse oportet,
quos curaturus est. Sic remedijs assignat vim arcen-
di tempestates, fulmina, grandines, spectra, diabolos. Et
non arceri modo, qui occupare cogitant, sed etiam ob-
sidentes pelli medicaminibus ait. Inter hæc numerat co-
rallium, hypericum, & nescio quæ alia. Morbos, inquit,
in suis defensionibus efficit cœlū, Medicus pellit. Quod
si igitur Medico cœlum cogitur cedere, etiam Diaboli
coguntur cedere. Mercurius vitæ senem decrepitem iu-
uenem efficit, si ei credimus, & anui effœtæ menses re-
stituit. Sic herbæ, radices, lapides, inuulnerabiles & insu-
perabiles reddunt. Norunt Dæmones artem aurum &
argentum in carbones & cochleas transmutâdi. Potest
etiam arte ex re qualibet, quæ comedi potest, verus san-
guis generari, qualis intra corpora generatur. Hæc, in-
quam, partim in lib. de occulta Philosophia, partim in
Archid. partim alibi constanter affirmat arte fieri, quæ
constat à solo Deo præstari posse. Taceo iam quod li-
gnum mortuum reuirescere, quod Ispidæ auiculæ detra-
ctam pellem aliquot annis pennas nouas, abiectis prio-
ribus, producere scribit. Taceo quod naturæ nequaquã
aduersari putat, imò quod impium censet credere, non
perinde in potestate nostrâ esse, vt quam diu velimus,
aut saltem ad renouationem vsq; mundi, siue ad extre-
mi iudicij diem viuamus, quàm possumus arte ignem
seruare. Falso namq; credi vitæ terminum à Deo nobis
præ-

præfinitum: (Si non legerat alia scripturæ loca, saltem 37. cap. Ecclesiastici, vel 17. & 18. eiusdem authoris legere debuit.) Et Adamum neq; ex Dei beneficio seu creatione, neq; ex naturæ corporisq; proprietate tamdiu vixisse, sed ope Medicinæ. (alibi dicit, Magiæ) cuius scientissimus fuerit. Nec satis habuit impura hæc mendacia effutire, nisi in super blasphemiam ex spurcissimo ore euomeret, asserens non semel tantum, non tam deplorandum nobis Adami lapsum, quam artis huius producenda vitæ in diluuiio amissionem. Item Venerem, Saturnum, Mercurium, multos immortalitate homines donauisse. Narrat etiam Siconium & Hildonium, & nescio quos alios, propè immortalem vixisse vitam: vt de quorum neq; ortu neque obitu aliquid intelligi potuerit. (Fortassè quia nati nunquam fuerunt.) Item, vitam Paradysi perpetuam non esse miraculosam, sed à loci natura conferri. Essè namq; hic etiam regiones & pharmaca, in quibus mors nullas habeat vires: quod ipsum quoq; ne excidisse ei putes, bis scripsit. Alibi vallis Telinæ incolas (quod tolerabilius est) scribit nec podagra, nec colicis doloribus, nec calculo, nec vlllo morbo Tartareo laborare: quod vehementer illis dolet e mentitum esse.

*Incredibilis
Parac. bla-
phemia.*

Quæritur monstrum hominis artem hanc per diluuiū perijisse, cum constet Noam annis 20. longius vixisse Adamo. Norat ergo hic quoq; artem, quam ei nō fuit difficile filios docere, quibus cum ante diluuium vixit, ac post illud annis trecentis quinquaginta superstes fuit. Sed concludemus hæc vitæ protrahendæ narrationem eisdem, quibus ipse conclusit verbis. Quoniam, inquit, quæ de labore Sophiæ expertus sum, scribere absq; contentu Idiotarum nequeo, animo meo inscribam, mihiq; vitam termino carentem præfiniam. Quis non rideat stulticiam, aut non admiretur potius prodigiosam insaniam hominis, qui robustum corpus non potuit ad

*Noa diutius
Adamo vi-
xit annis
20.*

*Paracelsus
sibi vitam si-
ne termino
præfixit.*

*Cib i in ore
coquantur.*

quingagesimum annuū perducere? Mortuus enim est antequam 47. annos expleuisset. Acquē absurda, falsa, impossibilia & monstrosa sunt, quę in Archidoxis, de modo purgandi, atq; alibi scribit, de concoctione ciborum in ore, & vita sine cibo, quem, si non laboremus, minimē necessarium putat. Vidisse se, qui mensibus sedecim vixerit sine cibo, cum pedes in terra sepultos haberet, ac frequenter glebam terrę ventriculi ori imponeret ac renouaret. Concoctionem quoq; æquē perfectā in ore, à palato, gingiuis, vuula perfici, ac in ventriculo: nec minus corpus ex alimento sic confecto nutriri. At trahi ab hepate sine sensu & sine deglutitione. Sic Eremitas vixisse, Iohan. Baptistam, omnesq; illos, qui sterco-
ra in intestinis nulla collegerunt. Sed futiles nugas mit-

*Vi Magiæ
miraculæ
duntur.*

tamus. Iam quod per Magiam miracula voluerit edi, ex omnibus eius scriptis liquet, ex quibus vuum aut alterum locum transcribam. Sanguis, inquit, verus ex herbis, pane, & similibus vi incantationis gignitur. Item Sanguis lac verum & naturale non fictum, mulgent ex arido ligno vel ex pariete. Item potest anus vna hora annum reddere sterilem, qui foecundus videbatur. Item Damones omnes pelli possunt characteribus duobus. Item Annulos, imagines, & similia scimus res omnes à morte præseruantia. Morbos ex incantatione ortos, incantatione contraria docet curare. Quinimò inter Magorum & Sanctorum hominum miracula, discrimen aliud nullū esse affirmat, de Astron. scient. garriens, quam quod hæc à Deo, illa verò à Natura proficiantur. De se ipso scribit in lib. quodam de Chirur. germanicè scripto & edito, se per Magiam miracula (Thaten) edidisse. In lib. quoque de Epilepsia se Magiæ studiosum fuisse, & in ea professe non leuiter, minimē negat. His omnibus addit aliā

*Cœlum mi-
raculæ effi-
cit Parac-*

quoq; miraculorum causam, nempe cœlum. Prodigia, inquit, in Paragrano, & Prophetiæ à cœlo sunt, quod
bella,

bella, prælia, morbos, pestes, generat : ac proinde etiam
 indicat. Quocirca mirabilia magna non solum Deus fa-
 cit, vt Psalm. testatur, sed eadem quoq; efficiunt fides seu
 Imaginatio Paracelli ac Dæmonū: deinde Natura: post-
 modum Spectra: mox ars Medica: tandem Magia: postre-
 mō deniq; cœlum. Quanquam portenta hæc supra ge-
 neratim confutauimus, atq; non tantum falsa & impia,
 verum etiam blasphema, vt quæ maiestatis Diuinæ po-
 tentiam mirificè obscurent, ostendimus, tamen sigilla-
 tim refellere quædam vt operæpretium videri, sic om-
 nia diluere velle superstitiosum censeri potest. Quis e-
 nim credat per naturæ proprietatem miracula edi pos-
 se, quæ præter & supra naturæ vires atq; ordinem fiunt? *Proprieta-
te Naturæ
nullus mira-
cula edidit.*
 Causam ergo miraculorum ponere cogimur, nō ipsam
 naturam, sed hac maiorem ac sublimiorem potestatem.
 FV R. Videmus tamen diuersas admodum in hominib.
 esse proprietates, dum aliqui à felibus, quidam à caseo,
 nonnulli à vino abhorrent, alij verò rebus quibusdam
 mirè delectantur, quas pleriq; alij abominantur. Quin-
 etiam repertos fuisse fratres duos scribit Albertus, qui,
 dum clausas fores transirent, easdem mox aperirent vi-
 quadam admirabili ex lateribus eorum manante. ER *Alberti Ma-
gni de duo-
bus fratrib.
fabula.*
 Non valdè miror, te, qui Paracello tantum tribuis, fabu-
 lo Alberto fidem habere. Ego autem tibi dico, plura *Albertus fa-
bulosus.*
 ferè apud ipsum mendacia, eaq; impia & minimè feren-
 da legi, quam apud Magos & Platonicos. Si possent ta-
 lia homines naturali vi insita peragere, quomodo, que-
 so te, demonstrauisset miraculis suis Christus, se verum *Miracula
solus Deus
facit.*
 esse veri Dei filium eiusdem cum patre essentiæ & pote-
 statis? Fecerunt etiam Apostoli miracula, sed in virtute *Differentia
inter Chri-
sti & Sæcto-
rum mira-
cula.*
 ac nomine Christi, nō ex proprijs virib. Quæ causa fuit,
 quod nō poterāt facere, quod, vbi, quādo, quomodo, vo-
 lebant, sicuti Christum fecisse scimus, sed quantum, v-
 bi, & quomodo visum fuit Deo. Hic enim ipsis assistens

talia operabatur, re nulla, quæ in ipsis esset indigens, sed
 auctoritatem ipsis & fidem concilians, vt retrò dixi-
 mus. Qui per naturam aliquid potest, plerunq; & quo-
 ties vult potest. Sic qui feles odiunt semper odiunt, qui
 caseum aut vinum fastidiunt, semper fastidiunt. Ergo &
 miracula naturæ suæ viribus edentes, semper cum liber
 edere ea possunt. Nam si non possunt, quod volunt, effi-
 cere, nisi materia sit habilis, miraculum non erit. Quo-
 circa verè demonstravit Christus se natura Deum esse,
 dum semper & vbiq; quot, quanta, & quoties voluit, mi-
 racula fecit. Opera, quæ ego facio, inquit Christus, ne-
 mo facere potest. Possunt interim in certis hominibus
 peculiare quædam qualitates inesse, materiæ propriam
 mixtionem consequentes, (siue in toto corpore inesse
 putentur, siue in parte aliqua vna, vt vëtriculo, cerebro,
 &c. reperiantur) sed tales, quæ speciei naturam non ex-
 cedant. Excedit autem vires humanas, imò pugnat cum
 facultate hominis, vt materiã aliter mutet, quam mu-
 tari apta est. Quippe limitatæ sunt rerum naturalium
 vires, & ad certum effectum producendum destinatæ,
 idq; si materia sit aptè disposita, & ad patiendum à vir-
 tute eo modo agente idonea. Quod præter hæc fit, mi-
 raculosum est ac dicitur. Panis exempla causa, aptus qui-
 dem est, vt secetur, manibus frietur, in puluerem verta-
 tur, ab igne torreatur, comburatur: à solis ventriculo &
 venis idoneus est, vt in chylum & sanguinem permute-
 tur. Iam si ignis ex pane verum generet sanguinem aut
 carnē, miraculosa erit mutatio, quia contra materiæ ha-
 bilitatē atq; naturā sic mutat. FVR. Si potest in vëtricu-
 lo & iecinore seu venis in sanguinem verti, quomodo
 pugnat cum natura ipsius mutatio hæc? ER. Potest ab
 his partibus ita mutari, at ab igne non sic potest altera-
 ri. Pugnat igitur & non pugnat cum natura panis, vt fiat
 sanguis, pro vt ad causas agentes comparatur alias atq;
 alias

*Quales in
 rebus inesse
 proprietates
 possunt.*

*Panis in san-
 guinem mu-
 tari potest,
 at non ab i-
 gne.*

alias. Et hoc est, quod Philosophi dicunt, res naturales
 definitè & limitatè agere, nec quiduis à quouis moueri
 quomodolibet posse. Sic pestulus ferreus aptus est, vt
 ab hominis robusti manibus loco moueatur, à vi spiri-
 tuali & occulta ex hominis corpore effluente sic moue-
 ri aptus non est. Quare verum fuisset miraculum, si ve-
 rum esset, quod Albertus impiè fabulatur. Si enim ali-
 quid tale factum est vnquã, certo certius est, non à natu-
 rali corporis virtute, sed vel à bonis vel à malis spiritib.
 fores referatas fuisse. FV R Nō pugno hic amplius, præ-
 fertim quæ elegãtiores & cordatiores Philosophos eadẽ
 tecum sensisse & docuisse video, imprimis autem, quia
 sacrosanctis literis, quæ fallere nesciunt, consonant. ER.
 Multò minus expectabis, arbitror, vt probem Medicos *Medici non*
 non posse miracula edere. Sanè quod faciunt, per reme *faciunt mi-*
 dia naturalia faciunt, veri Medici: quæ constat pro inge *racula.*
 nitis sibi viribus corpora alterando sanitatem conser-
 uare aut reparare. Quæ de admirandis corallij, hyperi-
 conis, aliorumq; viribus narrat Paracelsus, authore eo
 digna sunt, vt aliud nihil dicam. Quis tam bardus fue-
 rit, vt pro certo habeat, tantam vim, quanta est fulmi-
 nis & Dæmonum, tantula planta vel semiplanta arceri
 posse? An non oculi nos nostri docent, ac sensus reliqui
 demonstrant falsa esse vniuersa? Sacrarum literarum te-
 sti monijs inusitata & flagitiosa isthæc mendacia confu- *Morbi non*
 tare abusus & religio penè est. Morbos omnes à Medicis *omnes per-*
 percurari posse contra omnem omnium seculorum fi- *curabiles.*
 dem & experientiam cum affirmat, dignus est furca po-
 tius, quam refutatione. Si non ad sacras literas & hono-
 rem Dei volebat respicere, se ipsum saltem intueri debe-
 bat, ne tam foedè ac turpiter secum pugnaret. Fatetur e-
 nim in locis compluribus, morbos multos incurabiles
 esse. Quod tametsi non fateretur verbis, re ipsa tamen
 verum esse demonstrauisset: cum plures ægros aut occi-

derit, aut incuratos reliquerit, quam percurarit. Sunt igitur, quæ de Medicinæ & remediorum miraculis blaterat Sannio iste, nihil aliud, quam scelerata mendacia.

Euestra nō faciunt miracula. Quod autem Euestra ab ipso vocata viribus miraculorum careant, per se notum est. Sunt enim nihil aliud, quam vmbrae seu Dæmones siue Lares atq; Genij Platoniorum, hoc est, veri Diaboli: quos miracula facere non posse, supra firmissimè ostendimus. Si quid aliquando facere videntur, hoc vel perficiunt agentia patientibus coniungendo siue semina admouendo: vel fallunt, ac pro rebus vmbrae oculis obijciunt: vel quæ diuino quodam consilio per ipsos Deus agit, ab ipsis facta putantur. Restat igitur, vt primum declaremus fidei illius, de qua ipse loquitur, hoc est, imaginationis, eam vim non esse, quam esse cum quibusdam alijs inscitè, stultè, impieq; putauit. Deinde vt ostendamus ne per Magiã quidè, eiusq; species, aliquid huius generis perfici posse. Quibus demum aliquid, siquidem ocium habebimus, ac res postulare videbitur, de cœli efficientia & vaticinio adijciemus, & sic finem primæ parti velitationis nostræ imponemus: nisi fortè interim aliquid in mentem veniat explicatione opus habens. FVR. Placet omninò consilium: neq; cupio, vt multis mihi demonstretur, in herbis & lapidibus adeoq; medicaminibus, quibus ad profligandos morbos vtiliter vtimur, non inesse virtutem miracula efficiendi. Cum enim hæc fiant præter naturæ ordinē, medicamenta autem & creatæ res omnes ordini Naturæ subiectæ sint, absurdum fuerit potestatem illis naturali maiorem & excellentiorem tribuere. Sanè semper apud me risi Albertum, Plinium, alios, cum ex gestatione certorum lapidum, herbarumue mihi promitterent victoriam, futurorū præuisionem, securitatem à fulmine & bombardarum violentia, gratiam Principum, & nescio quæ alia huius generis.

*Gestatio
herbarū
aliorū
tali-
um
rerum,
non
efficit
homines
ad
mirandos.*

neris. De Dæmonum viribus & hominis potestate maiora mihi polliceri audebam. Etenim rationis vis quanta esset, quam multa, quam varia, quam difficilia, quam deniq; admiranda ab vtrisque; perfecta fuissent considerabam, & his alia quoq; addi posse sperabam. Multa certe fuerunt impossibilia iudicata, quæ improbus mortaliū labor possibilia, nec omnino difficilia factu demonstravit. Quocirca libenter audiam, quid de Imaginatione viribusq; eius sentiendum censeas. Iucundū quoq; erit cognoscere, quantum Magicæ incantationes valent. E R. Propositum est monstrare, virtute Imaginationis miracula edi non posse, sicut impiè Paracelsus, & præter hunc alij audacter affirmarunt. Quod ut faciam commodius, etiam alia quædam tractanda erunt, quæ disputationem facient aliquantò longiorem. Si omitte talia cupis, citius nos expediemus. F V R: Omitte nihil velim eorum, quæ ad rei explanationem conferre possunt. E R. Igitur ut non illud modò liqueat, quod præcipuè spectamus, sed etiam pateat, quam aliena sint à veritate & pietate, adeoq; ab omni sensu, quæ de Phantasiæ potentia Paracelsus tanta confidentia asserit, de hac animæ nostræ natura potestate & vsu quædam ab Aristotele eruditè recteq; dicta obiter adferemus, vbi occasio iubebit. Constat autem Paracelsum, quæ plerique philosophorum scitissimè de Phantasia disputarūt, despexisse, atq; Auicennam, Algazelum, Alchindum, Arabes, deniq; Pomponatium impurosq; Magos sequi maluisse. Causam nescio, nisi vel ignorantia harum rerum ductus, vel studio nouādi persuasus veris falsa prætulit. Putarem certo iudicio ab Aristotelis Galeniq; sententia discessisse, si certam ille retineret. Sed cum modo Auicennam probet, mox Pomponatium infandosq; Magos sequatur, paulo post Alchindi deliria videatur amplecti, frequenter propria sua somnia cæteris ante-

- ponat, quid statuat aliud vix reperio. FVR. Quænam fuit virorum illorum opinio? ER. Primi duo statuunt Animam, quia forma est materiæ expers, & Intelligentijs (sic nominant Philosophi motores orbium cœlestium) proxima, virtute Imaginationis, sic extolli posse, vt non in proprium corpus solû, verûm etiam in quolibet aliud sine medio aut instrumento agere possit. Sic nobilitatas animas Camelum in Caldarium, hominem in puteum deſcendere: sanare, debilitare, quos velint: permutare Elemēta, vt nec ignis vrat, nec aqua humectet: Prophetare, miracula edere, deniq; imperium in omnē habere materiam. Iſtas vires à cœlestibus Intelligentijs infundi cenſuerunt, sub quarum beneuolo aspectu productæ sint, si intenta Imaginatione Ideam seu Imaginē Saturni, Iouis, &c. Intelligentiæ concepisset. Eſſe namq; tunc Animam talem duo quædam, Animam scilicet seu formam corporis & Intelligentiæ imaginem: ac proinde totam materiam mutabilem ei tanquam Intelligentiæ quodam modo parēre. Alchindus radijs omnia prædicta perficit. Quippe res imaginatione conceptas re ipsa in ea subsistere, ac per radios quaqua versum exeuntes foris quoq; produci posse, si vehemens iungatur desiderium. Pomponatius idem fermè sentiens spiritus, non radios, facit effectuum opifices: quamuis in progressu disputationis talium rerû effectores statuat vel latentes hominum proprietates, vel Intelligentias cœlestes. Alii quidam ab Imaginatione aerem infici & corrumpi asserunt, à quo deinde, qui fascinoſi, patiuntur. FVR. Si rectè memini, non discordant Paracelsus & nuper nominati authores. Quid enim aliud videri potest sensisse, cum in libello suo de Imaginatione scribit, quicquid in Phantasiam recipiatur, in rebus alijs haud aliter ab eadem exprimi posse, quam si manibus formaretur? Spiritus, inquit, imaginationi seruiens, astrum est illud, quod

Opinio Aui
cennæ de I-
maginatio-
ne.

Vnde Imagi-
nationi ur-
tus miracu-
lorum acce-
dat

Opinio Al-
chindi.

Opinio Pō-
ponatij.

Opinio Pa-
racelsi.

quod pro libito suo format ac imprimit. Item, Imaginatio Sol est in homine in suū corpus & res alias, ad quas radius eius dirigitur, haud secus agens, quam Sol radios in aerem diffundens. Nec mirandum putat, ab imaginatione corporalia produci itemq; febres, adeoq; pestem ab eadem sola intensione absq; instrumentis suscitari. Imò quicquid imaginatur homo, inquit, hoc ipsum existit. Si ignem cogitet, ignis est: si bellum, hoc quoq; est.

Quod si fixæ imaginationi vehemens intensusq; coniungatur appetitus, consequitur effectus, vt in pregnantibus vsu venit. Item, mulieres odio & cupiditate infestæ, velut grauidæ intentiore imaginatione, qua viros plerunq; superant, spiritum generant, quo supra mediū cœlum eleuatur impressio: in quo cum corpus ex menstruo assumpsit, cruces in hominum vestes defluunt.

Quoniam ex imaginatione simili nascitur species, & ex menstruo corpus operis, quo pestis toti alicui regioni paritur. Imaginationes nostras sursum attolli putat, astraq; non aliter inficere, quam illa nos radqs suis afficiunt. Quod qua fiat ratione, pluribus declarat, in lib. de peste, dicens, omnes affectiones imaginationesq; nostras in corpora transmutari, volatilia reddi, & ad suum quodq; Planetam extolli, vt inuidia ad Saturnū, fraus, mendacia, doli ad Martem & Mercurium, inq; illis veluti excoqui in pœnas, quas iussi in homines rursus effundant. Cùm ergo, qui cœlum imaginatione sua venauit, suoq; imperio tanquam catellum subiecit, (Homini enim cuiuslibet Sapientiam sic regere & ad obedientiam cogere posse cœlum asseuerat, quomodo manibus terram vertimus, ac iumenta imperata facere cogimus) malefacere alicui cogitat, Planetæ sui vtitur seruitio ad eam rem, velut Agricola equis ad colendā terram. Hinc originem habent imagines cereæ, Verba, characteres, literæ, & Magia vniuersa. Qui enim cœlum co-

gere didicerunt, quo vim suam sic in characteres, cerā
&c. effundat, vt vires habeant Saturnias, Iouias, &c. Ma-
gi sunt vocati. Ex eiusmodi etiam Imaginationibus na-
tæ sunt hodieq; nascuntur variæ hominum sectæ inter
se probitatis & sanctitatis nomine differentes, dum v-
nus hoc, alius aliud vitæ institutum sequitur. Equidem
qui homines ad cœli Imaginationē perducere potest,
Magnus est Propheta, Magna enim ac mirabilia faciūt
ac vident. Hinc bona & mala prouenire. hinc morbos
plerosq; pronasci affirmat, dum variæ & discrepantes
hominum imaginationes in supremum vsq; cœlum
subleuatæ ipsum cogant omnis generis mala in nos de-
spuere. Pestem autem vniuersalem inuadere, quotiens
pleriq; omnes communi inuidia cœlū venenarint. Ve-
nerem quoq; Saturnum, Martem & Mercurium, com-
plures mortales immortalitate donauisse affirmavit in
lib. de Vita longa citra vllam operam humanam, inter-
cedentibus imaginationibus. Quinctiā Syrum (Exem-
plaria quædam habent Styrum) quendam moribundū
narrat per imaginationem robusti adolescentis fortē i-
bi astantis naturam, vires, sensus, vitam, cogitationes in
se transtulisse. Per similem Imaginationem Archaſum,
nescio quem, eruditionem atq; prudentiam ab alijs qui
busuis in se traduxisse. Sed & quosdam imaginatione in
sōmno ad se attraxisse Philosophorum ante annos 50.
vel centum vita defunctorum Euestra (Sic enim nomi-
nat spectra mortuorum) à quibus mirabilia edocti fue-
rint. Hæc est summa eorum, quæ de Phantasiæ viribus
inter legendum mihi notauit. ER. Perfacilè ex recens-
tis à te potest intelligi, rectè à me dictum supra, eum af-
sentiri omnibus, & peculiaria insuper habere. Nam dū
spiritum Imaginationi inseruiētē fingere formareq;
& ad cœlum vsq; subvehere affectiones, ait, cum Pom-
ponatio facit. Dum phantasiā corpora gignere, dum
febres,

Commune
quid habeat
Paræ. cum
aljs delirā-
tibus.

febres, pestes, absq; instrumentis fabricare contendit, idem cum Auicenna sentit. Equidem in lib. de occulta Philosophia scribit, Phantasiæ vim præcipuè in peste cerni, vt quæ venenū generet omni venenato aere nocentius. Si quis in Gallia, inquit, fratrem audiat in Italia obisse ex peste, imaginatione pestem sibi accersere potest, quæ in alios deinde inuadat sine aeris infectione. Falli namq; rudes, ait, dum aerem à talibus corrupti putant. Cum eodem illud etiam commune habet, quod futurorū præuisionem Imaginationi ascribit. Et si enim negat vaticinia sic ex homine ad cœlos ascendere, quomodo iram, odium, affectiones alias, eleuari putat. nihil ominis tamen disertè affirmat, ortus vermium aliquorum, & consimilium rerum inusitatarum, deniq; præsigiorum quorundam potissimam causam esse Imaginationem. Intensissima imaginatione, inquit, fundamentum præsigitionis ponens & omnes circumstantias accuratè examinans, spiritum suum ad eò purgatum subtilemq; reddit, vt futura præuidere valeat. Sic dum Imaginationem (instar Solis) radios emittere censet, atq; affectiones & visa Phantasiæ, corpora, id est, res ipsas, fieri asseuerat. Alchindi intaniam complectitur. Dum quæ homo intra se imaginatur, extra perfici virtute eiusdem opinatur, cum omnibus errat. Propria habet, quod Imaginationi potestatem attribuit cœlum & astra cogendi, ijsq; pro libidine ad res nequissimas abutendi: quod in cœlum aut aërem subleuare menstruatatas mulieres sanguinem arbitratur, ex quo sanguineas cruces & pestes architectentur nobis sidera: quod per Imaginationem putat (Si tamen vnquam putauit vel ipse vel alius sanæ mentis homo) aliquem posse vires, sensus, cogitationes, naturam, vitam, eruditionem, ex alijs in se ipsum transferre: quod sidera opinatur ratione, prudentia, astutia, dolis, & fraudibus perinde armata esse, vt homines: A-

Quid proprium habeat.

per tē namq; contendit hęc omnia in sideribus inesse,
quia ab ipsis nos acceperimus. Si ab illis nos accepim⁹,
inquit, necesse est, vt priora habuerint. In hoc solummo
do differentia est, quod nos visibiliter secundum ista a-
gimus, sidera autem inuisibiliter & spiritualiter operan-
tur, quod sidera per imaginationes venenata pestem
hanc in homines potius quam res alias euomere sta-
tuit, quia videlicet hos perdere cupiant, non res alias. Et
quod in citatis locis Imaginationem perficere ait, alibi
fidem, non eam, qua Christo confidimus, sed congeni-
tam, (sicut in lib. de Tart. seu morbis inuisibilibus scri-
bit) præstare asserit. Quod quia supra monui, pauca illis
hic adijciam testimonia. Si potest homo, inquit, in libro
de caus. morb. inuisibil. bomba interficere alium, mul-
tò magis necare potest fide. Habet enim duo corpora
& quod externum facit visibiliter, hoc est, bomba, i-
dem facit internum seu inuisibile inuisibiliter, id est, fi-
de. Item, quod quis credit firmiter, id propter credulita-
tem sæpe contingit. Hinc Gallicus morbus incurabilis
est redditus. Hinc pestis exorta fuit. Hac fide aliqui coelū
venenāt, quod pestes immittit deinde terris p̄ arbitrio
seu fide illorum. Ex adductis hisce testimonijs manife-
stum est, idem eum in his locis fidē nominauisse, quod
supra Imaginationem fixam vocauit. Hęc portentosa
monstra nullus volēt à me, credo, refelli, cum ipsa sese
apud intelligentes omnes abundē refellant. Sed nec il-
lud obscurum est, quantum vera cum pietate pugnet,
dum, quæ solius diuinæ Maiestatis propria sunt, Imagi-
nationi attribuit. F V R. Non inficior quædam absur-
diora videri, quam vt probare possim, nisi fortē aliter ex-
plicentur. At quæ cum Auicenna & Pomponatio com-
munia habet, non videntur carere rationibus, quas de-
inceps adferam, cum, quid contradicurus sis, perspe-
ro. E R. Imaginationem definit Aristoteles motum ex-
cita-

Parac. mo-
dò fidē, mo-
dò imagina-
tionem fa-
cit autorem
miraculorū

Gallicus
morbus in-
curabilis
reddit⁹ cur-
sit.

Aristoteles
de Imagina-
tione senten-
tia.

citatum à sensu in actu, per quem non bruta modo, ve-
 rum etiam homines permulta agant ac patiantur. Mo-
 nent autem scitè Interpretes, cum non animæ potesta-
 tem, sed actum eius hac oratione exposuisse. Deinde ob-
 seruari iubent, quod facultatem, quam alij æstimatoricè,
 alij cogitativam (Latini has etiam distinguunt) nomi-
 nant, & brutis quoq; concedunt, sub Phantasia comple-
 xus est. Huius munus est rerum effigies à sensibus in se
 recipere, ac, Menti contemplandas offerre. Quoniam
 hoc est menti imaginatio, quod oculi & alij sensus sunt
 imaginationi, & quod imbecillioribus oculis aptum &
 conueniens est specillum. Cum enim non possit intelle-
 ctus noster, dum Anima in hoc viuit corpore, speculari
 absq; phantasmate, omninò fuit necessaria hæc animæ *Cur intelle-*
 pars aut virtus. Quamuis enim mens nostra non sem- *ctus indige-*
 per singularia iudicat, sed vniuersalia plerunq; contem *at phantaf-*
 platur, eget nihilominus ad horum etiam speculationē *mate.*
 phantasmatum præsentia. Quoniam vt qui proprietate
 figuræ quantitatis indefinitæ, aut lineæ infinite co-
 gitat demonstrare, in abaco pingit determinatæ quan-
 titatis figuram, finitamq; lineam, in quibus propositū
 suum declarat, sic necesse habet Intellectus, inquit, Ari-
 stoteles, phantasmate singulari, tametsi non, vt singula-
 re est, consideret, sed vt speciem vniuersalem subindi-
 cat. Seruit ergo Intellectui in hominibus Imaginatio,
 phantasmata à sensibus accepta subministrando. In bru-
 tis sic habet connexum appetitum, vt percepta specie
 vel iucunda vel tristi non possint non subito, vel appete-
 re vel repudiare. Quod hominibus quoq; accidit, quo-
 tiens à morbo, vel somno, vel affectionibus & perturba-
 tionibus animi ligata est ac impedita ratio. Qua ratio-
 ne multa per phantasiam agi dixit Aristoteles etiam ab
 hominibus. Nihil enim agunt animalia priusquã à spe-
 cie in phantasia in hærente appetitus excitetur. De ap-

Appetitus animalis & naturalis. petitu loquor animali, non purè naturali, qui sine ex-
 pressa specie in anima inesse videtur. Appetitui mox o-
 bedit virtus mouens & exequens iussa. FVR. Nondum
 video quid velis. ER. Huc ibam, vt quomodo phanta-
 sia species animal moueant intelligeres. Quippe non a-
 lia ratione mouent, quam representatione occurfuq;
Phantasma ta non mouent nisi re- presentādo Vt speculum, si animatum esset, per species obiectarum
 rerum, quas in se habet, res oppositas perciperet ac iudi-
 caret, vel sicut Anima per sensus à sensilium rerum spe-
 ciebus affectos res presentes percipit ac iudicat, ita ferè
 percipit ac iudicat res easdem absentes per phantasiam
 à simulachris sensuum variè veluti pictam. Si conueni-
 ens iudicauit, mox appetit, si inconueniens sensit, ab eo
 refugit. Propter hanc Animæ inclinationem & fugam
Quomodo phantasia corpus alte ret. variè mouentur vnà cum calore spiritus, prima Animæ
 instrumenta, proq; diuerso eorum motu diuersa admo-
 dum oriuntur ægritudines in animalium corporibus.
 Etenim celeriter contrahuntur, funduntur, iterum re-
 uocantur, tenuantur, densantur, dispelluntur, colligun-
 tur, dissoluuntur, mobiliore efficiuntur, subitoq; rur-
 sus velut torpentes redduntur. Hinc calores subiti, refri-
 generationes repentinæ, coloris crebræ mutationes, tre-
 pidatio, torpor, laxatio alui, vertigines, animi deliquia,
 & subitanea aliquando mors nascitur, aliaq; talia innu-
 merabilia, & planè admirabilia proueniunt. Vno verbo
 dicam: quicquid caloris, spirituum & humorum motus
 corpori potest boni maliq; adferre, hoc omne potest in
 nobis Imaginatio tristis aut iucūda efficere. Si vera hæc
 esse arbitraris, quæ consentanea sunt naturæ, veritati,
 experientiæ, & deniq; cum omnium eruditorum homi-
 num sententijs conueniunt, pergam, sin falsum aliquid
 videtur, indices velim. FVR. Concedo oculos instar
 speculi à rebus oppositis recipere species, & quia anima
 ti sunt simul videre. Sic & phantasiam confiteor reci-
 pere

pere à sensibus prius haustas species, atq; prout conuenientes aut inconuenientes visæ sint, vel expeti res vel declinari, qua ratione spiritus & calorem vnà cum humoribus diuersè moueri contingat. Nec illud etiam nescio, potentias actibus & officijs, actus obiectis distinguui. Sed quorsum hæc faciant ignoro, cum eadem hæc Imaginationi nos assignemus, sed non hæc sola tamen.

Potentia actibus & officijs: actus obiectis distinguuntur.

ER. Imaginationem constat ob hæc factam esse, vt simulachra rerum sensilium à sensibus recepta seruet in illarum absentia, eaq; intellectui, cum opus est, representet. Non mouet igitur, nisi quatenus obiectione imaginum boni maliuè aliquid representantium appetitus excitatur ad persecutionem aut fugam. Nec alia ratione affectionum & appetituum, quibus anima perculsa spiritus animales appetitionibus suis obedientes afficiendo motiones tam varias excitat, causa existit. Quantum porrò ad sanitatem momentum habeat animus rectè compositus, quantumq; in morbis mali adferat animus perturbatus, & spiritus humoresq; præter naturam exagitati ac moti, præclare norunt Medici, qui cum iudicio aliquo sæpius ægrotantibus adfuerunt. Quocirca non dicimus nullam esse Imaginationis cum in sanis tum in egris efficientiam, sed alio modo vel propriū eam corpus vel alienum mouere, nec verū nec facile imaginabile est. FVR. Hoc est quod probandum tibi noris. ER. Nomen imaginationis non eodem modo semper vsurpatur, sed aliquando significat animæ potentiam, qua potest imaginari animal, etiā si tunc non imaginetur, hoc est, specie nulla picta sit actu: interdum ponitur pro specie imaginata, vt cum Chimæram dicimus nihil aliud esse quam Imaginationem: plerunq; autem positam reperimus pro ipsa huius facultatis actione, quemadmodum visionem dicimus oculi esse actū. Quocirca dare te oportet, vel potestatem hanc miracu

Imaginationis non est vis nulla.

*Imaginationis nomen plura signi-
ficat.*

*Phantasia si
ne actu non
mouet.*

*Species phā
zasia nō mo
uēt corpus.*

*Species non
sunt res, sed
tanquā um
bræ & no
tiones quæ
dam rerum.*

la illa edere, vel speciem in ea effectam, vel ipsum actum potentia. At potentiam actu defectam corpus neq; alienum immutare ac mouere posse probationis nō eget. Quoniam mouere est agere. At agere nihil potest, quoad potentia est, quod est. Imaginatio autem, cum specie caret, ac nihil imaginatur animal, tam non dicitur agere, quam non potest existimari oculus clausus, dum animal dormit, aliquid videre. Adde quod, qui mirandas illas effectiones imaginationi adscribunt, non potentia ab actione cessanti, sed ipsi actui, eiq; admodum intenso, acceptas referunt. Sed nec imagini tribui efficientia talis poterit: cum res nullæ sint ista simulachra, sed rerū veluti vmbra quædam, quales in speculis apparent. Si veræ essent formæ, ab efficiente ex subiecti sui potentia educerentur: quod neutiquam fit. Non magis enim ex cerebri potētia vel ex eius spiritibus, in quibus vt in subiecto exprimuntur, pronascuntur phantasmata, quam ex materia speculi oppositarum rerum imagines in ipso relucentes generentur. Vt hæ à rebus ex aduerso positis absq; præcedente alteratione in speculis facta apparent, atq; multiplicatis solis obiectis multiplicantur, sic & illas Imaginatio à sensibus suscipiens conseruat, & variè componens animæ cognoscendas offert. Solet etiam subiectum quodlibet à veris formis denominari. Dicimus enim aerem calidum esse, frigidum, obscurū, serenum, quia nimirum hisce qualitatibus præditus sit. Rubrum autem, album, flauum, ligneum, lapideū, &c. non dicimus esse, quatenus harum rerum species in se diffusas tantum continet. Sic speculum politum aut rude vocamus: album, autem nigrum, coeruleum, aqueū, igneum, propter species harum rerum in eo apparētes, nullus nominat. Eodem planè modo neque cerebrum aut spiritus eius putamus esse albos, nigros, rubros, saxeos, ligneos, propter species in illis expressas. Nō enim
ægrum

1

2

3

agrum aut igneum est cerebrum Medici, cum morbum
 aut ignem imaginatur: nec ideo vel sani sunt, qui sanita-
 tem imaginatione concipiunt, vel vruntur, qui vstula-
 tiones imaginantur. Taceo quod nulla ratione possent
 tot ac tantarum, etiam contrariarum rerum formæ in an- 4
 gusta ad eam pupilla recipi, & inde ad interiores sensus tra-
 duci, si quidem reales, ut vocant, formæ existerent. Et 5
 cum forma vera omnis non possit non cum subiecto
 extendi, hæc autem repræsentationes in minima pupillæ
 parte totæ insunt, plurimum eas à formis materiæ inhe- 6
 rentibus & ex ea eductis differunt. Tam exilis & tenuis
 est earum natura, tantumque à veris formis in sua mate-
 ria in hærentibus insunt, ut quamvis per eas sentiantur,
 propriè sentiri nequeant, eaque de causa scitè appellatæ
 sunt notionales & intentionales, quia per eas animus
 in res ipsas tendat. Idem Aristoteles sensit, cum non la- 7
 pides, sed lapidum formas in sensus recipi, & ad Phanta-
 siam pervenire dixit. Ergo si res quælibet pro suæ essen-
 tiæ modo agit, nec res vlla naturalis potest supra naturam
 suam (omnia enim vel specie similia, vel inferiora se ge-
 nerant) uniuoca generatione, (in qua semper efficiens
 specie simile oportet esse factum) aliquid producere, hæc
 autem simulachra vel visa, non sunt res aliqua, sed rerum
 notiones, effigies, signa, adeoque umbræ, hoc solum
 quoque possunt agere, nempe figurare, significare, re-
 præsentare. Imago Cæsaris, quoad imago est Cæsaris, ni-
 hil eorum potest, quæ sunt Cæsaris, exercitus instruere,
 in hostem educere, laborantibus opem ferre, sed, ut ima-
 go est, repræsentare solum Cæsaris lineamenta potest.
 Par est ratio imaginum & notionum, quæ in sensibus
 cum externis tum internis effinguntur. Cum enim nul-
 li formæ re vera existenti à natura concessum hoc sit, ut
 ultra & supra suam speciem per se aliquid generet, quo-
 modo possit hoc credi exilibus hisce umbris datum esse:

Omnia ge-
 nerant sibi
 similia uel
 deteriora.

Nulla for-
 ma natura-
 lis ultra suam
 speciem agit
 uniuoca.

Imago tantum repræsentat.

Sensibus carentia non patiuntur à sensibilib. quoad sensibilia sunt.

An incorporea res ac per se nõ subsistens generabit corpoream & subsistentem? Impossibile est, iterum dicam, vt notio, imago, repræsentatio, aliud agat, quam significare & repræsentare, vt quæ ob aliud nihil à Deo facta sit. Declarant hoc satis species, quæ in aere diffusæ sunt, & in speculis relucet. Quippe nec aerem, nec aquas, nec specula vlllo modo alterant verè, sed abeunt & veniunt cum rebus, quarum sunt species absque omni reali speculorum aut aquarum mutatione. Quod si specula animata essent, ad comprehensionem & notionem eis seruirent. Dum inepta sunt ad hanc motionem, nõ mouentur ab eis, quia aliter mouere nequeunt. Quod scitissimè nobis est ab Aristotele traditum in 2. lib. de Anima. Vbi res sensu carentes à sensibilibus affici non posse ostendit. Odor, inquit, olfactum mouet, ac odorabilis est, quia ab olfactu percipitur. Quod ergo caret olfactu, ab odore, quoad odor est, pati nihil potest. Ratio eadem est omnium sensilium, quatenus sensilia sunt. Nam solos sensus mouere sensilia possunt. Si enim res alias moueant, non quoad sensilia sunt, mouent, sed quoad in certo aliquo subiecto insunt. Quod si ergo vel tenebræ densiores, vel lumen nimium, vel tonitru violentius oculos aurè sue offendat, non existimandum est à sensili specie, quoad sensilis est ac sine materia, factum fuisse, sed ab aere calido, frigido, concusso, nimis illuminato & moto. Quod de specie sensili verissimè dixit Aristoteles, equè dicitur benè ac verè de specie imaginabili, quæ non magis, sed minus fortè est materiæ particeps specie sensili. At simulachra imaginationis, per quæ actu imaginatur, nihil sunt aliud in sua natura, quam effigies, species, notiones, & repræsentationes spirituales, non autem reales. Quocirca nihil agere præter impressionem in sensus vel exteriores vel interiores ad cognitionem possunt. Quod si ergo in corpore, in quo insunt, nihil agunt

agunt, qua ratione in alieno egerint? Aut quo pacto ani-
 mā mouebunt, cui non offeruntur? Perinde hoc sit, ac si
 pcul absentē videre dicas, q̄ solus ego in conelauī con-
 clusus inspicio, & præter vnū me conspici nullus po-
 test. Certē ex meo cerebro imaginem in spiritu phanta-
 siæ effictam exire, inque alius hominis caput subire, nul-
 lus sanæ mentis putabit. Quod si maximè fieri posset,
 non tamen eodem modo in alio spiritu necesse est pin-
 gi. Nam vt res eadem in vno speculo expressius, distin-
 ctius, concinnius, in alio obscurius, confusius, turpius
 effingitur, sic eadem quoq; effigies in alio atq; alio spiri-
 tu non similiter pingitur. Hinc vsuuenit, vt, quod vnus
 formosum putat, alius deforme iudicet, & quod terribi-
 le vni videtur, alius leuiter contemnat. FVR. Quæ hic
 obiecturus fueram de sensilibus speciebus sensum cor-
 rumpentibus, ex Aristotele præoccupasti, & mihi simul
 in memoriam reuocasti, quod me legere apud eundem
 penè oblitus fueram, non à tonitru, quoad sonus est, li-
 gua findi, sed quoad cum violento est aeris motu. Sanè
 nō valdè repugnauerim abs te modo dictis, vt qui Theo-
 phrastum nostrum putem, neq; potentia neq; speciei
 seorsum vires eiusmodi adiudicasse, sed actioni inten-
 sæ, quod te quoq; affirmantem paulo antè inaudiui, tri-
 buisse. ER. Sed non minus hic errat, quam si prædicto
 rum aliquid affirmet. Quoniam vt rei sensilis actus vn⁹
 idemq; numero actus est cum sensu actu, sic imaginabi-
 lis rei actum vnum eundemq; numero esse necessariū
 est cum actū Imaginationis. Semper enim ex agente &
 patiente actus fit numero vnus. Quamobrem vt sensi-
 le iunctum sensui efficit sensationem, sic imaginabile iun-
 ctum phantasiæ efficit actum imaginandi. At ostensum
 est imaginabilem speciem actum habere alium nullū,
 quam repræsentationem, ideoq; amplius dare Phanta-
 siæ non posse, quam coloris simulachrum dat oculis. Si

Cur, quod
 uni videtur
 pulchrum,
 alius iudi-
 cet turpe.

Imaginatio
 nis actus nil
 aliud effi-
 cit, quam re-
 præsentationem.

*Actus ima-
ginationis re-
manet in i-
maginante.*

*Sola actio-
nes transeun-
tes operan-
tur extra
agens.*

*Potentia co-
gnoscentes
non mutant
res.*

quid præter hunc actum in Imaginatione excitari potest, hoc ita erit in phantasiæ organo, quomodo in oculo inflammato est facultas nocendi, non qua visus instrumentum, sed qua præter naturam affectus est. Intelleges hoc clarius, si quod verum est, tecum reputaueris, Imaginationis actum in imaginante permanere, in rem aliam nullam transire. Quis autem putet actionem in homine remanentem, aliquid extra hominem mutare posse? Dei hoc est solius, creaturæ nullius. Sanè actio quælibet fit per contactum, cuius rei causa spacium seu interuallum determinatum requiritur, quo agens virtute sua passum attingere possit. Proinde omnes omnium ætatum eruditi homines vnà cum Aristotele in 9. Metaph. scitissimè verissimeque censuerunt, actionem transeuntem non in agente, sed in patiente esse. Ex quo necessariò sequitur, solas illas actiones aliquid extra ipsum efficiens constituere, quæ in effectore non manent, sed in passum transeunt. At omnis Imago actus est manens in Imaginante. Quippe sensio quædam est. Equidem nullus, arbitror, ita est rudis & absurdus, qui visionem oculorum, vel auditionem aurium mearum in alio à me simul esse opinetur. Quomodo enim auditio visioque mea sit auditio alius? Sic neque imaginatio mea potest cogitari aliùs cuiuspiam esse imaginatio: quanquam vt videre duos eandem rem nihil impedit, sic etiam imaginari eandem nihil veter. At duæ nihilominus sunt imaginationes, cum duo sint imaginatores. Præterea non potest comprehensio seu perceptio vlla pro actione transeunte haberi. Nam vt visio non est extra oculos, nec oculi videndo, quatenus vident, colores mutant, ita nec Imago rem vllam externam, cuius in se speciem actu intuetur & iudicat, alterare valet. Sanè quæ videntur alba, exempli gratia, nihilo magis patiuntur, si à mille hominibus aspiciantur, quàm si à nullo

pro-

prorsus cernantur. Etenim res sensibilis non mutatur ab
 actione sensus, qua pati & recipere, non agere solet ani-
 mal: nisi fortè organum malo quodam habitu præditū
 sit, quod tamen sensioni accidit, per se non conuenit.
 Longissimè namque differt mutans & agens à recipien-
 te & cognoscente. Quocircà non quærit eruditus ali-
 quis animi affectiones mouentes in potestate recipien-
 te, sed in potentia agente, quæ instrumentis ad motum
 idoneis instructa sit. Cæterum Imaginatione actus est ani-
 mæ, simulachra sensibus impressa recipiens, iudicans,
 & intellectui repræsentans, quomodo sensu à rebus ob-
 iectis eadem receperunt, iudicarunt, & ad Phantasiam
 transmiserunt. Quocircà non magis hæc potest actu
 suo res imaginatas mouere, quam oculus res visas, aut
 Intellectus res cognitatas. Si possent à facultatibus cogno-
 scentibus res ipsæ permutari, iam res qualibet talis es-
 set, qualem vel sensu, vel Imaginatione, vel intellectu
 quisque iudicauisset. Quo nec imaginabile quidem est
 aliquid à veritate alienius. F V R. Non hoc voluerunt
 yiri illi, quantū quidem ego iudico, vt vel ex eo liqueat,
 quod imaginationem absque adiuncto vehementi ap-
 petitu nihil tale posse asserunt. Sed quia sine præeunte
 apprehensione desiderari nihil potest, Imaginationem
 facere dixerunt, quod coniunctum desiderium perfici-
 cit, vt in prægnantibus contingit. Non enim quod ima-
 ginatæ sunt, sed quod simul anxie concupiuerunt, foer-
 tui imprimunt. E R. Perperam igitur imaginationem
 causam esse ponunt, si appetitus ista efficit. Nam vt, quæ
 voluntatis sunt, Intellectui nullus rectè assignauerit, sic
 imaginationi attribui nec debent nec possunt, quæ ad
 appetitum spectant. Quippe sicut bonum intellectum
 est voluntatis obiectum, à quo, vt à fine mouetur, ita bo-
 num imaginatione comprehensum est obiectum Ap-
 petitus. Imaginationis ergo est officium visa à sensibus

Imaginationis
 officium.

Imaginatio
id est appeti-
tium, quod
intellectus
voluntati.
Imaginatio
non est mo-
tus princi-
piū in pro-
prio cor-
pore.

Imaginatio
et sensus A-
ristoteli est
alteratio.

suppeditata concipere, iudicare, Intellectuique repræsentare, non autem mouere ad habendum aut faciendum: vt hoc Imaginatio sit desiderio habendi aut fugiendi aliquid, quod voluntati est intellectus. Quoniam vtrobique apprehensionem boni & iucundi sequitur eiusdē appetitio: quæ prorsus à perceptione seu cognitione diuersa res est. Tantum igitur abest, vt Imaginatio vim in alieno corpore quippiam mutandi, seu mouendi, & efficiendi obtinuerit, vt ne in proprio quidem corpore motus vllius veri principium dici possit effectiuum. Non enim vel imperando vel efficiendo mouet, sed repræsentando & iudicando, vt de Intellectu diximus. EVR. Miror te non animaduertere, quod sensim ex Aristotelis vestri castris transfugas. Is enim longè aliter sensit & scripsit, cum alibi tum in lib. de motu Animal. cap. 7. sic dicens. Alterant autem & imaginationes, & sensiones, & notiones. Sensus enim statim alterationes sunt quædam. Phantasia autē & Intellectus facultatem rerum habet. Τρόπον γὰρ τινὰ τὸ εἶδ' ὅτι τὸ νοούμενον τὸ τῆ θερμῆς καὶ ψυχρῆς ἢ ἡδύως ἢ φοβερῆς τοῦτον τυγχάνει ὄν, οἷον περ καὶ τῶν πραγμάτων ἕκαστον. διὸ καὶ Φρίττισιν καὶ Φοβῶνται καὶ νοήσαντες μόνον. ταῦτα δὲ πάντα πάθη καὶ ἀλλοιώσεις εἰσιν. In his verbis multa sunt consideratione digna. Primum quod Imaginationes & sensus dicit alterare, quod tu negas. Alterum quod de sensibus hoc vt certum ponit, de imaginatione & Intellectu hac ratione probat, quod quamuis res ipsas non habeant, earum tamen rerum potestatem retineant. Quod ex eo rursus ostendit, Phantasia vel mente percepta species, similis sit ipsis rebus. Quippe cogitantes solum, inquit, de frigore & re terribili frigent & metuunt. Quæ cum sint alterationes, constat Imaginationes & cogitationes alterare. Circa finem libri eadem fermè repetit. Cum enim motus partium naturales ac præter rationem factos ἀλλοιώσεις

συμπεσῶσης fieri dixisset, addit causam inquiring, Nam Imaginatio & Intellectus, sicut retrò dictum est, τὰ ποιητικὰ τῶν πραγμάτων προσφέρουσι. τὰ γὰρ εἶδη τῶν ποιητικῶν προσφέρουσι. E R. Si quid in præsentè loco dixisset Aristotel. alieni à veritate, non dubitarem ipso deserto veritati adhærere, quæ nobis antiquior esse debet, cuiusuis hominis, quantumuis summi & clarissimi autoritate.

Equidem nõ sum ex factiosorum illorum numero; qui veritatem prodere, quam ab eo discedere malunt, quæ suorum sibi studiorum ducem elegerunt. Ostendi species in imaginatione receptas, non esse aliud quam effigies & simulachra rerum, ac proindè vim aliam nullam habere posse, quam repræsentandi seu figurâdi. Quemadmodum enim qui annulo ceram signat, inquit Aristot. in 2. de Anima, & in lib. de Memoria & Reminisc. solum signû in cera relinqt absq; omni qualitate aut virtute aurigæti, aut ferri, sic res sensibiles species vel imagines imprimunt, in sensus, præsertim verò in visum & auditum omni reali qualitate naturaq; obiectorum carentes. Qua ratione igitur aliud agere, quam res, quarum sunt imagines, repræsentare putentur? F V R. Quomodo ergo alterare dixit Aristoteles Imaginationem? E R.

Quatenus species rerum efficientium, hoc est, iucundarum aut tristium offerunt, vt ex postremis eius verbis à te citatis clarissimè patet. Quoties enim rem, cuius speciem conceptam habet, iucundam & conueniètem iudicat, persequitur eam appetitus spirituum vtès instrumento, ex quorum motu corpus alteratur. Dicitur igitur alterare Phantasia, quia rei expetibilis speciem. in se habet, quæ mouet instar finis, ac mouens est non motum. Declarat hanc rem totam ex professò in 2. de Anima, Vbi cap. 10. inter alia dicit, τὰ ὀρεκτὸν primum mouere non motum τῶ νοηθῆναι ἢ φαντασθῆναι. Mouet igitur Phantasia quatenus iudicat rem aliquam suauem aut

Factiosorum.

Quomodo Imago dici possit alteratio.

*Ars Medica
non est prin-
cipium me-
dicationis.*

*Imaginatio
terribilium
non semper
terret.*

in suauem, ipsa autem principium motus per se non est alio modo: quod exemplo artis Medicæ declarauit dicens: Medicam artem habentem non mederi, quoad artem habet, quasi motus, id est, Medicationis principium aliud sit. Quippe Medicus ad medendum impellitur, vel spe lucri, vel miseratione infirmi, vel causa consimilia, non ab arte sua incitatur ad opus. Ars enim est rectè agendi ratio, secundum cuius præfinitionem agit quidem Medicus, ab expetibili quoque etiam excitatus, at non est illud principium, à quo ad operandum, iuxta artis, quam tenet, præscriptum permouetur. Sic propemodum res habet in Imaginatione, quæ nec fugit ipsa, nec persequitur aliquid, sed quæ fugienda expetendaue sint, proponit ac monstrat: quod Aristoteles scitissimè his verbis docuit. ὅλως μὲν ἔν, ὡς περ ἀρηλαί, ἢ ἀρετικὸν τὸ ζῶον, ταύτη ἑαυτῆ κινήτικόν: ἀρετικὸν δ' ἐκ αὐτοῦ Φαντασίας. Nihil his arbitror, poterit dici magis propositum nostrum declarans, firmissimèq; probans. Sanè haud magis mouet Phantasia sine appetitu, quam ars Medica absque desiderio medendi moueat. Quamobrem verè affirmauit Aristoteles opinionem rei terribilis nos terrere, at Imaginationem talium haud aliter nos afficere, ac si picturam aspiceremus, quotiens horrida, quæ sic imaginamur, ad nos non pertinere persuasum habemus. Ex quibus clarè patet, Imaginationem per se solam non mouere, sed mouentium rerum species solummodo repræsentare: at cum appetitu iunctam hæctenus mouere, quatenus res imaginatas vel iucundas & expetendas, vel tristes & fugiendas iudicauit. Nec aliud in loco à te citato dixit ac sensit Aristot. Phantasia & Intellectus, inquit, habent rerum δυνάμιν. Non dicit res ipsas in Phantasia inesse, sed quandam earum facultatē: id quod sic probat. Quæ species in se habent idem quodammodo efficientes, quod res, quarum sunt species, efficere possunt, rerum virtu-

virtutes aliquo modo in se habent. At Imaginationis species idem quodammodo agunt, quod ipsæ res agere solent. Etenim qui frigida & terribilia intelligunt vel imaginantur solum, frigent aut metuunt, ac si res ipsæ præsentem essent. Quocirca earundem quoque rerum *δύναμις* seu facultatem obtinet. Habent igitur in se Imaginationis & Intellectus, non quidem ipsas res, sed rerum species, frigus & terrorem, quam res ipsæ adferunt, repræsentantes: qua ratione ipsarum virtutem retinere dicuntur. Ideò in fine libri dixit, Imaginationem res efficientes offerre, quatenus species rerum offert. F V R. Aristoteles apertis verbis dicit, sensus, Phantasiam, & Intellectum esse alterationes, ac proinde nõ sic nudas repræsentationes putavit esse in Imaginatione expressas species. E R. Si de alteratione spirituali & perficiente velles intelligi, facillè inter nos conveniret. Cùm verò putas in Imaginatione receptam speciem frigoris non repræsentatione tantum, sed etiam actu frigidam esse, convenire nobis nunquam poterit: cum demonstratum sit, species illas non esse reales, ideoque materialem alterationem per se inducere non posse. Alterant autem per accidens, quia rem incundam aut tristem repræsentantes appetitum movent, & per hunc motum in spiritibus & humoribus diversos cient. F V R. Ergo ne sensationes quoque negabis alterationes esse materiales? Aristoteles certè in citatis retrò verbis clarè dicit, sensationes statim ac sine medio alterationes esse, *αὐτὰρ αἰσθησεις, ἄνευ μετὰ ἀλλαγῆς*, inquit, *ἀλλὰ ἀρχῆσιν ἀλλειώσεις τίνες ἔσται.* E R. Etiam si de sensibus externis hoc tibi largirer omnibus, de internis tamè, de quibus in præsentia inter nos disputamus, concedi non posset. Quippe cum initio dixisset, sensus, Phantasiam & Intellectum alterare, mox externos sensus statim alterationes quasdam esse ait: internos autè, ut Phantasiam, minimè affirmat eodem modo altera-

Species imaginationis alterat per accidens.

quædam

tionem esse, sed rerum facultatem seu *δύναμιν* solummodo habere asserit. Et ne quis putaret simulachra illa reuera vim habere illarum rerum, quarum simulachra sunt, se ipsum declarat, dicens. Species enim certo quodam modo similis est, id est, cōsimilem facultatem habet ipsis rebus. Quod si quæras, quis ille sit modus, respondet, repræsentationem esse. Etenim repræsen-

*Quomodo
species simili
um habent
rebus.*

tant & significant, vtrum res, quas repræsentant, expectandæ aut declinandæ sint. Hoc fieri non potest, nisi prius cognita sit vel congruēs vel incongruēs animalibus. Quare, inquit, cum solum intelligit aut imaginatur animal terribile, horret ac friget. Quocirca non inducit frigus & horrorē imaginata species, quoad species est in Imaginatione consistens, (Sic enim specula quoque à talibus calefierent ac refrigerarentur) sed quoad iudicata est iucunda vel tristis, hoc est, quoad vel expectanda vel respuenda videtur. Nam vt supra ex Aristotele monui, cum absurdissima terculamenta imaginamur, à quibus mali nihil euenire nobis scimus; perinde afficimur, ac si inanem fictamque picturam conspiceremur. Alterat igitur imaginata species non per se, sed ex accidente, quatenus videlicet repræsentat rem commodā vel incommodam, atque per appetitum spiritus moti alterationes inducunt. FVR. At ego non video, si species sensilium rerum virtutem habent alterandi, quod cum Aristotele concedere videris, cur non imaginatio nis quoque imagines siue species eandem potestatem retineant. ER. Sensilium rerum omnes species alterationem realem seu materiale seu passiuam inducere non concedo, sed gustus & præcipuè tactus solū: de quibus etiam in loco à te citato in primis loquitur Aristoteles. Visus & Auditus rerum procū sitarum species solas. Gustus ac Tactus ipsas sensiles qualitates, non earū species spirituales tantum, recipiunt. Non enim sentit

gustatus

Gustatus sapor, aut tactus tactiles qualitates, nisi tangant instrumenta horum sensum. Cum enim alantur animalia, non speciebus esculentorum & poculentorum, sed ipsismet esculentis & poculentis, & hæc intra corpora penetrare sit necesse, rectè factum est, vt ipsosmet saporès à subiectis rebus neuiquam secretos perciperet gustus. Hac de causa in vna illa parte corporis habitat, in qua alimentis natura iter patefecit in ventriculū. Tactum autem, vt qui eorum genera sentire debuit, quibus animal perditur aut seruatur, in totum corpus extendit. Non patiuntur animalium partes à speciebus spiritalibus tactilium qualitatū, sed ab ipsismet qualitatibus, quibus subinde occurrunt. Quæ cum in ipsis quoque alimentis insint, quibus aluntur singulæ, meritò sentire ipsasmet qualitates debuerunt. Alimur ipsidem illis, ex quibus constamus. At conflata sunt partes animalium ex rebus qualitates tactiles in se habentibus, non ex illis, quæ solas species obtinerent. Quò fit, vt alamur etiam rebus qualitatibus illis præditis. Colores autem & percussum aerem non fuit necesse in nostra corpora ingredi, sed satis fuit hæc percipi. Etenim hi sensus primo & principaliter cognitioni seruiunt, non perinde sunt ad Esse animalium necessarij, vt gustus & tactus. Satis ergo fuit, si species à visu & auditu reciperentur. FVR. Si vera sunt, quæ sanè verisimiliter à te dicuntur, falsum sit oportet, quod Aristoteles affirmavit, sensibile sensui impositum non sentiri. Sentientur enim sapor & caliditas ipsis imposita sensuum horum instrumentis: nec fit sensio qualibet per medium. ER. Non sequitur, si medium sit, speciem spiritualementem in sensu tantum recipi, non etiam qualitatem sensilem. Etenim duplex mediū *Medium sentiendi duplex.* ponitur ab Aristotele, externum seu alienum & conuenitum. Illud visui & auditui, hoc gustatui & tactui attribuit. (Olfactus vt est medius, ita fermè vtriusque affinis

est.) Illud ab obiecto sensus prius immutari ait, & ab eo deinceps sensum affici. Hoc autem vnà cum sensu percipelli asserit. Exemplo declarat hominis per ictum clypei prostrati aut percussi. Sicut non prius, inquit, clypeus percutitur, & ab hoc deinde homo, sed vterq; simul, sic res habet in saporum & tactilium qualitatumensione. Simul enim & medium & sensus afficiuntur. Et vt absq; clypeo percuti & sterni homo potest, sic absque medio tactus tactilia percipi possunt. Sed ingenuè fateor, me hic ab Aristotele dissentire ab ipsa rerum euidencia coactum. Etsi enim in gustu medium est humor, non tamè is gustatum mouet, vel ipso Aristotele teste, nisi quatenus saporem actu permixtum habet. In tactu nullū omninò fingere medium licet tale, quale ad visionem requiritur. Vt enim ἐπιδερμίδα ponas, nihil profeceris. Quoniam hac ablata, cutis exactius citiusque sentit impositum sibi ignem, aquam, &c. Et si cute nudaris carnem, magis offenditur, acutiusq; sentit. Si & hanc à neruo separe, acutissimè citissimeque sentiet admota que libet. Videtur certè Galenus noster haud paulò rectius vsum partium cognouisse Aristotele. F V R. Ergo verum esse negas, sensus omnes species recipere absque rebus, quarum sunt species? E R. Nego, si per res, intelligas qualitates sensiles, ac de sensuum externorum instrumentis loquare. Nam de internis, vt sensu communi, qui princeps est sensus, & Phantasia, verissimum est. Etenim non sic calefit aut frige fit Phantasia vel communis sensus à specie caloris aut frigoris, quomodo cutis, caro, nerui, &c. Ex quo clarè percipitur, discriminè esse omninò maximum. Patet ex prædictis, Phantasiam neque cum specie caret, neque cum eam actu considerat, effectricem esse causam rerum imaginatarum. Ipsas autem species in Imaginatione pictas per se nihil aliud agere, quam repræsentare, clarissimè demonstratū est. Quod vt ru-

De usu partium rectius nonnulla scripsit Galenus Aristotele.

ut rudissimi etiam intelligant, incredibilem Petri Pomponatij siue oscitantiam, siue ignorantiam, siue errorē, siue aliter vocare libet, refellere me oportet, priusquam ad alia transeamus: nisi aliud tibi videatur. FVR. Quamquam non multum laboro, quid Pomponatius scripserit, tamen quia disputationi nostræ vtilem iudicas huius rei explicationē, libenter audiam. ER. Pomponatius in libro suo de incantationibus prorsus impio & nefario, Aristotelis testimonio, quod citauisti, foedè ac flagitiosè abutitur ad excusandas adeoque stabilendas impurorum Magorum præstigias. Conatur enim verbis illis ostēdere, speciem spiritualem re ipsa producere rem, cuius sit species, siquidem & agēs validum sit, & passum ritè dispositum. Infamia vix vlla maior cadere potuit in hominem Aristotelis se discipulum profitentem. Quis enim in huius scriptis versatus nescit, rem quamq; sic agere, quomodo & quatenus est? At species in Imaginatione effictæ Esse habent exile admodum, scilicet spirituale: nec sunt aliud quam spectra seu visæ & Imagines. Quocirca nihil possunt agere, quam repræsentare & figurare: idque spirituali modo. Si amplius aliquid cogites agere, supra suum actum, supra naturam viresque suas agent. Quod verò nihil aliud agant, quam quod repræsentant res, quarum sunt simulachra quædam, ex eo planissime perspiciuntur, quod animal eiusmodi phantasmata intra se nec amplectitur nec fugit, sed res ipsas extra se positas persequitur & declinat, quas illa repræsentant. Natura ipsa docuit nec fugienda esse nec expetenda, ut quæ nihil aliud sint, quam rerum fugiendarum & expetendarum effigies, ac repræsentationes quædam. Sanè Aristoteles obiecta putauit esse mouentia nō mota, & mouere tanquam fines: obiectorum simulachra mouere aliter, quam repræsentando nunquam & nunquam affirmavit. Quis Turcarum principis imaginem

Liber Pomponatij de Incantationibus impius.

Consutatio Pomponatij.

1 Res sic agunt, uti sunt.

2

3

4

5

velut hostem, vnquam metuit, aut periculum ab ea sibi creari putauit? Quis porro eam aspiciens, non cogitat, secum, quanta sit principis aut Tyranni illius crudelitas & potentia? Atqui non plus habet virium species cuiuslibet rei, quam imago Turcici Imperatoris potentia illius obtinet, qua Turca subnixus vicinos suos terreat. Vt hæc Turcam nobis representat, vim aliam nullam possidet, sic & illæ res cognoscendas nobis proponunt, quæ omnis & sola est earum potestas. Consideremus illud etiam, ex quanam materia species illæ ipsas res producant. Quicquid enim fit, non solum aliquid fit, sed & ab aliquo, ex aliquo, & in aliquo fit. Architectum habemus speciem in imaginatione impressam. Quid fiat scimus, (Iam enim ponimus fieri extra nos, quæ imaginati sumus intra nos) nempe res per speciem representatæ. Ex qua materia autem producantur illæ res, & in quo loco generentur, nondum est declaratum.

7 Quamquam illud quoque admiratione dignissimū est, quod speciem, quæ nihil est reale, vt in Scholis loquuntur, opificem facit rerum, vt imaginem auri effectricem veri auri. Hoc si sciebat esse verum Pomponatius, perquam inhumaniter egit, quod non Chymicos docuit, ne porro tanto suo periculo frustra in venenatos cines inflarent. Grauius peccauit, quod non auream hanc Medusam infœlicissimis illis monstrauit, qui nihil aliud quam aurum cogitant seu vigilant, seu dormiant, vt eam intuentes fixius toti redderentur aurei, sacram quæ illam suam famem tandem explerent. Admirabilius hoc est, quod aurum fabricat ex nulla materia. Non ipsa species transmutatur in aurum, puto, cum nihil sit reale. Nec ipsa seipsam permutabit, cum non sit in ea naturæ diuersitas vlla. Sed nec ex spiritu architectabitur, vt opinor, cum tot non sint in cerebro, vt ex eis densatis granum auri conflare possit. An igitur ex humoribus

aut

Aurca Medusa.

aut ex ipso met cerebro creabit? Fierent illi tunc ad alen- 9
 dum, hoc autem ad actiones vitæ ineptum. Quod si abs-
 que materia potest, qui intentè fixèque imaginatur, ad
 pisci quod concupiscit, valdè ineptiunt cum Medici tū-
 ægri, quod non imaginationis potius viribus, quam re-
 mediorum plerunq; ingratorum facultatibus, illi qui- 10
 dem curare, hi autem consanescere volunt. Quinimò
 inutiles & fatuæ sunt omnes artes, vana omnium ho-
 minum studia, frustra laboribus & periculis quæruntur
 opes, scientiæ, virtutes, cum imaginatio fixa intentaq;
 præstare omnia hæc possit. Quo posito, non modo in- 11
 ter res naturales nobilissima, verum etiã planè diui-
 na, adeoq; Deus quidam fuerit Phantasia. Quippe ex
 nō corpore corpora efficere, creatricis potestatis actio
 est, quam creaturæ nulli Deus communicauit. Interim
 certum est, cum tametsi instrumenta ponat spiritus &
 sanguinem, materiæ, ex qua per iam dicta instrumenta
 res cudantur, nullius meminisse. Admirabilissimum est, 12
 quod, cum Aristoteles dicat species *τρόπον τινὰ* similes
 rebus esse, Pomponatius asserat res ipsas ab eis gigni
 posse, præsertim cum, quatenus similes sint, exponat,
 nempe quatenus cognitæ repræsentent *τὰ πράγματα*.
 Si possent res, quas repræsentant, efficere, nunquam ap- 13
 petitus præter ipsas aliquid expeteret. At expetit non
 quæ intra se habet phantasmata, sed res illas extra posi-
 tas, quas tantum significant in phantasia concepta si-
 mulachra. F V R. Probat nihilominus opinionem suã
 experimentis & ratione insuper, Aristoteles, inquit, in li-
 bro 9. de histor. animal. cap. penultimo gallinas victrices
 eristam caudamq; erigere, similesq; gallis fieri & su-
 peruentū coire rētare, vt difficile sit cognoscere vtrum
 galli sint an gallinæ. Sed & gallos quosdam obseruatum
 esse officio matrum fungi, nonnullosq; ab ortu sic ef-
 feminatos prodijisse, vt superuenientes gallos alios pa-

Ratio Pom
ponatij.

Refutatio.
Nullum ex-
emplar est
effectrix
causa.

terentur. Mox ex Marsilio Ficino de quatuor animi affectibus multa transcribit, inter quæ non videntur contemnenda quæ de prægnantium cupiditate, fascinationibus, & gulosorum appetentia recenset. Tandem ratione hac probat. Ideæ sunt in mente Diuina, Intelligentiarum, & Anima nostra, κατ' ἀναλογία. Ergo sicut Deus per Ideas creauit mundum absque instrumentis, Intelligentiarum Ideæ per cælos instrumenta perpetua, ita Animæ nostræ per corruptibilia, spiritum & sanguinem operationes suas exequentur. ERA. Præclara certè & planè Peripatetica ratio isthæc est, scilicet. Quis vnquã concesserit Ideam, quoad Idea seu exemplar est, causam effectricem esse? Omnes certè Philosophi, etiam Platonicæ exemplaris causæ defensores ab efficiente distinxerunt. Est enim non effectrix causa, sed exemplum iuxta quod efficiens aliquid fabricatur. Supra ex Aristotele docui, artem Medicam non esse principium medicationis, sed normam & regulam, quemadmodum imago domus in mente ædificatoris, non est efficiens causa ædificationis aut domus, sed est exemplum ad cuius similitudinẽ ædificator domum fabricatur. Quod si Ideæ in Deo creant, longissimè differunt ab Ideis animorum nostrorũ, quæ nihil aliud quam simulachra sunt rerum sensibus perceptarũ. Quamobrem conferri non possunt. Quippe Idea in Deo (de Intelligentijs earumquẽ Ideis suo deinceps loco aliquid dicemus) non est accidens in Deo, in nobis autem accidens est, & quidem spirituale, non reale, quod tum adest tum abest infinities. Est igitur ratio hæc non modo sophistica, sed prorsus infulsißima, & Põponatio incantatore dignissima. FVR. Negas Ideam seu exemplar agere, cum ipsa experientia rerum Magistra contrarium nobis ostendat. Quid enim? an non cotidie annulo tuo literas obsignas, imaginem sculpturæ ceræ imprimens? Hic certè imago annuli similem in cera ima-

ra imaginem effingit. ER. Rectè à me dictum est, nul-
 lam imaginem, quoad imago est solùm, efficere aliud,
 quam repræsentare. Nam imaginem esse, est repræsentationem esse. Si quid præter hoc agat, non iam imago
 tantum est, sed naturam habet aliam coniunctam cum
 essentia imaginis. Vt in annulo aureo aut ferreo non est *In annulo*
 imago tantum sed partiũ inæqualitas & durities. Sunt *aureo non*
 enim partes quædam eleuatæ, quædam depressæ. Ab hi- *agit imago.*
 sce, non ab imagine, quoad imago est, ceræ quoque par-
 tes aliæ magis, aliæ minus deprimuntur, vt similem red-
 dat imaginem ei, quæ in annulo est. Intelliges perspicuè
 rem sic se habere, si vel in aquam vel mollissimam cerã
 in primas imaginem, eaq̃ ceram aliam velis signare.
 Frustra laborabis, vt patet. In causa est, quia partes aque
 & ceræ non sunt, vt ferri, auri, lapidum, duræ. Quod si
 non à materiæ, in qua imago est, duritie impressio in ce-
 ram fieret, sed ab imagine, quoad imago est, omninò i-
 magine eadem in materia quantumuis molli existente
 similem in quamuis materiam in sculpere posses. FVR. *Responso ad*
 Non inficior. ER. Experimentis quæ profert tantum- *experimen-*
 dem probat. An enim quia gallina aliqua pugnās vicit, *ta Pompo-*
 species Phantasiæ res imaginatas procreant? Quis Pom- *natij.*
 ponatio dixit gallinam illam imaginatam fuisse victo-
 riam, & galli naturam? Sæpè vincunt, imò quotidie vin-
 cunt aliquæ, nec ex eo tamen mutant naturas. Si ali-
 quando factum est, non ob imaginationē triũphi pro-
 pter victoriã factũ est, sed propter naturã gallinæ mascu-
 lam, quæ victoriæ causa fuit, non autem victoria naturã *Feminas in*
 demum peperit talem. Nec impossibile fuerit, etsi rarò *uiros muta-*
 factum sit. gallinam mutari in gallum, vel naturam gal- *tas.*
 li affinem acquirere, si verum est, quod Hippocrates li-
 bro 6. Epidem. Plinius lib. 7. cap. 4. Linius libro 4. belli
 Punici, Amarus Lusitanus Cent. 2. curat. 39. de feminis
 in viros aut viragines mutatis scripserunt. Sanè viragi-
 nes multæ omnibus & temporibus & locis nascuntur.

Quod cur in auiū genere non etiam vsuuenire aliquando *αιαλόγως* possit, ratio nulla est. Quæ de animi affectionibus ex Marfilio citat, parum me mouent. Nam quæ vera dicit, iam ante ostendi, quatenus à Phantasia confiant. Quæ falsa recitat, censerī inter alias ipsius fabulas possunt. Fuit enim vir ille, vt Platoniorum, ita etiam omnis Platonice superstitionis plus satis studiosus, nimis que credulus. F V R. Ipse quoque non magni æstimo talia, sed quæ de grauidarum desiderio, de gulongibus, & fascinationibus vulgò credita comperta que sunt, hæc saltem probabilem reddunt Pomponatij causam. Equidem vt Imaginationem, quoad Imaginatio est, in conceptionibus efficacem, aut saltem velut exemplar & Ideam quandam esse persuasum habeamus, ad cuius similitudinem virtus formatrix foetum effingat, non illis tantum commouemur, quæ vulgò referuntur & scribuntur. quæque negare aliquis verisimili ratione motus possit, sed multò magis à sacre scripturæ exemplo, de cuius veritate & certitudine ambigere nulli licet, huc pertrahimur. Etenim Genes. 30. cap. legimus, Iacob peculium suum per hanc rationem auxisse, impositis varicoloribus virgibus canalibus illis, ad quos potus causa oues ducebantur. Ab eadem causa similitudinem liberorum plerique deducunt. Quin hac ratione gallinas & pauones incubantes ouis albos aliterue coloratos pullos excludere autumant, prætensis videlicet albis pannis aliouæ colore pictis, in quos tempore incubatus continuè inspiciant. ER Quod ad Gallinas & Pauones spectat, falsum est, quod scribitur. Nec est necesse, vt te iubeam experiri, quod multi tentantes socordiam & oscitantiam scriptorum ex alijs quiduis absque examine transcribentium, extremè admirati sunt, cum ex ratione perspicere, qua es ingenij felicitate præditus, possis. Etenim calor incubantis animalis non dat formã

ouis

Picinus superstitionis Platoniorum nimis emulatores fuit.

Historia Iacobi ex 30. cap. Gen.

Incubas gallina non mutat colores.

ouis, sed roborat solum insitum ouorum calorem, ut pro sua natura fabricetur, ad quod fabricandum factus est. Si daret formam & naturam, nunquam gallina, anser, anas, pavo, alios ex subiectis ouis pullos excluderēt, quam sui generis. At fotu suo gallinas aliasq; aues constat pullastros, anaticulas, anserculos, pauones, & alios pullos excludere, si eidem oua diuersorum illorum generum fouenda subijciantur. Sic ventriculorum quoq; nostrorum calores ab externo calore adiuti feliciter concoquunt, pro sua quisq; natura, cibos ingestos, non pro natura caloris accedētis. Externus enim calor internos ouorum & ventriculorum calores ignauos & torpentes roborat solum, & ad agendum excitat, naturam agendi non tribuit. Quare anserini oui calorem excitans augensque anserem, anatini anatem, gallinacei gallinam excludit, per se solum nihil aliud agit, quam quod calefacit. Planissime hoc ipsum intelliges, si duo hæc apud te pensitaueris, primo quidem, eundem illum calorem, qui ex diuersi generis fecundis ouis tam discrepantes pullos generat, ex sterilibus ouis nihil generare, sed eodem fotu, quo illa viua reddit, vt sic dicam, hæc putrefacere. Deinde idem hoc posse calorem ignis, solis, stercorum, furnorum. Quippe solis, ignis, & stercorum calor matorum animalium oua maturat: furnorum tepor calori gallinaceo respondens pullos quoslibet æque feliciter excludit. Denatorum similitudine res valde est ambigua. Si quid hic potest imaginatio proprijs viribus suis, tempore conformationis potius, quam conceptionis, efficit. Quoniam non imaginatio solum, sed & alia facultates animæ ita tunc impeditæ languidæque videntur, ac si Epileptici aliquid animal pateretur: quod ab Aristotele, & ipso Vetusioribus quibusdam annotatum legi Equidem prudentiores in seminis proprietatem retulerunt præcipue, quorum sententiæ cuncta fe-

De similitudine libero rum & parentum.

rè astipulantur. Etenim animalia, quæ imaginatione possunt, etiam si cœca concipiant, maremq; videre & imaginari nequeant, vt equæ & canes, maribus tamen similes generant pullos & catulos. Contingit idem hoc in illis etiam, quæ tantum non omninò carent imaginatione. Adde quod in auibus semper ferè mares maribus, & feminæ feminis similes prodeunt: quod non certè fieret, si quid imaginatio in ipsis mutaret. In hominibus vero cum abstemius, abhorrens à caseo, vel cœpis, vel alia re quapiam abstemium, aut ab eadem re cum parente abhorrentem, aut nec matri nec sibi, sed alicui ex maioribus, quem fortè nunquã vidit mulier, vt auo aut proauo similem, generat, non imaginationi matris, cui fortasse nunquam in mentem talia venerūt, sed femini adscribendum est. Sic calculosi, podagrici, &c. nascuntur, propter feminis qualitatem, non propter imaginatione matris, quæ hosce morbos nec sibi nec liberis optet.

Factum Iacobi fuit miraculosum. Ad Iacobi Patriarchæ factum quod attinet, fuit hoc miraculum, non euenit naturaliter, vt ex 31. cap. perspicitur. Equidem si vera esset Pomponatij imaginatio, speciem variorum baculorum in ouium Phantasia sculptam, non varias oues, sed varios baculos producere oportebat. At oues non generauit illa species, sed secundum baculorum varietatem variata est ouium pellis. Illud etiam Diuinum magis, quam naturale opus fuisse satis ostendit, quod neque Iacobus neque alius quisquam vel antè vel post illud tempus pari successu tērauit, etiam si plurimos experiri voluisse prorsus sit credibile. Nec baculi varij à Labano in aquarijs canalibus positicundem effectum habuissent, quod gregem ab eo Deus auferre, Iacoboque tradere decreuerat. Sed quid est opus verbis? Habeant expressæ in Phantasia rerum notam hanc, vt nimirum sint exemplaria, ad quorum figuram efformetur conceptus (cum causas non esse demonstratum

stratum sit) quærendus nihilominus fuerit architectus.

FV R. Effector est virtus formatrix. ER. At hæc virtus *Virtus for-*
 non habet opus exemplari, sed quomodo in semine la- *matrix non*
 ctuæ existens absque exemplari generat & fingit lactu *egit exem-*
 cam, sic & in semine humano, opus suum perficit, vt nõ *plari.*
 habeat necesse intueri in exemplar. Deinde non habet
 efficientiam vllam extra corpus proprium, imò extra se
 mien, in quo inest. Vt enim quæ in lactuæ inuenitur se-
 mine potestas, in alio semine, vt fœniculi, vires nullas ha-
 bet, sic quæ in vna muliere inest formatrix facultas, in
 alia inesse agereque nihil potest. Nam vt anima vna cor-
 pus vnum informat, extra illud ne cogitari quidem po-
 test, quoad forma est, ita ne formatrix quidem potētia,
 q̄ sua est cuiusq; animæ virtus, extra corp^o propriū ima-
 ginabilis est. Quocirca nihil aliud probabitur omnibus
 hisce exemplis, si quam maximè vera esse concedantur,
 quam animam vehementiore appetitione exuscitatam
 in proprio corpore diuersas ciere motiones, de quo nec
 ego aliquando dubitavi, nec alium dubitantem noui.
 Sanè si alijs argumentis destitueremur, soli melancho-
 lici nos, quid hæc de re sentiendum sit, præclare doceãt.
 Non hoc quæritur, an animus diuersè perturbatus di-
 uersè spirit^o & humores afficiat, & pro varia eorum mo-
 tione varios in corpore morbos excitet, sed an, quæ ani-
 mal cogitat vel imaginatur, imaginando extra se gigne-
 re, inque alienum corpus, sæpè etiam procul distans, im-
 primere possit. Quod ad grauidas spectat, certò certius *De Graui-*
 est, nullam vnquam sua cupiditate & appetitione, quan- *darum ap-*
 tumis intensa, corpus alienum immutauisse. Si in po- *petitioni-*
 testate mulierum esset alienos quam suos foetus poti- *bus.*
 us expetitarum rerum notis signandi, nullæ proprios,
 omnes alienos signarent. Ne autem pulchrarum rerum
 imagines nobis obijcias, de turpibus nos loqui putes.
 Et sanè frequentius gerunt infantes notas terricula-

mentorum, quam expetitorum figuras. FVR. Ne ego quidem puto pręgnantes imaginatione rerum à se desideratarum alienos conceptus signare, suis autem foetibus eas inprimere quarumlibet rerum figuras manifestius est, quam vt possit negari. Cęterum foetus non est pars corporis, sed veluti alienum quoddam corpus, ac proinde neutriquam videtur negandum esse, quin vehemens appetitio in alienum corpus agere possit. ER.

Foetus non est pars corporis.

Anima pro priostatum spiritus mouet.

A vehementioribus animę affectionibus turbulente moueri spiritus & sanguinem, atq; turbido horum motu grauius corpus affici null^o negat. Fit hoc ideo, quod spiritus animę appetitionibus seruiunt ac parent, cum primum earum sint instrumentum. Mouet imaginatio appetitum absq; corporeo instrumento, hæc autem per instrumentum corporeum corpus mouet: *ὡς δὲ κινεῖ ὄργανον ἢ ὀρεξίς*, inquit Aristoteles, *ἢ δὲ σωματικόν ἐστι*. Mouet autem spiritus proprios, non absentes & peregrinos, ac proinde non it vel currit alius, cum ego volo, etiam si vehementissimè velim. Quippe anima mea pro instrumento habet suos spiritus, quibus præsentibus imporet, sub alius animę imperio existentes mouere non potest, vt quos non tangat, & cum quibus conuenientiam nullam habeat. Ipsa enim sibi sua instrumenta generat, intra proprium corpus, quod informat, extra quod potestatem nullam habet. Quid quod suos etiam spiritus paulum turbatos à calore, frigore, exercitio, alijsq; rebus non habet obtemperantes? Et cum actiones omnes, de quibus sermo nobis est, per spiritus fiant, non quoslibet, sed conuenientes, qui à voluntate in motibus voluntarijs, ab imaginatione in Venereis alijsq; talibus mouentur, quomodo supra dictum fuit, mouebit alienum corpus anima siquidem mouere ponatur, vel per suos proprios, vel per alios. At per neutros potest. Relinquitur igitur, eam ne mouere quidem aliena corpora

pora posse. Cæterùm quod per alienos mouere nõ possit aliena corpora, probationis non eget, adeoq; probatum abundè satis nunc est. Ipsa se absurditate sua opinio hæc refellit, & iniusticia. Perinde namq; esset, ac si tuis ego rebus tuoq; famulitio te inuito ad tuam ipsius perniciem abuterer. Quod autem neq; proprijs suis spiritibus corpus aliquod extra illud, cuius est forma, mouere possit, supra euidenter satis demonstratum nobis meminim exire debent, nec progressi extra cutem subsunt animæ gubernationi, nec directorem habent, nec seruari in ære possunt, qui sæpenumero intra corpus dissoluuntur & mortem animali repentinam adferunt. Deinde cum inter mouens, motum, & instrumenta necesse sit conuenientiam esse & proportionem, non poterit spiritus, qui in me est, meumq; corpus mouere potest, propterea quod eadem causa, quæ totum corpus tale & tantum fecit, spiritus quoq; tot ac tales creauit. Non enim alia causa de principio corp⁹ formauit, & alia postmodũ spiritus ei inseruit, sed ambo hæc ab vno opifice confecta sunt: & ad finẽ vsq; vitæ ab vna eademque causa conseruantur etiam, vnumquodque pro suæ naturæ modo. Imò verò si accuratè loquendum sit, mēbrorum effectores fuere spiritus. Horum enim ministerio vsa formatrix potentia, pro qualitate & copia eorũ ex subiecta materia, quoad potuit, membra fabricauit instrumento suo conuenientia. Constat porrò, vix, imò *Non reperiuntur duo temperamēto prorsus similes.* vix quidem, fieri posse, vt duos homines inuenias temperamento prorsus similes, quod incredibilis ingeniorum, cogitationum, consiliorum, actionum ac morum varietas, corporum dispares figuræ, dissimiles inclinationes, præclare demnstrant. Quamobrem si tibi maxime largirer, spiritus incolumes de corpore meo ad tuũ transfilire, animæque suæ iussa perficere velle, incertum tamen relinqueretur, an ea esset inter corpus tuum

Non quibus
libet utitur
spiritibus
Anima.

meosq; spiritus conuenientia, quæ ad ciendum motum
requiritur. Quoniam vt non potest anima quæuis cor-
pus quodlibet animare, nec spiritu quomodolibet affe-
cto concinnè vti (nulli enim insanirent, nulli omninò
morbis affligerentur, nullus etiam moreretur, si posset
anima in quouis corpore inhabitare, & spirituum quo-
rūlibet opera cōmodè vti) sic neq; spiritus cuilibet corpo-
ri mouendo idoneus est, sed oportet, vt ex eadem mate-
ria corpus & spiritus conflata sint. Quam rem Aristote-
les in primo libro de Anima, cap. 3. diuinè explicat, vete-
res reprehendens, qui animam corpori aptarēt, nec do-
cerent tamen, in quali corpore inhabitare apta sit, cum
constet, quamlibet materiam propriam habere formā:
& διὰ τὴν κοινωσίαν τὸ μὲν ποιῆν, τὸ δὲ πάσχειν: καὶ τὸ μὲν κί-
νεῖν, τὸ δὲ κινεῖσθαι necesse sit: nec quæuis res quamlibet oc-
currentem mouere possit, vt Pythagorici fabulati fue-
runt. Demum concludendo ait, παραπλήσιον δὲ λέγουσιν
ὡς περ εἰ τις φάη τὴν τεκτονικὴν εἰς αὐλῆς ἐνδύεσθαι, δεῖ γὰρ
τὴν μὲν τέχνην χρῆσθαι τοῖς ὄργανοις, τὴν δὲ ψυχὴν τῶ σώματι.
Falleris etiam cum putas embryonem velut alienum
corpus esse. Cum enim eodem quo reliquū corpus san-
guine alatur, perq; arterias & venas, quibus corpori con-
tinuatus est, ἴdem spiritus infundantur, meritò cum
corpore compatitur. Tantò autem patitur facilius, sen-
titque ocys spirituum motiones, quantò tenerior est
illa massa cæteris membris. Argumento tibi sit, quod ra-
rissimè, vt ne dicam nunquam, signatur foetus adultior
& conformatus. Tunc enim periculum est maximum,
dum formatrix virtus in partium & membrorum effi-
ctione occupata est. Quo tempore cum non in fitis mo-
do in semine, verum etiam per arterias, venas, ac nervos
influentibus calore & spiritu vtatur, mirum non est, si
motiones, in spiritu matris factæ in foetum vsq; deriuantur.
Quò fit, vt crebrius infantes recipiant subiti metus

Embryo
non est sicut
alienum
corpus.

Quando
porissimum
foetus signetur.

ac pavoris notas, quam appetitarum rerum signa. Etenim spiritus appetitioni seruietes irrationali, fermè causæ sunt illiusmodi accidentium. Vnde animal concutitur & tremit eodem propè momento, quo vel strepitu vel visu terribili sensus præter expectationem percellitur, antequam ratiocinari, quatenus fugiendum sit, quod sic occurrit, liceat. Hinc vsuuenit, vt re cognita sæpè nos pudeat trepidationis. Repentini huius motus causam Aristot. in lib. de motu Animal. cap. 8. elegantissimè exponit: & sub finem libri *παρὰ τὸν λόγον γενομένης κινήσεως* nominat. Nec difficulter Aristotelis mentem rationum q̄; momenta percipies, si animæ potentias omnes vnus eiusdemq̄; substantiæ facultates esse memineris, & sic, quæ ibi dicat, attentè obseruaueris. Huc motus partium quarundam in imaginatione Venereorum, & fastidium ventriculi ad mentionem vel aspectum cibi nauseam parientis pertinent. Quod id circò moneo, vt ne putes cum plerisq̄; desiderij potius, quam subiti pavoris & perterrefactionis sobolis esse tales notas. Ex quo alterum hoc etiam perspicies, signa ista in infantibus apparentia rarè ab imaginatione intensiore, sapius à repentino casu nasci, de quo vix vnquam mulier cogitari vel ante vel postea. Quibus & illud addere potes, quod nulla femina infantem suum turpiter notatum pareret, si imaginando imprimeret. Nulla enim cupit filium suum turpi nota insignitum in hanc lucem venire, sed contrarium potius timent, ne inuitis ipsis tale accidat aliquid. Quocirca ipsa luce meridiana clarius est, spiritus imaginationi tunc non seruire, ac prorsus aliud agere, quam appetitus imperarit. Ex quo nullus non intelligit, imaginationis opus non esse, quod alius ad Musicam, alius ad Philosophiam, alius ad Medicinam, vitæ civilem, aut militiam propensior nascitur, licet hoc Pa-

Vnde factus signetur.

Non per imaginatione sunt alij ad res alias procliuces.

racellus audaacter affirmet. Si non obedit ergo appetitui

Quæ confi-
derāda sint
in appetitio-
ne Gravidarum.

mulieris spiritus intra propriū corp^o existēs, quòmodo me vis credere extra corpus imperata facturū. Contin-
gunt ista simili ferè modo, quo & consternatio impro-
uisa, de qua dictum est, & animi deliquia eueniunt: quæ
nulli acciderent, si voluntati nostræ simpliciter spiritus
parèrent. Ex modò dictis manifestè patet vera esse hæc.
Primum, feminas prægnantes non alios, quam suos pro-
prios liberos signare notis illis, de quibus sermo est.
Deinde easdem inuitè suis foetibus figuras illas, præfer-
tim turpes, imprimere, (nisi si qua fortè quauis bellua
immanior omnem exuit humanitatem) vniceq; cupe-
re, vt omni turpitudine carentes pariant. Fabulosum i-
gitur est, quod in lib. de Tartaro affirmat Paracelsus,
claudos, gibbosos, distortos, alios, ab imaginatione ho-
minis interioris tales gigni. Etenim nec exterior nec in-
terior mulier, si modo homo est aliquis talis, cupit infor-
mem infantem. Tertium, multò tam frequentius tum
facilius per subitos terrores à foeda & terribili specie vi-
sa tenellos adhuc foetus notari. Quartum ex recitatis
infertur, spiritus imaginationi & voluntati hac in par-
te neutiquam obedire, dū præter & contra matris defi-
deriū foetus deformant. Quintū, signa talia fermè em-
bryoni, dum in vtero conformatur, insculpi, quod tum
materia plena adhuc sit spirituum facilè impressiones
recipientium. Equidem cum perfectè formatus & gran-
dior factus est foetus, non multò minus ægrè formā no-
uam recipit, quam matris corpus. Tunc enim morbo
potius aliquo afficitur ex vehementi ac repentina per-
turbatione, aut prorsus interficitur, aut antè statū tem-
pus nascitur. At dum informis adhuc est, perfacilè figu-
ra quælibet absq; alia noxa ei imprimitur. Sextum, fieri
has impressiones à spiritibus subitò percussis & inordi-
natè motis priusquam ratio periculū metiatur: ac pro-
inde naturalem magis esse hanc motionem, quam vo-
luntaria

luntariam. Vltimum, nihil ab hoc exemplo causam iu-
uari tuam, in qua dicitur imaginationem aliena corpo-
ra immutare: quod impossibile esse declaratum est. Hoc
autem, tametsi absolutè concederetur, amplius nihil
probarer, quam ab intensis appetitionibus spiritus in-
ordinatè moueri, humoresq; perturbari, ex quibus va-
ria enascuntur corporis animiq; ægrotudines. F V R. In-
ter agens, patiens, & instrumentum, conuenientiam re-
quiri fatetur etiam Pomponatius. At negat, quod tu af-
firmas, non posse alienum corpus ita dispositum esse, vt
spirituum alienorum actioni obediat. Quo posito, non
tam est absurda eius opinio, quam tibi esse videtur. ER.
Si quam maximè demonstrari hoc posset, quod impos-
sibile ostendimus, absurda nihilominus foret hæc the-
sis. Primùm enim constat meam animam nō regere spi-
ritus in alieno corpore existentes, nec alius animam in-
tra meam pellem contentos mouere spiritus. Etenim
cuiusque animæ imperium intra fines proprii corporis
cohercetur. (Nisi fortè cum Plinio libro 7. cap. 52. putes
animas nostras etiam desertis suis corporibus expacia-
tum ire.) Mouet igitur quælibet intra suum corpus cō-
tentos & proprios. Quo pacto ergo mouebit hisce spiri-
tibus suis corpus alienum? Equidem non exeunt, aut sal-
tem exire non debent congeniti spiritus. Deinde ab ac-
re ambiente mox alterantur, corrumpuntur, dissipantur,
atque ex corpore elapsi sunt. Tertio non habent in
se permanentes animæ vires, sed ita fermè illis vtitur a-
nima, quomodo artifex malleo. Etenim vt lumen Solis
cum sole abit ac redit, sic animæ vires spiritib. & mēbris
presente anima adsunt, & absente subtrahuntur. Con-
stat autem meam animam non impertire aliquid spiri-
tibus extra corpus elapsis. Quare vt aliquid accepisse co-
gitentur virium, dum in corpore adhuc essent, tamen re-
tinere hoc extra corpus non magis possunt, quā aer lu-

*Animæ ex-
tra corpo-
ra sua obā-
bulantes.*

*Vires ani-
mæ non ma-
nent in spi-
ritibus.*

*Anima sola
corpora à
se informa-
ta mouent.*

men Solis recedente Sole, aut malleus artem fabri abeunte fabro. Demum certius nihil est, quam solos illos spiritus solumq; corpus illud ab anima regi, quod informat & viuificat. Sanè quoties membrum aliquod ineptum redditur ad recipiendam ab anima vitam, ne moueri quidem ab eadem ac regi vnquam poterit. Non mortuum corpus, non alienum, non valde intemperatum mouere, informare ac regere potest, sed viuū, proprium, sibiq; conueniens, quod ipsa sibi fabricarit & viuificarit. Sic spiritus aptè mouet solos illos, quos ipsa sibi aptos genuit: & ne his quidem rectè vtitur, cum sunt per occasionem quamlibet inepti facti. Non ergo conuenire ipsius motibus & actionibus alijs possunt, quam quos ipsa sibi ex congruente & familiari corporis à se informati materia genuit. Et vt maximè imaginemur, vel aliorū spiritus ad nos migrare, vel nostros ad alios transire, tamen non poterunt illi vel mouere animam, ad quam appulerunt, nisi speciem intellectui aut phantasia, quam alibi acceperunt, simul illasam transportarint. Animæ quoq; peregrinis istis spiritibus non magis vti possunt, quam aere in corpus subeunte quolibet. Grauiissima igitur ratione, (quæ multò plus habet, quam habere videatur, ponderis) motus Aristoteles antiquos reprehendit de corpore animam recipiente nihil definiens. Quocirca modis omnibus insulsa, vana, stolidà, falsa, inepta est Pomponatij phantasia, non flagris modo efficienda, sed diris execrationibus explodenda. FVR. Nihil hic quæro amplius. De gulonum appetentia breuiter aueo scire quid sentias. ER. De gulonum salina non est, cur aliud dicam, quam vt te moneam, ne salinā istam veritatis saporem adulterare tibi patiare. Si quid aliquando accidit huius generis, tale certè fuit, quale Aristoteles recenset in lib. de diuinat. per somnum his verbis. Arbitramur fulgura cadere & tonitrua fieri, paruis sonis

sonis in auribus factis, melle quoque & dulcibus saporibus perfundi linguam tenui phlegmate destillante. Qui enim tanta vehementia aliquid imaginantur, si velut dormientes decipi facile possunt. FVR. Quid ergo? an etiam menstruatæ mulieres polita specula, si propius intueantur, sanguinea nube spiritibus ex oculis emissis respargere negabis? ER. Omnino. Quippe non possunt spiritus in oculis à vaporibus ex sanguine menstruo eleuatis ita tingi, ut colore sanguineo specula quantumuis nitida pingant. Purissimos esse ac manere hos oportet. Deinde quis credat spiritus adeo confertim ex oculis erumpere, ut velut nube quadam specula cooperiant? Haud diu viuere posset animal, & sæpe linqueret nos animus, cum intentè aliquid inspicimus, si tot simul spiritus euolarent, sine quibus anima in corpore habitare nullo pacto potest. Quot per alios corporis meatus patetiores & plures exhibent, si tanta copia ex oculis effunditur? Ego tibi dico, visionem fieri receptione specierum non eiectione spirituum, qui animali rectè affecto non exeunt extra corpus, sed intra ipsum animæ tantisper feruiunt, dum attenuati resoluantur. Cum exeunt, non est magis naturæ congruens hic motus eorum, quam sanguinis effluxus per nares aut partes alias. Nego igitur tingi specula. Deinde si tingantur, à spiritibus vel ab oculis vel alijs partibus procurrentibus nego tingi. Si fit, à vaporibus ex naribus, ore, partibus alijs egredientibus fit. Experiri poteris, si modo libet, cum & uxorem habetas & filias nobiles. Iube tempore mensium intentè proximeque contueri se in tersissimis speculis quam diu volles (Cave tantum ne ore aut naribus afflent) ac mox videbis, quas nobis, non nubes, sed nugas offundant in re clarissima & exploratu facilima viri aliàs summi. Quin imò videbis apertè aliquando adhelitu maculari, cum spiritum non continet, at rubro colore tingi non videbis.

An mēstruatæ mulieres specula inspiciant.

Visio fit receptione.

Exitus spirituum est contra naturam.

Quomodo verò tingat halitus ipse non tinctus? Sed effo, pingant speculum rubro colore cruenti halitus à sanguine agitato eleuati? Sicut nullus miratur ignē calefacere calorem in se habentem, ac putridas venenatasque expirationes putrefacere ac venenare, dum has qualitates in se continent, sic mirari nullus debet rubros vapores rubro colore inficere. Hoc admirabile est, spiritus sola specie, quæ reale nihil est, pictos, res producere, quarum in se habent, non vires, sed speciem seu imaginem tantum spiritualem, idq; in corpore peregrino & sæpe multum distante, cum halitus menstruarum per qualitatem realem negent nitidissima specula contaminare, nisi proximè astent ad specula mulieres. Ingenue fateor, me non videre, cur, si sanguis ponatur agitari alio quoq; tempore, necessarium sit specula magis infici sanguine per fluxum mensium cōmoto, quam per causas alias turbato. Non enim sentio tantam in menstruo sanguine, ex quo ferè solo fœtum formari aliquè certum est, malitiam inesse, quantam nonnulli, (& cum his Paracelsus vester, qui in lib. de matrice omnium Venenorum nocentissimum esse scribit) ei falsò adscribunt. FVR. Veruntamen cum ophthalmicos & lippos constet oculos fixè intuentium inquinare, non videtur à veritate dissentaneum, quod de speculorum infectione scribitur. Sed & Basiliscos ferunt visu quoslibet occidere per Venenosos radios ex oculis emissos. ER. Quod ad Basiliscos attinet, videris ipse pro fabulis nō habere, quæ de eis circumferuntur. Nosti puto, quid annis superioribus in illustri imperij vrbe circa hanc materiã contigerit. Si sunt hi serpentes in rerum natura (de qua re omnes omnium seculorum prudentes & nō nimis credulos dubitauisse video,) species sui producere possunt instar visilium aliorum. Oculis si nocent, per halitus venenosos exeuntes nocent, non per spiritus. Quanquam verisi-

Sanguis menstrualis nō tam noxius est, quam putatur.

Fabula de Basiliscis recitatur.

verisimilius dicatur per sibilum & expirationem ex ore perniciosam ledere. Tam, puto, vera est tota historia, seu potius fabula, quam credibile est quod additur, eos, si in speculo aut vitro obiecto se ipsos videant, occumbere. Etenim nil nisi speciem in vitro vident, quæ nihil aliud potest, quam representare. Et Venenatam si concedere mus, exitiosa tamen Basilisco non foret, cum familiare contineret venenum, quod paulo antè ex eius oculis exisset. Insignes ergo fabulæ imperitorumq; hominū figmenta sunt, quæ de his rebus authores non ignobiles imprudenter tradiderunt. Ophthalmia laborantes sanguinem in oculorum membranis multum & putridū infarctum habent, quem per halitum dissolui oportet, cum præter naturam eum in locum collectus fuerit. Hi ergo putres spiritus ex oculo expirantes oculum tene-riorem possunt offendere cōtagione, quemadmodum & lipporum oculi, vt qui pleni visantur muco & putridis humoribus. At in menstruatæ sanguis in oculis nullus est præter naturam acervatus. Sed nec in ventriculos cerebri per id temporis sanguis effunditur, qui spiritus per oculos profluentes. ibidem deinde tingat. Multo magis petit imas corporis partes, atque ad vteri fertur regionem. Adde, quod sanguis in vaporem solutus ita subtilem & tenuem, vt citra impedimentum misceri cum spiritibus visioni destinatis possit, non amplius adeo ruber est, vt obiecta corpora purpureo colore maculet. FVR. Nolo hic laborare. Quoniam vt alia omnia neges, fascinationem tamen te non negaturum plañem mihi persuadeo. ER. Si fascinare est sola vehementia imaginationis cum intensa cupiditate nocendi aliquem extra se ledere inspiciendo aut malè precando, nego tibi incunctanter hominem ab homine fascinari posse. Satis, arbitror, demonstratum hoc fuit, cum imaginationē extra animal nihil posse ostendimus, & quod

Ophthalmi
ci cur alios
inquinant.

De fascino
disputatio.

Dr. Magis

*Varie scri-
ptorū de fa-
scino sentē-
tiæ.*

*Heliodori
consutatio.*

*Gellius fa-
bulatur de
fascino.*

eius in corpore proprio officiū sit pariter exposuimus
FVR. Mira res, nec Plinio, nec Gellio, nec Solino, nec He-
liodoro, nec Plutarcho, nec alijs, vt video, fidem habes.
Hi namq; authores manifestè fascinationem affirmāt.
Etenim cum Solino Gell. lib. 9. cap. 4. in Africa scribit ho-
mines extitisse, qui si segetes, arbores, pecudes, homi-
nes, impensius laudauissent, certò emortuas fuisse, ta-
meti interitus causa alia adfuisset nulla. Heliodorus
causam esse ait aerem ambientem, qualitates, quibus
imbutus est, ad viscera intus condita deferentem. Sic
multi pestis correpti sunt contagio, qui ægrotanti non
adfuere. Refert idem vnà cum Plutarcho Charadriū
auem, quam aliqui putant Ictericum seu Galgulum no-
stram esse, ab icterico visam croceam bilem ad se attra-
here morboq; laborantem liberare. Quinetiam inuidi-
am tabefacere contendit Plutarchus hac ratione, qua
corpus contaminet proprium, ex quo deinde effluuia
ad alios perueniant, eosq; lædant. De fascino herbę Erin-
gij, si capra in ore teneat, ne referre quidem audeo, quæ
idem autor narrat, non semel tantum. Quid Plinius lib.
7. cap. 2. de Triballis, mulieribus Scythicis, & alijs Pon-
tum incolentibus, quos cum Plutarcho Thebias nomi-
nat, ac mergi etiam veste degrauatas posse negat, scio te
non ignorare. ER. Ad Heliodori fabulas non est, cura-
liquid dicam. Sed & ipse causam referens in aerem am-
bientem semina in se pestis aliorumq; contagiosorū
morborum continentem, ac per organa sensuum ad vi-
scera deducentem, non pugnat cum sententia nostra.
Gellij fabulas tu quoque, puto, rides. Quis enim animo
concipiat segetes, arbores, animalia, quia laudentur ab
aliquo, interire: Plus coloris habet, cum ab iratis oculis
mali quipq̃iam effluere dicunt. Ego profectò ne imagi-
nari quidem possum, quomodo excusem verisimili ali-
qua interpretatione. Si per assistentem Dei potentia fa-
ctum

cum dicas, castigare sic aliquos volentis, illud obstat, quod familiarum hoc proprium & perpetuum fuisse ferunt. Deus autem non sic dona sua largitur, sed nec Apolloni nec alij sancti homines miracula edere, quoties libuit, potuere, sed quoties, quando, quomodo, Deo placuit. Si propter crudelem truceque contuitum terros quosdam, nempe teneriores infantulos, & ad morbum propensos paratosque morbo correptos fuisse dicamus, (Non enim videtur impossibile, ut ex fædo & truculento turpis irataque; anus intentiore aspectu infantulus aliquis territetur, & hac occasione ægrotare incipiat, maximè si ad morbum prius dispositus fuerit) obstat non illud solum, quod etiam adultos infici putarunt, sed in primis hoc, quod plantas corrumpi, in quas pavor ac terror cadere nullus potest, aiunt. Quod hoc pacto aliqui possint fascinari, videtur Aristoteles quoque sensisse 20. Problem cum quærit, cur ruta fascinationes putetur arcere. Ostendunt illa quoque tempore pestis quæ videmus euenire. FVR. Quid verò si dicamus noxios & exitiosos spiritus ex illorum oculis erumpentes malorum effectores esse? ER. Hac de re mox agetur, nunc reliqua æstimabimus. Plinio si velimus ex mendacissimis Græculis plaustra mendaciorum trāscribenti fidem habere, nihil tam fuit vel à Deo vel ab hominibus falsum & absurdum iudicatum, quod non verum & pulchrum cogamur censere. Credere nos oportebit mortuum & arefactum pulegium de trabe suspensum circa brumam vitam recipere floresque; emittere. Herbam itē Balinā à Xantho quodam nominatam draconis catulū occisum ad vitam reuocasse: eadem Tillonem quēdam à Dracone interfectum ab orco ad superos reductū fuisse. Quinetiam herbam aliam Iubam mortuo iam homini vitam restituisse. Verūm hæc atque; alia his quoque; crassiora & absurdiora mendacia nunc teiubeo sinere, &

Puellōs à Veturula ladi quomodo contingat.

Plinius ex Græcis mendacia plurima trāscripsit.

cuiusmodi illa sint, quæ in citato abs te loco legimus,
 tantum perpendere, quo videas indigna esse, in quibus
 con futandis longiorem operam ponamus, vt quæ à se-
 ip[s]is præclarè euertantur. Meminisse nos decet Deum
 fecisse hominem inermem & nudum, adeoq; politicū
 & socialem, non ferum, truculentum, crudelem, minas
 cædesq; proximi spirantem. Quinimò non tantum ani-
 mis nostris inseruit, ac nobiscum nasci voluit, sed insu-
 per seuerissimis legibus cauit, ne quis alios offenderet.
 Quæ ergo dementia sit credere, aliquos à Deo factos es-
 se, qui ex oculis præsentissimum venenum, lingua etiã
 & voce interitum adferant alijs? Magna, crede mihi, &
 detestanda est hæc superstitio, in multorum animis e-
 tiamnum radices habens. FVR. Probabilem videtur
 facere opinionem Plinij, quod geminas in oculis pupil-
 las haberent veneficæ illæ mulieres: quod etiam Cicero
 asseruit. ER. Gemina pupilla nihil amplius potest vna
 simplice, nisi quod geminam recipit speciem, sicut am-
 bo in homine oculi, duas, nempe singuli singulas reci-
 piunt species: quas tamen anima velut vnã vnus rei
 speciem iudicat. Dictum & demonstratum est ab Aristo-
 tele, eiusq; sectatoribus, visionem fieri specierum rece-
 ptione, non autem spirituum aut radiorum emissionem.
 Quod etiam si fieret, non tamen ex hoc sequeretur, plu-
 res ex duabus in vno oculo contentis pupillis, quam ex
 vnica, spiritus euolare. Quippe non in oculis generan-
 tur, sed per opticum neruum infunduntur spiritus. Po-
 test proinde oculus ex gemina constare pupilla, vt inte-
 rim neruus opticus ad oculum illum perueniens neq;
 duplicatus sit, neq; solito maior. Hoc verisimilius est,
 quia tales oculi horridi sunt ac foedi, præsertim in ira-
 ta & turpi vetula, tenellos aliquos puerulos ad morbū
 paratos, ex aspectu talium territos in morbū incidit-
 se: in quem paulo post ob aliam fortasse occasionem in-
 cidissent.

cidissent. Quis nescit Strabos, præsertim terribiles & ^{v^c} Strabi ter-
 luti micantes oculos habentes, si iratè intentis oculis a-
 rēt aspectu.
 spiciant puerulum aut aliàs pusillanimum, terrorem in-
 curere? Scio felium, noctuarum, & aliorū quorundam
 animalium lucentes oculos in tenebris etiam cordatos
 viros terruisse. Quis in morbido & meticuloso miretur
 consternationem causam procatartēticam & *πρόφασιν*,
 vt Hippocrates vocat, morbi alicuius fieri? Equidem
 vulgus nostrum vix alias causas admittit morborum,
 quam iram, dolorem, pauorem, terrorem, & similes ali-
 as animi subitas perturbatiōes. Profectò vix reperias ali-
 quam ætate matura feminam, quæ non animaduerte-
 rit aliquando infantulos prædicto modo territos in ciu-
 latum prorumpere, & nonnunquam contremiscere.
 F V R. Inficiari nullus potest, quin vsuueniat hoc mul-
 tis, ideoq; non negabo, illas etiam vetulas hac ratione
 effascinauisse aliquos, si tamen in rerum natura tales ali-
 quæ uixerunt. Sed ad Plutarchum quid respondes? ER.
 Plutarchus pro more suo recitat cum suam tum aliorū *Opinio Plu-*
 opinionem. Cùm ad probationem est deuentum in a-
τῶν ὁπποίας refert causam, quas tantū non animatas & con-
 scinatione
 refellitur.
 scilio voluntateq; agere statuit. Quod quia per se est ridi-
 culum, & à nobis suprà firmissimè confutatum, meritò
 nunc negligimus. Causam certè nullam poterit adferre
 cur suas imaginationes Democriti Idolis præferat. Quo
 modo enim & per q̄ defluuiabilē ex nostris corporibus
 ad se ptrahet? Et hoc dato, nō tollitur tamē morb. q̄ est
 iccinoris intēperies vel obstructio. Quæ res mittit aut
 defert illa effluuia ad nos, si nō aspicit Charadrius egrū?
 Debet enim vt aiūt, auertere oculos. Quomodo etiā bi-
 lis sub cute toti? corpis retēta ad oculos trāsit? Iam q̄ de
 mutuo amantiū aspectu refert, huc nullo pacto aptari
 possūt. Quippe nō disputam? nos de affectionib. animi
 pprio corpori mutationē parientib. sed hoc querimus,

*Aspectus nō
afficit ama-
ti corpus a-
nimūmic.*

*Qui dicantur
effasciari.*

*Morbi ex
contagio.*

an alienum corpus conturbent, ac per se lædant. Corpora & animos amantium non afficit aspectus amati, sed propius amor, seu potius insania. Finge enim amatum aspiciere amantem, vt nesciat se aspici, nihil tunc patitur. Si se aspici videat, nō quia videtur, afficitur, sed quia videt ipse, nec rectè iudicat, quæ videt, patitur. Quippe multi alij cum eundem videant, & ab eodem quoq; videantur, non tamen commouentur, quod aliter, quam fatuus ille, iudicēt. Vnusquisq; sui erroris ac morbi causa ipsemet est, non alius. Quippe non recipit amorem, quo amatus fortè amat, sed speciem formæ tantum recipit, quam venustiore putat esse alijs. Ideo neq; cæci, neq; infantes, neq; alij abhorrentes à talibus, vlla in re mutantur, siue inspiciant ipsi alios, siue conspiciantur ab alijs. FVR. At videtur Plutarchus vnà cum alijs cōpluribus causam ponere ἀπόρροιας seu defluxus quosdā exitiosæ qualitatis participes, à quorum contactu spiritus humoresq; aliorum corporum corrumpantur. ER. Nunquam negaui aliquid ex corporibus certorum hominum noxij expirare, alienaq; corpora inquinare. Quærem si fascinationem placet nominare, non de re, sed de nomine lis fuerit. Fascino affinis quidem est infectio talis: at propius accedit prior illa nuper exposita. Cum aliquid contagiosi ex corporibus scabie, lepra, elephantiasis, phthisi, pestēue affectis exhalat, contagium nominamus, fascinum esse nequaquam dicimus. Quippe fascinari fermè putantur, quibus morbus aliquis infligitur ab alio, (qui eodem illo malo non labore tamen) impressione seu optatione, imaginatione, præcipuè verò oculorum inspectione. Ex contagio autem natus dicitur morbus, cum putri & contagioso morbo laborans noxijs halitibus simili alios morbo afficit. Et fascinantes quidem illos solos lædere, quos oculis & contagione sua prius designarunt, cæteris plerunq; nihil nocere creduntur.

duntur. E diuerso autem contagioso morbo correpti obuios quoslibet, quibus putrida exhalatio vel foris incidit, vel intus adhæsit, in primis autem charissimos quosq; coniugem, liberos, fratres, amicos, domesticos, quo scilicet temperamento vnusquisq; est similior, inquinat. Conueniunt vtriq; in eo, quod neutri venenū aut exitiosum pharmacum offerendo nocent. Differūt autem, quod fascinatores scientes, prudentes, volentes, vt vulgò creditur, perniciem procurant certis hominibus solum, quibus videlicet malum destinarunt. alteri verò nescientes & nolentes offendunt ad se accedentes. Adde & hoc, quod fascinatores maximè oculorum spiritibus existimantur incommodare, quasi causa mali in imaginatione seu cerebro præcipuè habitet, cum contagiosis origo & fons mali in parte qualibet, ac in toto etiam corpore consistere possit. Præterea non nocent hi, nisi putris halitus intra corporis meatus recipiatur, illi autem quos volunt offendunt, si vel solas eorum vestes attingerint. Deniq; contagio lædens prior ipse læsus est, & ex putri humore putrem expirat halitum: fascinatores autem non est necesse malè affectos esse: ac proinde spiritus non habent putres & per se noxios. Si enim tales essent, absque discrimine perniciosi essent omnibus. At qui nullis incommodant alijs, quam quibus incommodare desiderant. Fiunt igitur pestiferi per voluntatem fascinatoris, in se ipsis tales non sunt. Quocirca plurimum discrepant fascinum & contagium. FVR. Si rectè percipi te, ex tribus modis, quibus lædi homines tanquam fascino possint, vnum solum propriè fascinationem appellandum putas. Primus & frequentissimus est, cum quis tetram & putridam exhalationem expirat, quæ corpora, quibus fortè inhæserit simili vitio contaminare possit, siue id velit siue nolit æger. Hunc modum contagiū vocabas. Alter est rarior, cum quis à tetro & horrifico infor

In quo conueniant cōtagium & fascinatio. In quo differant.

Tres modi sunt fascinationis similes.

mis & iratæ aniculæ vel alterius intuitu terrore percelli-
 tur, eaq; occasione in morbum incidit, qualis qualis ill e-
 3 sit. Hunc tu modum innominatum reliquisti. Tertius,
 quem demum fascinationem vocari posse censes, cum
 quis voluntate & electione certo & designato homini
 studet oculis, voce, tactu, nocere, alia re nulla adhibita.
 Video quidem hos modos apertè differentes esse, vt v-
 na definitione comprehendi nequeant: ac proinde fasci-
 nationem tertij modi nullam esse concedo, siquidem
 absq; interuētū spirituum fieri ponatur. Sin autem inter-
 cedentibus spiritibus, quod plerisq; omnibus visum fu-
 it, fieri statuatur, assentiri tibi nondum possum. ER. Re-
 ctè dicis permultos affirmare fascinationis vehiculum
 esse spiritus, quod ex eo accidit, quod non distinxerunt
 inter fascinum propriè dictum, & contagium, quod sub
 fascino complexi sunt. Etenim vel intelligunt per spiri-
 tus vapores & effluxus quoslibet, vel propriè vocatos
 spiritus, præsertim animales, cum ex oculis exire potissi-
 mum videantur. Si vapores intelligunt ex putridis & for-
 didis corporibus aut succis exhalantes, contagium est,
 non fascinatio. Quippe eleuantur ex quouis loco putre-
 dinem in se continente, & per omnes corporis aut cutis
 meatus effluunt, non ex solis oculis prodeunt: nec par-
 rent virtuti corpus regenti, vt vnum certum ac designa-
 tum potius hominem, quam obuium quemlibet inua-
 dant ac lædant. Quoniam si posset eos natura regere, nū-
 quam permisisset corrumpi. Postquam corrupti sunt i-
 ipsa inuita & resistente, pro adepta qualitate etiam agūt,
 præsertim extra corpus eiecti. Quis enim sic deliret, vt
 opinetur naturam, quæ vtilis & bonos succos non po-
 tuit à putredine præseruare, iam putrefactos, rebelles, i-
 nimicos, exitialesq; factos regere, & quo velit extra cor-
 pus dirigere? Equidem nimis sæpe videmus eam nōdum
 putrefactos, sed vel intemperatiores redditos solum, vel
 aliàs

An spiritus
 fascini sint
 vehiculum.

aliàs turbatos non regere sicut prius. FVR. Tu perinde loqueris, ac si effluentes halitus contagiosos necesse sit putridos esse. At neq; hoc verum est, nec putridi oēs sunt cōtagiosi. Responderi ergo hic potest, vapores fasci nantes nec dum putridos esse, sed naturæ gubernanti ad huc obedire. Quinimò per ipsos fortè spiritus animales speciem fascini in se habentes desiderium suum exequitur Anima. E R. Nihil facilè dixeris à veritate alienius, quam spiritus primarium animæ instrumentum ab eadem extra corpus emitti, vt ibi instar apparitoris iussa eius exequantur. Seruare eos intra corpus vnicè studet, vt sine quibus nec agere aliquid, nec in corpore permanere possit. Quin dico tibi, spiritus neq; factos ad hoc, vt exeant, sed vt animæ corpus informant seruiant, neque cum impressa specie operis exequendi exire posse. Quoniam plurimos simul exire oportet, si & speciē deferre, & secundum hanc alienum corpus mutare debent. Aduersus hanc opinionem faciunt argumenta omnia, quæ Philosophi contra illos excogitarunt, qui visionem spiritum ex oculis emissionem fieri opinati sunt: quæ hic recensere nimis longum foret, atq; inutile. Quis enim credat spiritus tenues, subtiles, mobiles, imò per momenta generabiles & corruptibiles, extra corpus exire, & nō mox dissolui? An non affectus animi vehementior, dolor asperior, euacuatio copiosior, inuita & repugnāte anima eos sæpè dissipat adeo, vt animal collabatur, & dum recolligantur mortuo quam viuo similis videatur? Et qui in corpore existentes tam facilè disijciuntur, animæq; imperio subtrahuntur, hos ne putabimus extra corpus per aerem integros & coniunctos ferri, atq; animæ absentis mandatis parere? Quærendum insuper est, quem his itineris ducem præficiamus. Non enim suapte natura, puro, in hospitium certum designatumq; in aliud nullum, absq; errore concedent: nisi fortè Mopsos aut Tages

An contagiosi halitus putridi sint semper.

Dux itineris spiritibus, quæ credus.

Pompona
tij *hesitatio*

quosdam, vt scitè ait Scaliger, eos facias, qui diuinent lo-
cum, in quem debeant diuertere. Hæret hoc in loco mi-
rabiliter Pomponatus, in cap. 10. libri sui de Incantatio-
nibus, & palàm fatetur, quæstionem hanc omninò esse
difficillimam. Postquam anxie sollicitèq; omnia tenta-
uit, versus finem capitis, virtutem definiendi instrumē-
to tribuit. Qui infelicis illius disputationis plura videre
cupit, apud autorem hunc ipse legat: nos neq; ab anima
fascinantis, neq; ab eo, qui fascinum pati debebat, neq;
iplos à seipsis dirigi posse breuiter aperteq; commo-
strabimus. Quod non possit anima fascinatoris hoc præ-
stare, patet ex eo, quod nō sic afficit anima vlla suos spi-
ritus, vt eis vires suas communicet hoc modo, vt in eis
dem fixæ durabilesq; perseuerent. Etenim vt Sol aerem
illuminans nihil ei abiens luminis relinquit, sic anima
spiritibus assistens eosq; mouens afficit, nihil eis virtu-
tis suæ, cum mouere desinit, derelinquens. Si namq; vir-
tus animæ propria in re alia fixè inhærerè posset, pos-
sent res inanimatæ rei animatæ siue animæ opera exer-
cere. Esse porrò spiritus extra corpus existentes inani-
matis, nullus, arbitror, dubitat. Quippe anima quæli-
bet corporis certi forma, non est extra illud, donec ip-
sum informat. Quocirca longè absurdus diceretur spi-
ritus extra corpus per aerem delati animæ virtutē hanc
retinere affixam, quam si culter per assistentem artifi-
cis potestatem agens, artemq; in se permanentem nul-
lam retinens ab artifice remotus, artem sculpendi stabili-
lem retinuisse, & per se eā exercere posse diceretur. Sed
nec virtute patientis animæ attrahuntur. Primum qui-
dem, quia neq; attrahit neq; mouet anima spiritum a-
licnum, sed suum. Deinde si posset attrahere, non tamē
scire posset, vbi & quando in aere erraret, sui attractio-
nem ab anima certa expectans. Nam si à qualibet attra-
hi posset, sæpè erraret necessariò, nec diuerteret in lo-
cum

Spiritus ex
tra corpus
non sunt a-
nimæ in-
strumen-
tum.

tum, in quo imperata exequi fuisset iussus. Deniq; si sci-
 ret, multò minus attraheret, ne sibimet ipsi interitum
 pernitiemq; procuraret. Hoc enim agit cuiusq; corpo-
 ris forma, vt subiectum suum, & in eodem seipsam con-
 seruet. Quod si animæ attrahenti obediat, fascino ex-
 uet, malefacereq; desinet: aut quamprimum instar in-
 grati & malefici hospitis rursus exturbabitur. Iam quod
 nec proprijs viribus suis locum præfinitum quærere in-
 uenireque, & contra occurrentis aeris iniurias se tueri
 possit, & per se notum est, & ex modo dictis perspicuè
 liquideq; patet. Equidem si in se haberent spiritus po-
 testatem seipsos ad locum determinatum conferendi
 seu dirigendi, inq; eo res imperatas exequendi, adeoq;
 corpora aliena ad arbitrium alijs animæ mouēdi, quis
 ambigat, quin rationis participes esse oporteret? At ve-
 rò nec animati esse possunt extra corpus, nec exire ex
 corpore suo debent. (Ab Anima certè rectè corpus gu-
 bernante nunquam expelluntur,) nec exeuntes se serua-
 re possunt. Relinquitur ergo impossibilem esse modum
 hunc per emissos spiritus fascino. FVR. Esto, non
 exeant spiritus, an propterea nihil reperiatur, à quo fa-
 scinum transportetur? ER. Nihil, quoniam affectus &
 qualitates sine corpore, in quo insunt, trāsire est impos-
 sibile. Id autem, quo læditur aliquis per fascinationem,
 est qualitas aut affectus quispiam. Quare necessarium
 est, vt cum aliquo corpore transmeet ex insufficientis cor-
 pore effluente. Effluuia porrò corporis nostri naturali-
 ter habentis, sunt expirationes eleuata à substantiamē-
 brorum dissipata, & ab humoribus attenuatis, inq; hali-
 tum conuersis, ijs præsertim, qui vel copia vel qualitate
 naturæ molestiam exhibent, corrigiq; ab ea nequeant.
 Insitus enim in singulis membris calor, dum nutritio-
 nis opera perficit, partes aliquas in halitum vertit, & v-
 nà cum excremētis in vaporem extenuatis per omnes

Spiritus nō
 possūt per
 se ipsos in-
 uenire locū
 designatū.

Effluuia
 corporum
 quæ sunt.

cutis meatus propellit. In morbis aliquādo noxios succos confertim, priusquam sic attenuati sint, vt per halitum seu transpirationem insensibilem digeri excludiq; possint, extra corpus protrudit. Cum extra id eiecit, longius non pellit, nec amplius regit. Præter hæc nihil ex corporibus nostris anima volente & procurante, modo non sit impedita, egreditur. Spiritus non expellit, sed velut necessarios ad omnes naturę actiones studiose cõseruat, quantum potest. F V R. Hoc iam intellexi, at illud tamen consequi non video, effluere nihil præter tuos illos putridos vapores contagij deportatores. E R. Fateor expirare quotidie multos halitus ex omnib. partibus benignos & putredinis noxiæ expertes. Verùm multò grauius impingit, qui his, quam qui spiritibus animalibus eam facultatem assignat. Etenim si fascinat imaginatio fixa cum vehemente nocendi libidine coniuncta, transmitti ab his noxiæ speciem oportet. Quare necessarium est, si halitus isti traducunt, vt impressam eam prius ab anima in se habeant. Ipsi enim sibijpsis eam neque fabricari, neque ab alio fabricatam imponere valent. Iam verò certò est certius animam suarum conceptionum & imaginationum species exprimere primò in spiritu, præsertim phantastico, minimè omnium in vaporibus illis effingere, qui ex dissipatis humoribus aut partium substantia soluta profluunt. Cuius rei causas in præsentia duas afferam. Prima est, quod eiusmodi vapores excrementa sunt, siue à partium substantia dissipata, siue ab humoribus & excrementis alijs attenuatis eleuati cogitentur. Etenim cum pars aliqua in halitum soluta est, excrementum inutilis siue facta est. Cæterùm excrementa studet anima vacuare, nõ autem cogitationum suarum imaginibus exornare. Altera, quod anima non format eiusmodi species in toto corpore, sed in idoneo instrumento tantum, quemadmodum

dum visionem nullibi quam in oculis exercet. At vapores isti ex toto corpore erumpunt, ex oculis minima pars prodit. Magis ergo consentaneè loquuntur, qui spiritus fascinantes ex oculis educunt, vt qui ex cerebro & imaginationis loco promanare possint. Patet ex his tractatores ex oculis educat. uectores specierum neutiquam esse vapores ex toto corpore emanantes. Manifestum æquè est, ne spiritus quidem easdem transferre, vt qui transmigrare ipsi quoque non possint. Sed nec per se ipsas transuolant. Et si quam maxime transilire possent, aliud tamen agere, quam representare nihil possent. Falsum igitur sit necesse prorsus est, quicquid de fascinatione, inuidiæ, amoris, odij, & imaginationis homines superstitiosi cum Paracelso deblaterant. FVR Non hoc volo, animi affectus ex vno in alium per fascinationem transfundi, neque autores talia affirmantes ob id citari, verum ob eam causam solum adduxi, vt sic facilius fides fascinationi fieret, qua tunc anima tum alij quidam feruntur præcipuè tenellos adhuc infantes emissionem vaporum perniciosorum tabefacere, aut morbis alijs immixtis excruciare. ER. Nihil melior hæc illa sententia est. Nam si vapor transiens non per impressam speciem, sed acquisitam qualitatem morbo sum corpus, cui adhæsit, corrumpit, prior ipse qualitate tali affectus fuit. Non enim potest affectus morbosus, qui in me est, alij cuiquam communicari, nisi aliquid ex me corpus affectionis eiusdem particeps transmigret in alterum. FVR. Nego tibi perpetuum hoc esse, vt qui per expirationem alium inficit, eodem prius morbo laboret. Per multi enim peste non laborantes, peste alios inquinant. ER. Scio pannos & animalia nonnunquam pestem inferre in domum aliquam, cum ipsa non ægrorent. Aer etiam contaminat alios, morbum ipse non sentiens. Nos de his non loquimur, sed de hominibus. Non potest, inquam, homo venenatum expirare vaporem, si

venenati nihil intra se habeat. Si exspiratio non in homi-
 ne, sed extra ipsum exitiosam acquisierit qualitatem, non
 is, ex quo prodijt, contagij fuit effector. Si veste sua, vel
 animal pilis semina pestis exceperit, & presente alio excu-
 sit, qui ab ijs est laesus, recte dicetur ille talis peste non la-
 borasse, at ille tamen laboravit, à quo semina illa profe-
 cta sunt, vestesque habuit in se mali semina habentes.
 Quod si eadem illa semina cute aut corpore sic exceperit
 set, quomodo vestibus exceperit, laborauisset eodem mo-
 do, nisi natura fortior prius à se repulisset. Apparet hu-
 ius rei veritas ex eo, quod peste affecti, si venenum labo-
 rantis natura euicerit, cohabitantes & propius acce-
 dentes nihilo magis contaminant, quam si aliàs putri-
 da febre laborarent. Vapor ergo alios venenans, si qua-
 litatem malignam in corpore, ex quo exspirauit, ade-
 ptus est, à simili qualitate in parte aliqua vna pluribus
 ue inhaerentibus acquisiuit. Quae si non aequè fuit in
 priore manifesta grauis & saeva, vt in postea affecto,
 temperamenti qualitati & viribus maioribus acce-
 ptum referri debet. Saepè namque morbus idem in di-
 uersis non eadem vi saeuit, sed in alijs mitior, in alijs cru-
 delior esse videtur. Ceterùm affectuum illa commu-
 nicatio per euaporantem spiritum facta contagium
 vocatur, non fascinatio, vt ex superioribus liquet. Prae-
 terea constat ex eisdem, minus ex oculis expirare ta-
 lium vaporum, quam ex alijs partibus, nisi fortè soli
 oculi aut plus alijs partibus aegrotent, sicut in ophthal-
 mijs vsuuenit. Probatum & illud est, vapores hosce
 non posse ad certum dirigi locum hominèmue, nec
 vni noxios, alij verò innoxios, sed omnibus aequè exi-
 tiosos esse, nisi quantum cuiusque temperamentum
 naturaque resistunt. Non ergo ab his afficitur hic,
 non alius, quia is, à quo vapor effluxit, illum, non
 hunc, voluerit affici, sed quia promior ad morbum
 fuit.

Contagio.

fuit. Postremò non potest, è quo exeunt, corruptis vaporibus imperare, vt in hanc potius, quam aliam regionem ferantur, certoque homini, alijs illæsis, noceant. Quod si in potestate nostra esset, nulla vnquam contagione infici pateremur, quos amamus: nec pestis tempore quisquam liberos atque alios ablegaret in loca tutiora. FVRN. Volèbam quærere, cur, cum contagiosos vapores putridos dixeris, non omnes putridi spiritus contagione foedent: sed quia responsio partim ex septimo problem. Aristotel. partim ex dictis perspicitur, libens omitto. Confiteor interim, me ar- *Fascinatione proprie dicta nulla est.*
 & pedibus, scilicet nullam esse fascinationem, quæ proprie sic vocetur, sed ab alterum duorum modorum reduci posse, quæ alij fascino adscribere. ERA. Sic habet res, quotiens ab hominibus tale quippiam factum est, aut fit. Nam quod ab alia maioreque virtute homini assistente peragitur, etsi ab homine id perfectum putetur, & fascinatio ab imperitis vocetur, fascinatio tamen non est, nec dici meretur, vt ex eius notione satis est declaratum. Malè audiuit hoc nomine Moses, Prophetæ, Apostoli, sancti alij complures viri, vt ex Gentilium scriptorum lectione probatur, cum ex aliena virtute miracula & prodigia ediderint, quæ stultagentilitas magica potestate perfecta putauit. Simili modo hallucinantur & illi, qui, quæ perdit quidam homines per dæmones efficiunt, nescio quibus insitis proprietatibus absque scelere peccatoque præstari opinantur. Solent nequam spiritus, quoties permisissu Dei per agitationem spirituum & humorum morbum accenderunt, infoelicitissimis aniculis persuadere, *Differètia fascinatio- nis & incantationis.*
 ipsas talium operum fuisse effectrices. FVRN. Benè equidem hæc mones. Volui namque paulò supra ex te quærere, quid inter fascinationem & incantationes

*Incantare
quid.*

alias differentiaē ponerēs. Videris enim illam huius speciem quandam constituere. ERA. Optimè indicas. Nam qui visu, voce, tactu, nocet, vel se nocere putat, nullo interueniente contagio, nullaque causa alia intercedente, non propria, sed Diabolica potentia nocet. (Diuinas actiones semper excipimus.) Proinde non naturali facultate læsit, sed maiore vi nocuit, quod est incantare. Cum utitur ad eam rem execrationibus seu carminibus, verbis, characteribus, imaginibus, rebus alijs, etsi per se non noxijs, noxijs tamen putatis propter infusam à demonibus virtutem, non fascinare, sed incantare dicitur, quisquis talia agit. Non in re, sed in instrumentis fermè discrimen est, opifex vtrobiq; vnus idemque est, nempe Diabolus. Sed istis in suum locum reiectis, quod propositum fuerat, expediamus. FVR. Idem & mihi placet, perge igitur. ERA. Restare pauca de hac disputatione videntur, quæ priusquam reliquis attextam, præcipua dictorum capita breuiter repetam. Demonstratum nobis fuit, Imaginationem, siue profanitate animæ sumatur, siue pro imaginata specie ponatur, siue pro vtroque, hoc est, pro ipso Phantasiæ actu vsurpetur, neque proprium corpus, neq; alienum, quod longè difficilius est, mouere posse aut debere, nisi quatenus iucunda vel tristia representando appetitum ad persecutionem vel fugam mouet. Exposui Aristorelis mentem, cum Imaginationem dixit alterationem esse, pariterque ostendi toto coelo errauisse Pomponatiū p̄ siue Phantasiæ confirmatione testimonium illud Aristotelis citantem. Experimenta quoq; cum ab ipso tum ab alijs adducta, vana & inepta esse cōmonstrauī. Demum quæ de fascinatione veteres ac recentes scripserunt, vel falsa & futilia esse, vel alias causas habere, apertissimè docui. Quamobrem nihil iam superesse videtur aliud, quam vt concludamus presentem disputationem, verèq;

vereq; dicamus falsa pariter & impia esse, quæcunque de viribus imaginationis Platonici, Auicenna, Algazelus, Alchindus, Pomponatius, Paracelsus, alij superstitioni, supradictorum miraculorum causam eam constituentibus, protulerunt. Et vt de Paracelso agamus, quomodo poterit imaginatio astrum vocari pro arbitrato suo cuncta formans, si vis eius nulla est, quam representandi? Quo pacto erit re ipsa quod esse imaginatur animal? Si verum hoc est, cur non sunt Melancholici perunacissimè imaginantes hoc ipsum, quod se esse imaginantur, scilicet ollæ, oues, gallinæ, aues, sani, mortui, reges, & nescio quid non? Fortassè Paracelsus quoq; alijs vitam promittens sexcentorum & plurium annorum, imò ad finem vsq; mundi duraturam, quadragesimum septimum explore non potuit, propterea quod intra hoc tempus moriturum se imaginatus est. Ebrietate perpetua præpeditus, arbitror, non potuit imaginando Venerem & Mercurium de cælo detrahere, vt non immortalitate, qua multos scribit mortales ab ipsis donatos, sed longiore vita donaretur. Quæ de radio effusione blaterauit, risu potius sunt digna, quam confutatione. Quippe Phantasia neq; corpus est, neq; in corpore inest radiato, vt hîc de radijs loquimur. Spiritus autem animales, quorum vtitur opera, non emittuntur ab anima naturaliter affecta, ipsiq; per se non exeunt sine animalis noxa. Absurdum est, quod sanguinem menstruum in cælum extollit, ex quo cruces in vestes demittendas Vulcanus quispiam illic fabricetur. In lib. de Tartaro seu morbis inuisibilibus factum scribit, his verbis. Imaginatio mulieris menstruum sanguinem in medium cælum extulit, ex eoque quod pictum tunc vidit, ibidem formauit. Ea postmodum in homines delapsa sunt insensibiliter. Hinc cruces in vestibus visæ, &c. Ferulam quoq; meretur, quod cogita-

Contra Paracelsi sententiam de imaginatione.

Phantasia non emittit radios.

tiones & imaginationes nostras corporatas fieri contendit, quæ ad sidera in coelos, deinde subuolent, ac simili prauitate inficiant: vnde postquam illic percoctæ & maleficæ sint redditæ satis, iterum ad nos deſciantur. Scutica dignum illud est, quod cœli sidera nos imaginatione cogere posse aſſerit, quodq; characterum, imaginũ, verborum magicorũ, imò totius Magiæ vim ex cœlo deducit, de quib. suo deinde loco differemus. Quid? an non superat omnium hominum fidem & cogitationem, quod scribit quendam ex morbo decumbentem, & tantum non mortuum, robusti adoleſcentis vitam, vires, sensus, naturam ab illo ad se per imaginationem attraxisse: & Archasum quendam aliorum doctrinam & prudentiam ad se euocauisse Phantasiæ viribus? Quæri potest, an vitam, mores, vim sentiendi, sanitatem, robur, ammiſſam scientiam putet de subiecto suo transmigrare in aliud potuisse. Si neget, se ipsum arguit impudentis mendaciũ. Sin aſſerit, necesse est, vt vel omnia hæc corpora fuisse putet, vel accidens concedat subiecto suo deserto in aliud transiuisse. Hoc autem pugnat non modò cum veritate & recta Philosophia, sed etiam cum omnium sanorum & intell gentium hominum, qui inde adeo à condito mundo vixerunt, iudicio. Caterũm mores, naturam seu temperamentum, vires, sanitatem & scientiam qualitates si neget, atq; corpora contendat, indignus est, qui à doctis nominetur, nedum cuius prodigiõsa mendacia refurentur. Id portò eum sensisse aliquando vel hoc probat, quod imaginationes & affectiones animi qualibet in corpora degenerare aſſeuerat, ac morbos sæpenumero corpora esse ait. Sanè qui talia portenta longiore in pugnat oratione, nihil aliud facit, quàm quod se ipsum ſcientibus ridendum propinat. Quare alijs omiſſis, ſcire hoc tantũ velim, quomodo non bis homo fuerit, qui iſta omnia

Accidentia
nō migrāt
ex vno sub
iecto in a-
liud.

ab alio

ab alio in se traduxit. Nam qui alicuius naturam, ingenium vires sensus, vitam habet etiam humanitatem habet. Duplicem ergo habuit tunc humanitatem: nisi forte permutatione facta alterum illum ex iuvene senem, ex robusto imbecillum, ex sano ægrum, ex viuaci moribundum, denique ex Nireo Therpsitem oculi momento factum dicas. Si neges, fuit idem senex & iuuenis, robustus & debilis, sanus & æger, eodem tempore in eadem parte. An potest aliquid huiusce portentis monstruosius excogitari? Sed condonari tamen hæc & rideri possent, nisi sceleratè impia insuper docuisset. Equidem flagitium est nulla pœna quantumuis acerbissima, expiabile, quod cum Pomponatio alijsq; atheis asserit, Prophetas à sideribus generari, ac prævideri ortum eorum, priusquam nati sint, in cœlo posse: vimq; omnem ferè miraculorum inde proficisci statuit, quod imaginatione sua sibi siderum potentiam alioqui subiecerint. Albertus magnus etiam lapides certis figuris insignitos vim habere diuinandi, & secreta aperiendi tradidit, inq; talibus nugis omnino est nimius. Pomponatius illò audaciæ progressus etiam est, vt mortuorum quoq; resurrectione naturæ viribus procurari astruat, siquidè animæ ponatur immortales esse, atq; religiones iuxta cœli conuersiones necessariò mutari, vt modò hæc modò alia emergat, incrementa capiat, valeat, dominetur ac regnet, impudenter asseueret. FVR. De Pomponatij nefarijs sordibus non laboramus. Quod autem ad futurorum præensionem spectat, cum ea nihil eorum, quæ in animo sunt, velit extra animal fabricari, sed tantum futura videre & cognoscere, antequam eueniant, studeat, non oppugnatur ea tuis ab argumentis repositis. Quare si futurorum præensio, vt tu contendis, miraculosa est saltem hac ratione per imaginationem miraculosa est. Sic habet.

Flagitium
Paracelsi et
Pomponatij nulla
pœna expiabile.
Albertus
Magnus.

Demonstrant namq; falsa tantummodo hæc esse, quod scilicet species in Phantasia existentes res ipsas esse aut fieri, seu rerum, quarum sunt effigies & imagines, virtutem retinere somniant: quodq; ab imaginatione & concupiscentia extra animal res imaginatas gigni stultè putant. De Prophetandi munere in libello aduersus deliria Astrologorum edito, breuiter quidem, attamen solidè & perspicuè disputatum à me fuit, & addentur fortasse aliqua, cum de Diuinatione postea differemus: in præsentia ea solum velut delibabo, quæ propositū nostrum propius attingunt. Quippe futurorum præsentio contingentium, est verè miraculosa. Quare vt ab Imaginatione hoc etiam miraculum non proficisci perspicias, paucis hanc rem percurram, & velut digito indicabo solum. Ergo Prophetiam esse prædictionem aut præuisionem rerum futurarū contingentium constat. Quoniam necessariarū prænotio nihil habet admirabilitatis præcipuæ. Constat & hoc, noticiam nostram proficisci à rebus cognitis, quatenus sui notiones in nobis excitant: neque cognosci à nobis quicquam, nisi quorū simulachra seu conceptiones, seu notiones habemus. Constat tertio animi nostri conceptiones nullas veras esse, quibus non respondeant res extra animā. Constat quarto, eam quamlibet sic agere vt existit. Constat insuper illud etiam, res futuras absolute non existere. Consequitur ex his necessariò, futura nullas notiones nullasque imagines in anima nostra suscitare. At quorum non habemus in nobis notiones, ne nouimus quidem. Proinde aut non cognoscimus futura contingentia, priusquam fiant vel existant, aut aliquid existens corū notiones in nobis creat. Cæterum res naturalis nulla per se potest notionem gignere in nobis aliā, quam sui: Qui possit enim, quod est, speciem in nobis effingere alius à se rei, & quidem nõ existentis? Nihil enim supra naturā suam

ambigunt
in phantasia
existentes
res ipsas esse
aut fieri
seu rerum
quarum sunt
effigies &
imagines

Notitia nostra
nascentur
à rebus
cognitis.

Res naturales
sui speciem
tantum
producunt.

suam agit. FVR. Duo tibi fumis, quæ tibi minimè dabi mus, scilicet nulla esse in imaginatione simulachra, quæ à rebus externis impressa, cum possit vnusquisq; sibi ad mirabilissimas fingere species, quibus res externa nulla respondeat. Alterum est, non posse speciem vnã re- præsentare res duas, quasi non constet causæ effigiem seu notionem effectus sui speciem simul ingenerare.

Vtrunque cum sit falsum, incassum laborabis in sequen- tibus. ER. Non nescio fingere Phantasiam posse pro- digiosas imagines. At aliunde, quam à rebus haustas ti- bi pernego: perperam componere, quæ connecti nõ de- bent, vltro tibi largior. Accepit hominis, item q; equi i- deas Phantasia seorsum vtranq; Has dum componit &

Hippocentaurum efformat, non fingit figuras à sensi- bus non receptas, sed iungit absurdè ac falsè, quæ natu- ra sic iungi noluit. Ad alterum æquè facilis & expedita est responsio. Fieri nulla vi potest, vt species alicuius rei

aliud representet, quam rem, cuius est species. Ceterum quia causarum aliæ actu producunt effectum, aliæ po- tertia solum, contingit in prioribus, vt causæ & effectus

simul quidem represententur in imaginatione, at non per vnicam causæ speciem. Ignis, exempli gratia, cum vi- detur ligna, quibus alitur, comburere, duplex offertur animo species, ignis videlicet ac lignorum vltionis: nõ ab vna tamen ignis specie representatur vtranq; Intel- liges ex eo, quod infans nesciens ignem vrere nihil vere- tur & ignitos carbones tangere, & in flammis manum

extendere. Cùm vri se sensit, nõ facilè deinceps ad eum propius accedit. Manifestum proinde est, vnã ignis speciem nil aliud ei, quam substantiam talem represen- tauisse. Nos quoq; non hic loquimur vel de causis ne- cessario effectus suos determinatos generantibus, vel de ijs, quæ actu iam eosdem efficiunt, sed de naturalib.

cisq; contingentibus, adeoque nondum actu agentis

*Fictiones
phantasiæ
ex quibus
speciebus.*

*Species re-
illam solã,
cui est spe-
cies repre-
sentat.*

bus. Disputamus enim de futurorum contingentium præfensione multo antè, quam fieri produci que expta sunt. Quæ iam fiunt, non sunt absolute futura, sed aliquo modo existunt. Hoc in quæstione est, an species rei nec dum actu producentis effectum definitum, sed potentiam solam obtinentis, quæ infinitis modis impediti queat. (Nisi enim possit impediti, contingens non fuerit) repræsentare tunc possit effectum illum fortè speratum? Quis non videt hoc impossibile esse? Quod enim potentia aliquid est, hoc ipsum non est verè, quantisper potentia idem illud remanet. Quod autem non existit re ipsa, ne agere quidem valet. Producet ergo speciem sui, quoad aliquid actu est, non verò, quoad potentia aliud quippiam est. An est aliquis tam vecors & stolidus, qui viso ædificatore nondum ædificante, & à nemine ad ædificandum conducto, simul se videre posse opinetur, qualem ille domum, cui, quando, quo in loco, sit fabricaturus? Certè species ædificatoris hæc ei monstrare non potest. Summatim dicam. Necessarium prorsus est, vt species rei futuræ contingentis in imaginatione vatis ab ipsa re futura expressa, vel ab eiusdem rei causa nondum agente producta, vel ab altiore causa efficta, vel ab ipsomet vate fabricata sit. Primum impossibile est. Ageret enim antequam nasceretur, & esset priusquàm fieret. Secundum æquè absurdum & impossibile ostensum est. Si ab altiore causa profecta est, præter Deum nulla esse potest, cui soli futura cognita sunt. At sic non per imaginationis vim præuidet futura, sed per diuinam potentiam. Si confictam à vate putes, nulla causa erit cur sic cadat, vt casurum ille somniauit. Si enim ideo rem euenire oportet, quia sic imaginatus est, non præuidet solum futura, sed efficit etiam. Quid igitur prohibebit, quo minus nobis imaginatores isti tandem effecta sint daturi, quæcunque in narrationibus suis Lucianus retulit? Nec excusaueris, si supra naturæ vires hæc esse

Quæ iam fiunt, non sunt absolute futura.

Res qualibet sui speciei producit, quoad actu est, non quoad potentia aliquid est.

esse respondeas. Etenim magis ferè possibile est, vt cum tauri corpore copuletur caput simile humano capiti, quam Phantasiæ viribus futura præuidere, vel species in eadem receptas in corpora permutari, coelum & terram regere, adeoque sidera instar iumenti ad obedientiam suam cogere. Satis, arbitror, cum ex modo dictis, tum ex supra disputatis apertè patet, quam non ferendo, sed planè sacrilego errore homines illi, siquidem ne scientes faciunt, miserandi: sin verò scientes dicunt, ex crandi, viribus imaginationis attribuunt, quod solius Dei proprium est. Simili flagitio virtutem miracula e- dendi eidem ascribunt, de qua re nimis multis fortassè retrò egimus. Considera, quæso te, quam futilibus con- *Contra A-*
iecturis vtatur Auicenna ad probandum Imaginationi *uicennam.*
nostræ materiam mundi sublunaris magis obedire, quã contrarijs eandem transmutantibus. Si quis super tra- be, inquit, in terra posita incedere velit, nullo periculo id facit, si super eadem trabe in alto loco collocata fos- sam aut aquam transire velit ex imaginationis pericu- lo decedit. Quis negauit vnquam ab imaginatione peri- culum representante metum animali incuti, & ab eo spiritus impetu quodam contrahi, virtutemq; muscu- lorum quodammodo labefactari aut minui? Cùm in plano loco extensa trabs est, causa metus abest. Quare sic sustinent muscoli corpus, vt cadere animal non faci- le possit. Sæpenumerò imaginamur terribilia, sed quæ ultra mare sint, nobis que obesse non possint, à quibus haud aliter, vt ex Aristotele monui, afficimur, ac si pictu- ram aspiceremus. Illa igitur percellunt animum no- strum, quæ nocitura nobis existimamus, non illa, à qui- bus nos offendi non posse persuasum habemus. Adfert *Cur oscitā-*
oscitationem idem quoque, quæ tamen nihil aliud fa- *tem videns*
cit, quam quod naturam velut admonet officij sui. O- *oscitet.*
scitant ergo plerunque qui oscitantem alium vident,

Cur nõ semper mingat mingere alium. uidēs.

quoniam materia semper fermè parata est: non mingunt autem semper, qui alios vident meiere, quia non semper vrinam in vesica collegerunt. Sed hac de re rotata, quia disceptatum satis est, ad alia transibimus, nisi aliter tibi videtur. Etenim quæ præter iam dicta in diuersis locis pro hac opinione stabilienda protulit, supra nobis expensa confutataq; meministi, puto. FVR. Non displicet. Velim tamen in transeundo aliquid insuper de Auicennæ sententia, cuius mihi opinionem modo refutabas, ex te audire. Hoc enim videtur alijs probabilior, quod omnem illam potestatem Intelligentiæ assignat, quam per Imaginationem homo sibi conciliari, & veluti amicam obsequentemque reddiderit, vt iam non tam Imaginatio, quam Intelligentia ei coniuncta mirabilium illorum opifex & causa dici debeat. Modũ, per quem animæ Idearum Intelligentiarum participes fiunt, exponit Marsilius Ficinus his verbis. Spiritus ergo superiores in nostros, vt pote consortes, imaginum duntaxat suarum influxibus operantur, quemadmodum vultus in speculum: atque agendo in eos formant, similesque efficiunt: vsque adeò, vt animæ sæpè tam fermè mirabiliter, quam cœlestes soleant, operentur. Et paulo post. Tunc prodigia, somnia, vaticinia, oracula, veniunt. ER. Non videtur dignum refutatione commentum hoc fatuum, & ab omni non modo pietatis sensu, verum etiam eruditione alienissimum: quod tamen ita deperiuit Arabs Auicenna, vt in consortiũ Philosophorum non videretur admissurus dissentientem. Nutitur hypothesebus falsis aliquot. Primũ ponit in sideribus Dæmones quosdam siue Intelligentias inhabitare dignitate & viribus inter se discrepantes. Deinde
 1 de has Intelligentias mundi elementaris materiam pro
 2 libito suo, impari tamen virtute, etiã nulla intercedente alteratione, mutare posse. Nam si ignobiliores interuenien-

ueniente ea mutant, nobiliores absq; ea mutare. Item 3
 Animas nostras modò ab vna ex his substantijs, modò
 ab alia varijs & dissimilibus donari virtutibus & pro- 4
 prietatibus, quibus inter se differant. Quartò magis o- 5
 bedire materiam causis nobilioribus. Quintò nobilio-
 res esse incorporeas illas substantias contrarijs, à qui-
 bus materiam alterari cernimus. Ita fieri opinatur, vt
 Anima benigno Iouis sidere orta nobilitate alijs ante-
 cellat, & non vt anima solum agat, sed etiam vt Iouis vi-
 ribus perfusa operetur: ac proinde omnem hic mat-
 eriam habeat obsequentem ad perficiendum, quicquid 6
 Iouis Intelligentia possit. Veruntamen opus esse huic
 animæ forti & intensa imaginatione, qua in obsequiũ 7
 sibi trahat Iouem, passio disposito, denique vt à passioni-
 bus corporis se expedierit, ac veluti libera gubernet.

Quod porrò mutabilis hæc materia obediat animæ no-
 stræ, experimentis aliquot ad rem propositam multis
 passuum myriadibus non accedentibus confirmare stu-
 dit, ambulatione super trabe, gallina victrice, Conta-
 gione venerea, Similitudine infantum cum parenti-
 bus, Imaginatione & appetitione grauidarum, Oscita-
 tione, &c. de quibus abundè am disseruimus. Habet hæc
 Phantasia commune aliquid cum Platoniceis & Astrolo-
 gis, de quibus suo loco disputatur. in præsentia illa so-
 lum paucis diluam, quæ ad imaginationẽ propius perti-
 nent. Minimè opus esse puto, vt speciatim Ficini opi-
 nionem refellam, quæ neque cum Philosophia conso-
 nat, neque cum Sacris literis conuenit. Imò quia cum
 his ex diametro pugnat, execranda magis, quam confu-
 randa videtur Non in hoc loco solum animæ virtutem
 tribuit Diuinam, sed alibi sæpius. Expressè autem affir-
 mat. Auicennam, Algazelum, Platonicos esse in præsen-
 te causa. Etenim Platonem quoque putare ait, à Mente
 nostra, si integra virtute sua ad certum opus vtatur, si-

*Experimen-
 ta proban-
 tia materiã
 obedire I-
 maginatio-
 ni.*

*Ficinus licet
in pietatem
peccat*

cut ignis totis naturæ suæ viribus comburit admotâ
mirabilia faciliè prouentura, quam ab igne & cœ-
lo. Quid quod hac Philosophia Christi verba de fide
montes transferente confirmari opinatur? (Pulchrè
cum eo conuenit Paracelsus alicubi, in horum verbo-
rum expositione.) An tu Sacerdotem Dei, qualis vide-
ri voluit, ac non potius Aegyptiorum factorum appro-
batores & Antistitem esse putabis ita licenter in pieta-
tem insanientem? Certum est, nullos sub hoc Sole (de
Philosophis loquor) vixisse maiores & officiosiores
Dæmonum cultores Platonicis. Et horum execrandis
mendacijs veritatis verba confirmari dicemus? Ita his
tetrus & planè Diabolicis fabulis addictus fuit Ficinus,
vt foetidam Platoniorum saluam lingere, quam dul-
cissimum veritatis mel gustare maluerit. Impiè credidit
ab impijs deceptus cœlos, aut eorum Mentis seu Dæ-
mones miracula edere posse. Sed hoc missio, de ipsa re
generatim agamus: quæ non vno tantum modo potest
1 falsa ostendi. Primò quidem, quod imaginatione con-
cipi nequit Intelligentia, quæ substantia est corporis ex-
pers, nec in sensus cadit. Species autem Phantasiæ, aut il-
lorum primordia & partes, vt sic vocem, à sensibus in
eam deriuatæ sunt. Sanè incorporea ob id ipsum, qua-
lia propriè sint, percipere non possumus: nisi quantum
per negationem qualitatum corporalium & veluti ana-
logiam quandam de ijs colligimus. Impossibile igitur
est, vt vllius intelligentiæ seu mentis cœlestis veram ef-
figiem verumq; simulachrum in Phantasia expressum
2 habeamus. Equidem animas quoque nostras & ange-
los Dei ministros, quales sint, concipere cogitatione
cum volumus, corporalia quædam, formam scilicet ac
figuram fingimus. Et sanè, cum patefacere se hominibus
liquando, Deo iubente, debuerunt, formas tales assum-
3 pserunt. Scire etiam velim quibus instrumentis vtantur
ad

ad generandas in Phantasia species, cum sensiles ipsæ non sint. Ad omnem enim functionem extra agentis substantiam progredientem opus est instrumento, ut scitè in l. lib. de Animal. gen. monuit Aristoteles. Per se quoque notum, & confessum cunctis est, substantiam creatam corporis expertem sine instrumēto corporeo non posse agere, in substantiam corpoream. Aliud porro cogitari nullum potest, quam cœlum. At hoc motu & lumine tantum agit. Lumen autem cum calefacere tantum & illuminare possit, ideas incorporarū rerum inducere non potest. Et ut posset, in omnibus aut certè plurimis generaret. Si namque non omnes sint idonei, aut non omnes imaginentur, saltem Philosophi saepe cupiūt imaginatione eas comprehendere. Adde quod obiectis nullis foret opus, si possent abs Mentibus illis per cœlum phantasmata produci. Possent etiam cœci & surdi colorum & linguarum habere certam noticiā. Deinde, si maximè illæ sui Ideas formare in Phantasia possent solitæque essent, nihil tamen aliud nobis accederet, quam quod propius naturas earum animo cerneremus. Ita namque demonstratum est, imaginem spirituales nihil aliud posse, quam repræsentare rem, cuius est imago, ut dubitare de eo porro non possis. Tertio certum est, tam non operari Intelligentias illas per suas species, quas in Phantasias nostras impresserint, quam non agunt per easdem res corporales. Quis, queso, hætenus insaniat, ut ignem calefacere, vrere, liquare, fundere, aliâque talia per speciem, quā in Phantasia mea suscitavit, putet? Tales sui species res omnes in oēs aeris partes effundūt infinitas. Quare cum ratio reddi nulla possit verisimilis, cur per vnam, & non per alias cunctas æqualiter eadem peragat, infinities omnia talia peragat ignis. At nec in aere, nec in aqua, nec in speculis, nec in cerebro nostro prædicti effectus ignis certuntur.

*In actione
transcunte
opus est in-
strumento.*

4

5

6

*Intelligen-
tiæ non a-
gunt per spe-
cies in ani-
ma nostra
impressas.*

*Intelligen-
tia nō agūt
nisi per or-
bes quos
mouent.*

*Intelligētia
non sunt ef-
fectores re-
rum parti-
cularium.*

*Aristotelis
opinio de
intelligētia
rum effici-
entia.*

Non ergo per has, sed per insitum sibi realemque calorem perficit. Taceo iam, quod illæ species res diuersissimas tangunt spiritali modo, non eandem omnes. Unde satis liquet, cum nusquam aliud agunt, quam figuræ seu repræsentare, hanc eorum esse, non aliam vllam vim, proprietatem, atque naturam. Quartò certum est ex consensu omnium hominum, qui de hac re aliquid commentati sunt, Mentēs illas in hæc inferiora non agere, nisi per instrumenta orbium, quos dicuntur mouere. Quamobrem non sufficeret speciem alicuius in Phantasia habere, sed oporteret vim quoque orbis illi totius intra cranium contineri. Sed & hoc absque fructu foret, si non haberet eandem potentiam intra cerebrum species vel Idea, quam extra id habet ipsa et Intelligentia orbi suo assistens. Quinimò non docuit vllò in loco Aristoteles, (nec probarunt Platonici, licet audacter cum hoc tum alia affirmauerint,) Mentēs illas cœlestes effectores & fabros esse rerum particularium, quæ hic oriuntur & occidunt: nisi quia orbēs suos moueant, & pro motus diuersitate, lumine, caloreque, diuersè quidem, sed generaliter tamen has res sublunares æquè omnes afficiant. Plus igitur tribuere Intelligentiis nullus potest ex Aristotelis sententia, quam quod motu, seu potius lumine caloreque cœli possunt efficere. Possunt autem hæc materiam, prout apta vel inepta est, hoc vel illo modo mouere ac mutare: aliter fingere & transformare non possunt. Nec possunt ob dictam causam particularia naturali virtute euenientia efficere, multò minus possunt per naturalia instrumenta res præter & supra naturæ ordinem ac vires producere. Vno verbo si me complecti velis omnia, calore suo acti dāt rebus, quomodo incubans ouis diuersi generis gallina vno eodemque motu seu calore diuersi generis pullos excludit. Signū est, quod cœlestia sidera post crea-
tas

ras plantas & animalia demum facta distinctaque sunt,
 vt ex lib. Genes. patet. Platoniorum somnia, dum cer- *Platonici*
 rant argumentis nullis, sed suis in Phantasijs enutritis *ad supersti-*
 sitionibus, non moror, vt qui ad figmenta fabricanda, *tiosa signè*
 & perditissimas superstitiones excogitandas, augendas, *ta cudenda*
 confirmandas, propagandas à Diabolo facti videantur. *facti.*
 Postremò neque sunt neque fuerunt Intelligentiæ istæ *Intelligen-*
 seu mentes cœlorum motrices vnquam à Deo factæ. *tia cœlestes*
 Mouètur cœli ordine ac modo, quo à creatore suo mo- *orbium mo-*
 ueri iussi sunt, nec mandatū eius transgrediuntur. Idem *trices nulle*
 enim qui iussit, potestatem simul dedit hoc ipsum ab- *sunt.*
 que errore & defatigatione, quod iussit, perficiēdi. Nec *Natura*
 alia in sublunaria agunt, natura, (Quæ nil est aliud, quā *quid.*
 ordinaria Dei potestas cunctis rebus pro sua cuiq; con- *luffus Dei*
 ditione indita) suaque officia vt iussa sunt peragunt. Et *est in eis*
 hic iussus elementa miscet, neque in terra solum rebū *formatrix.*
 que putridis efficax est, ex singulis efformans, quod for- *matrix.*
 mari debet, sed & in plantarum & animalium adeoque *formatrix.*
 hominum semine effectuum author est. Quæ alia vir- *formatrix.*
 tus potuisset animabus nostris, quas à Deo creari & cor- *formatrix.*
 poribus iam præparatis infundi consentaneè Sacris li- *formatrix.*
 teris credimus, corpus idoneum, cuiq; videlicet suum, *formatrix.*
 fingere ac figurare præter Diuinam? Hic proinde iussus *formatrix.*
 Dei virtus illa formatrix est, quæ omnia rectè sapien- *formatrix.*
 terque perficit. Denique est potestas illa, per quam res *formatrix.*
 naturales agunt quod, quando, quomodo singulæ age- *formatrix.*
 re iussæ sunt. In cœlestibus errorem inesse noluit, in hi- *formatrix.*
 sce nostris contingere aliquando voluit. Mouentur ita *formatrix.*
 que illæ statis vicibus à se ipsis nunquam, nisi iussæ, disce- *formatrix.*
 dentes: hæ autem inter se semper pugnant, atque ideo *formatrix.*
 frequenter cursum mutant. Hæc breuiter & velut in *formatrix.*
 transcurso quodam de insulsissima & scelestæ Auicen- *formatrix.*
 næ Imaginatione differere in præsentiarum libuit, quò *formatrix.*
 perspicere saltem inciperes, quantis labore absurda- *formatrix.*

Aristoteles
à sensibus
recedēs de
Diuinis me-
lius loqui-
tur.

tibus, præterquam quod expressè Dei verbo aduersa-
tur. Obiter illud etiam aduertisti, inscitè non modò su-
perioribus seculis, sed etiam hac ætate nostra, in qua
Deus tantam lucem mundo impertiuit, cum Philosopho-
phos, tum, quod longè flagitiosius est, Theologos, pluri-
marum rerum effectiones in Intelligentiarum virtutes
reduxisse, quas certum est neque existere, neque viribus
illis ab Aristotele ornatas fuisse. Vtitur Deus ministerio
Angelorum bonorum & malorum pro bona & sancta
sua voluntate. At cœlorum orbibus præfecisse singulos
singulis, à quibus moueantur, is tantum asseuerabit, qui
vel apertè falsa defendere decreuit, vel Sacras literas nõ
fatis attentè perlegit. Idem hoc vidit Aristoteles quoque,
cum mentis oculos ab his corruptibilibus aliis extur-
lisset, atque alia via, quam quæ à sensibus ortum ha-
bet, ad Diuinitatis contemplationem se conuertisset.
Quippe in libro de mundo, ad Alexandrum constanter
asserit, Deum virtute sua cœlos omnes mouere, celeritè,
tardius, pro spacij, in quo voluuntur orbis singuli, am-
plitudine, & cuiusque propria constitutione: munus
hoc alijs demandasse asseueranter negat. Verba eius
hæc sunt. *σεμνότερον δὲ καὶ πεπωδέερον, αὐτὸν μὲν ἐπὶ τῆς
ἀσπίτου χώρας ἰδρύσασθαι, τὴν δὲ δυνάμιν διὰ τῆς σύμπαντος
κόσμου διήκασαν ἡλιόνη κινεῖν καὶ σελήνην, καὶ τὸν πᾶντα ἕρῳ
περιάγειν, αἰτιόνη γίνεσθαι τῆς ἐπὶ τῆς γῆς σωτηρίας. ἔδὲν γὰρ
ἐπιεχρήσεως αὐτῶν δὲ καὶ ὑποηρεσίας τῆς πᾶρ ἑτέρων, ὡς περὶ
τοῖς πᾶρ ἡμῶν ἀρχασι τῆς πολυχειρίας διὰ τὴν ἀδύνησαν, ἀλλ'
ἀλλὰ τῆτο ἦν τὸ θεῖον, τὸ μετὰ βασιώνης καὶ ἀπλῆς κινήσεως
πᾶσι δ' ἀπᾶς ἀπολεῖν ἰδέας. Et paulo post. Κατὰ γὰρ τὸ ἄ-
νωθεν ἐνδόσιμον ὑπὸ τῆ Φερωνύμως αὐτορουφαίης προσαγο-
ρᾶ θεῖῃ κινεῖται μὲν τὰ ἄστρα αἰεὶ καὶ ὁ σύμπας ἕρῳ.* In his
atq; alijs eiusdem sexti cap. verbis manifestissimè, quod
diximus, continetur. Et sanè sic consonant sacrosanctis
litteris, vt nihil reprehendi aliud possit, quam quod po-
tentiam

tentiam Dei videtur ponere, vbi Deus non sit, hoc est, quod sic videtur Deum cœlo includere, vt non simul vbiq; actu primo seu iuxta substantiam sit præsens.

FVR. De hac re tota nullum adhuc audiui dubitantem, Et miror Scholasticos præterisse hanc quæstionem, nisi fortè Aristotelem aliter sensisse persuasum habuerunt.

ER. Non mirari debes, Scholasticos, (quibus non tam fuit cura veritatem inuestigare, quam Aristotelẽ Theologum facere) de præsentate dubitatione nihil decreuisse, præsertim cum non minorem fidem auctori libri de causis haberent, quam Aristoteli : & ambos in doctrina consentientes esse omnino crederent. Caterùm si, qui-

bus rationibus inductus fuerit Aristoteles, vt singulis cœlorum orbibus singulas attribueret Mentem, apud te cogites, perfacile inuenies, quod quæris. Primũ posuit sola corpora ppriè moueri. Deinde nullũ à se ipso primo cieri: adeoq; in animalib. etiã aliud mouere atq; aliud moueri. Itẽ corporũ alia moueri ab externo motore, animę scilicet expertia, alia ab interno; videlicet anima. Et cœlum quidem, ne infinita ponenda essent corpora, ab interno motore circumagi, hoc est, animatum esse statuit. Cũ porrò animalia à se ipsis moueri cerne-

rèt, ab expertibili aliquo excitata, cœlos eodem modo circumagi censuit. Hoc autem expertibile atque desideratum immobile, immutabile, incorporeum & intelligibile ex eo conclusit, quod cœlos vniformi æquabili ac sempiterno motu moueri putaret. Et si igitur animam per se non moueri sanxisset, per occidens tamen corpore moto moueri non negauit. Quare cum mouentia motu sempiterno & conformi prorsus immobilia, hoc est, neque per se neque per accidens moueri oportere iudicauisset, virtutes corporeas esse negauit, & tanquam desiderabile, quod *ὀρεξιόν* Græcè vocauit, mouere asseruit. Hoc autem fieri non potuisset, si cœli anima ca-

Cur singulis orbibus singulas præfecerit Intelligentias Aristoteles.

Intelligentie ut fines & dependent quædam mouent non motu.

rerent. Huc pertinet omnis illa disputatio, qua probat facultatem corporum quamlibet finitam esse, nec infinito tempore mouere æquabiliter posse. Cœlos æternos esse, ideo quæ sempiterno motu cieri persuasissimū habuit: ac proinde ab infinita & immobili re moueri eo modo, quo dictum est, conclusit. Ex quibus primum motorem (Deum ne putarit, an Intelligentiam aliā nostra non interest hoc loco scrutari) virtutem esse incorpoream, nullumque corpus informare, sed quoad bonum est ac desiderabile mouere, se confecisse putauit. Quia etiā sphaeras plures esse, singulasque proprio & peculiari motu rotari credidit: & vnamquamque propriū & suū quoddā desiderabile, quod tanquā finem sui motus appetent, habere arbitratus fuit. Tantum igitur abesse Aristotelem ab eo perspicis, vt putet Intelligentias illas hæc inferiora mouere, formare ac fingere, permutare, mirabiliumque, quæ hic fiunt, causas propinquas existere, vt ne cœlum quidem ab eis aliter versari affirmarit, quam quatenus vt bonum & desiderabile quoddā intelligerentur. Si agendo aliter, quam qua ratione finis mouere agereue solet, opinatus fuisset cœlos circumducere, frustra animatos posuisset. Quibus addi poterit, quod Aristoteles pro certissimo tenuit, Mentis illas nihil noui intelligere, ac inferiora mutabiliaque ista nequaquam cognoscere. Veteres quoque Peripatetici omnes primam Mentem secundam intelligere negarunt: multo minus turbulenti huius mundi particulares mutationes percipere concesserunt. Quæ dementia ergo est, ex Aristotelis doctrina Mentis separatas illas miraculorum, quæ hic eueniunt, effectores constituere? Quine Deum quidem absque cœlis, & præter naturam vsitatum modum aliquid facere opinatus est, is ne Mentibus alijs maiores vires inesse putauit? Similis est ratio animarum, quas orbibus affixerunt. Nihil enim facere absque

Intelligentia non mouet hæc nostratia.

Intelligentia non intelligit res fluxas.

absque suo possunt orbe: sed quemadmodū animæ nostræ in corporibus suis efficaces sunt, extra ea nihil possunt, ita & cœlorū animæ hoc solum hic fecerint, quod per orbes effici possit. Horum actio cum valdè sit generalis, singulare nullum efficit, priusquam ab indiuidua causa contracta, limitata, & ad certum effectum definita sit. Quod si res fluxas & mutabiles ex Aristotelis sententia non intelligunt Mentēs separatæ, quomodo eadem efficiunt? Quomodo etiam imagines sui in animas nostras imprimunt, instar vultus similitudinem sui in speculo materiato producentis? Intellectus noster species per sensus receptas illustrando reddit intelligibiles actū, cum potentia solum tales essent: quia nimirum sunt materiales: at imaginem sui sensibus inducere nō potest. Minus poterunt hoc Mentēs ab omni materiæ concreione seiunctæ. Sed sufficit in præsentia declaruisse, haud rectè Aristotelis Discipulos creandi virtutē ac miraculorum efficiendorum potestatem separatim à materia mentibus assignare. Et si ita docuisset Aristoteles, nō multum id nos mouere deberet, qui cœlos creatos, & ab insita ipsis à Creatore facultate, iussuque Dei, nequaquam verò ab assistente Intelligentia moueri nouimus. Qui fecit, suo motu eos circumagi iussit: & qui iussit, idem ille, vt possent, simul dedit, vt Intelligentiarum hac opera minimè egeant. Scimus præterea rationali anima cœlos & sidera carere: ac proinde voluntate vel rationis appetitu instar hominum non rotari. FV R. Omnem mihi ex animo scrupulum exemisti, plurimumque gaudeo, me rectius institutum esse. Nunc enim illa quoque plenius intelligo, quæ supra parçè ac sobriè attigisse te recordor. Quare ad alia, si placet descendamus. ER. Propositum fuerat hoc solum demonstrare, Imaginationis vi & potestate non posse miracula edī, quod impudentius cæteris ferè ausus fuit asseuera-

Cœli particulare nullum hic efficiunt.

Intelligentia non producit Ideas suas in Phāsia nostra

re Paracelsus tuus. Verùm consequentia quadã rerũ ad ducti, etiam alia quadã partim attingimus, partim explicauimus, quã alio loco exponi debebãt. Etenim quã de futurorum præfagitione leuiter attingere me voluisti, ad suum locum reijcienda fuerant. Quã de fascinatione dicta nobis sunt, ad Magiam operatricem proprie pertinent. Sed benè est, quod totam hanc rem voluisti declarari, ne repetenda nobis in sequentibus esset. Superest igitur, vt ostendamus, Magiã viribus miracula effici nulla posse, vt perspicuum fiat, solum Deum miraculorum effectorem esse, vt retrò contendimus. FVR. Si verùm me fateri oportet, nihil est, cuius explanationem auidius expectem, quam Magiã, propterea quod ab incunte ætate, cum etiam vltima memoria repero, multũ huic arti deferri à plerisque animaduerti. Quãquam verò vulgò haberentur Magi infames, in præcipuo tamẽ honore eos fuisse apud potentes & Principes certò scio. Itaque non tam artem putauì damnari, quã abusum & artificum quorundam petulantiam. ERA. Spero te intellexisse iam, & porrò planius intellecturũ, totam artem, si modo est hoc nomine digna, vanam, futilem, falsam, & execrabilem esse. FVR. Scio Magiam quandam infamem esse, quam nec ego probandam iudicauì. Ego verò non de hac Diabolica, quã Diabolos euocat, eorumque ministerio palàm vtitur, loquor, sed de Naturali, quã totius Philosophiã veluti apex & perfectio quãdam esse putatur, intelligi cupio. ER. Noui excusationem hanc. Sed præstat nos primũ videre quid Paracelsus de Magia senserit ac scripserit: ac deinde rem ipsam considerare. Sic enim apparebit an laudabilis aliqua sit Magiã species, vt plurimi existimare videntur. FVR. Sæpe mentionem facit in suis libris, & vbiq; commendat, excepto vno alteroque loco: in quibus de infanda & damnata Magia loquitur. In lib. de occultis

*Magia tota
execrabilis
est.*

Magia Naturalis.

*Paracelsi
de Magia
sententia.*

Phir

Philosophia scribit, artem esse occultissimam, & rerum
 supernaturalium ac rationi imperceptibilium scientiã.
 Est enim ratio nostra, inquit, ad illam collata stultitia.
 Quapropter Theologos addiscere conueniebat, non vi-
 tuperare, cum multa sint in Scriptura mysteria, quæ ra-
 tio non capit. Quis vnquam ex Theologis absque Ma-
 gia vel Dæmonem eiecit, vel Spiritũ ad se acciuit, aut à
 se abegit? Quis, inquam, Magiã imperitus ægrum ali-
 quando perfanauit, aut simile aliud perfecit, nedũ mon-
 tes transfudit? Fides sola in ea vsurpatur, ceremoniẽ nul-
 la. De hac Christus loquitur, cum dicit, Si fidem habue-
 ritis quanta est granum sinapi, &c. Abusus deinde crea-
 nit incantationes, vt à Strigibus factum est, quæ per fi-
 dem suam falsam Spiritus & Ascendentes etiam procul
 absentibus immittunt. Fabricant imaginem, & nomine
 illius, quem lædere cupiunt, clauum infigunt denti, pe-
 di, oculo, &c. & hac ratione, quibus volunt, oculorum,
 pedum, dentium, &c. vsum adimunt, adeoque occi-
 dunt. Alibi dicit scientiam esse veram, per quam virtus
 cœlestium in medium huc à Mago detrahatur, & in sub-
 iectum, quod velit, dirigatur. Eundem efficere hac ra-
 tione, vt Verba, Characteres, Imagines, &c. non minus
 efficacia sint Medicis potionibus. Huius beneficio Ada-
 mũ tot annis vitam & valetudinem conseruauisse scri-
 bit in lib. de Vita longa. Memini etiam supra nobis di-
 ctum eum inter Magos & Sanctos nullum ponere disci-
 men, quam quod hi Diuina virtute faciant, quæ illi ar-
 tis Magiẽ opera præstent. Huius artis fundamenta esse
 affeuerat in libro supra citato, Pyromantiam, Necromã-
 tiam, Geomantiam, & huius generis alias plures: ac præ-
 ter has preces quasdam, imaginationem atque fidem.
 E R A. Si libet, adde quod Pomponatius Incantator ait,
 Magiam per se bonam esse, adeoque scientiam rectè vo-
 cari, propterea quod perfectio sit animi quædam: ta-

*Eiusdem
blasphem.*

*Fundamen-
ta artis Ma-
gica.*

*Pompona-
tius Magiã
scientiã ait
esse bonam*

metri modus discendi eam prohibitus sit. Sanè ex eo quod Apollonius ille Tyaneus Magus aliquos ex mortuis excitauisse legitur, & Magiam & Neromantiam scientias esse concludit. Quæ ideo hic recito, vt quam bel- lè cum Paracelso concinat Pomponatius manifestum fiat. FVR. Venit nunc mihi in mentem, quod apud Paracelsum quoque legi, Necromantiam minimè Diabolicam, sed planè naturalem esse artem ex astris natâ. Magos quoque Aegyptios Mosis aduersarios naturalium artium virtute putat serpentes, ranas, atque alia effecisse (quod supra referre oblitus fui) in lib. de inuisib. morb. causis. De Podagra etiam tempestates naturaliter cieri ac tonitrua creari asserit. At Magos, qui Christum salutatum venerunt in Iudæam vi equorum non naturali opinatur vectos fuisse, in libro de Vita longa. si non fallit memoria. In libro de cutis apertione, Magiâ maximam & præstantissimam vocat artem, similem Cabalæ Iudæorum. ER. Satis multa ex Paracelso audiuit qui plura cupit, legat ipse. Ex alijs huius infantiæ amatoribus nihil adferam, quia neque opus est, neque ad rem nostram facit multum. Quippe norunt omnes, quid Albertus & alij superstitiosi, vt Platonicos & Arabes taceam, senserint. Quare ad Magiæ explicationem accedo. Magiæ nomen apud Persas natum aiunt. Sic enim Apollonius Tyaneus in suis epistolis, μάγος ὀνομάζουσι τὸν θεὸν οἱ πέρσαι. Alij à Magusæis, apud quos primum Magiæ & Astrologiæ studium cœpisse Suidas scribit, derivarunt. Pleriq; censent idem Persis significasse quod Græcis Philosophus, Assyrijs Chaldaeus, Aegyptijs sacerdos, Latinis sapiens. Vt vno verbo dicam, si Platoni, Cicero- ni, & alijs credendum est, idem Persis fuit Magus, qui Diuinorum interpres & cultor. Quanquam non credo in sacrorum interpretatione tantum versatos fuisse, sed & mirabilia fecisse puto, quod ex Sacris literis aperte col-

Quid Ma-
gus aut Ma-
gia signifi-
cet.

colligimus. Quinetiam Strabo lib. 16. inter Magos scribit recensitos fuisse Astrologos, Necromantes, ὑδρομαντεῖς, λεκανομαντεῖς, atque alios tales. Cicero quoque Magos augurari ac diuinare solitos fuisse asserit. Ex quibus liquido cernimus, non tantum in sacris interpretandis occupatos eos fuisse, sed maiora etiā tentauisse: nisi forte mirabilium effectiōnem putet aliquis partem Persicæ Theologiæ fuisse. FVR. Non absurdum est ita iudicare. Nam & nostri Theologi sæpè miraculis claruerūt.

ER. Benè est, quod non dicis, semper. Hoc enim ipso demonstras, ad Theologiæ studium & noticiam non requiri necessariò, vt miracula edantur. Apud Persas autè sic fuit pars Sapientiæ ipsorum, θαυμασιωποιία, vt pro Mago nullus haberetur, qui præstigias exercere nesciret. Hinc ego falli eos arbitror, qui Magiam Persarum ab infami Magia discernunt, melioremq; fuisse opinantur. Sanè primus author Magiæ Persicæ Zoroastres, (quē alij Chatham, alij huius filium, nepotem Noæ fuisse, & temporibus Nini atq; Abrahami floruisse ferunt) simul etiam Theologus fuit. Qualem verò Theologiam populis instillauerit, legat, qui volet, apud Plutarchum in lib. de Iside & Osyride, vt, vnde Manichæorum impurissima hæresis ortum traxerit, perspiciat. Eusebius quoque de eo scribit in libro 1. de Preparat. Euang. cap. 7. caput cum

Deo accipitris attribuere. Sed vt in præsentia cætera omnia breuitatis causa omittam, vnæ nos sacre literæ abundè docent, Magos apud Aegyptios, Assyrios, Persas, proijs habitos fuisse, qui mirabilia & naturæ vires omnes transcendentia efficere possent. Hodie quoque non aliter definiunt, quam admirabilium naturæque ordinem excedentium rerum effectiōne. FVR. Non laboro, qualis fuerit Magia Persarum, sed de naturali cognoscere aliquid certius volo. ERA. Mox huc veniemus: nunc alia quædam adijcienda sunt, de Magiæ Inuentio-

Magia Persarum, Assyriorū qualis.

Magia Inuentores.

ne. Inuentores porrò & doctores alios habere non potuit, quam malignos spiritus. Hoc primum ex sacris literis perspicuè intelligitur. Cum enim Magiam damnèt, ac Magos capitis supplicio afficere inbeant, certò certum est, non à Deo, sed aduersario Dei excogitatum esse. Deinde probat idem veterum Theologorum authoritas. Etenim D. Petrus apud Clementem lib. 4. Recognit. scitè, eleganter, verè ac fusè declarat, à quibus inuenta, & per quos propagata sit. Eusebius Pamphili lib. 4. de Preparat. Euangel. cap. 11. à Dæmonibus constitutas asserit Maleficas artes. Hos enim inquit, summopere & Præsidentem ipsorum Malefici omnes venerantur. Et lib. 5. cap. 7. testimonio Porphyrij demonstrat idem. Etenim quibus rebus gaudeant, & quibus illigentur significasse scribit. Ad hæc quibus rebus cogantur, & quæ offerri sibi velint, in quibus versentur locis, quos dies vitare oporteat, simulachrorum figuræ quales esse debeant, & omninò omnia talia eos docuisse homines. Characteres quoque & figuras ab eis diligi, Proserpinæ verbis ostendit. Augustinus etiam in lib. 21. de Ciuit. Dei affirmat artes Magicas à Dæmonibus, quomodo colivellent indicantibus originem sumpsisse. Cum his Lactant. Firmian. lib. 2. de Orig. error. cap. 15. consonat. Adde quod ipsimet Magi ac Magiæ studiosi palàm fatentur se à Dæmonibus hausisse omnem hanc scientiam. De Porphyrio dictum est. De Proclo, Plotino, Iamblichio, Platone, Platonicisque alijs omnibus frustra dixero, cum sit notum omnibus. Apuleius in lib. de Dæm. Socratis ad Dæmones pertinere scribit diuinationes Augurum, Aruspicum, Vatum, Somniorum, miracula Magorū. In hos vt authores & doctores referunt Arabes quoque: inter quos Almadal in antiquissimis Barbarorum libris se legisse narrat, teste Iohan. Franc. Pico lib. de rerum practione 7. cap. 2. Magum quendam in monte, nescio quo, triginta

Almadal
Arabs.

triginta annorum spacio Angelorum omnium charac-
 teres notasse & in librum ordinemque rede-
 gisse continuo quinquaginta annorum labore. Et quid opus est
 verbis? Quæ agunt Magi, vel naturæ viribus agunt vel
 maiore aliqua potestate. Si, quæ agunt, naturæ vires nõ
 transcendunt, Magi non rectè vocabuntur. Sed nec à
 Deo tales vel reprehensi ac damnati fuerunt, vel morte
 puniri iussi sunt. Conantur igitur altiore potentia fulti
 miracula sua perficere. Cæterum supra naturæ facultatem
 vis alia nulla est, quam Dei & Angelorum bonorũ
 & malorum. Constat autem Magos non facere, quæ fa-
 cere student, opera Dei aut bonorum Angelorum. Quo
 circa virtute & auxilio vtuntur Cacodæmonum. At
 quis, præter hos, docuisset homines, quibus signis, voci-
 bus, figuris, ceremonijs, rebus, vellent accersiri, & sicut
 videtur, cogi? Manifestè igitur vides per Magiam mira-
 cula edì nulla posse, cum tota nitatur viribus Dæmonũ,
 quos supra ostendimus res aliter nõ posse mutare, quã
 pro habilitate, quam in prima sui creatione à Deo acce-
 perunt. F V R. Non de hac scelestâ Magia quærebam,
 quod etiam antè dixi, sed naturali, quæ aliud nihil esse
 scribitur, quam summa perfectio & veluti suprema con-
 summatio naturalis Philosophiæ. ER. Magiam faciunt *Magie spe-*
 alij triplicem, plurimi duplicem tantum. Priores Perfa- *cies.*
 rum Magiam distinguunt ab infami & naturali. At iam *Magia Per-*
 est declaratum eos in errore esse. Non enim habuerunt *sica infamis*
 aliam Magiam Persæ, quam infamem illam, qua certis *erat.*
 sacrificijs Dæmones alliciebant, eorumque opera futu-
 ra prænunciabant, & miracula quædam faciebant. Ete-
 nim idem fuit Magiæ inuentor Zoroastres, & sacrorum
 doctor, vt paulo antè ostendi. Proclus insuper in lib. de
 sacrificio & Magia palàm asserit, Magos tunc etiam,
 cum agentia patientibus per naturalem sympathiam
 applicarent, numinum aduocatione vti solitos fuisse,

Qui Magi
Christū a-
dorarint

Magia na-
turalis nul-
la uel est
uel fuit un-
quam.

imò hæc ipsa ad euocationem Dæmonum vsurpauisse
FVR. Quomodo ergo scriptura laudat Magos ab Oriē-
te venientes & Christum adorantes? ER. Longa est hic
disputatio, vnde venerint, & qui fuerint. Quæ quia ad
propositum nostrum nihil facit, meritò à nobis negligē-
tur. Nec an Persæ fuerint constat: (Iustinus Martyr ex A-
rabia venisse affirmat *2° λόγῳ πρὸς τριφωνα.*) nec quæ
lẽ Magiã exercuerint exponitur. Quod si fuerunt infam-
is Magiꝛ cultores, procul dubio meliorib. cognitis ab-
iecerunt. Qui Christum indicauit, ac stellam itineris du-
cem dedit, in somno de via, quam tenerent, monuit, e-
tiam quid in vita sequi conueniret, docere potuit. Non
sequitur Dẽum ideo Magiam probare aut rectam indi-
care voluisse, quia Magos recepit. Sic enim artem mere-
tricis atque omnis generis scelera probaret. Nam &
meretrices & scelerosos recepit, cum ad eum conuersi
sunt. Sanè ex Veteribus Augustinus & Origenes non du-
bitant impios vocare: quos tamẽ affirmant deinde piẽ
vixisse, Chrysostomus à D. Thoma Apostolo baptizatos
post modum putat: FVR. Hanc rem sinamus, & de Na-
turali agamus tandem. ER. Perinde vrges hanc tuam
Magiam naturalem, ac si aliqua fuisset aut etiamnum
esset ars naturalis miraculorum effectrix. At dico tibi
talem, de quali nobis sermo est, nec extitisse vnquã, nec
extare hodie. FVR. Ergo ne inficiari audebis, quod tan-
to doctorum omnium consensu receptum traditumq;
est? ER. Non ignoro à plerisque affirmari duplicem esse
Magiam, vnã infamem & veritam, malorum quę
spirituum commertio & opera vtentem, *γοητείαν* & *επι-
δήν* vocant, alteram honestam & licitam, quę obserua-
to rerum consensu & dissensu (quem Græci *συμπάθειαν*
& *αντιπάθειαν* nominant) conueniente applicatione a-
gentium & patientium incredibilia communemq; na-
turæ ordinem excedentia perficiat. Non nescio etiam
quibus

quibus hęc elogijs ornent, apicem, fastigium, perfectionem, consummationem, ac finem appellantes Philosophiæ naturalis. At vellem mihi monstrari quę nam hęc ars esset, quis eam excogitasset, quis coluisset, quibus constaret præceptis & partibus naturæ fines non egredientibus. Nisi hanc dicas esse, de qua multa superioribus annis scripsit. Iohan. Bapt. Porra Neapolitanus, certo scio te nullam sub hoc sole ostensurum esse aliã. At quę vera sunt in hac arte, (Nam superstitiosa & falsa multa miscuit veris, & mēdacia turpissima ex alijs transcripsit) tantū abest vt Magiæ nomen retinere possint, vt ne mirabilia quidem videantur peritis Agricolis & rerum rusticarum paulò studiosioribus. Et vt principio admirationem sui aliquam excitent, mox tamen causa intellecta, quę intellectu facilis est, mirabilia videri desinunt. Cæterum vt tota res excutiatur diligentius, accuratatione maiore quædam videntur examinanda. FVR. Maximè cupio in hac parte veritatem cognoscere, cum præsertim neminem vnquam recorder, hoc, quod tu facis, affirmauisse. Etenim quotquot legi & audiui, omnes confitentur & concedunt Magiæ speciem quandam esse naturalem & concessam, adeoque summa omnium bonorum commendatione dignissimam. ER. Ego verò tum alios, tum Iohan. Franc. Picum idem mecum sentire scio. Sed quid senserint alijs non magnoperè laboro, quoties sententiæ suæ causas iustas non producant. Vetus Magia testibus Plinio & Platonis, imò re ipsa, complexus quidam fuit Idololatriæ seu falsæ & superstitiosæ religionis, Astrologiæ, quam clauem Magiæ vocant, & Medicinæ. Natam primum è Medicina, inquit Plinius, nemo dubitat. Blandis & desideratis promissis addidit vires Religionis. Demum miscuit artes Mathematicas. Et hoc triplici vinculo possessis hominum sensibus in tantum fastigium adoleuit, vt hodieque etiam in ma-

Ioh. Bapt.
Porta Nea-
pol. de na-
turali Ma-
gia.

Magia Ve-
tus ex qui-
bus coalue-
rit.

Religiō Gē
 tilium erat
 cultus Dæ-
 monum.

gna parte Gentium præualeat. Hanc ne tu putas esse nā
 turalem? FVR. De hac non loquor, quam execrabilem
 ex eo constat, quod Religiō Gentilium nil erat aliud,
 quam cultus Dæmonum. At paulò supra dixi, nos Ma-
 gos, quibus aliquid est cum Dæmone aut cultu impio
 negocij, sceleratos & nefarios censere. ER. Vis ne igi-
 tur concessam Magiam consuere & conflare ex Medi-
 cina & Mathematica solis, an Religionis veræ ceremo-
 nias superaddere, vt triplici iterum vinculo cohæreat?
 At nullo negotio demonstrari potest, sine sacrilego er-
 rore non posse huc detorqueri pias ceremonias & ver-
 ba sacra, vt seruiant arti mirabilium effectrici constru-
 endæ. Etenim ceremoniarum vis alia nulla est, quam re-
 præsentandi. Quippe repræsentationis, aut certè ordi-
 nis & ornatus causa institutæ sunt ceremoniæ, vt in ocu-
 los incurrentes imperitorum intelligentiæ pariter &
 memoriæ seruiant. Equidem maiore intentione obser-
 uant, quæ dicuntur & aguntur, fideliusque memoria re-
 tinent. Seruiunt igitur solis hominibus significatiōem
 eorum intelligentibus, rerum naturalium insitas vires
 & facultates nec mutant, nec augent, nec minuunt. Ce-
 terum quod repræsentandi gratia solum à Deo institu-
 tum est, pars artis esse nequit, per quam admirabilia effi-
 ciuntur. Plurimum enim differunt, ratione præditis ani-
 malibus aliquid significare, potestatemque aliam nul-
 lam possidere, & rerum inanimatarum congenitas vi-
 res augere aut minuere. Quare grauissimè peccant, qui
 ritus res pias & sacras significantes transferunt ad effi-
 cientiam miraculorum, quorum causa neque à Deo, ne-
 que ab hominibus instituti fuerunt. Atrocius crimen
 illorum est, qui verba sacra huc inflectunt. Quoniã ver-
 ba, quoad verba sunt, nil aliud possunt, quam ex confi-
 tuto significare. Et sacra quidem Scripturæ verba no-
 bis mentem & voluntatem Dei erga nos declarant, &
 quid

Pia cere-
 moniæ non
 debent ser-
 uire Magis
 Vis cere-
 moniarum
 quæ fit.

Scelus est
 ritus aut. uer-
 ba sacra
 transferre
 ad usus pro
 sanos.

quid vicissim à nobis petat monstrant, deniq; quomodo erga proximum affecti esse debeamus docent. Ab hoc vsu si traducamus aliò, primum quidem nos ipsos turpiter fallimus, deinde in Deum verbumque eius iniurij sumus, dum contra ipsius voluntatem ac mandatum verbo ipsius foedè abutimur. Non licet nobis reb. à Deo ad salutem datis abuti ad res alias. Et ne auderemus grauibus comminationibus & pœnis vetuit, Exodi 20. Quamobrem nil aliud est *θεσπυία* Magica. (Sic enim vocant aliqui partem *της μαγείας*, quæ vel bonos aduocat Angelos, vel etiam malos boni finis causa, virtute sacrorum verborum sanctarumque ceremoniarum) quam Verbi diuini impius & turpissimus abusus pœna capitis in omnibus puniendus. Ex quibus perspicuè intelligitur, Religionem veram non posse partem esse Magiæ illius, quam tu naturalem & licitam esse ais. Astrologiæ futilitatem, superstitionem, & impietatem alibi demonstrauimus. Medicinæ vires tantas non esse cum per se manifestum est omnibus, tum notissimum tibi: nisi fortassis impia & detestanda sua mendacia tibi persuasit Paracelsus. FVR. Occimis mihi identidem priorem fabulam. Nimis sæpè iam dixi, me de sola naturali velle intelligi, quæ ab omni superstitione sit immunis. ER. Ideo repeto sæpius, quod Magiam aliam nullam reperio. Tu si aliam nosti, nobis indicato. Physicæ *Magia nulla est Physi-* dicis perfectionem quandam esse, & nihilominus *ces per se-* tem esse opinaris. Quomodo conciliabimus ista? *ctio.* Physica est scientia, & circa vniuersalia versatur, finemque habet immotam cognitionem. At Magia tua est ars quædam circa effectiorem mirabilium occupata, id est, singularia tractat, finemque habet, effectiorem. Quamuis enim artes veræ præcepta nonnulla generalia habent, ad singularia tamen destinata directaque sunt: quibus si ritè aptari nequeant, ne præcepta quidem artis vocari

Philosophi
nulli uolue
runt Magi
appellari.

poterunt. Quomodo igitur Magia, hoc est, effectio seu operatio perfectio & finis fuerit Physicæ scientiæ? Hoc perinde est. ac si artes fabrilem, ædificatoriam, & mulariam. fines & perfectiones statuas Geometriæ, aut Medicinam putes consummationem esse Physices. Non audisti elegantes & scientes Medicos ibi artis suæ initia capere, ubi Physicus suam speculationem finit? Rogo te quis vnquam vixit excellens Philosophus & in Naturæ cognitione rectè versatus, qui Magus voluerit appellari? Qui cæteris antecelluerunt, hoc nomine laudari gaui sunt, quod præstantes essent ac haberentur Philosophi, Magos si quis nominasset, iniuria se affectos putauissent. Ità Galenus excellentis Medici nomen non illibenter audiuit, Vatis, Diuinatoris ac Magi audire non sustinuit. Contra in Magis res habet. Quotquot enim omnibus ætatibus in Magia laudati sunt, Philosophiæ naturalis ac Medicinæ rudes fuerunt. Quis nescit Paracelsum tuum omnium bonarum artium fuisse imperitissimum, ac nihilominus Magiæ insignem sibi arrogauisse cognitionem? Quinimò per Magiam opera semirifica fecisse gloriatur. FVR. An non Albertus Magnus, Rogerius Bacchon, & præter hos alij insignes fuere Philosophi? ER. Non nego eos illa ætate non infeliciter in Philosophia versatos fuisse, verum ad perdiscendam Magiam non habuisse opus magna Philosophiæ cognitione aio. Quod dico, non probat tantum, sed planè certissimè demonstrat, quod alij plurimi, qui magno post se interuallo prædictos in Magiæ operibus reliquerunt, planè rudes omnis Philosophiæ fuerunt. Certè Philosophi illi plura ex alijs de Magia transcripserunt, quam fecerunt: cum alij contra plura egerint, quam scripserint. FVR. Rursus delaberis ad profanam Magiam, de qua tecum non ago. ER. Mira res est, vis me de re quapiam magnificè loqui, quæ neque fuit aliquando, neque est,

Ad perdi-
scendā Ma-
giam nō est
opus Philo-
sophiæ no-
titiā.

neque erit vnquam. Hoc dicebam, Si esset eminentissima Philosophiæ naturalis noticia, tantum eius vnusquisque nouisset, quantum præstitisset in hac peritia ceteris. At summi Philosophi Magiæ omnis fuerunt expertes: & qui cum sua Philosophia Magiam coniunxerunt, nullam aliam, quam detestabilem illam tenuerunt, cuius omnis vis consistit in ceremonijs, verbis barbaris, Imaginibus, precationibus, exorcismis, characteribus, alijsq; talibus superstitionibus. An aliam illi viri nos Magiam docuerunt? Non arbitror. Ergo nullam aliam sciuisse eos doceri poterit: tametsi præclaros philosophos ætate illa fuisse nullus neget. Nomina mihi, si potes, vnum aliquem Philosophum, qui de Magia scriptum aliquid reliquerit, quod non pertineat ad superstitosam atque infamem Magiam. Hoc si neque tu, neque alij vli monstrare poterunt, incassum laborabis, vt illam naturalem Magiam à Philosophia naturali distinctam artem nobis persuadeas. Quod si à Philosophis traditam dicas, negabo tibi Magiam esse. Quippe nulla pars naturalis Philosophiæ docet admirabilem operum naturæ vtitatum morem egrèdientium effectiorem. Sanè Philosophia naturalis corporum naturalium affectiones considerat, naturæ vires excedentia non attingit. Nec est vnquam habitus pro Mago Aristoteles, qui Naturalis Philosophiæ partem felicissimè & copiosissimè sic exposuit, vt nullus adhuc æquare, nedum superare eum potuerit. Taceo iam, quod tuus Paracelsus scribit, Magiam præter impressiones in corp^o supernaturale, quas aliqui incantationes & superstitiones vocent, nihil tractare. Quibus & illud addi potest, quod Plinius ex Veterum sententia, ex Theologia, Astrologia, & Medicina confarcinavit, nulla Physices mentione facta. F.V.R.N. Cum dicimus Magiam esse artem naturalem, quæ mirifica opera doceat facere, hoc volumus, operâ illa edi

Summi Philosophi fuerunt omnis Magiæ imperiti.

De Magia alia, quæ superstitiosa nullus scripsit Philosophus.

*Medicina
non cōfert
ad miracu-
lorum effe-
ctiōnem.*

Galenus.

*Hippocra-
tes.*

*Medic^o Na-
tura est Mi-
nist^r.*

virtute rerum naturalium, ideoque naturalem esse, si-
ue harum rerum speculatio ad Medicum sine ad natu-
ralem Philosophum spectare contendatur. Naturalem
vocamus, quomodo & Medicinam affirmamus artem
esse naturalem. ER. Constat ex commemoratis Physi-
ologiam non esse partem Magiæ. Nunc ne Medicinam
quidem ad mirabilem fabricationem conferre monē-
dum est. Non enim puto longa hic opus esse demōstra-
tione. Etenim nulli vnquam præstantes & clari Medici,
qui modo artem recta Methodo exercuerunt, pro Ma-
gis sunt habiti. Quis Hippocratem, quem non vno in lo-
co Paracelsus excellentem fuisse Medicum fatetur, aut
Galenum Magiæ cuiuspiam accusauit? Vterque Magiã
detestatus est. Ac de Galeno quidem non dubitabit,
quisquis eum legit attentè in lib. 9. & 10. de simpl. Phar.
fac. cap. de Iaspide, de saliuâ, & de stercore lupino. In Pre-
fat. lib. 6. eiusdem operis Magica vocat *μύθους ἰνὰς γραῶν
γοητίας ληρώδεις, μαγγανίας περιέργους ἔξω τῆς ἰατρικῆς
τέχνης, καὶ ψάδεις*, indigna, quæ a Medicinæ studioso at-
tingantur. Xenocratem Aphrodiensem hoc nomine
perstringit, quod à Magia non abhorruerit. Hippocra-
tes autem in lib. de Sacro morbo, qui primi hunc mor-
bum sacrum nominarunt, videntur mihi, inquit, ciui-
modi fuisse homines, quales hodie sunt *μάγοιτε καὶ κα-
θάροι καὶ ἀγύροι, καὶ ἀλαζόνες*, qui se vehementer pios ef-
se simulant, & amplius aliquid scire. Ergo si qua est Ma-
gia, cuius Medicina pars quædã sit, eam viri illi profus
ignorarunt. At artem Medicam ita tenuerunt, vt omni-
bus huius præclarissimæ artis studiosis veluti Sol & Lu-
na, splendidissima cœli lumina, præluceant. Planius ex-
eo perspicitur res, quod Medicum constat Naturæ imi-
tatores & ministrum esse. Quoniam morborum cura
trices sunt Naturæ, non Medici, vt scitè ab Hippocrate
scriptum est. Quare si quid accidit miraculosi in cura-
tioni.

tionibus, non Medico id debet adscribi. Summa est, Medicina non docet miracula facere, sed motus naturę obseruare, vt conuenientes adiuuentur, vitiosi prohibeantur. Naturas autem nostras qui miracula facere, qualia Magia pollicetur, opinatur, is miraculum & monstrum ipse est. Sanę qui in arte nostra cęteros superarunt, & ex felicitate curandi morbos clarum nomen adepti sunt, nequaquam Magi vocari voluerunt, sed elegantes & eruditi Medici. Magia promittit, quę aliās impossibilia *Magia impossibilia promittit.* vidētur, & quidem tempore breuissimo. Hinc Galenus, cum remedium aliquod commendat, quasi citō iuuās, incantationis instar profectē ait. At Medici quātumuis excellentes & docti non curant celerius, quam corporum ægrorum naturę suas motiones perficiunt. Liquebitur ne Medicinam quidem veram, ex qua nata Magia putatur, aliquid ei conferre. F VR. Arbitror hoc voluisse autores, cū ex Medicina ortam dixerunt: Medicos rerum proprietates, vires, familiaritatem & inimicitiam præ cęteris inuenisse, explorauisse, ac notauisse. (Nulli enim alij magis circa particularem hanc rerum omnium cognitionem versantur) & hac ratione alijs diligentius inquirendi occasionem & materiam præbuisse. Dicunt enim Magum maritare cœlum terrę, hoc est, inferioribus vires ampliores à cœlestibus deuocare. ER. Sententia Plinij videtur hæc esse, Medicos incepisse morbos curare eiusmodi remedijs. Cum enim aliqui nihil haberent, inquit Hippocrates, quod exhibitum profectet, vt ne manifesta fieret ipsorum ignorantia, talia excogitarūt, vt amplius aliquid scire viderentur. Omnia hæc apponere ait diuinitatis gratia, vt curationem sibi ipsis securam constituerēt, quō, si sanus æger euaderet, ipsis gloria & dexteritas ascriberetur: sin moreretur, in tuto positę essent ipsorum excusationes. Huius rei causa varios prætextus solitos adferre scribit, pedem supra pedē

Medici maxime uersatur circa notitiã particulariũ. Magus maritat cœlũ terrę.

Hippocrates docet, quomodo ex Medicina sit orta.

non habendum, nec pallium nigrum, nec manum supra manum, & huiusmodi alia. His modis & artibus ex Medicina primum nata videtur Magia, dum imperiti nebulones suæ ignorantia excusationem quærerent. Vtinam non similia impedimenta hodie quoque cum ab alijs tum à Paracelsi discipulis proferrentur. Hac de causa herbas certis horis legendas, alia alijs rationibus præparanda præcepere, vt si curatio non succederet, effugium pateret. Sic, inquam, ex Medicina Plinius, Hippocrates, Galenus, alijs, natam intellexerunt, ac nos etiã clarè intelligimus. Alij ob eandem causam, quo res probabilior certiorque videretur, remedia admirabiles & naturalibus atque congenitis viribus longè nobiliores & præstabiliores accipere à sideribus finxerunt. Et ne fraus deprehendi posset, certis tantum horis & velut punctis præparanda esse asseuerarunt. Qua ratione, cū commentum placuisset, factum est, vt in hac Magia prius semper tenuerit Astrologia: non quatenus vaticinationi subiectis largiri putauerunt. Nec difficile fuit hæc persuadere hominibus, cum & futurorum causas omnium crederent, ac Deos esse plurimi opinarentur. Et constat aliàs, Astrologiam omnium superstitiosarum atque impiarum artium fundamentum & veluti largissimam quandam scaturiginem fuisse. Cæterum, quod ad institutum præsens attinet, Medicos rerum naturalium potestates diligentius alijs multis rimari verū est. At cum cœlo maritare, vt ab eo dotentur viribus nouis & maioribus, quam ex sua natura obtinent, falsissimum est. Audisti nuper quanti has nugas æstimet Hippocrates: & quid Galenus de illis senserit, qui herbas sub certo cœli positu aut certorū nominū admurmuratione colligendas docuerunt. Vt clarius vanitatem hanc videas, responde mihi ad interrogata. Imaginare aliquem in certo

Cur in Magia principatū tenent Astrologia.

Astrologia omnium impiarum artium scaturigo.

in certo siderum positu metallum aliquod fundere, fingere, exornare, certamque effigiem insculpere, idque sic virtutem iuuandi comitiales, exempli gratia, nascisci cogita. *Quæro* igitur ex te, vtrum putes hanc cœli figuram vires suas in hoc solum metallum, quod Magus nunc tractat, demittere ad perpendiculum, an verò diffundere in totum hemisphærium arbitreris? *FVR.* Longè lateque spargi credo, & res multas instar luminis solaris contingere. Cum enim vires istæ instar radiorum ex totis astrorum corporibus emanent: & quæ videtur astra terra sint maiora omnia: non possumus aliter cogitare. Adde quod nunquam certus esse posset artifex, vtrum aberrasset cœlum, & in aliud corpus potius incidisset. si quidem instar filamentorum defluerent cœlestes illæ virtutes. Puto tamen has imagines faciendas, cum figuratio supra terram extat. *ER.* De hoc aliàs. *Quæro* secundo, vtrum existimes eandem virtutem illam omnibus rebus, quas contingit, vires suas infundere, an soli metallo, quod Magus versat? *FVR.* Si ipsam vim cœli delapsam inspicias, eadem est omnibus. At non omnia eodem modo apta sunt recipere. Sol idem est luto & ceræ, quamuis ab vna eademque solis potestate illud induretur, hæc liquefiat. *ER.* *Quæro* tertio, vtrum cœlestes influxus diuersè afficere opineris res sublunares propter diuersas earum naturas, an ob aliud quippiam. *FVR.* Propter naturam cuiusque suam res mutari & affici peculiari modo, censeo. Quoniam res quælibet actionē agentis recipit, quomodo recipere apta est. Non enim posset agens vnum res differentes eodem tempore efficere, si pro natura agentis patientia mutarentur. Attamen addo hanc ab arte iuuari, & veluti disponi ad receptionem faciliorem. *ER.* Putas ne igitur naturam metalli, quod Magus fundit ac format, ex fusione & formatione mutari? *FVR.* Minimè. *ER.* Pro sua igitur na-

Vires cœlestes laicè diffunduntur.

Cœlestes vires eadem omnia afficiunt eodem modo. Sublunaria pro naturarū varietate variè afficiunt cœlum.

Cœli figuraciones eadem redeunt.

Ars naturã non mutat.

tura cœlestes influxus & recipit antea, & recipiet etiã deinde. FVR. Omnino. ER. Velim hoc etiã scire, vtrum sapius appareant in cœlo figurationes pro sculptenda tali figura efficaces. FVR. Si semel tantum apparent, non posset experientia huius rei vlla haberi: ac frustra doceremur talia fabricare, si nunquam daretur oportunitas. Redeunt ergo tales figurationes aliã frequentius aliã rarius. ER. Vana igitur ac putida est præparatio artificiosa, cum iam antea materia receperit, ac deinceps quoque receptura sit eandem facultatem. FVR. Falleris toto cœlo. Non enim potuit suscipere aduenientem ex astris potentiam, antequam sic præpararetur. ER. At dicebas propter naturam suam recipere, nec eam à præparatione dari vel adimi. FVR. Sed addidit opus insuper esse artis illa figuratione. ER. De hæc paulo post fusè agemus: nunc te ponere volo, propter artis exornationem neque amplius neque minus aliquid astra his rebus donare posse. FVR. Hoc si dederò, viceris equidem. At in hoc cardine versatur tota causa. Quamobrem non impetrabis hoc à me, priusquam verum ostenderit. ER. Hoc ergo in suum locum reiecto, illud solum dicam. Si res quælibet pro natura sua vires è cœlo suscipit, ac præparatio naturam nec detrahit nec abstulit, necessarium est, si nunc aliter recipit, quam ante, vt ars impedimentum aliquod sustulerit. At nihil detrahit præterquam fortassè sordes aliquas: à quibus qui cœli vires occultas impediri arbitratur, omnis est Astrologiæ rudis. Etenim his facultatibus nihil obstare aiunt, sed penetrare per saxa quæuis, & in profundo terræ creare, formare, vitibusque donare confirmant. Mutauit artifex figuram, & fortè molliorem reddidit materiam. Sed hæc & his similia nec promouent, nec retardant cœli actiones. Nec etiã infusam materiam facilius subit vis cœlestis, quam in concretam & duram,

duram, vt ex dictis patet. Inanis itaque est, ac frustra adhibetur, ista præparatio. Non enim, puto, cœlum facitis animal, quod venustate figuræ aut dilecti à se characteris, velut precibus moueri & persuaderi solitum sit. Sed quæro vltèrius, an impressam effigiem astra porrò vires suas materiæ communicare possint? F V R. Nihil prohibet. ER. Astrologorum doctrina continet minuto quolibet diuersissimas virtute ascendere figurationes, vt infantes eodem fermè tempore, (sed non eodè puncto tamen,) natos necesse sit ortus sui figuram virtute habere diuersissimam, & sæpè numero planè contrariã. Quod si verum est, nunquam certus esse potest, qui metallum parauit ac effinxit, an paulo pòst ascendens cœli figura omnem priori efficaciam tollat. Si autem falsa est Astrologorum doctrina (de quo tam sum certus, quam scio certò me esse hominem) necessarium quodque est, Magorum opinionem falsam esse. Quare corruent necessariò quæcunque huic fundamento superstruxerunt. At superstruxerunt sua omnia. Quare nihil aliud est Magia, quam mera & impia vanitas. F V R. Quid si dicat aliquis artificiosam figurationem hoc dedisse, vt, quam in præparatione virtutem cœlitùs hausit, omni tempore deinde sic seruet, vt à consequente elidi ac deleri nequeat? Memini Paracellsum simile quiddam de Periscaria euulsa tradere. Non amplius, inquit, commercium habet cum sideribus, cum decerpta est: at dum vit in inharens terræ virtutem cœlitùs attrahit. ER. Præclara excusatio, scilicet. Confiteris naturam propter artius opera non mutatam esse, atque cœlum pro cuiusq; natura sublunares res afficere. Confiteri proinde illud etiam te oportet, ab arte non impediri cœli actionem. Quis, quæso te, (præter impios Magos & superstitiosos Astrologos) homo intelligens putet artificem cœli operationem impedire & prohibere, ne agat in subluna

Figure cœli uirtute sunt diuersissima a deoq; contrariæ.

Magia mera est ac impia uanitas.

Paracel. de Periscaria euulsa opinio.

ria, quod De^o agere voluit ac iussit? Qui naturas mutar-
 actionem cœli nō circumscribit ac limitat: sed quia res
 oēs pro naturarū diuersitate diuersē patiuntur, vt nūc
 aliter patiantur, quam prius, efficit. Hic naturale nihil
 mutatum ponimus. Quid verò, si probem, vires illas,
 quas in sideribus insitas falso comminiscimini, vix mo-
 mento durare? F V R. Cupio audire. ER. Vltro mihi
 dabis, spero, occultas illas potestates, non esse qualita-
 tes elementares, sed planè abditas insensibiles & spiri-
 tuales. F V R. Sic est. ER. Fateberis etiam proprias ef-
 se certorum siderum. Si enim omnium essent com-
 munes, fatuum esset putare à certo certarum stella-
 rum positu plus conferri, quam à quibusuis alijs quo-
 modocunque concurrentibus. F V R N. Fateor. ER.
 Concedes igitur essentielles esse, non accidentales: cum
 accidentibus non perinde alterentur sidera, vt hæ res
 fluxiles & in momenta ferè mutabiles. F V R. Conce-
 do peculiare siderum singulorum virtutes ab essentijs
 eorum proficisci: & cum non sit eadem omnium essen-
 tia, nec proprietates in omnibus easdem esse. Attamen
 accidentibus nihil hic tribuendum, constanter nego.
 Etenim stella Martis, exempli gratia, tametsi aliam ha-
 bet potentiam, quam Mercurij, tamen augetur, corro-
 boratur, minuitur, impeditur, ac hebetatur ea, prout
 hoc vel illo modo radios cum cæterarum radijs miscet.
 ER A. Periti Astronomi non in cœlo misceri radios, sed
 hic in terra, in qua, vt in puncto, coincidunt, opinantur.
 Sed nobis sufficit, effectus hos nasci à proprietatibus
 stellarum ac radio:um mixtionibus, propter mutuum
 eorum aspectum, vt vocatis. Sic igitur colligo. Occultæ,
 insensibiles, & spirituales rerum vires ab essentia earum
 pronascentes, ab earundem rerum essentia separari nō
 possunt. Nam si in re alia inhærere cogitentur, iam non
 erunt essentielles & propriæ. Vt enim essentia vnus nō
 potest

*Vires occul-
 ta & pecu-
 liares ab es-
 sentia cuius
 que rei pro-
 ficiscuntur.*

*Vires ab es-
 sentia pro-
 manantes,
 non sunt se-
 parabiles.*

potest essentia esse alterius, sic non potest essentia virtus & facultas propria extra essentiam fingi, cuius est proprietas. Vnde non potest facultas ridendi, loquendi, numerandi, fingi in alio corpore, quam rationali anima prædito. Nec potest lumen Solis inueniri sine Sole, sed necessarium est, vt cum eo abeat ac veniat. At cœlestium facultates, de quibus hic agimus, non sunt elementares, nec sensiles, sed occultæ, propriæ, specificæ seu indiuiduæ, insensiles & omninò spirituales. Cum stellis ergò suis abeunt ac redeunt, in re alia tam non remanent impressæ & infixæ, quam non manet in aere lumen Solis, ipso recedente. Ergo multò sunt hæ vires instabiliore lumine Solis. Hoc enim quocunque aspectu alia sidera Solem intueantur, aerem pro eo tempore, quo supra terram Sol est, similiter illuminat, modo nullæ interponantur nubes, aut alia corpora. Reliqui Planetæ magis impediuntur ac motu magis vario mouentur. At his permutatis, impossibile est priores vires consistere, si modò Astrologorum positiones veræ sint, vt nunc ponimus. Itaque non magis retinebit imago sub certa constellatione fabricata, constellationis illius facultatem, quam malleus, aut culter artem artificis retinet, postquam à se deposuit. Calamus, quo quis scribit, nihil artis pingendi amplius habet, cum primum è manu scribentis excidit. Minus porrò aptæ sunt imagines illæ ad recipiendum illiusmodi vires cœlestes, quam calamus ad retinendum artem scribendi. Etenim frequentior est in opere manus, quam cœli figurationes: quæ & rarò fiunt, & vix momento durant. Vides ergo quam infelicitè maritetis Imagines vestras? Dos, quam expectatis, periit citò, nimisquæ lubrica est. Alium quærere Magos sponsum constantiorem oportet, qui firmiter Magos sponsum constantiorem promittat dotem, nec tam facile soluat coniugium. F V R. Non est omninò verum, vir-

*Instrumēta
non habent
artem in se
artificis
permanen-
tem.*

tutes cœlestes non manere stabiles. An non Sol post se relinquit in aere & terra calorem? ER. Non hic agim⁹ de qualitatibus elementorum sensibilibus, sed de insensibilibus, & ipso lumine magis spiritualibus. Deus voluit Solem lumine suo generare calorem elementis cōuenientem. Hunc generat ergo, non in momento, sed in tempore. Vos autem de viribus loquimini in momento, ac sine motu, resistantia, & alteratione passi infusis. Plus ergo hic discriminis est, quam inter lucem & tenebras. Sed præstat, puto, argumentum hoc, quod per se aliàs perspicuum satis est, sacrarum insuper literarum testimonio confirmare, vt omnis exitus omnibus præcludatur. Prohibet enim Deus, & quidem sub grauissima pœna vetat, horarum & dierum electionem facere. At eligit verè & propriè horas & dies, quisquis sub certis cœli constellationibus eiusmodi agit, atq; alijs temporibus & horis locum non esse credit. Quocirca non solum frustratur spe sua, quisquis talia tentat, sed, quod multò grauius est, in pœnam incurrit ab ipsomet Deo talibus impositam. FVR. Si in legem Dei peccant, qui certum tempus eligunt, delinquunt omnes Medici, qui herbas alias vere, alias æstate, alias autumnò legere docent. Peccauit grauissimè Hippocrates, qui certis sideribus orientibus & occidentibus medicamenta offerre vetat. Errant omnes homines, qui alijs temporibus alia negocia inchoant & perficiunt. ER. Cum electionem dierum & horarum Deus prohibuit, non hoc iussit, ne sensibiles aeris qualitates obseruarem⁹. Non enim hoc voluit, vt hyeme semina terræ committeremus, aut tempore non congruente meteremus: sed hoc præcepit, vt propter varios siderum motus & positus, quos Constellationes vocant, ne putarem⁹ horam vnā feliciorē alia esse. Proinde non errant Medici, qui alijs temporibus herbas legūt siccas, alijs humidas, alijs cali-

Horarum
& dierum
electio pro
hibetur à
Deo.

das

das, alijs frigidas. Nec errant, qui alias in flore, alias post
 natum semen, alias antequam adoleuerint, legunt. Mul-
 tō minus accusari poterit Hippocrates, qui sub cane &
 ante canem vacuationem prohibuit: Non enim horum
 siderum situm in cœlo nos inspicere voluit, sed aeris
 mutationes, quæ illis temporibus accidere plerunque
 solent, obseruandas imperauit. Ratio similis est in alijs
 Summa est hæc. Deus non improbat, imò laudat ac mā-
 dat sensibiles aeris notare mutationes: eiusque rei cau-
 sa cœlum ita variè pinxit, vt pro diuerso ortu & occasu
 certorum siderum homines anni tempora distingue-
 rent. Scis enim saltem ante Iulij Cæsaris tempora, om-
 nes ferè habitati orbis Gentes anni tempora siderum
 clariorum & notiorū ortu occasuq; circumscribere so-
 litas fuisse. Vt aliunde non cognoueris, ex Galeni Com-
 ment. in Hippocr. Epid. libros discere potuisti. Pruden-
 ter quoque faciunt, qui certis tempotibus ligna cædūt,
 quæ durabilia esse volunt, quatenus vno tempore hu-
 more magis abundare quam alio compererunt. Om-
 nes isti sensibiles mutationes obseruant, non certas di-
 ei horas solum idoneas iudicant, quia videlicet talis
 quidam in cœlo stellarum sit positus, sed quia vident ac
 sentiunt in aere alijsque rebus affectionem certam a-
 desse. Non peccat Agricola cōtra legem Diuinam, cum
 fructus metit post maturitatem sensu perceptam. Nec
 vinitor legem Dei violat, cum vuas certo tempore le-
 git, quo maturas deprehendit gustu, visu, tactu. Ratio
 par est aliorum. Manifestum hoc est ex illo, quod Agri-
 colæ non seruant temporis aliquod punctum siue ho-
 ram certam, in qua hoc vel illo modo sese mutuo inspi-
 ciant Planetæ, sed iudicant totum illud tempus aptum,
 quod temperaturam habet rebus illis peragentis con-
 gruentem. Ergo cum Deus vetuit dies & horas obserua-
 re, non hoc prohibuit, sensibilem & commodam aeris

*Deus non
 improbat
 obseruatio-
 nes mutati-
 onum aeris
 sensibilium*

Electio ho-
rarum qua
fit à Deo
prohibita.

Cœlum nõ
confert re-
bus uires
admirandas.

Cause com-
munis na-
tura.
Exemplum
Gallinæ o-
ua fouentis

temperiem rebusque agendis conuenientem eligere sed ne in ipso tempore propter cœli ac siderum respectus, aut alias eiusmodi causas, felicem aut infelicem causam quereremus, sanxit. Verè igitur hanc legem Dei transgrediuntur, quicunq; asseuerare audent certa hora propter certum sidereum Schematismum aliqua feliciter inchoari, que vel ante vel post non similiter fausta futura fuerint, propter infausta tunc regnantia sidera. FVR. Si potes, oro te, vt alijs firmioribus argumentis demonstras cœlum non conferre admirandas rebus uires. Nondum enim acquiescere in adductis possum. ER. Tametsi decreueram hanc rem infra disputare, ubi de Diuinatione agetur, tamen non grauior nunc adducere, quæ huic instituto seruiunt. Sic igitur accipe. Cœlum in se virtutes illas, de quibus præsens est concertatio, non habet. Quare terrenis his rebus donare eas non potest. Et quod hisce facultatibus careat, ex eo satis percipitur, quod causa est corporata & vniuersalis & communis: quæ omnibus rebus eadem est. idemque hoc largitur omnibus, quod vni alicui contribuit. Quæ porro natura sit causæ communis, supra exemplo gallinæ diuersis ouis incubantis declarauit. Idem hoc breuiter nunc repetam, quoniam qui hanc rem probè intelligit, ex omnibus labyrinthis Astrologomagorum facillimè se expedit. Pone igitur Gallinam diuersis incubare ouis, foecundis & infoecundis. Et foecunda quidem diuersi generis sunt: gallinarum, anserum, anatum, phasianorum, auium aliarum, bombycum, serpentum. (Pone, si libet, etiam lapillos & herbarum semina, & si quid præterea velis, ei subiecta simul fuisse.) His, inquam, omnibus, si gallina incubet, vno eodemque calore præcisè calefaciet, non alio atque alio. His igitur calor vnus & idem existens, diuersissimos effectus vnica actione, calefactione scilicet, parit. Etenim oua infoecunda putrefacit, foecunda-

fecunda animar: atque ex eis pullastros, pipones, anser
 culos, auiculas alias, bōbyces, serpentes, diuersissima na
 tura, viribus, moribus, forma, animalia excludit. Lapi
 los autem atq; alia, quæ ab hoc calore essentialiter mu
 tari non sunt apta, impermutata relinquit, tametsi eo
 dem modo, quo oua, calefecerit. Eam ob rem commu
 nis est, ac dicitur esse causa, quia scilicet vni tantum tri
 buit, quantum alijs, hoc est, quia vnica facultate seu a
 ctione omnia æquè afficit. Sic Sol vna & eadem calidita
 te, tempore videlicet vno, terram & in ea existentes ra
 dices ac semina calefaciendo, res totis generibus discre
 pantes producit. Ex his clarissimè videmus, quæ sint
 communis causæ proprietates. Prima est, vt vna illa sua
 facultate, cuius ratione communis dicitur, eodem mo
 do & eadem virtute agat, id est, in omnia vnum eun
 demque effectum imprimat. Si enim aliud tribuat vni,
 & aliud alijs, iam non erit communis omnium. Sic in
 subiectis rebus omnibus calor gallinæ generat calorem
 communem atque vnum. Vnum dico, quatenus ab v
 na causa proficiscitur. Non vnum autem, quatenus in
 diuersis subiectis diuisus est. Secunda est, vt res. quarum 2
 dicitur causa esse, aptæ sint recipere communem illum
 effectum. Agens enim & patiens referuntur: nec potest 3
 aliquid vocari agens si non adsit patiens. Tertia est, vt
 commune agens particularium effectuum per se nul
 lum generet absque coniunctione agentium particula
 rium. Sic gallinæ calor nunquam generabit anserem
 seu pullum gallinaceum absq; ouis idoneis. Sic Sol nun
 quam generabit equum aut hominem, sine equo aut
 homine. Quippe communis causa est causa adiuuans
 solum, & sine qua non possunt particularia agētia suos
 effectus procreare: Quoniam excitat, roborat, & confir
 mat insitam in re qualibet facultatem. Hęc si transferas
 ad cœlum, quod generalissimam & communissimam

*Causa com
 munis pro
 prietates.*

1

*Causa com
 munis est
 causa adiu
 uans tantū,
 & sine qua
 non.*

inferiorum causam nemo esse dubitat, perfacile veritatem perspicies. Primum certum est, cœlum quouis tempore vno cunctis rebus vnā & eandem communem facultatem demittere, non vni rei vnā, alijs aliā largiri. Etsi enim pro diuerso rerum situ magis minusq; ab eo afficiuntur, tamen vnicam omnes virtutem suscipiunt. FVR. Et quid aliud dixit Paracels. in lib. de magna Philosophia, cum influentiam cœli affirmavit esse velut congestum ignem ex omni genere lignorum rem quamque pro sua cuiusque dispositione coquentem? Asserit ibidem Solem vnicam habere proprietatem, sicut ignis calefaciendi facultatem. ER. Non moueor huius hominis verbis: cum, quod recte aliquando dixit, nunquam seruet, sed eis abiectis falsa & absurda substituat, falsa autem falsis plerunque augeat. Rerum vniuersarum natura nos cogit ita sentire, vt diximus. Deinde certum est, omnia hæc sublunaria cœlestem vim recipere. Tertio constat, cœlum absque particularibus causis particulares effectus hic nullos creare, sed tantum communes suas vires æquè omnibus communicare. FVR. Quasi verò non quotidie videamus, cœlos ex putri materia tum animalia tum plantas generare. ER. Quod à cœlo ex putri terra mures, ranæ, vermes, herba, generantur, non solius cœli opus est, sed cum cœlo materiae proprietates, & in ea insitus calor vim talem habens. Vt enim ouorum calor insitus, si ab externo tepore conueniente non foueatur & augeatur, animal efficere ex subiecta sibi materia (etsi pro animalis generatione fit idonea) nequit, ita etiam, qui in putridis rebus calor insitus, cœlestis caloris ope & auxilio eget. Format autem animal, nō calor cœli, sed insitus in materia, ab illo auctus & confirmatus. Hinc est, quod non ex qualibet materia putri quodlibet generare valet, sicut nec gallinæ calor ex ouo quolibet pullum excludere potest quemlibet.

Qua vi ex
putri ma-
teria ver-
mes, mu-
res, &c. ge-
nerentur.

Quod

Quod si vel hic absque ingenito in ovīs calore, vel cœlestis absque innato & interno cuiusque rei spiritu generare possent, generaret gallina ex ovo quolibet autē quamlibet, atq; cœlum ex re quavis educeret quidvis. Tantum igitur rebus peculiariter tribuit generalis & communis virtus cœlorum, quantum prius res singulæ habuerunt, dum earum calorem roborando facit, ut pro insitis à creatore viribus agant. FVR. Quid tandem concludes? ERA. Hoc volo monstrare, cœlum, quia causa est generalis & communis, tempore quolibet vnicum effectum rebus cunctis immittere, à quo singulæ impellantur vel adiuventur ad agendum hoc, quod agere pro sua natura possunt. Hæc virtus communis à Peripateticis appellatur calor, qui per motum cœlorum varium variè impertitur sublunaribus: Vnde anni temporum varietates atque rerum dissimilitudines oriuntur. Particulares illas vires Platonici confinxerūt, qui singulis stellis singulos Dæmones attribuerunt, rerumque talium opifices constituerunt. Horum opinionem Paracelsus sequitur: qui spiritus, Ascendentes, Fabros, & nescio quibus alijs nominibus nominat: corporibus cœli & stellarum potestates tales adscribere nullus eruditus ausus fuit. Cum Peripateticorum doctrina pulcherrimè faciunt Sacræ literæ, quæ sideribus facultatem aliam attribuūt nullam, quam illuminandi, diem & noctem distinguendi, anni tempora variandi & significandi, quæ lumine caloreque cœli perfici ne asinini quidem homines dubitant, quibus vel tantillum est rationis reliquum. FVR. Sacræ literæ non negant alias in cœlo vires contractiores. ERA. Nullas cœlis assignant, quæ non possint ac debeant lumini & calori acceptæ referri. Si alias inesse contendas, interrogabo utrū communes sint, an peculiare & propria? Si communes esse dicas, redit prior quæstio. Etenim communem

Cœli actio est calefacere & illuminare.

Particulares vires cœlorū signa sunt

Peripatetici sacris literis consentiunt.

*Res genera-
biles diffe-
runt per id,
quod singu-
larum est
proprium.*

in hisce sublunaribus effectum producent, particulare nihil efficient. Res autem non per id differunt, quod habent commune, sed per hoc, quod singularum est proprium. Nullas itaque vires inferent peculiare. Si proprias affirmes, absurdissima & falsissima consequentur, ut enim exemplum supra positum de plumbi lamina pro Comitialibus sanandis fabricata, seruemus, quæro ex te utrum virtutem figuræ, sub qua paratur lamina, etiam res alias attingat, an in solam laminam descendat? Hoc dici non potest, ut ex supra dictis liquet. Ergo cum res alias omnes contingat, sed alijs nullis virtutem suam donare possit, maxima ex parte ociosa erit. hoc est, frustra rebus alijs aderit. Frustra quoque figuratio illa ex toto erit, quotiens fortè nullus Magus laminam illo momento præparare cogitabit. Præterea non mutabuntur res elementares, pro sua quæque natura, à coelorum potentibus, dum pars maxima rerum à talibus viribus occultis prorsus nihil patientur. Si enim pati aſſeras, communem facis. FVR. Esto, hac facultate non moueant, alijs tamen mouent. Quippe non vnam solam habent mouendi potentiam. Quamobrem non possunt existimari frustra conditæ & ociosæ. ER. Hæc certè facultas frustra tunc aget, quicquid de alijs putemus. Deinde quæro ex te, quis hominibus dixerit has in stellis inesse vires peculiare? Nam generales sensibus percipimus & mente intelligimus. FVR. Experientia docuit, sicut alia pleraque. Nondum, arbitror, oblitus es, nobilis illius nuper mortui, qui complures iuuasse visus est plumbeo caractere de collo suspensio. Quamquam fateor, hos non fuisse sub certo stellarum situ fabricatos, sed ad murmuratione quadam & ieiuniorum atque precationum impositione certo die fuisse appensos. ER. Fortasse Menecrates Medicus, cuius apud Athenas fit mentio, huiusmodi laminam architectatus fuerat, cum ob huius morbi

*Exemplum
Nobilis Co-
mitiales
charactere
plumbeo iu-
uantis.*

*Menecra-
tes Medicus*

morbi curationem Deus salutari & haberi voluisset. Ego liberè tibi dico, putidissima esse mendacia, quæ de talium experientia nugantur Astrologi. Abundè iam est ostensum, coelos eiusmodi vires nullas habere. Nec ex se lamina salutarem hanc virtutem obtinet. Ab arte multò minus accipere potuit, vt mox intelligitur. Quare si quid tale contigit, ab alia virtute profectum fuit, nempe à Cacodæmone. Quia verò non puto Dæmones *Dæmones non curant uerè Epilepticos.* veram Epilepsiam tollere posse, illos curauit, quos afflixit, ac si Comitiali morbo laborarent. Hos, inquam, affligere desijt, appensa tali lamina. Signum est euident, quod in finitris non profuerunt quicquam. Quare vel casu aliquis conualuit, vel quo dixi modo rectius habere visus est. Equidem nobilis ille paucos, & fortasse nullos adultos curauit, sed ferè pueros: qui sæpè hoc morbo corripuntur, & nullo etiam remedio adhibito liberantur. Hos remedijs facildè plerunque curari nullus nescit. Alligata ergo fuit lamina casu, quando sanari cœperunt vel sponte tua, vel medicamentorum viribus. Quippe *Character uel causa uel signum uel accidens sanitatis.* vel causa fuit sanitatis, vel signum, vel accidens, lamina talis. Causa esse non potuit. Non enim virtute hac præditum est plumbum. Nec ex arte accepit: vt per se notum est. Nec à coelo dari potuit: vt demonstratum est. Ergo cum aliunde donari hac facultate non potuerit: ne causa quidem fuit. Signum autem si fuit, non fuit naturale. vt patet. Nec à Deo institutum, qui talia damnat. Fuit ergo signum Dæmoni, quo inuitabatur ad curationem ex occulta pactione. Si neges signum fuisse, nihil est reliquum, quam vt accidens fuerit: ac si tonitru edito aliquis à febre liberetur, natura morbum superante & expellerenoxia conante. Ergo firmissimè probatum nunc est, partim rationis argumentis, partim sacrosancti verbi Dei testimonijs, coelum vires illas occultas non habere, quas Astrologomagi suis imaginibus ab eo infundi

*Quæ de
Magia scri
pta sunt, o
mnia perti
nent ad ne
fariam.*

*Magia Nea
politani ue
ra, non de
bet uocari
Magia.*

aiunt. Hoc autem coniugio soluto, siue hac via dotan
di sublata, è medio sublata est naturalis illa Magia, quæ
ars quædam admirabilium operatrix à Medicina & Phi
losophia naturali distincta, sed ex harum cum cœlo cõ
iugio & copulatione quadam nata, putabatur. Docere
vel illud nos poterat, non secus rem habere, ac diximus,
quod quæcunque de Magia, vt de separata arte scripta
extant, ad nefariam & tcelestam Magiam pertineant.
Semper excipio, quæ Neapolitanus ille congescit vera
& certa de fructuum cõformationibus, conseruatione,
condiendi ratione, de insitione varia, & alijs talibus. Multa
his miscuit, quæ tam vera sunt, quam verum est aridũ
& mortuum pulegium de trabe suspensum circa brumã
reuirefcere & florere. Quod ideo moneo, ne quis me
simpliciter putet omnia probare. Caterum non debet
hæc Magiæ nomine vocari. Primùm quidem, quia à
peritis & ingeniosis Agricolis rectius efficientur, quam
ab eruditissimo & planè consummato philosopho. De
inde quia non sũt supra & præter naturæ ordinem. Nec
admirationem sui eam continent, quam habent, aut ha
bere saltem omnes putant, Magica. Demum quia ple
raque non fiunt citius, quam nature ratio ferat. Omnes
autem homines, quæ vi incantationum perficerentur,
citò perfici existimarunt. Vnde Galenum quoque su
pra monui remediorum efficientiam, quæ efficaciter &
citò agunt, incantationum viribus comparauisse FVR.
Profectò effecisti, vt vehementer incipiam dubitare, an
sit aliqua Magia naturalis, qua mirabilia efficiantur. Si
constiterit, artificialem præparationem nihil conferre
ad nobiliorem & diuiniorem cœlestiũ virtutum susce
ptionem, valdè equidem vereor, ne coniugium Magi
cum verè sit Magicum, id est, vanum & præstigiosum, ac
sponsa absque dote maneat. ER. Magiam nullam aliã
inueniri miraculorum effectricem, quam prohibitam
&

& infamem, apertè ostendi. Nunc ratio instituti postulat, vt de speciebus nonnulla dicamus. Ergo Magiæ partes principes sunt duæ, operatrix mirabilium, & diuinatrix. De diuinatrice postea, nunc de operatrice disputandum, quam *γοητείαν* & *ἐπωδήν* vocari diximus, quod carminibus & exorcismis vtatur. Species huius tot poni possunt, quot sunt instrumenta, quibus vti solent Magi. Vtuntur porrò barbaris nominibus, precationib. exorcismis, verbis etiam sacris, ceremonijs varijs, characteribus, imaginibus, & figuris. Nos de his speciebus præcipuè disceptabimus, quæ ad artem Medicâ propius pertinent. Et primum quid Imagines, figuræ, & characteres præstent, considerabimus. Obiter etiam de *περὶ ἀπορίαις* alijs ac ligaturis vocatis nonnulla monebimus. Post hæc de verbis tum sacris tum barbaris differemus. Tandem de Philtris, quæ ad *Φαρμακείαν* referuntur, & Lamiarum viribus in curando & lædēdo aliquid adijciemus. FVR. Placet modis omnibus, cum præsertim desiderem audire, quantum ars in hac re Naturæ commodare valeat.

ER. Debeo monstrare, Imagines arte factas nihilo plus à cœlo accipere, quam materia, ex qua factæ sunt, recipere potest. Quamquam apud æquos rerum æstimatores non est opus multis argumentis, tamen aliquibus partim à cœli natura, partim à patientium habilitate, partim à viribus artium petitis propositum confirmabimus. Ergo cœlum supra ostendimus causam esse generalem & communem, & proinde effectum producere vnum rebus omnibus communem. Ex quo necessario sequitur, particulares vires, quibus inter se res differunt, non à cœlo rebus inseri, sed omnibus iuxta cuiusque naturam prius inesse. Cum enim vnâ eandemque omnibus imprimat qualitatem, & hac res singulas confirmet ac veluti ex somno excitet, quò pro naturæ suæ quæque viribus agant, sic prius habere quamque suam

Magiæ partes principes duæ.

Species Magiæ operatricis.

Imagines artificiosæ nihil accipiunt à cœlo ratione imaginis. Argumenta à natura cœli.

naturam oportet, quomodo suo quodam fecundo calore & spiritu oua prædita esse necessum est, ex quibus gallina fotu suo pullum debeat excludere. Has singularum naturas, cum coelum non dederit, sed tantum generali sua facultate dispenset ac gubernet, nullus non videri, nihil Imaginibus coelum dare proprium & peculiare, sed hoc solum in materiã inprimere, quod in res alias vniuersas tempore quouis inprimit. Qui aliter sentiunt, præsupponunt coelum dare rebus formas & vires suas, quod superioribus argumentis falsum & impossibile declarum est. Coelum sanè his rebus neque materiam tribuit, neque formam sine auxilio causæ propinquæ & veræ. Quare ne proprietates quidẽ largitur, quæ vel materiæ vel formæ vel compositi sunt omnes. Et quid est hic plurib. opus? Sacra scripturã fallere nescies docet rei cuique suam naturam, suasque vires, proprietates, in creatione à Deo inditas: ac potestatem in super contributam esse sese conseruandi, & cum viribus eisdem propagandi. Ex eisdem perspicuè patet, omnibus intra terram & ex terra nascentibus metallis & plantis naturam, vires, ac proprietates quibusque suas à Creatore donatas fuisse, priusquam sidera creauisset. Et postquam ea creauit, non hoc iussit, vt nouas rebus vires instillarent, sed vt lumine & calore suo, viribus generalissimis & communissimis generationem rerum gubernarent, diem & noctem diuiderent, anni tempora distinguerent, & sic rerum ortus & occasus vicissitudine prorsus admirabili adeoque miraculosa temperarent.

Supra sol. Huic sacrarum literarum definitioni, à qua creaturæ discedere nulli licet, consona est Peripateticorum Principis Aristotelis sententia. Hunc secuti sunt discipuli, quicumque non fuerunt à Platonicis Phantasmatis dementati, aut ab Astrologorum Magorumue insania infatuati. Deinde intelligunt omnes, quicumque non sunt protus

Coelum nõ tribuit rebus vires suas peculiare.

Vnde rebus omnib. suæ proprietates.

Caelorum munus.

151.

lis rudes, actionem & passionem in illis solum reperiri, quæ eiusdem sunt generis. Naturalia porro & artificialia non proximis modo, sed totis differre generibus, notius est multò, quam vt in dubium vocari debeat. Etenim naturalia motus & quietis suæ principium, quo per se mouentur & quiescunt, in se ipsis habent. Artificialia autem hoc principium extra se habent. Quare non possunt corpora naturalia agere in corpora artificialia, quoad talia sunt: sed si in ipsa agunt, quatenus materiam naturalem habent, in ea agunt. At verò cœli & siderum corpora sunt naturalia & viribus naturalibus agunt.

Quare non mutant artificialia, nisi quatenus sunt in materia naturali. Quis tam est rudis & ineptus, qui cœlum in vestem aliquid agere opinetur, quatenus hanc vel aliam ab artifice formam accepit? Mutat quidem vestes cœlum, quoad ex lana, vel lino, vel pellibus confectæ sunt: at quatenus certa quadam figura constant, nihil ab eo patiuntur. Norunt hoc Idiote, qui tineas nasci in pellibus, atq; alias vestes scindi, erodi, lacerari, putrefieri intelligunt, non propter formam, sed propter materiam. Quo fit, vt aliter custodiant lineas, aliter laneas, aliterque rursus ex pellibus factas, quantumuis vna eademque forma artificialis omnibus insit. Ergo cum palmam sit, cœlum aliasque causas naturales, propter effusam, in materia qualibet formam, res easdem neque magis neque minus mutare, quam si vel nullam, vel aliam quamlibet formam haberent, manifestum & illud est, Imagines nihilo plus à cœlo virium accipere, quam si formata eodem modo materia earum nunquam fuisset. Quod ad res illas attinet, quas eiusmodi viribus insigniri à cœlo dicunt, par est difficultas. Nihil enim certius esse potest, quam res omnes à cœlo nihil pati, quæcunque potentia & habitate à causis naturalibus patiendi carent. Constat porro artificialia, quoad sunt talia,

*Argumenta
à natura su
scipientium.*

principio isto carere. Quippe ut naturalia à naturalibus, ita artificialia ab artificialibus per se moueri tantum possunt. Potest itaque artifex formam quadratam permutare in rotundam aut quadrangularem absque materiae subiectae mutatione, sicut naturalis causa materiae sine artificiosa figurae perpeffione variè potest alterare. Quamquam verò ad alterius mutationem frequenter alterum quoque mutatur, per accidens tamen fieri certum est. Cæterum non habere cælum facultatem aliam quam naturalem, certum est. Quare nec mouere terrestria potest alia ratione, quam naturalibus viribus: nec pati hæc à cælo possunt, nisi quatenus naturæ motibus subiecta sunt. Non sunt autem his motibus obnoxia, quoad sunt artificiosis formis insignita, sed quoad natura sunt prædita. Non possunt itaque propter formam ab artifice impressam aliquid à cælo pati. Accedit huc, quod aliter formata ab artificibus naturam non mutant. Si enim magneti, exempli gratia, in sculpas leonis, vel tauri, vel muscæ, vel alius cuiuscunque animalis effigiem, neque magis neque minus erit Magnes nunc quam prius. Argumento est, quod propter sculpturam neque facilius neque difficilius trahet ferrum, quam prius, si aliam mutationem perpeffus nullam fuerit. At quæ naturam nunc eandem habent, quam prius habebant, eodem modo à cælo mouentur, quod ad occultas & spirituales hæc qualitates seu vires attinet. Ne hoc quidem argumentum spernendum est, quod ordo, figura, compositio non sunt principia effectricia. Certum verò est, ab arte nihil materiae tribui in Imaginum formationibus, quam ordinem, figuram, & compositionem quandam. Quare hac quoque ratione liquet, frustra materiam figurari. Galenus de Iaspide scribit, se expertum fuisse huius vim sine sculptura Nechepsi Regis æquè efficacem, atque cum ea fuisset. Quod si artis vires considerare mus,

Argumeta
 à natura ar
 tis.

mus, tantundem reperient Magi præsidij. Quippe si iu-
 nat ars actionem cœlorū, hoc iuuat, quod impedimen-
 ta tollit Quippe naturam non mutat in Imaginum for-
 mationibus. Videndum igitur, quæ sint illa impedimen-
 ta, quæ cœlum impediunt. At causa est naturalis, & ad
 hoc à Deo factū, vt totam huius mundi sublunaris ma-
 chinam virtute sua regat & gubernet, sicut paulo antè
 dictum fuit. Nulla ergo naturalis qualitas actioni cœli
 sic resistit, vt non in res singulas agat, quod agere debet.
 Quid de qualitatibus elementaribus sentiendum sit,
 non ignoro. Sed quia de his sermo nobis in præsentia
 non est, hanc explicationem studiosè omitto. De spiri-
 tualibus & insensibilibus loquimur viribus, quibus ne-
 que dura resistunt, neque mollia nimis cedunt: quas in
 profundum vsq; terræ per durissima saxa, & terras quā-
 nis densas atque compactas, pertransire dicunt. Adde
 quod in hisce fabricationibus, neque durities neque a-
 lia propria qualitates metallorum auferuntur. Et vt
 hoc prodesset in lapidibus & metallis, in cera tamen at-
 que alia materia molli frustra fieret. Summa est, cœli a-
 ctiones occultas, ab illis materiæ qualitatibus, quas mu-
 tare ars solet, nec retardari nec promoueri posse. Ipsi e-
 tiam Magi rationem susceptionis virium cœlestium ad-
 scribunt non alijs magis qualitatibus, quam figuræ, cha-
 racteribus inscriptis, alijsq; similibus: caliditatis, frigiditatis,
 rarissimè aut nunquam meminerunt: cum superi-
 ora perpetuo virgeant, repetant, inculcent. Sed dic, qua-
 so te, quomodo cœlos ab arte mouari putes? Cœlestes vi-
 res, cum sint naturales quædam qualitates non in sola
 superficie inhaerent, sed profundas etiam partes occu-
 pant. Quo fit, vt, si maximè putetur artificiosa figura
 prodesse, hactenus solum conferat, vt in sola superficie
 virtus cœlestis suscipiatur, in profundum minimè pe-
 netret. Etenim ars solam superficiem effingit, partes in-

*Qualitates
 physicae nō
 inhaerēt in
 sola super-
 ficie.*

*Ars uaturæ
simia.* profundo sitas non attingit. Si per materiæ interiora
peruadere naturæ instar posset, iam non imitatrix & si-
mia quædam naturæ, sed potius natura dicenda foret.
Est autē imitatrix & simia naturæ, quod in externis par-
tibus naturæ similia faciat, interiora non contingat.
FVR. Non dubito quicquam affirmare, falsò à te asse-
ri, artem solam superficiem pro cœlestium virium sus-
ceptione adornare habilemque reddere. Sepenumero
namque interiora quoque permutat, quotiens vide-
licet igne vtitur ad metalla fundenda, ad concretos suc-
cos liquandos, ad liquores coquendos, aut similia per-
agenda. ER. Nemo dubitat artem naturalibus qualita-
tibus, vt instrumentis, vtentem, interiora materiæ pro
natura & viribus illarum qualitatum aliquando muta-
re. At alteratio hæc naturalis est, non artificialis: atque
arti accidit. Quoniam non ideo totam alterat, quia pro-
fundas etiam partes fingere, certamque speciem eis in-
ducere velit, sed vt aptius externas formare valeat. In
præsentia de Imaginibus, figuris, characteribus, qui in-
scribuntur, aut consimili ratione alia imprimuntur, lo-
quimur. Quanquam non multum dissimilis ratio sit
earum, quæ constantur, aut aliter effinguntur. Has vt ar-
tífex facilius in materiam species seu formas inducat,
fundit eam, eliquat, emollit, purgat, miscet, alitérue di-
sponit: non vt in profundo sitas partes eodem cum ex-
ternis modo efformet. Cœlum autem pro impressione
virium, de quibus agimus, non habet istis alterationi-
bus opus. Quare propter eas nec facilius nec difficilius
communicat suas facultates sublunaribus. Equidem si
mollities, fusio, purgatio, & huiusmodi qualitates præ-
parent ad certæ potestatis è cœlo susceptionem, fru-
stra insculperentur characteres & figuræ: sine quibus ta-
men inefficaces esse ab omnibus existimantur. Nec aliud
est, etiam veterum iudicio, inter Astronomicas &
Magicas

*Quatenus
ars interio-
ra materiæ
alteret ac
mutet.*

*Coelum nõ
opus habet
arte p sua
operatione*

Magicas imagines discrimen, quam quod in his apertè inuocantur Dæmones, in illis tacitè occulteque characterib. vt pacti signis, inuitantur & admonentur. Quam obrem patet, non ob aliud magis, quam vt facilius figurantur, materias illas fundi, liquari, aliterue mutari. Et has qualitates naturales certum est, non in sola superficie hære, sed partes subiectas etiam occupare. Etenim calor, frigus, color, sapor, odor, & naturalia *καὶ ἄλλα* alia, nõ in superficie tantum, sed in corpore subiecto insunt. Quod ita ipsis est proprium, vt pro naturali affectione haberi nec debeat nec possit, quacũque superfici ei solum adhærescit. Quapropter si omninò contendas res aliquas figuræ artificialis gratia admirabiles illas cœlitus potestates recipere, non hoc solum, quod dixi, consequetur, vt scilicet in solam superficiem inspurgantur huiusmodi vires, verum illud quoque conficietur, eiusmodi potentias non esse naturales. Quocirca Mathematicum quiddam, vel artificiale aliquid erunt. Vtrunque impossibile est. Non enim est imaginabile, quomodo causa naturalis actione naturali producat effectum artificialem. Qua porrò machina deducetur figura mathematica de cœlo in terram? Aut cuius erit actionis causa, si detrahi concedatur? Sanè quantitates principia agendi esse nullus concessit vnquam Philosophus eruditus. Si nihilominus adesse pugnes, Diabolicam cõfiteberis, quæ naturalis non est virtus. Tam multis sese implicat difficultatibus, qui Astrologomagis temerè credunt. Quam porrò firma sint, certa, solida, vera, quæ adduxi, ex eo perspicuè cernitur, quod acutissimi Astrologi & Magi nunquam potuere constantem inuenire modum, quo tantis facultatibus suas Imagines ditarèt. Conciliator, dum quærit vnde efficacitatem accipiant, quinque recitat opiniones: inter quas est Theologorũ, à Dæmonibus talia fieri censentium. Hanc ipse, quæ so-

*Astronomi
carũ et Ma
gicarum fi
gurarum
discrimen*

*Molti quib.
Imagines
adipisci no
uas vires fa
bulantur*

2 la est vera, omnium minimè probat. Etenim Auicennæ delirium animæ viribus tribuentis, veræ Theologorum
 3 sententiæ præfert quidem, non tamen ei satisfacit. Tertia est, Intelligentias cœlestes per lucem velut instrumentum in conuenientem materiam debito tempore concinnè dispositam inspergere. Eandem hanc defendit impius & profanus ille Pomponatius aduersus Thomam Aquinatem cap. 12. libri sui sacrilegi de Incantationibus. Ac sic est à nobis confutata, vt non sit necesse plura addere. Quarta & quinta, quam cæteris anteponit,
 4 sunt merè & purè Astrologicæ. In illa statuit Imagines
 5 efficaciam sortiri ex genitura fabri: in hac, quia cœlum moueat ad fabricam certæ imaginis certo tempore, à qua malum aut bonum efficiatur, quod ex genituræ qualitate accidere illi, propter quem præparatur, debeat. Et hac ratione conatur eludere argumentum, quod naturalia probat non agere in artificialia. Ars enim hoc modo, inquit, reducitur in naturam, vt principium vniuersale. Quis non fatua, stolidi, falsa esse omnia hæc videt? Ex supra dictis liquet, cœlum non largiri vlli rei peculiarem naturam & qualitatem, sed commune quiddam contribuere omnibus. Confutauit præterea impiam Astrologorum doctrinam in defensione Sauonarolæ aduersus Stathmionem, & quidem ijs rationibus, quas refellere nullus intelligens conabitur. FVR. Cupio orbiter audire, Primum quidem, quid ad Albertum idem
 ferme cum Conciliatore affirmantem, deinde quid ad
 Pomponatij contra Thomam se defendentis argumenta
 sis responsurus. Sanè Albertus admodum probabiliter videtur sententiam tueri in lib. de Mineralib. vbi dicit, Magiæ hoc est principium, quod scilicet, quæcunq; vel ab arte vel à Natura fiunt, à cœlestibus moueantur. De natura constat res. De arte quia dubitari poterat, sic ferè probat. Necessè est aliquid esse, quod hominem excitarit

alberti⁹ Magi
 gnus de uiribus
 ribus Imaginum.

Magia
 principij.

citarit

citarit ad agendum aliquid nunc, non temporius aut se-
 rius. At præter coelum nihil potest adferri, vt sapientes
 affirmant: & rectè quidem. Quoniam duplex est in ho-
 mine agendi principium, Natura & voluntas. Hanc por-
 rò ab illa trahi constat, nisi renitatur. Quò fit, vt cum il-
 la à sideribus mouetur, hanc secum trahat, & sic volun-
 tas alliciente natura incipiat velle imagines fabricare.
 Sic in pueris coeli vires videmus antequam ratione vi-
 uant, dum ad artem vnam magis aptos propensosque
 cernimus, quam ad alia queuis. Certum porrò est, quod
 causa certi effectus existit, rectè nonnunquam causam
 vocari secundi effectus. Ex quo sequitur, Sidera dum
 sunt causa quædam mouens artis, etiam effectus ab arte
 virium aliquid infundere. His positis, sic argumentatur
 propositum. Quod in ordine generantium est princi-
 pium, sequentibus infundit vim suam. Figuræ coeli pri-
 mæ sunt figurarum, ideoque principia aliarum. Idcirco
 accipiunt hæ virium aliquid ab illis. Loquor, inquit, de
 figuris, non mathematicis, sed naturalibus & in mate-
 ria insitis. Quibus se contra Thomam argumentis tuea-
 tur Pomponatius nescio, audire tamen aueo. ER. Re-
 ctè Alberti mentem percepisti. Inuitus contra hunc ho-
 minem disputo: nec libenter eum cito. Palàm & indisti-
 mulanter Magus est, aut saltem ex Magis se infamibus
 transcribere fatetur, quæ suis libris illeuit: quod in hoc
 ipso loco, quem produxisti, apertè facit. Sed mos geren-
 dus tibi, postquam sic constitutum nobis est. Magiæ
 principium ponit non controuersum modo, sed omni-
 nò falsum. At principia oportet sic esse vera, vt quæ ex
 eis concluduntur fidem inde omnem accipiant. Quare
 quid de Magia vniuersa sit sentiendum, vel ex hoc vno
 poterit perspici. Equidem demonstratum satis superque
 fuit, coelum, quod est causa naturalis, naturaliter agere,
 & in naturalia. Agens namque & patiens vno contineri

Argumentum
 Alberti.

Albertus fa-
 tetur se ex
 sceleratis Ma-
 gis sua sum-
 pisse.

Confutatio
 Alberti.

genere oportet. Patiens quoq; à causa naturali non patitur, nisi natura sit habile ad patiendum. Ars verò naturam non tribuit rebus vllis, nec habiles facit, vt pati naturaliter possint. Et vt de alijs nunc sileam, quis tam est amens, vt rem aliquam per figuram artificialem putet potentiam naturalem à causa naturali aliquid suscipiendi acquirere? Hoc si præstare figura possit, naturam dare possit. Quinimò ne figuram quidem ab arte recipere potest materia, nisi prius habilis per naturam suã fuerit. Dictum supra est, figuras artificiosas in superficie solã inesse, Mathematicum quoddam existere, naturæ habilitatis nec dare aliquid nec eripere aut subtrahere. Deinde ostensum est, cœlum & sidera non esse causas singularum actionum, nec impertire vllis rebus aliquid peculiare, sed omnibus & singulis vnã eandemq; vim largiri, qua res singulæ confirmantur & adiuentur ad peragendum, ad quod per naturam propriã facta sunt. Est igitur insania putare, sidera nescio quas vires peculiare vni rei magis infundere, quam alijs, cum vnum idemq; vniuersis tempore quolibet contribuat. Hoc est naturalibus rebus cœlestis virtus, quod corporis nostris membris est vitalis virtus ex corde prodiens. An ita delirat aliquis, vt aliam facultatem à corde opinetur accipere oculos ab ea, quam ab eodem accipiunt aures, atque aliæ partes eundem? Qui putat ita esse, non delirus est, sed ratione prorsus destituitur. Eandem rem præcise contribuit cor partibus simul omnibus, vitalem scilicet calorem, quo singulæ adiutæ hoc faciunt, quod facere Deus iussit. Hic cū sit vnus quouis tempore, non potest nisi vnum vbiq; agere, nempe calefacere, quantum vnus eo confirmatæ partes differentes valdè dispaes edant actiones. Oculus videt, auris audit, venter concoquit, pes ambulationi seruit, ac facit denique privatim vnaquæque, quod facere debet. Sic, inquam, afficit sub-
 luna-

Hoc est re-
 bus natura
 libus cœlũ,
 quod mem-
 bris cor.

lunaria cœlum quouis tempore, vt vnã communem facultatem communicet omnibus, particularem donet nulli: tãtẽsi ea accepta pro suã quodq; naturã viribus & proprietate agat. Quod enim ad multa æquẽ se habet, nihil mouet seu efficit particularium, nisi ab aliquo contrahatur & ad rem vnã certãq; determinetur. Si ab omnibus simul diuersẽ definiatur ac limitetur, diuersa simul aget: cum sibi relictum vnum solum agere valeat. Cum igitur non possit cœlum res naturales ab ipso moueri aptas nouis ornare viribus, sed eas solas, quã in qualibet prius insunt, excitare, quomodo, quãso, in artificialem figuram, quã omni potentia agẽdi caret, admirabiles illas facultates instillabit? Asino magis est rudis & stupidus, qui hæc videt, nec errorem Magorum conspicit. Nego ergo artem aut artificialia, quoad talia sunt, à cœlo moueri. Nego cœlũ hominem impellere aut prouocare aut inuitare ad hanc vel illam rem potius faciendam, quam aliam quamuis, quam facere aptus sit. Quod rectẽ iusteq; negem, etiam cœci vident. At est aliquid, inquit, quod nunc excitat, non prius. Quid tum postea? An solum cœlum facit, vt aliquid nunc agamus, quod antẽ non agebamus? Ergo nec locutium quidem emittere, nec edere, bibere, dormire, nec quoquam ire poterimus, imò nec aspicere nec audire aliquid, nisi peculiaris siderum positus huc nos impellat: Insania hæc excedit omnem fidem, dũ causas actionum & cogitationum nostrarum, quẽ hic infinite sunt, in cœlo quærunt Apagẽ cum istis bestijs. Sed sapientes, inquis, Prolomæus & tales alij dixerunt. Mirarer si alios nominasset: Astrologos & Magos iam olim sciui esse summa inter se necessitudine coniunctissimos. Voluntatem à natura sape trahi certũ est: at à cœlo naturam ad res particulares flecti, non falsum modo est, sed etiã impium cogitare. Nec pueri inclinationes habẽt à cœli

Ad multa æquẽ habẽs nullum efficit priusquam ad unum contrahatur.

Cœlũ nõ excitat ad actiones particulares.

Magi et Astrologi simillimi. Propensiones ingeniorum unde.

Solut. argu
menti Al-
berti.

Dæmones
observant
Luna incre-
mēta & de-
crementa.

impulsionibus, sed à naturæ suæ quicq; proprietate pro-
pendent in vnam rem magis quam aliam, vt de diuina
Prouidentia nihil hic dicam. Liquet iam sidera nec ar-
tem nec artificem, quoad est artis peritus, mouere, sed
quoad homo est, idq; ratione generali & communi.
Quanquam verò subrutis & euulsis fundamentis non
potest non ruinosum esse ædificium, & sua sponte colla-
bi, tamen parietes etiam, fundamento succusso, explora-
bimus. Quod principium est in aliquo genere, inquit,
cæteris vim suam infundit. Verùm hoc est, si verè sit
principium efficiens, aut rationem veri generis habeat.
At cœlestium figuras primas esse figurarū tempore &
magnitudine, concesserit fortè Philosophus aliquis, e-
go non simpliciter concedo. Etenim sidera post plan-
tas perfecta creataq; sunt, vt docet scriptura. Magnitu-
do figuræ ad rem nihil facit. Deinde non est figura prin-
cipium agendi: & proinde nihil alijs tribuit virium. Ter-
tio non potest doceri quæ in cœlo, præter Sphæricam,
figura contineatur. Demum cum ipse de naturali figu-
ra se loqui dicat, quid hoc ad figuras artificiales, de qui-
bus disputatio instituta est, attinet? Artes Magicæ & A-
strologicæ non vtuntur figuris à cœlo generatis, sed ab
artifice figuratis. Rogo te, cum ista consideras, an non
te tui miseret? FVRN. At constat tamen etiam Dæ-
mones obseruare Lunæ incrementa & decrementa in
suis quibusdam operationibus: ex quo conijcere licet,
non prorsus nihil esse, quod Astrologi Magiq; de cœlo
præcipiunt. ER. Scio in Euangelio quendam Lunari-
cum vocari, qui obsidebatur à Dæmonio. Sed responde-
būt tibi tum Hieronymus, tum Chrystostomus ideo eos
talia obseruare, vt creaturas Dei infament. Deinde vt no-
bis persuadeant esse in sideribus eiusmodi vires, quales
Magi sibi opera Dæmonū confinxerunt: atq; sic à Deo
cuiusq; recto cultu facilius auocent. Deniq; quia non
possunt

Possunt materiam aliter mutare, quam moueri apta est, potest fieri, ut iuxta Lunæ & Solis motus. (Ab his enim stellis præcipua defluit potentia) sua instituant consilia. Sicut enim Sol anni tempora, sic Luna mensem quodammodo variat. FVRN. Nihil hic desidero amplius: de Pomponatij defensione aliquid insuper addere desidero. ERA. Argumentum Thomæ illud fuit, quod supra posui, figuram esse ordinem & compositionem, materiæq; viribus nec adimere aliquid, nec addere. Quanquam argumentum hoc Thomæ firmum est ac verum, non tamen est aut verius aut firmitus alijs, quæ præterea adduximus. Et cum ex hoc se non possint explicare, manifestè satis produnt causæ suæ falsitatem. Primum, inquit, contradicit consuetudini communi. Ptolemæus enim & qui ipsum vel antecesserunt vel secuti sunt Astrologi (ipse vocat Sapientes) non dixissent, nisi verum comperissent. Et constat plurimum referre, sub quo cœli positu ligna cædantur, semina terræ mandentur, frumenta triturentur, aliaq; huius generis complura peragantur. Post hæc ratione confirmat, hoc modo. Metallorum alia Saturno, Ioui alia similia sunt. At similia conueniunt in proprietatibus. Magis porrò similia sunt, quæ figura & qualitate conueniunt, quam quæ altero solum. Quod si igitur figura non adsit à natura, adijcienda ab arte, cum ars adiuuet naturam defectam. Sic & aucupes aues fallunt, dum fingunt aues veris auium qualitatibus, figura, magnitudine, similitas. Hæc sunt præclara hominis Athei argumenta. Quod de consuetudine ait, falsum est, si de recta & piorum atq; intelligentium hominum consuetudine loquitur. Si plures esse Magos, Astrologos, supersticiosos, dicat, quam pios & bonos, non negabo: sed consuetudinem hanc veritati præiudicare debere negabo. Proinde quod Ptolemæum aliosq; Astrologos citat, nihil ad nos pertinet. Quod de

*Argumentū
Thomæ.*

*Pomponatij
ad Thomæ
argumentū
responsio.*

*Consuetudo
Pomponatij
pro Thomæ.*

Cur ligna
anno quã a-
lio tempore
caesa facili
putrescant.

Nota,

Fol. 177.

alijs refert, causſæ ipsius non patrocinator, quemad-
modum supra ostensum fuit. Quippe non propter ſe-
ctionem ligna putreſcunt facilius aut difficilius, ſed pro-
pter humorem, quem vno, quã alio tẽpore in ſe vberio-
rem continent. Oporteret autem, vt propter ſectionis fi-
guram talem qualitatem contraherent, ſicut propter fi-
guram vires cœli ſuſcipere metalla vel res alias aſſue-
rant, ſi comparationem vellent valere. At hoc tam eſt
falſum, vt falſius nihil eſſe poſſit. Dictum deinde ſupra
fuit, ruſticos non poſitum cœli, quem ignorant, ſed æ-
ris qualitatem, quam partim ſenſu, partim Lunæ muta-
tionibus notant, obſeruare. Quo fit, vt ligna ad ædifica-
tionem ferè antè vernum æquinoctium dum exucca
ſunt, ideoq; putreſcere minus facile poſſunt, cędant, ſub
Lunæ ſilentis tempus. Non obſeruant autem, vt dixi, mi-
nuta horarũ, & ſiderum concursus peculiare, ſed om-
nibus annis idem fermè tempus huic rei aptum experti
ſunt, quocunq; aſpectu ſidera minora inter ſe conſer-
tiant aut pugnēt. Quod deinde ſibi ſumit, quædam me-
talla qualitibus, vt colore, ſimilia eſſe certis Planetis
quam ſit putidum, nullum puto non videre. Si enim
hoc modo nobis liceat ratiocinari, habebit orichalcũ
vires auro ſimilimas. At quid de Orichalco dico? Quam
ſunt res multæ colore auro ſolisq; lumini ſimiles, in
quibus tamen nihil præterea auro & Soli reperitur
commune ac ſimile? Valdè amentem & vecordem eſſe
oportet, qui talibus ſibi hypotheſibus imponi paritur.
Quid de figura dicemus? Mira eſt horum nebulonum
(Meliores certè non ſunt, qui ſcientes & prudentes ca-
lia effutiunt: quod de Pomponatio Philoſophiæ Peripa-
teticæ non ignaro cenſere cogimur) impudentia & au-
dacia. Quis illis dixit Saturni ſtellam figuram habere
crucis integræ, mediæ, vel alius cuius ſuis rei? Equidem
intollerabilis eſt proteruia, petulanter affirmare hanc
certam

certam figuram huius, quam illius stelle, magis esse propriam & vernaculam. Quomodo natura adiuetur ab arte rectius dixerint Medici, Agricolaë, aliique similes, quã vel scelerosi Magi vel superstitiosi Astrologi. Quid verò, an non risu dignissimum est, quod confictas in cœlo Intelligentias sic ferè putat à talibus Imaginibus alligi ac falli, quomodo stultæ auiculæ à pictis auibus decipiuntur? Cum tam turpiter se dent aduersarij in vnus argumenti dissolutione, quid futurum putes, si ad alia nostra solidè respondere cogantur? FVR. Prorsus hac in parte satisfactum mihi est: ac proinde lib. Theophr. nostri, quem de characteribus scripsit, inutilem deinceps iudicabo. ER. In lib. de occulta Philosophia non fidendum esse ait omnibus characteribus, sed illis solis, in quibus verum insit. Horū duos ponit, ex nominibus Adonai & Terragrammato: quos aduersus omnia vale re contendit (& virtutem aliorum omnium in se habere asserit) si in placenta descripti in cibo dentur. Israhelitas & Necromantes duobus hisce characteribus affirmat miranda perfecisse. FVR. Quantum tribuere characteribus debeam, abundè intellexi. Quare pergere potes, atq; de verborum viribus, quæ putabis, in medium adducere. Puto autem te nunquam negaturum esse, in verbis longè maximam vim semper creditam fuisse, tametsi cum Theophrast. vtendum non semper putem. Etenim in libro iam citato ait, Coniurationes per se aliquid possunt, eis tamē Sapiens vti nō debet: cū pugnet cum Deo eiusq; verbo, adeoq; cum lumine Naturæ. Spiritus mali ab eis premi, at non opprimi possunt. ER. Multa passim dicit Paracelsus, at nihil probat. Nos igitur omissis nugis, rem ipsam tractabimus. Verba partim sunt naturalia, partim artificialia, sicut Imagines. Equidem materia verborum, vt imaginū, naturalis est, nempe vox: cuius materia est sonus. Forma autem est

Dei verborum.

Verba non
significant
Naturā.

articulatio certa: quæ ab instrumentis animali insiris
haud aliter in spiritum ex pectore & pulmonibus ascen-
dentem imprimitur, quam in exteriorē materiam ex-
ternis organis insculpitur simulachrum aliquod ani-
mo conceptum. Et quemadmodum Imago repræsen-
tat rem aliquam, sic & verba (si modo non sint barbara
& ignota) animi sensa significant. Significant autem
non natura, sed ex pacto conuentoq; hominum. Quip-
pe si ex natura sua significarent aliquid certi, vt vna est
& communis omnium natura, sic vna esset atq; com-
munis significatio. Edimus, bibimus, esurimus, dormi-
mus, & reliquas actiones naturales exercemus omnes;
nec habemus ad eam rem doctore opus, quocunq; lo-
co simus nati & educati, quia videlicet natura nobis in-
sunt. Non est hac in re discrimen inter Græcum, Lati-
num, Persam, Scytham, Indum, tametsi sub diuersissi-
mis sideribus nati sint. Verba autem nō omnes eadem
habemus ac intelligim⁹, sed infinita fermè est varietas.
Vnde fit, vt non modo diuersæ Gentes diuersis vtantur
nominibus & verbis, verum etiam eadem apud diuer-
sas diuersissimas res significant. Multa reperiuntur in di-
screpantibus linguis nomina similia, quæ tamen non in-
dem in quavis earum notant. Adde, quod surdi scirent
loqui, tametsi neminem audiissent loquentem, si no-
biscum nasceretur sermo, & significatio eius esset natu-
ralis. Ex quibus apertissimè videmus, verba esse non à
coelo, nec Natura significare, sed esse artificialia, & ex so-
la constitutione & consensu certorum hominum no-
tas & signa cogitationum nostrarum facta esse. Cogita-
tiones, quia natura nobis insunt, eadem sunt apud om-
nes. At harum notæ tot ac tantas habent differentias,
quot & quanta sint linguarū discrimina Duo quædam
ex commemoratis necessariò consequitur. Vnum est,
coelum & sidera, si maximè habuissent vires in se ipsis,
de

Verba nō à
coelo sunt.

de quibus agimus inter nos, & communicare alijs rebus potuissent, nihilo tamen plus vni verbo quam alijs omnibus impertire potuisse. Nam quatenus articulata sunt verba, naturalia non sunt, sed artificialia. Hæc autem quoad sunt huiusmodi, à Natura & Naturalibus rebus mutationem nullam per se patiuntur. Alterum est, ² verba, quatenus sunt voces aut soni articulati, vires alias habere non posse, præter eam, quam primi imposito res atq; alij in ipsa consentientes habere volunt. At voluerunt tantum esse notas & significationes rerum, vt alij alijs declararent, quid in animo cogitarent. Quapropter nihil præter hoc ipsum præstare possunt. Loquor autem de notis & significantibus. Nam barbara & Aegyptia, quibus Magi olim quoq; vtebantur, & quæ nec Græci nec Aegyptij tum quoq; intelligebant, non sunt notæ nobis, sed Dæmonibus: vt Iamblichus Porphyrio respondens asseruit. Inanem itaque operam ludit, quisquis vim & potentiam in ipsis quærit mirabilium effectricem. Dictum supra illud quoq; fuit, quantitates nõ esse agendi principia. At oratio quantitas est quædam numerosa. Quare per se nihil facit aliud, quam significare. Dictum non minus verè est, non posse actionem esse naturalem inter illa, quæ non habent materiam communem. Sic enim calor, qui est in igne, non est contrarius frigori, quod est in mente: nec patitur hoc ab illo, quomodo, quod in aqua inest, patitur. Constat autem verborum & mirabilium, quæ vi carminum effici existimant Magi & supersticiosi alij, nullam habere communem materiam, propter quam illa agere, hæc autem pati potuerint. Præterea quo modo tangunt verba res, quas efficiunt? Actio certè naturalis nulla fit, nisi agens tangat passum, aut corpore suo aut virtute, aut qualitate aliqua. Sic dicimus cælum lumine nostratia hæc tangere caloris generandi efficacitatem habente. Verba

Quib. uer-
ba quali-
bet. notæ
sint.

autem nullo modo tangere posse, præsertim absentes res, notius est, quã vt vel dubitare aliquis possit, vel probare ego verbose debeam. Non sic ad res longè distitas excutiuntur, quomodo ab arcu vel neruo sagitta excutitur. In verbis sanè præter materiam, nihil est naturale. Forma namq; vt est demonstratum, est artificialis: nec vim & potestatem habet aliam, quam significandi & exprimiendi conceptus animi. Et quia ex quodam pacto consensioneq; hominum significant, non simpliciter, illis tantum notæ sunt euidentes & certæ, qui ea intelligunt: Linguæ ignaris non magis notæ sunt, quam auius cantus alijue incogniti soni. Quare si ex forma vires nasciscerentur, apud solos intelligentes valerent. At vsurpant omnes Magi sapenúmero voces barbaras, quas nec ipsi nec alij mortalium vlli intelligunt. Sequitur igitur, vt propter Dæmones dicantur. Si ne hos quidem intelligere putemus, propter significationem & formam non agunt. Materiam porrò, quæ spiritus est, qui ex pectore per asperam arteriam in larynge effingitur, nec vim habet aliam, quam qualem alij corporis nostri vapores obtinent, nec tangere aliquid extra hominem potest. Mox enim extra os in aerem dispergitur. Equidem si materia illa expirationis virtutem aliquam peculiaris rem possedisset, æquè ageret sub quacunq; forma artificiali. Quare non referret quibus verbis vterentur: Imò ne verbis quidem opus foret vllis. Sufficeret enim expirationis seu efflatio sola, Et haberet hæc tantò maiores vires, quantò maiore in copia sic exeunt, quam in verborum formatione & pronuntiatione. At Magi omnes contendunt in conceptis quibusdam verbis solis, non in alijs quibuslibet, vires illiusmodi inesse. Rursus igitur patet, verba nihil tale efficere. Quod si etiam daremus, verba virtute sua tangere quædam remota, nihilominus potestate mirabilia illa operandi destituta intelligeremus.

remus. Etenim vel inesset eis, quoad verba sunt, vel quoad in materia certa insunt, ut est dictum. At neutrum conceditur. Nam si, quoad verba sunt, efficacia essent, omnia verba idem possent. At non omnia possunt: imò verò eadem nec semper nec in omnibus sunt efficacia. Quod ad materiam attinet, quia omnibus propè momentis alia est atq; alia, & pro sanguinis qualitate, qui in corde elaboratur, & cordis affectionibus varijs ac dissimilibus, infinitè fermè variari eā necesse est. Rursum ergo hærebimus in luto, dum certi nūquam esse poterimus, quando naturaliter habitus illi affecti sint. Adde & hoc, quod Māgi, licet omnes contendant in certis tantum verbis vires illas latere, non eisdem omnes verbis in eiusdem vel morbi curatione vel rei alius effectio-
ne utuntur, sed alijs alijs, & sæpenumero ludicris, & supra hominum fidem ineptis, ut tu ipse non nescis. Vides quam sapienter & verè ab Aristotele & alijs Philosophis dictum sit, res non esse veras aut falsas propter nostrā affirmationem aut negationem? Sermo noster tunc verus est, cum rebus consentaneus est. Hunc illis accommodare, non illas huic conformare necesse habet, quisquis oratione vera uti volet. Quod ideo est, quia verba, sed nullam habent efficiendi, ut toties iam est dictum, sed tantum repræsentandi & significandi. Concluso igitur mirabilium operum authores & causas verba nullo modo posse censeri. Quo si causæ non sunt, & tamè aliquando sequitur desideratus effectus, necessariū est, ut vel signa quædam fuerint illius effectus, vel accidens, ut si me ambulante tonitru fiat. Signa naturalia esse nō possunt. Etenim quicquid naturale, signum est alicuius rei, vel est causa eiusdem, vel effectus, vel ab eadem causa efficitur, à qua illud fit, quod significat. Caterum causas mirabilium neq; primas, neq; secundas, neq; instrumentales esse ostensum est. Effectus non esse per se est

*Verba nec
sunt causæ
nec signa
effectionū
admirabi-
lium.*

notum Quoniam tempore præcedunt verba res, secundum Magorum hypothese[m]. Ponunt enim causas esse. Quod non fiat vtrunq; ab vna causa, videlicet homine, prorsus euidens est. Posset enim homo simul cum verbis miracula facere, nihil ad horum effectiõnem verbis conferentibus. Iris enim, exempli gratia, signũ aliquando est serenitatis, quia ab eadem causa fit, à qua serenitas inducitur, ad serenitatem nihil confert. Sic & fumus ab eadem causa, igne scilicet, propter materiam aliquando excitatur, à qua caliditas procedit, quamuis calefaciendi vim ignis non adiuuet, sed potius impediat. Ergo si sunt signa, artificialia sunt, inter partes ex consensu quodam mutuo instituta. Sic tubæ cantus certi aliquid audientibus & intelligentibus significat. Hæc ideo instituntur inter partes, vt vel altera vel vtraq; certè alicuius rei vel officij admoneat. In præsentem causam promissionis certæ signa esse oportet, quibus is, cui ponuntur, admonetur, hoc ei esse faciendum, quod, tanquam signa, postulant. Frustra namque signum rei admirabilis futuræ proponitur, vbi nullus est effector. Quod porro nullibi Deus promiserit, se verbis aliquibus conceptis pronunciatas aut signis atque characteribus certis propositis, hoc vel illud facere velle, propter pronunciatas verba aut propositos characteres, ne scelestissimus quidẽ Magus inficiari audebit. Quod nec inter homines tale pactum sit fancitum, ex plurimis est euidens. Primum, quia sæpè nulli intelligunt. Deinde, quia frustra posita essent hominibus non valentibus efficere rem signatam. Tertio, quia plerunque pronunciantur ad res inanimatas. Quarto, quia frequenter homines, quibus malum creare Magus enititur, nesciunt pronunciatas fuisse, ideoque admoneri ab eis non possunt. Et si scirent, non exequi, sed impedire prorsus tentarent Magi propositum. Quid ergo est reliquum, nisi vt signa sint, per que

Caco

Cacodæmon inuitatur ad peragendum, quod pactus cum aliquo Mago fuit? Supra namq; ostensum ex Porphyrio fuit, Dæmones indicasse, quibus signis, verbis, rebus, Imaginibus, &c. gauderent, quibus ritibus aduocari uellent, & quomodo denique cogi possent. Dictum & hoc est, Iamblichum Porphyrio de barbaris & ignotis nominibus interroganti respondisse, Diabolis notas esse eorum significationes. Commemoratum breuiter est, quid Arabs Almadal de his scriptum reliquerit. Quod si signa sunt Dæmonibus, non licet nobis uti. Sed & inania esse plerunq; nihilominus oportet, cum potentia miracula edendi Dæmones carere demonstratum fuerit. Si autem ne Dæmonibus quidem ut notas proponi uelis, necesse est, ut accidentia esse fatearis, ac mirabilium effectrice potestate omni destituta cõcedas: quod monstrandum susceperam. FVR. Satis apertè ac firmiter demonstratum est, huiusmodi ex hominum uana credulitate cooperante Dæmone introducta fuisse: quæ iam olim cordati viri apud Ethnicos quoque referunt. Quia tamen obijci quædam posse uidentur, uellè ad ea mihi responderi. ER. Pro uiribus respondebo, tu modo liberè producito. FVR. Si nulla est in uerbis uis incantandi, quomodo hisce retardantur & capiuntur fera, domestici mures, quos Rattos appellamus, deniq; serpentes coguntur? Deinde quæri potest, an, quemadmodum olim Magi, (ut apud Plutarchũ in 7. Symposiarũ quæst. 5. legimus) à malis Genijs occupatos iusserunt secum legere Ephesia nomina, nunc licitum sit nomini bus sacris eosdem sanare. Equidem quæ 5. Num. de aquis Zelotypiæ legimus, huc à nonnullis putantur pertinere. ER. Ista nulla opus habent responsione à iam dictis alia. Euidenter probatum est, in uerbis hanc vim non esse, ut quæ nihil aliud possint, quam interpretari animi cogitata. Et quod hac ratione possunt, apud illos

Verba Magorum sunt signa isti fœderis cū Dæmonibus

Questio.

Nomina Ephesia. Aquæ Zelotypiæ.

possunt, qui intelligunt. Sic oratores ornatè & artificio
Responsio. se dicentes multa hominibus persuadent. Serpentes
 autem & bruta sic non persuadentur & coguntur ver-
 bis, cum ea non intelligant. Maior itaque vis est, quæ ta-
 lia facit: quod vel ex eo patet, quod non à quocunque
 pronunciata efficacia sunt, nec etiã semper. At si in ver-
 bis ea vis inesset, semper eis adesset. Summa est, Dæmo-
 nes, vt dictum est, sic illudunt mortalibus: & verba præ-
 stare persuadent, quæ ipsi faciunt verbis illis veluti pa-
 ctionis signo prouocati. Nec mirum est, in serpentibus
 cum quoque hodie libenter suas exercere fraudulentas
 artes, cum in his statim ab orbe condito se valere & re-
 gnare ostenderit. Magi Ephesijs nominibus eodem
 modo Dæmones eiecerunt, dum illi se pelli simularēt,
 atque impiam in hominibus opinionem hoc pacto cõ-
 firmarent. Non licet nobis ita frædè verbo Dei abuti
 quod ob id nobis cœlitus datum non est, vt eius promi-
 ciatione, appensione, scriptione, Dæmones fugemus
Verbũ Dei sed vt ex eius lectione, auditione, meditatione, discam'
cur nobis quæ Dei voluntas erga nos sit, quidq; à nobis ille vicif-
datum cœ- sim postulet, vt 2. Timoth. 3. testatur Apostolus, & locis
litus. alijs plurimis scriptura asserit. Qui alijs præterea v sibus
 verbum Dei adhibet, impiè & nefariè facit, ac pœnam
 diuinam non effugiet, Exodi 20. Quæ de abrasione ver-
 borum apud Mosèn legimus in descriptione aquarum
 Zelotypiæ habuerunt manifestam Dei promissionem
 cui placuit tali miraculo mulieres absterrere ab adulte-
 rijs. Quod si alio in loco eadẽ ceremoniæ fuissent v sibus
 patè, non tamen easdem vires habuissent. Certè scriptu-
 ra tam clarè totam actionem Deo tribuit, vt ineptire ne-
 cesse sit dubitantem, an verborum illorum, quoad ver-
 ba essent, ea potestas fuerit. F V R. Si res isto modo ha-
 bet, vt certè nunc persuasus credere cogor, quam oc-
 casione putas homines, aliàs doctos, vires admirandas
 illas

illas in verba deduxisse? Ratione aliqua verisimili videtur permoti fuisse: quam libenter audirem. ER. Dicam breuiter, licet iam antè in disputatione de Imaginibus dictum sit. Platonici, vt fuerunt omnium eruditorum *Platonici* supersticiosissimi & officiosissimi Dæmonum cultores *superstitio- sissimi & officiosissimi Dæmonum cultores.* apertè Dæmonibus omnia talia adscribunt. Statuunt hi ordines quosdam, & alios imperare alios parère putant. Verba itaq; vim habere, quatenus aliquis ex Imperantibus ijs exoratus, aut sponte sua ex pacto vel ipse faciat, quod cupit Magus, vel alij mandet iussa exequi. Hinc est, quod verba talia, vel sunt incognita & solis Dæmonibus nota, vel continet supplicationes, inuocationes, preces, mandata, adiurationes, & omninò ad intelligentiam substantiam diriguntur. Plotinus varius est, dum modò ad amicitiam & discordiam rerum, modò ad unitatem & connexionem vniuersi, modò ad vim omnia gubernantem, quam Mundi animam vocant, modò ad animæ potentiam, modò deniq; ad sonos & figuras vocum refert. *Ficinus.* Ficinus eius insania ebrius ex verborum cõiunctione, quemadmodum res materiata ex mixtione, vires adipisci credidit. Et quia facilè vidit hoc refutari singulis momentis, addit, vel ex præsentis siderum positione, vel ex hominis genitura, vel ex singulari animæ potestate prouenire. Tãdem adijcit. Ego verò suspicor, ne fortè Dæmones subdoli simulent Magicis quibusdã machinis vel alluci vel expelli. Refellerem ista, nisi & palam ipse dubitationem hesitationemq; suam prodidisset, & iam antè solidè diluta fuissent. Hoc ergo solum *Cœlum nil potest in intellectu.* hic addo. Philosophi omnes in hoc consentiunt, cœlum nil posse in Intellectum. Quoposito, clarè patet, cœlum nulli dare homini posse, vt repræsentationes cogitationum nostrarum per verba facta aliud possint efficere, quam cuius causa Intellectus formauit, nempe vt sint repræsentationes eorũ, quæ in se ipsa concepta retinet.

Pompona-
tij incredi-
biles bla-
sphe-mie.

Putidæ proinde adeoq; impiæ sunt nugæ, quæcunq; de stellarum positione ac genitura fabulantur Astrologorum magi & Magastrologi. Pomponatius ille profanus non satis habuit vnà cum cæteris assignare stellis & cœlorum motoribus, sed blasphemiam insuper addere atrocem voluit. Quippe verba & preces inde vires accipere ait, quia cœlestia Religioni vni magis faueant, quam alijs, temporibus videlicet diuersis. Etenim Religionem omnem à cœli motuum vicissitudine nasci, incrementum capere, emori, instar aliarum rerum generationi & corruptioni obnoxiarum. Et vnâ quâq; certam habere periodum, in qua valeat & bona sit, ac cœlos habeat propitios & fauentes. Ab his in exortu nouæ Religionis excitari & procreari excellenti virtute homines, vel Deos mortales, quos miraculorum potestate donent, cum sine prodigijs tantam mutationem fieri non posse intelligant. Hosce novos Deos, aut Dei filios, in Religionis seu Legis, vt ipse vocat, nouæ successionem sic corrumpi oportere, quomodo in hominis generatione mēstruum sanguinem interire videmus, asserit. Nec pauciora in Turcicæ insanix aut cuiusuis alius impietatis ortu miracula perpetrata fuisse, quam initio Christianæ Religionis edita sint. Hinc verba & signa quædam mira olim potestate prædita nunc vilescere: & quæ ignaua tunc fuerint, planè diuinis ornata virtutibus esse. Sic nec Imagines nec verba eadem vbique & semper valere, quod cœlum nunc huius, non alius Religionis auctori & fundatori faueat: ac proinde non easdem vires eisdem verbis aut characteribus seu figuris semper infundat. Quid quæso potuit ab homine dici horribilius? An potest hæc pietatis amans aliquis absq; eo vt exhorrescat legere? Non puto. Sic de impietate cum Patris racelso certat, vt vter sit scelerosior non facillè sit dictu. Non argumentis refellenda, sed diris execranda sunt cū suis

Non facillè
di. An Pom-
pon. ne an
Parac. sec-
l. rofior sit.

suis authoribus Diabolica huiusmodi Phantasmata.

Hoc fermè vnum in illo libro probari potest, quod ne-

minem verbis & characteribus curare affirmat absque

superstitione. Hoc etsi verum est, non tamen propter ra-

tionem ab ipso prolatam verum est. Augerius denique

Ferrerijs verbis & characteribus vim adimit quidem,

sed in Doctis & Intelligentiam habentibus. Horum ani-

mis vim tantam inesse stultissimè putat, vt quod firmi-

ter sibi persuaserint, potenter operentur, modo animus

patientis non repugnet. Indoctis per opinionem, quam

de verbis sacris & characteribus conceperint, firmam

persuasionem comparari, & horum causa adhiberi in

curationibus posse, quo animi eorum dissidentia expu-

gnetur Tolerari vir hic poterat, si solius ægri fiduciam

cōferre ad morbi depulsionem cum Hippocrate dixisset.

Cum autem Medici constantem firmamque per-

suasionem in alieno corpore putat efficacem esse, longè

aberrat: Impossibile namque supra esse ostendimus,

vt actio humana in agente remanens, (quā immanentē

in Scholis scitè vocarūt) quoad nimirū in eo permanet,

nec trāsit ex eo in patiēs, aliquid operet extra agēs. Iam

cōceptiones & psuasiones actiones trāseūtes seu exeū-

tes nō esse, qui non videt, oculis animi, pariter & corporis

privatus est. Quid ergo ægrum iuuat, quod apud me i-

psucupio? FVR. Sanè probaui huius viri iudicium, &

puto etiamnum vehementem & constantem animi vo-

luntatem conducere, quatenus iuxta hanc remedia ad-

hibet. ERA. Ardens desiderium Medici facit, vt diligē-

tius accuratiusque omnia dispiciat & agat: qua ratione

prodesse infirmo nullus dubitat. Remedia, quæ tangūt

ægotantem, in eūdem agunt strenuè vel instrenuè pro-

sua natura: ab animi nostri cupiditate nec acquirunt a-

liquid nec produnt. Ad affectiones ægri quod attinet,

plurimum certè refert, ytrum confidat an desperet.

Augerij
Ferrerijs
sententia.

Consultat.
Ferrerijs.

Nullus enim ambigit an proprium corpus animi affectus alterent: de qua re supra disceptatum fuit satis. Cōfident autem plus alijs, qui persuasum habet se ab eo curari, qui & morbum cognouerit, & curandi artem probè didicerit. Hanc porrò confidentiam inducere velle characteribus, Magico murmure, verbis sacris, non est stultum modò, verum etiam superstitiosum & impium. Certè intollerabilis est sacrosancti verbi Dei abusus, quod supra quoque monuisse me recordor. Satis, arbitror, apertè cum ex rationibus nostris, quas labefactare nulli vnquam potuere, aut deinceps poterunt, tum ex incredibili modorum varietate, quibus tum figuras tum verba potentias nouas & insolitas acquirere dicunt Astrologi, Magi, Superstitiosi alij, satis, inquam, clarè ex disputatis perspicias, vana, falsa, impia, & Magica, ac proinde, non probanda, sed fugienda & detestanda nobis esse omnia talia. FVR. Nunc demum video, neque Imaginibus, figuris, characteribus, signis, neque verbis carminibus adiurationibus seu exorcismis, neque litaturis, neque periaptis seu appensis verbis (siue sacris, siue profanis, siue barbaris & ignotis) & figuris, fidem esse habendam, sed omnia hæc, velut impia, vana, superstitiosa, & execrabilia censi debere. ER. Hoc nobis erat propositum ostendere, Magiæ viribus miracula facere neminem posse: id quod satis, puto, probatum est. Propter consequentiam deinde illud etiam monstrauimus, non licere Christiano pietatis quæ studio talibus vti: imò sine manifesta impietate neminem vsurpare posse, quamuis vnde vires illas habeant, ignoret. Quippe à Dæmone proficisci eas declaratum est. Etsi enim qui talia faciunt, sæpè nesciunt se commercium habere cum Dæmone, tamen harum rerum vsurpatione nihil aliud agunt, quàm quod in itæ cum pactiois tacitè admonent. Hoc ergo differūt ab alijs maleficis ac Magis, quod

quod non, vt hi, apertè à Diabolo auxilium petunt. Nec interest aliquid, siue sacris siue profanis verbis, rebus, & signis, vtantur. Quin est crimen atrocius sacris hoc modo abuti, quam profanis. Quoniam, vt supradicta omitam, grauius multò est ex rebus aut verbis sacris ad id à Deo nobis datis, vt salutem nostram inferuiant, & ad veram ipsius agnitionem nos adducant, Sacramenta Diaboli facere, quam profanas res ad impios vsus traduce- re. Equidem mille artifex ille veterator in omnibus Dei instituta imitari studet, partim vt contumelia creatorẽ afficiat, partim vt facilius nobis imponat. Quare sicut Deus ex pacto & gratuita misericordia propter vnigenitum filium, non vi Sacramentorum, peccata credentibus remittit, ita etiam Cacodæmon videri vult suis exhibere, & quod petunt dare, non ex oblatarum rerum dignitate, sed ex promissione seu inuito cum ipsis foedere, atque superstitionum impia credulitate. Nec aliã ob causam magis efficit ea, quorum causa talia sunt, quoties Deus permittit, quam vt se fidem seruare velle declaret. Quare cum talia vsurpantes (licet imprudentes frequenter faciant) velut Sacramentis quibusdam se Diaboli obstringant, magno sanè studio Christianis nobis fugienda sunt huius generis omnia. FVR. Mirum est Deum permittere Nequam spiritibus, vt talia operentur, cum hac ratione occasio videatur nobis præberi errandi. ER. Consilia Dei nobis non licet semper exquirere, sed in hoc sæpè acquiescere nos cõuenit, quod apud Deum non est iniquitas: ac proinde iustè facit, quicquid facit, vt ut nos id videre nequeamus. Quantum scire possumus, permittit aliquando Dæmonib. talia propter actorem, nonnunquam propter patientem, frequenter propter vtrumque. Consequitur igitur effectus interdum propter infidelitatem vel alterius vel vtriusque. Sæpenumero propter pactum ininitum, vel expressè

Quo differant characterib. et uerbis eua-tes à Magis

Sacramenta Diaboli

Cur Deus permittat aliquando Dæmonib. quedam.

vel tacite, contra apertum Dei mandatum. Aliquando infidelitatem Deus punit, vt mendacio credentes magis irretiantur, premium perfidiæ & fœcordiæ suæ reportantes. Rom. i. Plerunque finit talia euenire, vt probet fidem & patientiam nostram, sicut eleganter Moses Deuteronom. 13. exposuit, atque historia sancti viri Iobi demonstrauit. Ipse autem Satan vt dixi, omnia agit, vt rudes decipiat, superstitiosos illaqueet, ac à vera in Deum fiducia, rectoque eius cultu omnes alios abducat. FVR. Facilius tibi consentio, quia olim audiui & legi à Theologo hæc omnia damnari. Fidem tamen eis idcirco non habui, quod neque satis probare sententiam videbatur, neque ab omnibus ipsi abhorrebant. Verum tamen audire adhuc ex te velim, an non liceat homini pio talibus vti pro liberatione tum aliorum tum sui, cum ægrotat (exempli gratia) quotiès cum Damone pactum nec fecerit, nec facere cogitauerit. Etenim multis videtur non ita grauius peccare, qui boni causa semper, malignis nunquam talia remedia vsurpant. ER Quid velis intelligo. Paracelsus putauit nos salua pietate etiam à Dæmonibus auxilium petere posse. Hoc ergo interrogas, an rectè in hac re senserit. FVR. Sic est. Etenim in libro de occulta Philosophia scribit illum neutiquam abuti nomine Dei, quisquis in vsum, non in perniciem, hominum talibus vtatur, quicquid tandem Sophista clamitent. Quin etiam totum librum quintum de causis, hominibus, morborum in hanc disputationem consumit, vt à Deo pficisci auxilia, remedia, & curationes tales monstret, illas etiam, quas per Cacodæmones exequatur. Probat hoc ex eo, quod scriptura nobis etiam ex inimicis nostris prospera & felicia promittat. Perinde à Deo adiutus est, inquit, qui à latrone, & qui ab ipsomet Diabolo ex fossa extractus est. Item, Ne cogitet aliter Dei amans, quam si Diabolus ei argentum, aurum, offerat, si reme-

Paracel. etiam à Dæmonibus auxilium petere iubet.

remedium monstret, si ex carcere educat, Dei iussu fieri: quanquam etiam prauis adsit, vt scriptura impletur, salutem & pacem ab inimicis expectare iubens. Item. Quis me reprehendat Diabolo presentis si mandem, vt equum ex fossa extrahat, & is mihi pareat? Quis non existimet potius me in spiritus immundos imperium habere? In summa nihil aliud in toto eo libro agit, quam vt ostendat nihil referre vnde & per quæ operare coneris, modò non studeas nocere. Etenim Dæmones quoque diuino iussui obtemperantes sanare in firmos. Adducerem plura, nisi ex his, quod volo, satis eluceret. ER. Ne his quidem erat opus, cum impietas eius ex supra adductis conspicua sit. Qui transcribere omnia vcllet, integros libros cogeretur transportare. Ceterùm non posse his quenquam sine offensione Dei & grauissimo propriæ conscientiæ vulnere vti, facillimùm est intellectu ex Sacris literis. Nolo de illis iam agere, qui Dæmones apertè vel suo vel alieno nomine consumunt, ab eis que aliquid petunt. Tam enim tetrum & immane est hoc crimen, vt de eo ambigere nullus possit. Nec de illis etiam, qui scientes & prudentes rebus illicitis vtuntur, & Magica superstitione remedia colligunt & parant. Hos dico peccare graniter, quicumque rebus vtuntur, quibus Deus virtutem eiusmodi non donauit, hoc est, qui extra & præter ordinem à Deo institutum, sanare aut sanari volunt, verbis scilicet, caracteribus, certo siderum conspectu collectis aut præparatis medicaminibus, inefficacium rerum suspensionibus, & huiusmodi alijs. Deum constat omnis generis pharmaca ex terra creauisse, ac Medicum fecisse, vt illis morbos ab ægrotantium corporibus depellat, non tamen absque Nomini Diuini inuocatione. Qui sic liberari à morbo cupit, tam non peccat, quam non offendit Deum esuriens cum gratiarum actione panem comedens ad com-

pescendam famem vitæque conseruationem. Neuter
 ordinationem Diuinam violat, sed quod concessit & or-
 dinauit Deus, hoc solum vterque facit. Quod si quis æ-
 grotans Medico & remedijs nimium confidat, opem di-
 uinam non simul, imò etiam prius impleret, in Deum
 prorsus peccat. Fili, inquit Ecclesiasticus, ne prætermi-
 tas Deum in morbo tuo iuuocare, & ipse te sanabit. Re-
 cede à delicto, & cor ab omni peccato emunda, ac dein
 de locum des Medico. Non minus impingit Medicus
 arti suæ plus æquo tribuens. Etenim tenerur ipse quoque
 prosperum euentum à Deo expectare & petere. Manife-
 stè id docet idem Syracides cap. 38. Ipse Deus, inquit, sa-
 nat per hæc, doloremque ab homine aufert Pharmaco-
 pœus his suas mixturas temperat, neque vllum opera
 eius finem habent: sed prosperitas ab ipso (Deo) dema-
 nat super vniversam terram. Ipse quoque Dominum o-
 rat, vt curationem suam fortunet. Et offendi Deum, si
 non primus inuocetur ex historia Regis Aſæ. 2. Paralip.
 16. Scribitur enim ipsum, quanquam aliàs pius esset, in
 morbo suo, quem diuturnum fuisse ex historia consue-
 mus, non quæsiuisse Dominum, sed Medicos. FVR.
 Audiui ego, scripturam loqui de interrogatione, quæ so-
 liti erant in omnibus rebus Deum per Prophetas aut sa-
 cerdotes consulere, vt 1. Reg. 14. & 2. Reg. 1. & 20. factum
 videmus. ER. Haud interest nostra, quid putes in hac
 parte, quamuis de curatione magis, quam de morbi e-
 uentu loqui videatur scriptura. Hoc satis est, Deum of-
 fendi, si non in omni necessitate ad ipsum ante omnia
 recurramus. Ipse namque verus author est sanitatis, Me-
 dicoque & remedijs vtitur tanquam instrumentis. Glo-
 ria ergo ipsi, non instrumentis debetur, quemadmodum
 laudare solemus artificem, non malleum, etsi absque eo
 opus effici ab ipso non potuerit. Minus debetur laus sa-
 nationis Medico & Pharmacis, quoniam sine his por-
 tuisset,

*Nimium fi-
 dens Medi-
 co & remi-
 dijs peccat.*

*Medicus ar-
 ti suæ plus
 umio con-
 fidens pec-
 cat.*

Rex Aſæ.

tuisset, si voluisset sanare: cum absque instrumentis suis
 artifex nihil possit conficere. Ergo si offenditur Deus,
 cum remedijs ab ipso creatis plus æquo confidimus,
 quomodo non grauissimè nobis irascatur, si à Cacoda-
 mone excogitatis rebus sanitatem procurare studea-
 mus? Graue scelus est infamare Dei creaturas: quod fa-
 cit quisquis medijs à Deo ordinatis Diabolica figmen-
 ta præfert, quæ efficacitatem nullam habent, aut ipsius
 opera habent, cum Deus iusto suo iudicio permittit.
 Grauius multò est, si etiam Sacris literis pietatis & salu-
 tis nostræ instrumentis abutentes, Sacramenta quædã
 aut instrumenta faciamus Satanæ, ad interitum nostrũ
 eis vtentis. FVR. Quid si nesciat, cui adhibentur, super-
 stitiosa & non naturalia esse? ERA. Minus credo, pec-
 cat, nihilominus tamen spes fit Diabolo maioris & cer-
 tioris in hominem potestatis. Etenim si etiam naturæ
 viribus depulsus sit morbus, horum virtute factum per-
 suadebit tunc, cum, qualia fuerint, cognitum erit. Scitè
 Nazianzenus, Nihil tibi opus est, inquit, *περιαρμάτων* &
ἰασημάτων, οἷς ὁ πονηρὸς σωμίσχεται. Certè per huius-
 modi irrepit, & in possessionis quoddam ius venit am-
 plius aut saltem occasionem spei maioris dari sibi gau-
 det. Peccat ergo talibus vtens multifariam. Primũ, 1
 quia creaturas Dei velut infamat ac negligit. Deinde, 2
 quia præter ordinem Diuinum auxilium quærit. Ter- 3
 tio, quia Diabolo adesse vires iuuandi persuasum ha- 4
 bet. Quarto, quia cum eo saltem tacitè commercium 4
 habet, eique veluti fores patefacit ad conatus maiores,
 Demum quia plus ei confidit, quam Deo. FVR. Quid 5
 si alia remedia frustrantur? ER. Immotamane Re-
 gula Non sunt facienda mala, vt eueniant bona. Deinde
 quid magis dedecet Christianum hominem, quam au-
 xilium contra Christi creatoris & seruatoris sui volun-
 tatem apud eius hostem quærere? An non est defectio-

Infamatio
 creaturæ
 Dei.

Nazianze-
 nus.

Defectio- nis species? An non potuit opem adferre Christus? Po-
 nis species tuit certè. Quod igitur non fecit, argumento est, nobis
 est, apud Sa non expedire. Tanta namque est ipsius erga nos pietas,
 ganam au- clementia, benignitas, misericordia & amor, vt nihil ac-
 xiliū que- cidere nobis velit, quod non salutem nostram promo-
 rere. uere possit. Quod si ergo rogatus per ea media, quæ no-
 bis tradidit & commendauit, non operetur, quia meli-
 us sic esse intelligit, nos per vetita media impetrare au-
 debimus velle? Non mirum est, si irascatur hæc auden-
 tibus, & Diabolo vexandos permittat aliquantum. No-
 stram sententiam probant omnes Orthodoxi scripto-
 res veteres, Clemens, Iustinus, Origenes, Eusebius, Chry-
 sostomus, Hieronymus, Augustinus in locis multis, con-
 cilia quædam, vt etiam Decret. testantur, in quibus tota
 causa hæc ex veteribus disputatur, Decr. 2. causa 26. Idem
 senserunt Scholastici peritiores ac meliores omnes: pau-
 ci quidam superstitiones ac Magi aliter docuerunt. Qui
 cupit videre quærat in prædictis authoribus.

Tatianus
 Assyrius.

ex Tatiano Assyrio adscribam, propterea quod rem pul-
 chrè declarat. Nullus affectus, inquit, per occultam alte-
 rius rei dissensionem tollitur: nec egrotus curatur am-
 letis, vt pelliculis appensis. Dæmonum istæ aggressiones
 sunt. Et qui ægrotat, vel amat, vel odit, vel appetit vltio-
 nem, istos sibi auxiliares adsciscunt. Vtuntur autem
 Dæmones hoc artificij modo. Quemadmodum figuræ
 literarum, & versus, qui inde conscribuntur, non per se
 possunt indicare, quod scribitur: sed hæc sibi cogitatio-
 num signa homines constituerunt, ex cæra ipsorum con-
 iunctione, ita vt ordo literarum definitus est, rem in tel-
 ligentes: sic etiam variæ radices & neruorum & ossium
 adhibitio, non sua naturâ aliquid efficiunt, sed tanquam
 elementaris institutio sunt improbitatis Dæmonum,
 qui, ad quid singula valere debeant, præscripserunt. Vbi
 verò ab hominibus vsurpari viderint ministerium vel
 cura,

curacionem ipsorum, superueniunt, & eos ad seruitutem redigunt. Illustrem hunc locum ex D. Iohannis

D. Iohann. Vueri libro de præstigijs Dæmonum præclarissimo & doctissimo hic inserere idcirco placuit, quod non solum quæ nos super hac re disputauimus; verum etiam quæ Augustinus atque alij rectè scripserunt, complectitur Nullus, inquit, affectus naturalis per occultam alterationem tollitur. Hoc rectè acceptum prorsus verum est. Quippe alteratione ac mutatione tolluntur & inducuntur naturalia *in adu*, non per consensum & diffusum occultum sine mutua sensilium qualitatum actione & passione. FVRN. At asseueranter scribunt omnes fermè Magnetem ad præsentiam Adamantis non trahere ferrum: item quæ ex inunctione olei aut succi cœparum. Idem hoc vsuuenire in alijs plurimis. ER. Non pugnarent ista cum nostris, si quam maximè vera essent. FVR. Ergone, an vera sint, dubitas? ERA. Plurimum. Et de Adamante scio falsum esse ex certa experientia. Vidit multis retrò annis idem Conciliator ille Astrologomagus, vt minus dubites. Affirmauit nuper in historia aromatum & simplicium aliquot apud Indos nascentium D. Garzias ab Horto Indiarum Prore

Affectus naturalis non tollitur ppter occultam alterationem

Adamantis præsentiam debilitetur uir^o Magnetis.

D. Garzias ab Horto.

Adamas facile in scobem redigitur.

gis Medicus. Sæpius, inquit, experiri volui, sed figmentum esse deprehendi: quemadmodum & illud, quod de Adamante capiti mulieris ipsa inscia supposito ferunt. Fabulosum etiam est, quod aciem eius plumbo obtundi putant propter hydrargyri cum plumbo permixtionem. Tantum abesse refert idem, vt mallei ictum respuat, vt in scobem redigatur a malleo, & facillimè atteratur a pistillo ferreo. Hæc ideo commemoro nunc, vt memineris maximam partem eorum, quæ de hac occulta antipathia & sympathia rerum scripta reperimus, vanam falsamque esse. Ego sanè ex plurimis, quorum facere periculum licuit, nullum inueni verum esse, præterquam

quæ rationem habent imperitis etiam Agricolis cognitam. Quod si etiam Adamas actionem impediret Magnetis, non ob id etiam affectum & proprietatem tolleret. Quippe ablato eo, traheret sicut prius. De ceparum succo & oleo nihil comperti & explorati habeo: sed data copia Magnetis boni experiar. Quanquam nihil dubito, si quid hac in parte sit veri, à manifesta causa id pendere: quod apud Cardanum quoque me legisse suspicor. Sed ad rem. Nec morbus curatur amuletis veluti appensis pelliculis. Scio verius nihil dici posse. Sed & rationes nostræ huc vsque expositæ præclare docēt. FVR. Negabis etiam substantias absque superstitione appen-

An substantiæ appensæ iuuent.

sas efficaces esse? ER. Si substantiæ suspensæ aduersentur causæ morbi alicuius manifesta qualitate, qua tollere discutereque eam possit, nihil pugno. At si occulta vi & propter antipathiam euenire putes, iam dixi quid sentiam. Galenus ridens quendam, qui asthmaticos ab epoto Ciconiæ stercore liberari asseruerat: si sapius, inquit, iuberet bibere hoc pharmacū, verisimile aliquid diceret. Quippe asthma ne quidem, si spatula in pectus demitti eaque humor extrahi posset, vna demissione per sanaretur. Simile quiddam & ego dico, Si causa morbi, vt Comitialis, aut febris, à suspensa vel alligata substantia discuti queat, credam libenter. At magna oportet esse fluuia esse, quæ hoc præstent, dum materia multa est crassa & contumax. Fortassè in declinatione nonnihil talia opus tulerunt aliquando, aut Natura reliquias depellere tulisse visa sunt. De gēmis certo certius noui me esse nugas, quæ de earum occultis viribus (de manifestis alia ratio est) ad medicum vsū pertinentibus accepi. FVR. Putaui semper remedia quædam circumligata collo aut alijs partibus abdita vi, ratione totius substantiæ morbos pellere, quomodo Magnes ferrum ad se pertrahit. ER. Nisi exemplum extaret Magnetis, nullum

De occulta virtute Gēmarum in medendo.

nullum haberent ad has facultates omnia referentes, quorum causas non intelligunt, effugium. At ex vno Naturæ, vt sic dicam, miraculo, non oportet plura eiusdem generis introducere. Non enim quia torpedo se tangentibus torporem adfert, etiam herbas esse oportet aut lapides, qui tacti similiter operentur. Magnes sensibiliter ferrum trahit, remedia non item. Ille lapis trahit, quod trahi potest, nempe substantiam: remedia autem Magica aut suspensa trahere aut pellere dicuntur morbos, id est, qualitates, quæ moueri nequeunt. Si causam morbi sensibiliter vacuarent, libenter fidem adhiberem. Sed redeo ad Tatianum exponentem, quomodo Dæmones herbis, verbis, chartis, neruis, ossibus, pilis, characteribus, &c. alliciantur, nempe quomodo literæ nobis significant, scilicet ex constituto. Sic ait ipsi his rebus illiciantur, non quia talibus adiuuentur in agendo, sed quia signa sibi fecerunt, quomodo homines verba. Omnia hæc probata nobis sunt antea, & per se possunt nota esse. Quippe causæ non sunt, quod etiam rudistiore maioreque potestate, quæ talia promittunt, indigeo instituta, cum talia prohibuerit. Nec ab hominibus, de quo nullus vnquam, puto, dubitauit. Sequitur ergo signa esse illarum rerum, quas Dæmones polliciti sunt, quasque ipsi sibi ipsis præscripserunt. FVR. De spe magna decidi, video namque in verbis, signis, characteribus Imaginibus, figuris, ligaturis, amuletis, (quæ *πελάματα, περιπέπια, & Φυσμα* vocant Medici) herbarum collectionibus, nihil esse veri, sed superstitiosè talia obseruari omnia. Et de his mihi satis factum prolosophos talia cõtempnisse. Etenim Theophrastus lib. 9. de Plantarum historia censet absurda esse, & ab homini

Theophr.
 lib. 9. de
 stor. Plant.

Imperator
Caracalla.

Actius.
Trallianus.
De herbarum
collectione.

Carminū
recitatio in
Pharmacorū
lectione
impia est.

bus artes suas commendare volentib. ficta. Idem apud
Plutarchum in vita Periclis putauit Periclem pessime
affectum fuisse, qui hanc etiam in se stulticiam admisi-
set. quod amuletum alligari passus fuerat. Sed & Caracal-
lam Imperatorem peripra contra febres grauiter
damnasse ferunt. De Medicis Hippocr. & Galeno in pre-
mis supra dictum nobis recordor. Reliqui Græci ad has
superstitiones propensiores fuere: inter quos Aetius &
Trallianus longius prolapsi sunt. Restat mihi adhuc pu-
sillus quidam scrupulus, de herbarum collectionibus
de qua re supra quoque aliquid propositum fuit. Ere-
nim Medici plurimum referre putant, quando vel her-
barum colligantur, vel remedia ægrotis offerantur. E R. In
herbarum collectione id spectandum præcipiunt Medi-
ci, quo anni tēpore vnaqueuis potentissima sit ad per-
gendum, cuius causa vsurpatur. Sic alias coelo sereno &
siccio aut pluuiio, alias calido vel frigido iubent collige-
re: & alias in vere, alias in æstate, alias tempore alio, pro-
ut quæ certo tempore in vigore suo esse solet. Sic in ex-
hibendis Pharmacis morborum inspiciunt tempora
nà cum aeris & loci, in quibus ægri decumbunt, qualita-
te. Aduersus hæc nullus vnquam sanus (Paracelsum in-
ter) quid disputauit. Quis enim neget aliam esse acrimonia-
ante Solis ortum aut in ipso exortu, quam in meridie.
Bruta quoque discrimen noctis & diei percipiunt. Ob-
seruant igitur Medici sensibiles aeris qualitates, nō ma-
mentaneos siderum se inuicem more Astrologicis
spectantium situs: quos solos Sacræ literæ obseruant
prohibent, ac Medicina notandos negat. Carmina quo-
que frustra aut impiè sub collectionem recitari planti-
est. Nam si ad herbas dirigantur, vanus est labor, cum
non audiant, nec intelligant. Si ad intelligentem men-
tem dicantur, vel Deus erit, vel alia. Si Deus, neque con-
ceptis

ceptis verbis, neque certa hora opus est. Etenim Deus non ad verba & syllabas, sed ad animum petentis respicit. Non quibus verbis ab eo aliquid oremus curæ ipsi est, sed quo affectu & qua fiducia: vt qui corda scrutet, non signis contentus esse cogatur. Non minus gementes & sola cogitatione rogantes exaudit, quam preces voce effundentes. Et cum quid, quando, cui, quantum, quomodo dare debeat, solus norit, cuique dat, quantum expedire intelligit. Hanc ob causam voluit, vt sub conditione res terrenas ab eo flagitemus. Plura enim que vitia nobis fore iudicauimus, noxia forent, si obtingerent. Summa est, à Deo aliquid petentes opus non habere certis verbis aut certi temporis obseruatione. Adde quod non debemus, vt iam dictum est, à Deo flagitare, vt miracula per nos edat, aut rebus naturalibus vires maiores, quam de principio dare placuit, infundat. Si angelos bonos appelles, non exaudient te abs se petentem, quod à solo Deo peti debet. Solus enim potest vires donare naturalibus maiores. Si à Dæmonibus roges, illicita & impia est petitio. Ergo confectum mihi iam est, Magiam, quatenus vtitur verbis sacris, profanis, barbaris, precibus, iussionibus, adiurationibus, exorcismis, laudationibus, votis, characteribus, figuris, Imaginibus, siderum certorum ac horarum obseruationibus, ligaturis, suspensionibus, &c. vanam, futilem, impiam, & seuerissimis pœnis coercendam esse. Quin & illud de claratum est, superstitionem esse manifestam, quando rebus aliquibus vires adscribuntur, quas per naturam suam habere nequeunt: vt cum corallis, hypericoni, vel alijs attribuitur facultas Dæmones & spectra fugandi, tonitrua, fulmina, tempestates vel ciendi vel arcendi, timorem & tristitiam pellendi, aduersa mala auertendi, odium inducendi, gratiam & fauorem Principum atq; aliorum conciliandi, & huius farinae plurima. Sanè asu-

A Deo petentes non egent certorum uerborum obseruatione.

nis rudiores esse oportet, quicunque talia naturaliter inesse rebus naturalibus opinantur. De Intelligentibus loquor, qui que de hac re serid cogitarunt. Quis enim res corporatas in substantias incorporeas imperium & vim agendi habere putet? Solus Deus Dæmones regit, frenat, cogit. Ab horum violentia virtute sua vbi que nobis præsens atque angelorum suorum ministerio tuetur: non herbarum & gemmarum viribus, quæ in sui generis res, quibus cum materia communicant, pro naturis suis tantum agunt, nos defendit. Dictum quoque fuit corporea nil posse in mentes, ac proinde nihil eorum efficere, quæ à mente proficiscuntur. Quocirca falsa & superstitiosa sunt illiusmodi omnia. FVR. Atqui vtuntur Magorum aliqui etiam rebus naturalibus, vt de partem aliquam *Φαρμακείαν* vocauerunt. ER. Sic est. Ad hanc partem attinent *Φίλτρα*: item veneficia, de quibus in præsentia non loquimur. FVR. Veneficia propriè dicta ad institutum præsens non spectant, fateor: at Philtrorū consideratio minimè videtur aliena esse. ER. Paucis nos hinc expedire poterimus, si modò supra dictorū recordati fuerimus. Quæ de Philtris ipse legi, vel sunt venena furorem inducētia & mortē potius, quàm amorem, vel vana & superstitiosa. Prioris generis reperies apud veteres nonnulla: nec est opus commemorare, quoniam nunquam in lucem prodijisse præstaret. Hoc certum est, pharmaca non mutare animos, nisi prius mutent corporis temperaturam. At hanc eò vsque mutare, vt affectiones ac mores mutari necessarium sit, & quidem subitò, omninò periculosum est. Taceo quod prorsus impossibile est sic naturam seu temperamentum cuiuslibet mutare, vt amor potius quam alia quæpiam passio consequatur. Alterius generis sunt ridicula quædā, abrationes pedum, sordes auriū, saliuæ, & excrementa corporis alia: quæ ceremonijs quibusdam adhibitis amorem

De Philtris

tem excitare credita sunt, cōfirmāte credulitatē homi-
 num Cacodæmone. Certò certius est, neque horum ne-
 que illorum aliquid per se amorem odiūque suscitare
 posse: quod ex disputatione de fascinatione atque alijs
 percipere potuisti. Si quid visa sunt efficere, Dæmon effe-
 cit, ac virtute talium perfecta fuisse persuasit. Semper
 plures ad insaniam & morbos redacti sunt, quam ad a-
 mandum compulsi. Recitat quædam ex Agrippa Car-
 tentis, quæ non est necesse nos repetere. Quid permit-
 tente Domino in hac re possit Satan ex vita Hilarionis
 à Hieronymo descripta cognoscere poteris, siquidem
 plura videre desideras. Summa est, quædam suscitandi
 amoris causa exhiberi venenati aliquid possidentia, at-
 que non amorem, sed insaniam mortemque inferre.
 Quædam minus quidem esse noxia, sed inania & super-
 stitiosa, ut quæ ex se vim nullam habeant, sed ex Dæmo-
 nis cooperatione nonnunquam effectum fortiri vide-
 antur. Vtraque ergo impiè adhibentur. Quod de amo-
 re dictum est, de odio, alijsque animi affectibus dictum
 pariter esse putandum est. Inducuntur hi non viribus
 pharmacorum, sed illis officijs præstitis aut negatis,
 quæ in hoc mundo præcipuè valent. Cæterum quia
 de operatrice Magia satis est actum, nunc Diuinatricem
 breuiter inspiciamus. FVR. De Lamis, quas & Empu-
 las, & *μορμολυκείας* Græci, Latini Sagas, Veneficas, & Stri-
 ges nominant, nihil adhuc egimus. ER. Has inter Ma-
 gos numerandas cenleo, apertè cum Dæmone foedus
 iungentes. FVR. Attamen discrimen est inter eos. Quo-
 niam Magi utuntur arte, quam ex libris discunt: Sagæ
 autem absque arte & libris mirabilia videntur perage-
 re. Deinde non semper sciunt ex arte Magi se tam gra-
 uiter peccare, ut qui existiment verborum sacrorum vir-
 tute adeoque Dei, se Satanam cogere, cum Sagæ absolu-
 tē se ipsi tradant, eiusque voluntati se sub certis condi-

*Philtrotū
 duo summa
 genera.*

De Lamis

*Discrimen
 Magorum
 & Strigū.*

*Vtrum ali-
quid pos-
sint Lamie,
& quan-
tum.*

tionibus permittant. Adde quod Magi nihil faciunt ab-
que conceptis quibusdam verbis & exorcismis. Striges
autem talibus nullis vtuntur, aut non semper eisdem, si-
cut illi. Cuperem ergo propius intelligere vtrum ali-
quid possint, & quantum possint. ER. Responsio est fa-
cilis, nihil eas posse illorum, quæ sibi arrogant. Quod e-
nim possunt ac faciunt, facit Diabolus, cui se tradide-
runt, quotiens Deus facere sinit. Satis est in superioribus
ostensum, limitatas esse Cacodæmonum vires. Ad-
hibere quædam iubet carentia viribus illis, quas à se in-
fusas persuasit: non quia illis opus habeat, sed vt facilius
ipsas ludificetur: & si non possit effectum dare, excusa-
tionem habeat paratorem. Sic igitur respondeo: Stri-
ges mirifica opera, quæ vulgò facere creduntur, præsta-
re neutiquam posse. Etenim ex proprijs naturæ viribus
non possunt, sicut constat. Nec à re corporea accipere
possunt, cum animos humanos talia mutare, & supra in-
sitās à natura vires tollere nequeant. Quare neque ra-
tione, neque afflatu, neque voce, murmure, verbis, neque
nutu & desiderio animi, neque instrumentis corporis
alijs noxia facultate carentibus lædere valent, si natura
les earum vires æstimes. Quippe non habet instrumen-
tum plus artis ad agendum, quam ab artifice ei imperi-
tatur. Quapropter non habent maiorem vim verba im-
empli gratia, quam animus, à quo promanant, imperi-
re potest. Restat ergo, vt aliunde tantis donentur poten-
tibus. Non donat autem Deus, vel Angeli boni, quia defe-
cerunt à Deo ad Diabolum, & se Dei pietatis, & amico-
rum Dei omnium hostes profitentur. Adde quod à Deo
& sanctis eius angelis nihil petunt. Proinde sequitur
eas virtute Satanæ agere, quæ agunt. Sed hunc etiam su-
pra naturæ vires nihil posse monstratum est. Itaque fa-
bulæ ferè sunt, quidem superstitiosæ, quæ de earum viri-
bus referuntur: quod per acrem ferantur vi vnguenti
cuius

*Instrumentū
non habet
plus viriū
& artis ar-
tifice.*

*Fabulæ fe-
rè sunt, quæ
de Sagarū
miraculis
referuntur.*

cuiusdam baculis insidentes: quod per clausas fores in-
 grediantur: quod in bruta transmutentur: quod tempe-
 states cieant: quod morbos immittant, quibus volunt:
 quod nutu, verbis, voce, rebus minimè perniciosarum
 exhibitione, interficiant. FVR. Mira narras: nec credi-
 bilia sunt, quæ recitasti omnia. Diabolum limitatas ha-
 bere vires non imus inficias. At quod hæctenus spoli as
 & depauperas, vt nec tempestates aeris mouere possit,
 nec alia talia facere, à veritate nimis longè recedis. Ali-
 ud historia Iobi probat: aliud Paulus Ephes. 6. docet: ali-
 ud Apocal. indicat: aliud denique experientia decla-
 rat. Audiui sæpè à Theologis tantam esse Satanæ poten-
 tiam, vt, nisi à Deo coherceretur, mundum penè posset
 euertere. ER. De potentia & impotentia spirituum va-
 riè loquitur scriptura, & nos cum eadè. Quò fit, vt pru-
 denter sit distinguendum hallucinari nolentibus. Si na-
 turam eorum consideremus, quantisque viribus abs
 creatore dotati ornatique fuerint, æstimemus, maiores
 sunt, quam nos credere facilè possimus. Est porrò con-
 stans Theologorum omnium opinio, naturam Dæmon-
 nes in lapsu retinuisse, lumen solum gratiæ & fauoris
 Diuini amisisse: & idcirco viribus prorsus maximis præ-
 ditos permansisse. Quod eis pro sua libidine ad perniciè
 exitiumque nostrum non vtuntur, potestas & bonitas
 Diuina facit, non sinens eos quod possunt & concupi-
 scunt, perficere. Tunc autem permittit, cum tanquam
 ministris vti eis ad suam gloriam & suorum salutem sta-
 tuit. Itaque Iobum diuexaturus aerem turbare potuit:
 alias facere non potest. Docet hoc vniuersa scriptura,
 quæ vbiq; Deum autorem pluuiæ, roris, siccitatis, sere-
 nitatis facit: & ab ipso solo commodam aeris tempe-
 riem flagitare iubet. Et quid potest in hac re & causa di-
 ci clarius eo, quod apud Hierem. 14. cap. legimus? Nun-
 quid sunt, inquit, in vanitatibus Gentium qui pluere fa-

De potētia
 & impotē-
 tia spirituum

Solus Deus
 aeris tempe-
 riem & in-
 temperiem
 creat.

Duplex est
refrenatio

In quibus
dã plus, in
alijs minus
potest ho-
mo Dæmo-

hic

cian? & num cœli dabunt imbres? An non tu es Iehovah Deus noster? Te igitur expectamus. Tu enim fecisti omnia hæc. Quapropter multa posse dicimus, cum naturæ, quam accepit, nobilitatem, præstantiam, potentiamque æstimamus. Negamus autem, quando circumscriptam & coercitam eius potestatem consideramus. FVR. At hoc pacto non soluitur difficultas. Etenim nos quoque nihil possumus absque Diuina permissione, ac nihilominus multa præter & contra Dei voluntatem agimus. ER. Duplex est refrenatio, Generalis & Particularis. Quod ad generalem attinet coercionem, plus potest homo, quam Dæmones in his rebus externalibus, ad vsum vitæ exterioris pertinentibus. Etenim homo denarios ex omni loco furari, si corporato munito nullo prohibeatur, potest. Dæmones non modo non possunt auferre, sed ne quidem accipere ab offerentibus possunt. In qua re summa Dei sapientia præcipue elucet. Si enim thesauros regum tollere possent, cū repagula omnia amoliri, clausa referare, grauiamouere & quæ loco moueri possunt, transferre valeant, totum propè mundum opum largitione corrumpent. At hoc eis non est concessum, tametsi generaliter homini concessum sit. Sed hic alijs rebus impeditur. munitatis, muris, claustris, quibus oclusis nihil potest oblatam accipere semper & ab omnibus potest, nisi peculiariter à Deo prohibeatur. Et quomodo fur ex generali concessione insidiatur bonis alienis, ita ferè Dæmon salutem nostram inhiat. Sed vt ille corporeis rebus accetur, ita hic Diuina virtute & bonorum Angelorum Ministerio absterretur. Quamobrem permisit vtrique Deus quædam in genere, & quædam in specie. Quæ quiprobè distinguet, facile se explicabit ex præsentatione. Etenim in quibusdã rebus in genere plus homo potest, in alijs plus Satan. Hic enim insinuare se phanta

se

si latent potest, nisi peculiari Dei virtute prohibeatur, aurum argentumque tollere non potest. Homo e contra in alterius Phantasiam se ingerere non valet, aurum & argentum dolo, arte, furto, vi abriperere potest. Vtrique tamen sic frænatur à Deo non tantum generaliter, sed etiam specialiter, vt neutri fines sibi vtroque modo præscriptos transilire queant. Rectè Theologi veteres censuerunt, Dæmones insitæ substantiæ viribus, si à Deo sibi permittantur, ea posse peragere, quæ locali motu & conueniente scitaque agentium & patientium coniunctione perfici possunt: rerum autem naturas contra materiæ habilitatem à creatore inditam immutare nullo modo posse. Quid homines sibi permitti valeant efficere, nullus est, puto, qui nesciat. FVR. Intelligo rem hanc satis, & quidem multò, quàm antehac, rectius. Sed superest aliud maioris, vt arbitror, momenti. Dicis Sagas nec per se aliquid posse efficere, nec per instrumenta, quibus vti solent, nocere, nec Dæmonis etiam opera lædere. Si sic res habet, quod non possum nunc negare, iniquissimè agere illos fatendum erit, qui miseras istas, velut nocentissimas pestes cõcremari iubent, cum sint innocentes eorum criminũ, quorum ipsæ non rarò se reas esse confitentur. ER. Quomodo, segetum vastationis, fascinationum, Maleficiorum, ingressionis per clausas ianuas, immissionis morborũ, & aliorum talium, quæ nec ab ipsis, nec à Dæmonibus absque peculiari Dei permisso effici posse aiebas. ER. A. Haud rectè concludis. Non enim sequitur, si horum nihil re ipsa possint efficere, absoluendas etiam esse. Quoniam alia insuper causæ sunt, propter quas puniendæ videntur. FVR. Quænam illæ sunt? ER. Non pertinet ad præsens institutum hæc disceptatio, in qua hoc solum scrutamur, an efficaciam aliquam remedia isthæc

vtrum rectè puniantur morte Striges.

Quatenus innocentes sint Sagæ.

Cur Lamias occidi
Deus iussit.

habeant, & an salua pietate conscientiaque vti eis possimus. FVR. Scio: sed quia hoc etiam quæritur hodie, ac innocentes hac in parte aſſeris, ſcire velim cur non iniuſte capitis ſupplicio aſſiciantur? ER. In cauſa eſt præcipue præceptum Dei iubentis Maleficas occidere. Exodi 22. FVR. Rectè. At non comprehenſæ ſunt in veneficorum claſſe Striges, vt etiam diſputatis liquet. Quippe Lex Dei accipienda eſt, non de Melancholicis, quæ videntur ſibi maleficæ artis peritiam tenere, cum ſint eius expertes, ſed de veris Magis & veneficis. Conſtat autem Lamias noſtræ ætatis deliras eſſe anus, artem nullam didiſſe, libros nullos habere, legere non poſſe, denique fatuas eſſe. Conſtat non minus, formulas eas conuentionum & exorcifmorum nullas obſeruare, nec aliquas recitare, ſed imaginatione lædere, quos lædere tamen in ipſo facto non poſſunt. Corruptam habent Phantaſiam varijsque imaginibus pictam, qua tanquam delirantes ſe ipſas pariter & alios fallunt. Argumento certifſimo eſt, quod harum in ſacris literis nulla fit mentio, quodque neminem Chriſtus & Apoſtoli ſanaiſſe ſcribitur, qui ab huiusmodi Lamias effaſcinatus ac læſus fuifet. His & ſimilibus argumentis inducor, vt iniuriam in felicibus fieri putem prorsus maximam. ER. Ego verò has rationes tuas longè exiſtimo infirmiores eſſe, quam vt mouere quenquam debeant. Quod diximus eas miracula nulla facere, verum eſt. Quod propterea dimitendas putas, error eſt. Etenim mandatum Dei iubet Ariolos, Vaticinatores, Præſtigiatores atque Magos omnis generis & conditionis, nõ ob id ſolum, qui aliquem læſerint, aut damnum dederint, ſed quia artem impiam contra præceptum Dei didicerint atque exercuerint. Quis tam eſt rerum imperitus omnium, qui neſciat, multos Astrologos, Augures, Diuinatores, hoc ipſo nomine damnari à Deo capitis ſupplicio, quia has artes

Cur Deus
Augures et
Magos im-
terfici man-
davit.

artes tractauerint, tametsi factò nullum vnquam læserint: Sanè quicunque simpliciter Diuinandi artes profitentur, vt Augures, Aruspices, Astrologi, & alij vaticinatores, ij malum nulli procurant, sed quid aues, exta, cœli, fata, statuerint, solum prænunciant. At non solum talia profitentes, verum etiam consulentes puniendos & execrandos afferit Deus: licet apertè cum Dæmonibus facti nunquam fuerint, & à veritate ac pietate deficere nequidem cogitauerint. Quare nihil contra disputata nunc affirmo, sed consentientia prorsus adfero. Sed agā pressius tecum. An non putas Deum capitis pœnam straxisse omnibus illis, quos in præsentè sententia Maleficos nominat Moses? FVR. Omninò. ER. Concedis nec comprehensos ibi Necromantes, Sciomantes, Præstigiatores? Si fateris, benè est: si inficiaris, facilè ex scripturæ verbis Exodi 7. atq; alibi repetitis opinionem refellam. FVR. Concedo. ER. At hos non ideo iussit Deus puniri, quia damnnum dederint, aut quod concupiuerunt, perfecerint, sed quod artes nefarias didicerint societatemque cum Dæmonibus contraxerint. Equidem illi curiositate quadam magis ducti, quam ob aliud quicquam, ymbras euocant, vt ex eis occulta futuraque cognoscant, aut spectaculum aliquod præsentibus exhibeant, atque ad res ludicras & admirabiles ijs vtantur: raro in eum finem accersunt, vt noceant. In causa sunt multa, inter quæ illud etiam est, quod non nesciunt facilius se à Dæmonibus impetrare, quæ diximus, quam vt damnnum det, quibus & quando volunt. Hoc enim Deus eis negauit, illud liberius dedit. Hinc est, quod minus execrabiles vulgò putantur tales, vt qui vel nunquam vel raro admodum noceant, imò prodesse potius velle videantur occultarum rerum indicatione, futuro rum præmonstratione, alijsque talibus modis. Putant hodie tales Præstigiatores, (& putarunt olim quoque, vt

Consulètes
solum Ario
los punit
Lex Diui-
na.

Argumentū
inuictum.

Homicida
quis.

partim ex Iosepho, partim ex 19. Act. colligimus) semeliores esse hoc nomine plerisque alijs, quod beneficio artis suæ, id est, virtute & efficacia Diuinorum verborū, ac rerum aliarum Dæmones inuitos possint cogere. Ad de argumentum inuictum, quod videlicet Deus in re dubia consulenti Ariolos, Magos, Diuinatores alios, exitium minatur Leuit. 19. & 20. Deut. 18. Iam qui alium de successu interrogat, (vt si ægrotus interroget de morbi euentu,) damnum proximo nullum dat. At nihilominus præcipit Deus tales puniri, & si à Magistratu non puniantur, ipsemet eos vult exterminare & excindere, vt in citatis locis legimus, & exempla illustrissima in Regibus, Saule 1. Sam. 28. & Ahazia 2. Reg. 1. habemus. Clarè firmeque probatum nunc uides, me cum antè dictis non pugnare: nec ideo Sagas non esse puniendas, quia non possunt facere, quæ à Dæmone persuasæ opinantur se posse. FVR. Sed loqui videtur Moses de verè veneficis, siue de propinantibus vera & naturalia venena. ER. Mosen de talibus hic non agere, ex multis constare nobis poterit. Equidem sub Legibus Talionis & Homicidarum tales comprehensi sunt. Homicida namque non is tantum est, qui lapide, fuste, pugno, gladio, securi, aliquem interfecit, sed & qui manibus, laqueo, puluino, re alia, quempiam suffocauit, vel ex alto præcipitavit, vel fame necauit, vel manus sibi inferre coegit, vel ratione quauis alia perdidit. Nemo dubitat, quin homicida sit, quisquis sciens ac prudens hominem interemit, seu veneno propinato, quod venenum esse sciret, occiderit, seu alio instrumento è medio sustulerit. Quocirca tam non fuit necessarium de veris veneficis peculiariter ferre legem, quàm non fuit opus alijs homicidiis speciebus, quas recensui, proprias constituere penas. Longissimè alia est illorum ratio, qui diris carminibus, Dæmonū inuocationibus, exorcismis, immundorum

rum spirituum immiffione, rerum incantatarum exhibitione, occidere aliquem conantur. Hæc interfectionis ratio cum sub Lege de homicidis comprehensa nõ esse videretur, meritò præcepto peculiari est prohibita. Quamobrem non de illis hic præcipit Mofes, qui nota *Mofes non loquitur de ueris Veneficis.* venena necãdi causa offerunt, sed de alijs agit. Non potest autem de alijs vllis agere, quam de illis, qui nefarijs carminibus, diris imprecationibus, superstitionis figuris, barbaris nominibus, monstrosis characteribus, impijs ceremonijs, pharmacis à Diabolo medicatis seu per artes illicitas concinnatis miranda quædam facere aut nocere conantur. Probat hoc nomen, quo Spiritus sanctus in præfente loco vsus est. Reperitur idem alibi quoque repetitum, vt Exodi 7. Dan. 2. Deut. 18. Micheę 5. alijsque locis, in quibus omnibus positum est pro Incantatoribus, qui verbis, signis, imaginibus, characteribus, aut segetibus, brutis, hominibus nocere volût ac student. Vbique significat commertium habentes cum impuris & cõdemnatis spiritibus: quorum ope & auxilio se putent miracula edere, aut damnum dare posse. Sannes peritissimi linguę sacrę interpretes in hac parte omnes consentiunt, quantumuis alijs plura alijs pauciora complecti arbitrentur. FVR. Tametsi concedatur tibi, Mosen maleficas intelligere, non quę veneno, aut alia re efficaci soleãt occidere, aut damnum dare alicui: tamen non consequitur, vt de omnibus loquatur, qui quibuscunque ineptissimis licet modis, & rationibus planè deliris aliquid videantur agere, quò maleficium in animo conceptum taliter qualiter testentur. ER. Ne ego quidem de omnibus qualitercunque lædere cupientibus loqui eum censeo: sed Striges excipi posse nego. Etenim ex modò dictis perspicuum est, Maleficos esse, qui opera & auxilio Dæmonũ, interueniente pacto-

ne, rebus aliquibus utitur ad peragendas res tales, quales ex sua natura efficere non possunt. Striges autem, in a-pe Diaboli nituntur, pacto expresso intercedente, in agendis rebus suis: & ad eas perficiendas instrumentis utuntur, quas ex natura sua sciunt vires tales non obtinuisse. Apertè confitentur, se in hac opinione esse, novius ea imbui viribus à Satana. Quocirca Maleficis, de quibus hic loquitur Moses, accensendæ omninò videntur. Sed dic tu nobis, oro te, de quibus eum agere putas? Ego certè extra dubium pono, Deum hic generaliter omnes eos comprehendisse, quos is. Deut. speciatim enumeravit. FVR. De Necromantis, Sciomantis, Præstigitatoribus, Magis infamibus, Exorcistis. ER. Rectè. Cur autem talibus supplicium capitis minuitur Deus? FVR. Quoniam exercent artes falsas, illicitas, noxias. ER. Propter falsitatem non iussit Deus ita severè in quenquam animadvertere. Finge enim, quod res est, existere aliquos, qui profiteantur artem præparandi pharmacum, quod vnum morbis omnibus præsentissimum sit remedium, corpusque tantum non seruet immortale. Hunc tu interficiendum iudicabis, quia artem falsam profitetur? Polliceatur alius artem transmutandi plumbum, stannum, æs, (adde etiam, si liber, lignum) in verum & genuinum aurum, quod bonitate naturale superet: hunc tu suffragio tuo occides, quia falsam artem meditatatur & exercet? Non puto: Sed quia de his, vtrum falsæ sint, dubitas, fac esse, qui promittat artem naturalem fabricandi naues, quibus per aerem sic feramur, quomodo in aquis nauigamus, (Iam enim tentatum hoc à quodam fuisse accipi) an mortem hunc commeruisse arbitreris, quia falsa & impossibilia conatus fuerit? Miraberis potius conatum & ingenium, si probabiliter de inuento suo differat. FVR. Concedo, soli falsitati non deberi extremum supplicium, sed si vitæ simul sint & pernicio-

Propter artem falsam non occiditur homines.

inciosã. ER. Iam quod neque propter damnum, quod aliqui ex his artificibus dant, capitalem pœnam statuerit omnibus, ex eo certissimè probatur, quod Arioli, Augures, Aruspices, Diuinatores alij, nemini per se nocent, sed solum, quæ ab auiibus, extis, rebusque alijs portendi & preindicari viderunt, preñunciant. Hos, inquam, cum occidi vult, satis docemur, ob aliam causam capitales esse tales artes. Adde quod tantum consulentibus exitium comminatur, etsi damnum inferre ne quidem cogitauerint aliquando. Cur ergo capitales esse voluit? Quia illicitæ sunt, inquires. Rectè. At nõ omne illicitum opus est capitale. Quædam actio illicita est propter genus operis, vt adulterium, homicidium. Quædam propter finem, vt si per se bona actio mali causã fiat. Quædam propter inconuenientem agendi modum. Hic omnia conueniunt. Nam & artes hæc discere atque exercere damnabile est. Finis quoque est malus, siue ad nocendum, siue ad præsagiendum comparentur. Modus etiam discendi & exercendi prauus est, dum interueniente pacto vel occulto vel aperto cum Dæmonibus exercentur & addiscuntur. Mouit hoc Pomponatium, vt, quamuis Magiam & Necromantiam bonas artes censerit esse, ac perfici eis Mentem nostram impiè putauerit, modum discendi earundem damnauerit. Capitales ergo voluit Deus has artes esse, quia sine capitali pacto neque discuntur neque exercentur: hoc est, quia & discetes & exercentes societatem cum Dæmonibus contrahunt vel apertè vel tacitè. Dum enim vtuntur instrumentis, quæ ex sua natura vires non habent, quas desiderant, ac proinde effectum à Dæmonibus expectant, cum eisdem quoque pacisci rectè creduntur, tametsi non sæpè eis hoc in mentem veniat. Apertè iam cernis, cur sint capitales maleficæ artes tunc etiam, cum sine damno proximi exercentur, nempe propter initam cum Dæmone

*Non cuius
artifici dā-
num danti
pœna mor-
tis posita
est.*

*Non omne
illicitū op-
us capitale est*

*Cur capita-
les uoluerit
Deus artes
Lamiarum*

Artes Sagarum
dāno-
sissima.

vel occultam vel expressam pactionem. Quod si noxia insuper sint, multò magis sunt capitales. Cæterùm constat nullas damnosiores esse Sagarum artibus. FVR. Quomodo damnosas dicis nūc, quas inanes esse supra asseuerabas? ER. Damnosas voco, non quia ipsæ per se artes efficaces sint, sed quia earum occasione continuè instigant, impellunt, inflammant Cacodæmones ad nocendum. Quamuis ipsi per se huc aduigilent, vt nocerēt, tamen probabile est sæpè eos non fuisse cogitatuos, quæ incitati à Sagis deinde tentāt, & permittente Deo perficiunt. Fiunt eadem maleficia re ipsa à Dæmoniibus latenter: at nihilominus rectè vocantur Malefici, qui eos incitarunt, adeo quæ semetipfos Satanæ opera perfecisse opinantur. FVR. Sunt ergo instrumenta Dæmonum. Quare minus seuerè cum illis videtur agendum. ER. Instrumenta sunt, sed ratione vtentia. Non innocens est, qui iubente alio interficit hominem. Deinde non instrumenta solum sunt, sed autores & impulsiores. FVR. Nondum tamen video plus eas nocere alijs. ER. Primum constat verba, exorcismos, carmina, figuras, nihil posse. Si ergo affectus aliquis interdum sequi visus est, Dæmonis fuit opus, vt firmissimè ostendimus. Putas ne tu Satanam plus nocere carmine quopiam pactionem tacitam continente inuitatum, quam aperta societate verbis quæ supplicibus exoratum? Necromantes, alij quæ tales, societatem obscure constant, & persuasi sunt se bonos & pios esse, occulta quæ virtute sacrorum verborum Dæmones cogere ad faciendum, quæ imperauerint. Quod si interdum ipsis litant, non tam placari & exorari talibus sacrificijs putant, quam cogi. Denique ad res fermè ludicras, vt dixi, auxilio eorum abutuntur. Lamiæ autem foedera cum Satana sacrilega aperta quæ percutiunt, fidelitatem ei iurant, toras se tradunt, conuiuantur, choreas vnà ducunt, corpus quæ

que (horrendum dictu) miscent, hostes se Dei pietatisq; omnis futuras promittunt, characterem eius recipiunt, & hæc omnia idcirco faciunt, vt ab eo doceantur noce re frugibus, animalibus, hominibus: quò sua consilia omnia propè dirigunt. Non, vt illi, inuitos aduocant, sed volentes & tanquam amicos excipiunt: non carminibus exciunt, sed terra libidine, Dei abnegatione, & sui de ditione alliciunt: non ex inuitis, vt simulat. responsa ex torquent, sed in colloquio familiari inter fœdos ample xus, quæ videntur, interrogant: non ad præstigias vni- brasque excitandas accersunt, sed ad exitium inferen- dum continuè pactionum stimulis impellunt. Quo pa- to igitur non insaniat, qui harum quam illorum artes minus noxias opinetur? FVR. Sed artem nullam te- nent, nec eius discendę gratia domo vnquam profectę sunt: libris etiam carent, ac legere plerunque nesciunt: formula quoque certa coniurationis conceptisq; ver- bis sua non agunt instar Maleficorum Magorum. ER.

Quasi verò Lex Dei iubeat illos solos puniri, qui artem longam, multo labore, longa ob id peregrinatione su- scepra, perdidicerint. Non pœnam irrogatã à Deo me- ministi consulentibus Ariolos? An hos etiam artem in- terrogandi longam ex libris discere oportuit, priusquã pœnam meriti fuissent? Imò sunt hac etiam in parte execrabiliores, quod, quæ ex libris alij discunt, ex ipsius- met Satanę ore excipiunt, Deinde quod Præceptorem semper habent præsentem, & quotidie ab eo instruun- tur. Adde quod nihil eorum omittunt, quæ alij Incanta- tores pro obtinendis artibus suis faciunt, sed horribilia insuper scelera patrant, quæ alij vix cogitare audent. Lex Diuina non damnat solos vtentes conceptis verbis ac formulis, sed in genere Maleficos punit. Sunt autem Malefici, vt clarissimè demonstrauimus, quicunq; res naturę vires superantes efficere student auxilio & ope-

Lex Dei nõ solos ar- tem longo tempore di- scentes pu- nit.

Lex Dei nõ solos certa formula cõ- iurat. uten- tes punit. Malefici qui sint.

ra Diaboli, intercedente pactione vel occulta vel rati-
 ta, siue certam siue incertam sequantur formulam ra-
 tionemque agendi. Striges autem maiora tentare, quã
 naturæ viribus effici possit ab illis rebus, quas adhibent,
 nullus negat. Easdem opinari falsa persuasione res inno-
 xias noua imbui virtute ex blasphema vel inepra ad-
 murmuratione, aut Dæmonum inuocatione, æquẽ cer-
 tum est. Pacisci eas apertè & longè quidem scelerosius
 alijs cunctis, ne ipsæ quidem diffitentur. Quomodo er-
 go non verè sint inter Maleficos numerandæ, licet ex
 præceptis scriptis artem suam non hauserint? FVR. At
 videmus Magos efficere quædam, quæ Striges non effi-
 ciunt. Quippe Exodi 7. serpentes, ranas, sanguinem fece-
 runt, Pythonissa Samuelem euocauit, i. Sam. 28. alij ser-
 pentes incantarunt. Psal. 58. Omitto nunc, quæ nostris
 ætatibus visa sunt. ER. Nihil his probas. Etenim & per
 se notum & iam antè probatum est, horum omnium
 nihil Magos artis suæ viribus efficere, sed esse omnia ta-
 lia Dæmonis ludibria præstigijs ludificantis. Cum ergo
 vtrobique Satan efficiat, quod aut verè aut simulatè ef-
 ficitur, necesse est, vt par sit vtrobique ratio. Quinimò
 tantò in Sagis est efficacior, quantò eas habet oblique-
 tiores. Et quis tam est audax, qui minora aut pauciora
 effici à Sagis putet, quam ab alijs Magis? Si historia cre-
 dendum est, longè hi ab illis superantur. FVR. Res ex-
 hibent innoxias, ideoque non lædunt. ER. Nego sequi.
 Quid enim? An plus possunt verba rebus? Non arbitror.
 Sunt enim notæ solum & simulachra quædam cogita-
 tionum nostrarum: per se vim aliam nullam habent,
 quam quod ex consensu institutoque hominum signi-
 ficant. Atqui verbis quidam non intellectis adeoq; bar-
 baris euocant vmbas, præstigias oculis obijciunt pro-
 dus admirabiles, stupefaciunt serpentes, animalia terat-
 dant, mures conuocant, aliaque talia agunt. Cur ergo
 non

non eadem queant Striges rebus aliquibus propositis
efficere? FVRN. Ista talia verè non fiunt, sed ludibria
sunt Satanæ. ER. Fateor, sed & Lamiarum præstigiæ, lu-
dibria sunt.

Vtuntur illi verbis, characteribus, figuris, &c. hæc tum his, tum rebus alijs sua natura non malis. Vtrique perperam credunt vires inesse instrumentis illis, quæ non insunt. Vtrique hoc solum efficiunt, quod Satan permissu Diuino efficit. Vtrique rebus quibusdã aut verbis vtuntur, quæ vsurpare Satan præcepit, vt illis velut signis initi fœderis & pacti admoneatur. Vt obicit, sed clam suis famulis persuadet, ipsos fuisse effectores. Sic fit, vt illi se putent cogere Dæmones, hæc se exorare pari errore opinentur. Interim semper verum hoc manet, Striges plus nocere, si studium & voluntatē cogitant, quam vt noceant: Magi ferè existimationem, authoritatem, & laudem solummodo ex arte sua quaerunt. FVRN. Magi hac saltem ratione nocentiores videntur Strigibus, quod miraculis suis facilè quosuis à pietate vera abducunt, cum Lamiæ nihil huiusmodi tentare noscantur. ER. Falsum non minus hoc est. Iam enim dixi, vtrosque quicquid faciunt Satanæ viribus facere, imò ipsummet Satanam facere. Quomodo ergo probabis eum maiora facere in gratiã Magi, quam Lamiæ: cui semper ferè adest: cum qua sermones miscet à qua stimulis excitatur: quamque modis omnibus in famulatu suo retinere studet? Vtinam verò non hæc & plures & grauius facerēt delinquere, longiusque à Deo recedere, quam Incantatores alij. FVR. Si Lamiæ scientes & prudentes facerent, quæ faciunt, non esset nihil, quod dicis. At corruptam habent Phantasiã, & tantum non extoto amentes sunt. Quò fit, vt non magis puniendæ videantur, quam Dæmoniaci, Melancholici

*Quæ com-
munia ha-
beant Stri-
ges cū Ma-
gis.*

*Striges quo-
modo plus
alijs noceat*

*Lamiæ an
delirantes
faciãt, quæ
faciunt.*

aliterue insanientes. Etenim obeffe à Dæmone sunt, ac proinde coactæ nescientesque agunt, quicquid agunt. Persuasum præterea habeo genus hoc hominum Mosis tempore incognitum fuisse. Imò ne Christi quidem ætate notum fuisse videtur. Etenim multos legimus obfessos à Christo & Apostolis liberatos, maleficio affectum nullum ab eis curatum inuenimus. ERA. Quod de corrupta imaginatione adfers, libèter admitto. Qui enim à Deo ad Diabolum deficerent, si deprauatam non haberent Phantasiam? Equidem nullus est sciens ac prudens malus, sed errant in ratiocinando omnes, qui atrocitas scelera patrant. Verùm sic mente iudicioque oblecta delirantium, aut aliter desipientium immunes esse debeant, tibi pernego. Etenim agunt alia omnia sancti ac sciunt hic etiam quid agant, quod videlicet impietate, antequam agant, inter agendum, & postquam egerunt. Sciunt se deserere Deum non debere. Sciunt Diabolum esse ad quem deficiunt. Sciunt se poenam luere oportere, si homines resciscant, quod aiunt. Sciunt se in detrimentum proximi nihil tentare, nec ad eam rem Diabolum incitare debere. Sciunt capitale ipsis fore, si deprehendantur. Idcirco summo studio scelera sua regunt, tantaque constantia facta negant, ut ne quaestibus quidem subdite confiteantur, quantisper totum ta ferre possunt. Accidit ad hæc, quod non obuios quos se passos arbitratur, aut quos negasse aliquid sibi recordantur. Sunt igitur non minus sanæ alijs Incantatoribus & flagitiosis, qui à Diabolo se induci ac persuaderi patiuntur, ut, quod vetuit Deus, agant. Omnes enim Phantasiam hæctenus corruptam habent, ut iudicio mentis non obtemperent. An propterea excusabiles existimabis? Haud puto. Ergo ne Lamias quidem hæc ratione

tione excusaueris. Si instar amentium & delirantium a-
 gerent, facta sua non celarent, sed rogata cum iactan-
 tia recitarent. Itaque in vno hoc præcipue infaniunt, in
 quo Magi omnes desipiunt, quod se putant facere, quæ
 ab ipsis exoratus Satan latenter fecit. FVRN. Sunt ex
 Dæmoniacis aliqui omnium scientes, & dilucidissima
 habent interualla. Quis autem hos Deo maledicentes
 arbitretur puniri morte debere? Sic enim obcoecati
 sunt, vt quid agant, prorsus nesciant. ERA. Nego tibi
 Lamias sic obsideri à Diabolo semper. Quinimò rarò *Lamia ra-
 rò sunt ue-
 re obsessæ.*
 factum hoc fuit. Ac videtur iustissimo Dei iudicio pro-
 hiberi Satan ne occupet eo modo, vt non effugiant pœ-
 nam à Deo irrogatam. Obsessi non semper sunt mali, &
 cum per interualla sibi redduntur ex animo dolent: at-
 que animo se nunquam consensisse, sed se inuitis Dia-
 bolum lingua eorum abulum fuisse constanter affir-
 mant. Longè secus res cum Strigibus habet. FVR. At
 sunt ab illo obsessæ itaque dementatæ, vt neque deplo-
 rare miseriam, nec dolere peccata, nec optare salutem
 possint. ER. Vellem te probare, quæ dicis, cum sine ar-
 gumentis nulli credam. Si aliquando instar Dæmonia-
 cum eodem modo semper habeant, obsessæ dici non
 possunt. Quòdnam potes argumentum expetere firmiter
 & verius, quam quod verè obsessos per interualla vide-
 mus crudeliter discerpi ac miserabiliter affligi, & mira-
 bilium scientiam sibi nullam arrogare, nec talium ali-
 quid tentare: è contra autem Sagos de rebus maximis
 gloriari, plurima tentare, atque valetudine interim pro-
 spera integra que vti? Certè sic valent post pactum, quo-
 modo antea valebant. Quod Mosis seculo ignoratas su-
 spicaris, suspicio tua sit. Non sequitur nõ fuisse, quia no-
 minatim non expressit scriptura. Satis est in Catalogo
 Maleficorum comprehensas esse, qui 18. Deut. habetur.

*Obsessi nõ
 arrogant sibi
 aliquid
 extra paro-
 xysmum.*

*An Mosis
 etate fue-
 rint.*

*Christi ata
te Lamia
fuerunt se-
getes excā-
tantes, &c.*

*Auersio à
Deo nō est
unius modi*

Quot alia scelera speciatim in scriptura non sunt posita, quæ prohibita tamen omnes concedunt? Christus & Apostoli nullos hoc nomine sanarunt, quia non possunt ista facere, quæ sibi tribuunt, ac se facere stultè credunt. Fuisse autem illo tempore tales vetulas, ex omnibus Poetis, historicis, Legibus duodecim Tabul. manifestissimè perspiciamus. Satis, arbitror, ostendimus, Striges non tam propter opera quæ faciunt, quæ vt plurimum inaniter tentant, perficiunt autem nunquam, quàm ob defectionem & apostasiam, seu foedus cum Diabolo pactum puniri debere. FVRN. At hoc in foro ciuili non est criminale. Quis enim nostrum non deficit sæpe à Deo? ERA. Auertit se à Deo, quisquis contra Legem Dei peccat, sed longissimè alia est auersio eorum, qui ex imprudentia prolabuntur, aut etiam volentes sceleratè agunt, & illorum, qui spontè, nullius quæ periculi metu, nullo errore aut morbo, Deum vnà cum pietate abijciunt & conculcant, hoc est, ex mera petulantia Apostatæ fiunt: bellum quæ insuper Deo & Religioni indicunt. Peccauit grauissimè Petrus: at ex infirmitate lapsus est. Peccauit grauiter Dauid, non vna tantum ratione, in quæ sceleribus suis multis mensibus inuolutus permansit: at cultum Dei pietatè que ob id non repudiavit. Quod si tu per ciuile forum intelligis Mosaicum, nego tibi non esse hoc criminale. Si iudicia intelligis, in quibus mille quotidie Sophismata perstrepunt, quibus alij alios vincere inire iniuria annituntur, non id pertinet ad nos: qui non disputamus quid agant homines, sed quæ sit voluntas Domini. FVRNIVS. Ergo ne Mosaicam reduces nobis Rempubicam? ERAST. Nequaquam. Habet enim multa, quæ his temporibus & locis minimè congruunt. Interim incunctanter assero, scelera ad mores pertinentia, quacunque Moses capitalia fecit

fecit, vltimo supplicio hodie quoque à Magistratu puniri posse. Deinde Magistratus nunc etiam cohercere flagitia debere, quæ Deus reprimi præcepit. Matthæi decimoquinto. Non nego interim pœnas temperari posse, siquidem mitiore aliqua scelus aliquod comprimiqueat. FVRN. Pactio inanis est ac nulla. Quippe negotium vniuersum est imaginarium, atque in spiritu tantum perfectum, ideoque per testes veritas eius haberi non potest. Deinde non possunt contrahere inter quos nulla est communio. Item aliud & aliter sentientes non contrahunt. Demum vbi dolus, vis, metus, error, ignorantia intercurrunt, nullus est consensus ERA. Non est opus hic multis. Non enim valent hominum commenta, cum de sensu Dei sermo est, sed scripturas adducere oportet. Deus enim secundum verbum suum iudicat, non secundum hominum placita, & speciosas ratiunculas. Nego imaginariam esse pactiōnem. Impossibile est, vt homo sensibus expeditis vtens vera credat imaginata, si sensus non conspirent. Imaginare aliquem tibi dare mille aureos. Nunquam credes, dum neque oculis videbis, nec manibus palpabis, dum que sensus alij falsum esse nunciabunt. Ideo imaginata credimus inter dormiendum, quando sensus sunt ligati: aut vigilantes, quotiens morbo sunt impediti. Stipulantur Sagæ vigilantes, videntes, audientes Dæmonem. Non ergo est imaginarium opus solum, quomodo dormientes videntur interesse conuiujs, choreis, maleficio afficere aliquos, videre, quos non vident. Hæc, inquam, imaginaria sunt, non illa quæ vigilantes & sanæ faciunt. Nam interdum conueniunt aliquando, & cum amicis suis saltant, ludunt, comedunt, sed quos ipsæ secum attulerunt cibos. Et hæc aliquando verè sic facta fuisse constat, sensibus eorum integris, & oculis ymbras certam speciem mentientes videntibus.

Pactio Imaginaria non est purè imaginaria.

*Naturæ di-
sparitas nõ
impedit pa-
ctum.*

Testes itaque veritatis haberi sæpè possunt. Sed quid o-
pus est testibus reo crimen confitente, quod multis an-
tè factis verum esse probavit? De naturarũ disparitate
& communione frustra dixero. Nemo ignorat pactum
inter Deũ & homines valere, tamen si nulla sit cõmunio
inter eos, qualem postulant lure consulti. In pactis quo-
que non semper idem sentiunt contrahentes. Paciscun-
tur enim his verbis, si hoc tu feceris, ego illud præstabo.
Quod hic etiam fit. Si abiurabis Deum, dabo ingentem
vim auri, docebo mirabilia, &c. F V R. At fallit ac men-
titur Diabolus. E R A. Ideo iubet nos Apostolus arma
spiritualia induere, vt eius potestati ac fraudibus resista-
mus. Eadem de causã præcepit nobis Dominus omni-
bus non horis tantum, verum etiam momentis orare,
ne sinat nos induci in tentationem. Quare non valet ex-
cusatio doli. Quinimò si miraculis etiam conetur ali-
quis nos à vero abducere, fidem ei habere non debe-
mus. Deuteronomio 13. Rogo te, an tu vxorem aut filias
tuas, alias pudicas & honestas, excusaturus esses, si quis
eas dolo, fraude, arte, ad adulteriũ & impudicitiz con-
sensum patrationemque permouisset? Vix credo te a-
deo futurum benignum & clementem. Cur ergo Ma-
gistratum vis illis ignoscere, quas Diabolus seduxit, cum
præsertim non nesciant nihil se ab eo boni sani que ex-
pectare debere? Dicam amplius: Deus ne gentilibus qui-
dem pepercit, quo minus propter eiuscemodi scelera
eos exterminaret, quamuis non intelligerent se ita pec-
care, quomodo Striges hodie se peccare intelligunt. An
ergo mitius eum putas cum his agi velle, quam cum il-
lis? Impium est, inquit Rex Athalaricus Gothus, circa
illos esse remissum, quos cœlestis pietas non sinit im-
punitos. An tu putas Deum ignorauisse Diaboli frau-
des & conatus? Si sciuit ac nihilominus iussit transgres-
sores puniri, frustra nos dolum excusamus. Vis, metus,
error,

*Athalaric⁹
Rex Gotho-
rum.*

*Deus nõ ne-
sciuit frau-
des Satane*

error, maiora hic non sunt, quam in omnibus sceleratis: quos nullus ob id sapiens velit impunitos esse. An qui à falso Propheta, miraculo etiam edito, seductus fuit, excusatur à Deo. Deuter. 13. Cur igitur auctoritate Iureconsultorum tu conaris excusare? Ignorantia præcendi nequit, cum scientes faciant. Deus etiam brutum vult occidi, cum quo coierit homo: quo pacto ergo ignorantiam hic excusare pœnam cogitaueris? FVRN. Tamen parcendum videtur sexui. ERA. Ne hoc quidem iussit Deus. Imò Exodi vigesimo secundo, mulieres præcipuè nominauit, vt nobis indicaret, se ne sexus quidem hac in re velle rationem haberi. Etsi enim non nego fœminas ideo nominatas in Lege potius fuisse, quàm viros, quia crebrius in hac parte errent, quam viri, non tamen non verum & illud est. Ex eodem aliud quoque confirmatur, quod supra exposuimus, Mosen non illos tantum vocare Maleficos, qui artem multo labore longaque peregrinatione didicerint. Dum enim mulieres præcipuè nominat, simul offendit se de alijs quoque loqui. Præter hoc argumentum illud quoque Sagarum scelus capitale docet esse, quod Idololatræ sunt, & quidem pessime. Non enim Idolis & simulachris solum, sed ipsismet Dæmonibus cultum exhibent, quem postulant, cæteraque faciunt, quorum supra commemoramus. Idololatræ Iudæi, quos Deus Exodi 22. Deut. 13. & 17. mandat interfici, quosque occisos in lib. Maccab. 3. capite vltimo legimus, non sic colebant Idola, vt intertrabantur à Deo vero nihil se boni accipere, sed ab arbi Deifuturas stipulantur. Imperat Deus, vt nec parentibus, nec vxoribus, nec liberis hac in parte quisquam parcat. Non volet itaque Magistratum Strigibus parcere. FVR. Quis Idololatra vnquam sciens cognoscensque verum Deum, ad non verum, à bono ad perniciosum, à

Brutum os
cidi iubet
Deus, cum
quo homo
coierit.
An parcen-
dum sexui.

Saga pesti-
ma Idolo-
latra.

*Striges ho-
micide.*

*Seducunt
alios.*

*Prudentia
opus est in
Sagis puni-
endis.*

beneuolo ad atrocem confugere voluit? ERA. Nullus salutis suæ amans. At fecisse hoc Iudæos multos restatur scriptura. Et ut nulli fecissent, tantò nihilominus scelerosiores forent iudicandæ Striges tam immane scelus audentes. Possent etiam ut homicidæ necari. Et si enim res innoxias exhibent, ideo tamen exhibentur deprehendi & conuinci criminis possint. Interim per sua sunt res illas à Satana medicatas vires adeptas fuisse, quibus efficaces redditæ sint ad perficiendum id cuius gratia exhibent. Præterea sæpè alios quoque in errorem inducere satagunt, ac filias suas impubes frequenter Diabolo despondent ac tradunt. Tales autem Deus peculiari mandato trucidari imperat. Ad hæc spurcam libidinē cum impurissimis spiritibus exercentes capitis pœnam promerentur. Iubet enim Deus Diuina cum bruto se miscentem vnà cum bestia cremari. An non cremandæ magis fuerint cum Satana coeuntes? Taceo quod eas frequenter in speciem canis aut hirci fertur inire, siue horum speciem solum assumserit, siue bruta hæc inuaserit ac obsederit. Ergo cum neque delirio, neque læsæ phantasiæ morbo, neque infania correptæ, neque obsessæ à Dæmonibus peccent, sed sciētes volētesq; abnegent & abiurent cultum fidemque Dei, seseq; Diabolo hosti generis humani tradant, & ad damna hominibus danda, atque ad terra obsequia obstringant, monstra hostesq; Dei pariter ac naturæ tolerare mihi videntur, qui illas ferunt. FVR. At non omnes omnia hæc scelera admittunt, multæ etiam fraude aliarum inducuntur, plurimæ falso accusantur ab alijs: quæ Dæmon facit, ut carnificinam instituat, qua impensè gaudet. ER. Non dubito plurimis iniuriæ fieri, quare prudentissimè agendum est. Accusantibus non credendum, cum in somno pleraq; viderint, quæ vix credenda sunt. Neq; credendum est villo pacto eas perfectissimas

que se potuisse iactant: nec ob id præcipuè plectendæ. Vi
 dèdnam quomodo persuasæ huc peruenerint, quamdiu
 quoque animo permanserint, quid egerint. Quæ nihîl
 admodum perpetrarunt foedi, ac resipiscentiæ spem e-
 gregiam præbent, prudentius leniusq; tractandæ. Faci-
 endum deniq; vt regnum Satanę destruat, volûtasq;
 Dei perficiatur. FVR. Si hoc temperamento vterentur
 Magistratus, minus de hac re fuisset disputatum: nec e-
 go tibi hac in re molestiam peperissem. ER. Dixi libe-
 rius & copiosius quid sentirem, vt simul indicarem at-
 que probarem, Paracelsum (itemq; discipulos eius o-
 mnes, quotquot Magica ipsius probant & imitantur) a-
 liosq; Magos dignos esse qui vel mortis pœna ab im-
 pietate ista reuocentur & absterreantur. FVR. De Ma-
 gia operatrice satis multa contulimus, tempus iam est,
 vt de Diuinatrice his aliquid adijciam? Poterimus nos
 hinc paucis expedire, propterea quod fundamenta di-
 scussionis futuræ iam ante iacta animaduerti. ER. Sic
 habet res. Ego quoq; hanc partem Magiæ, vt quæ ad Me-
 dicinam nõ multũ faciat, breuissimè attingere de prin-
 cipio apud me statueram. Necromantiam, Sciomantiã,
 Auguriũ, Auspiciũ, aliasq; similes insanias hodiè nul-
 lus sanę mentis homo probat, qui vel mediocriter sit in-
 pietate institutus. Omnes enim sic vidēt vetari in sacris
 ritibus, vt negãdi præcisa sit omnib. omnis occasio. Solutus
 Paracelsus (cum nõnullis suis discipulis) laudare audeat,
 vt palam mōstret, se nequitia & impietate nulli cedere,
 sed omnib. superiorẽ esse. Sunt porro impiarũ diuinatio
 nũ tot species, quot res placuit Satanę ad hanc rē accõ-
 modare. Alij ex aqua, alijs ex igne, alijs ex alijs elemētis va-
 ticinati sunt. Alij ex speculis, cribris, unguib. peluib. cry-
 stallis diuinant. Alij ex cinere, nucib. fabis, alijsq; infini-
 tis talibus ariolari voluerũt. Alij ex auĩũ volatu, garritu,
 gestu: ex extorũ inspectiõ: ex nominib. sternutationib.

Magi pœ-
 na capitali
 auocãdi ab
 incepto.

Magia Di-
 uinatrix.

Cur deside-
rent homi-
nes futuro-
rum præsci-
entiam.

Thomas
Aquinas.

Diuinitio
unde dicta.

Diuinitio
quid.

alijsque omnibus augurati sunt. Alij ex astris præsentire futura studuerunt. Et quis enumeret omnes huius vanitatis species? Vix enim res vlla est, quam non ab vltima naturali & legitimo detorserit Saran ad hanc impietatem, ad quam in primis pronos esse homines norat. Etenim præclare meminit se primis nostris parentibus hoc vulnus impressisse, vt Dij esse vellēt. Hinc est, quod magno etiamnum desiderio flagrant animi nostri cognoscendi futura: quod Diuinitatis maximè proprium esse veterator ille nequissimus egregiè intelligit. FVR. Non possunt species illæ ad certa reduci genera. ERA. Feci hoc imitatione Thomæ Aquinatis in defensione Sano narolæ: & mox repetam, vbi prius quid diuinitio sit, & circa quæ versetur, exposuero. Diuinationem omnes Latini à Diuino deducunt, quod cuncti semper censuerint diuinum quippiam continere Diuinationem. Hinc Græci teste Platone, *μανικὴν*, quasi *μανικὴν* per interpositam literam, T, appellarunt, vt à Diuino furore proficisci Diuinationem ista nominatione indicarent. Omnes certè gentes Diuinationem admirabilitatis & diuinitatis aliquid habere magno consensu crediderint. Etsi autem Latini, qui esse Diuinationem concesserunt, varè eam definiuerunt, idem tamen omnes senserunt, quod nimirum præsentio sit rerum fortuitarum. Non enim aliud voluit Chrysippus cum apud Ciceronem ait esse vim cognoscentem & videntem & explicantem signa, quæ à Dijs hominibus portenduntur. Nec aliud auctor Definitionum, quæ Platoni tribuuntur, siue Plato is fuerit, siue alius, docuit: cum ἐπισήμην προδηλωτικὴν πράξεως ἀνδρῶν ποδείξεως definiunt. Quid enim aliud est res absque ratione scire, quam res cognoscere, quæ per rationem cognosci non possunt? At solæ fortuitæ ratione præceptis que comprehendere nequeunt. Hoc patet ex prædictis verbis, non diuinare illos, qui causam futuri euētus veram

veram certamque intelligunt, sed qui eandem ignorat. Manet igitur hoc ab omnibus concessum, Diuinationes prædictionem esse rerum fortuitarum. Equidem res omnes vel eueniunt necessario vel contingenter. In illis Diuinationi locus nullus est. Quis enim admirabilitatem habere prænunciationem arbitretur, qua post ætatem affirmatur hyems reditura? Occupata igitur Diuinationo est circa res contingentes. In his porro duos quædam insunt plurimum differentia, natura communis, & proprietates indiuiduæ. Circa vtrumque non versatur Diuinationo. Quid enim Diuini habet prædictio, qua quis prænunciet lepores parituros lepusculos, non equos aut oues? Aut quis admiratione dignum putabit quos aut oues? Aut quis admiratione dignum putabit quos aut oues? Par ratio est aliorum omnium. Natura namque communis, vt humanitas, proprie non generatur, sed per generationem indiuiduorum propagatur & conseruatur. Futurum itaq; est, non quod commune est, sed quod particulare est, Adde quod nullus consulit Vatem, an parturiens mulier hominem sit parturita, sed vtrum marem an foeminam, robustum & sanum, an debile & morbosum, &c generatura sit, quæritur. Quare necesse est, vt Diuinationem versari fateatur circa præuisionem contingentium, non quoad naturam communi seu specie participant, sed quoad proprijs & indiuiduis prædita sunt qualitatibus, quibus ab omnibus alijs eiusdem speciei rebus distinguuntur. Hoc iam prænotio rursus duplex est. Etenim vel inceperunt iam esse, aq; causis suis veris & proximis iam produci coepta sunt: vel longo post tempore futura sunt, atque de proxima causa exploratè nihil dum constat. Qui, quæ iam sunt, & aliquo modo esse ceperunt, futura esse dicunt, proprie non diuinat, nec futurum aliquid prænunciat, sed quæ iam sunt quidem, attamen propter parui-

Diuinationo
uersatur
circa cotin
gentia.

Quæres p
priè sint &
dicantur fu
tura.

Quæ sunt
iã, non sunt
futura pro
priè.

tatem nondum sunt conspicua, ideoque rudes & im-
 puros adhuc latent, iam inchoata esse indicat. Sic prædi-
 cunt Medici, Nautæ, Agricola, Vsuperiti, & exercitati in
 Republ. viri, alijque similes. Quod si tales aliquando le-
 gis diuinare solitos esse, vel Diuinatores audis nomine
 ri, impropiè sic eos vocari putato. Constat enim hæc
 in hominibus prudentiam, industriam & sedulitatem à
 Deo non damnari, cum Diuinatores & Diuinationem
 propriè dictam scriptura prorsus absoluteque condem-
 net. Manifestissimè nunc perspicis, Diuinationem esse
 præsentationem & prædictionem rerum contingentium
 particularium, absque causarum proximarum noticia,
 priusquam fieri atque esse inceperint. Rectè igitur, con-
 cise, & breuiter, attamen clarè & perspicuè definita fuit
 prænuntiatione fortuitarum. Quod enim equus ex e-
 quo, lepus ex lepore nascitur, fortuitum non est. Quod
 autem talis equus scilicet generosus, ignarus, magnus,
 paruus, fortis, timidus, robustus, imbecillis, &c. genera-
 tur, hoc est fortuitum. Potuit enim non talis generari.
 Eadem est ratio rerum aliarum omnium. In defensione
 Sauonarolæ sic demonstraui, futura particularia om-
 nia, quoad sunt particularia & futura, fortuita esse ca-
 suque sic cadere (si ad nostram cognitionem referan-
 tur,) vt meritò cõfidam, nullum Astrologorum sanum
 & intelligentem conaturum conuellere. Quid sit Diui-
 natio, & circa quæ versetur, dictum est: nunc vnde sit
 scrutemur. Dico igitur breuiter, futura, de quibus
 diuination est, interque nos conferimus, naturaliter
 & insita nobis virtute præcognosci non posse. De-
 monstraui hoc in paulò ante citato libro tam solidè
 tam clarè, tam copiosè, vt desiderare nihil admodum
 possit veritatis cupidus lector. Attingam in præsentia
 quædam paucissimis verbis. Futura contingentia, de
 quibus sermo nobis institutus est, nec sensu, nec imagi-
 natione

Expositio
 Definitio
 prædictæ.

Omne par-
 ticulare,
 quoad est
 particula-
 re futurū,
 fortuitū est
 vnde futu-
 rorum præ-
 scientia ori-
 ginem ha-
 beat.
 Futura nec
 sensu, nec i-
 maginatio-
 ne, nec in-
 tellectu præ-
 uoscantur.

natione, nec intellectu præsentiri à nobis possunt. Ergo nullo modo. Tria enim hæc habemus cognoscendi instrumenta. Iam quod sensu nõ percipiamus, notum est. Percipit enim sensus exterior sola præsentia. Futura autem non existunt adhuc, & proinde sensus mouere nequeunt. Vnumquodq; enim sic agit, quomodo existit. Quod nec imaginatione percipiamus, æquè notū est. Etenim supra docuimus in hac nihil recipi, quod non prius in sensu fuerit. At futura in sensus incurrere non potuerunt. Si variè componere vim imaginandi cogites, à sensibus receptas species non negabo, sed hanc cõpositionem inficiabor à re futura, quæ nondum est, excitari potuisse, iam quòd imaginatæ species, non sint causa: vt res extra nos tales fiant, retrò demonstratum est, ac per se patet. Sic enim fierent, quæ Deus & natura nunquam fecerunt, Hircocruus, Chymera, castella in acre fundata, Luciani narrationes, &c. Nam talia nobis aliquando imaginamur. Ergo si præuidemus futura, mente ac ratiocinatione præintelligimus. At mens nostra futurum nihil cernit, cuius causam non habet præsentem, & quidem sic, vt norit futuri effectus illius causam esse. Possum etenim ignem videre præsentem, & ignorare tamen, vt rum rem aliquam certam sit calefacturus, priusquam admouendum cognoui. Quippe forsitum est, vt hoc tempore & loco plumbum liquefaciat, antequam ei adhibitum est. At positum nobis est, causas futurorum effectuum non cognosci à Diuinato ribus, vt sunt causæ determinati effectus. Sed nec difficile est monstratu. Etenim effectus futuri & fortuiti causam oportet esse fortuitam, hoc est, oportet eam indefinitam seu indefinitam esse, vt videlicet agere possit & non agere, aut saltem non hoc modo agere. Cum primum est limitata ad agendum vno modo potius, quam alio, actu agit hoc, ad quod agendum definita de

*Mens non
præuidet
futura.*

stinataque est : & cum certo modo agit, sic disposita quoque est. At cum sic est affecta, non amplius fortuito agit, quod agit, sed aliter agere nequit, quantisper noua non acquirit dispositionem. Adde quod pro dispositione, quam habet, statim agere necessario, actionemque differre in tempus aliud non poterit, si praesertim causa sit naturalis ac naturaliter agat. Quoposito, sequitur necessario nihil futurum praesentiri posse, quia quod iam esse fierique incepit. At horum praedictio non est Diuinationis, ut declarauimus. Liquet igitur ex dictis futura quae multo antea praedicuntur, quam fiant, naturaliter non praecognosci. Ergo necessarium est, ut eorum noticia aliunde seu extrinsecus veniat. Venire autem non potest nisi a Deo vel Angelis bonis aut malis. Si a Deo vel Angelis, ut Dei ministris. (Nam & hi quoque futura ignorant, nisi a Deo reuelentur) proficiantur, Prophetia vocatur apud Christianos. Haec ab Ethnicis vocata est Diuinationis, quia Daemones putabant esse Deos. Nobis vitanda est ambiguitas, atque cum scriptura potius loquendum, quae plerumque Prophetiam nominat. Vera est haec semper & sola: quia solus Deus nouit futura. Si a malis Angelis oritur, Diuinationis proprie nominatur, & falsa mentitataque est semper. Si enim aliquando eueniat aliquid, vel non erat vere futurum, sed iam inchoatum fuerat, vel ipsi facere statuerant, vel reuelante Deo cognouerunt. Deut. 13. vel casu accidit. Et hinc est, quod non me Diuini seu Diuinatoris in tota scriptura sancta. (Nisi locum Esaiæ 3. velis excipere) in malam partem sumitur: quod Hieronymus obseruauit. Est enim scriptura Diuinare, futura ex rebus ad hoc a Deo non destinatis, seu modo non debito praenunciare conari. Caeterum quae Diuino afflatu praedicuntur, arte nulla praecognoscuntur, sed a Deo inspirantur. Quocirca non diuiditur Prophetia in artificiosam & artis expertem, sicut Diuinationis.

Prophetia
quid,

Diuinationis
proprie di-
cta falsa est
omnis.

Diuinationis, Di-
uinatoris in
scripturis
semper in
malam par-
tem sumun-
tur.

Prophetia
nulla artifi-
ciosa est.

natio. Voluit enim Satan imitari Deum, ideoque afflatu suo aliquibus suggessit responsa falsa vel ambigua. FURN. Qui fit, quod artes introduxit Diuinatorias, si Deum sciebat prohibuisse? ER. Causas procul dubio sui consilij habuit plurimas: inter quas & hæc fit, quod facilius se nomen Diuinum, quod modis omnibus affectauit, sic retenturum vidit. Cum enim suæ sibi ignorantiaæ conscius esset, atque se pro Deo non cultum iri intelligeret, si futurorum inscius deprehensus fuisset, tam multas & tam varias artes excogitauit, vt, si falleret in præfagiendo, excusationem verisimilem paratam haberet: ab artifice vel interprete propositorum signorum erratum esse. Præclare namque vidit sagacissimus spiritus, sic esse mortalium mentibus insitam hanc de Deo opinionem, Deo scilicet futura esse nota, vt frustra tentaturus videretur, eam ex animis omnium eximere. Eius nihilominus ex multorum mentibus, dum Epicuræis, & Artheis alijs, persuasit, vel Deos nullos esse, vel nostratia non gubernare, vel non intelligere. Quibus hoc non potuit imprimere, contraria ratione dementauit, se pro Deo extulit, Diuinandi que modos innumerabiles propemodum obtulit. Ergo Diuinitio proprie diuina omnis est Diaboli opus, vel manifesto afflatu ac sine arte responsa suggerentis, vel arte aliqua vtentis. Eleganter & breuiter hoc expressit Cyprianus de Idolorum vana veritate, vbi cum multa de Augurijs & Aruspicijs disputasset, hæc addit. Hi (spiritus maligni) afflata suo vatum pedora inspirant, extorum fibras animant, auium volatus gubernant, sortes regunt, oracula efficiunt, falsa veris temperinuoluunt. Nam & falluntur & fallunt, vitæ turbant, somnos inquietant, irrepentes etiam corporibus occulta mentis terrent, membra distorquent, vale tudinem frangunt, morbos laceffunt, vt ad cultum sui cogant. Et mox. Hæc est de illis medela, cū ipsorum cessat in-

Cur Diuinā
di artes ex
cogitarit
Satan.

Diuinitio
omnis est
Diaboli o-
pus.
Cyprianus
Martyr de
Diuinitio-
nibus quid
senserit.

iuria. Nec aliud his studium est, quam à Deo homines
 auocare, & ad superstitionem sui, ab intellectu veræ Re-
 ligious, auertere: & cum sint ipsi pœnales, quærere sibi
 ad pœnam comites, quos ad crimen suum fecerunt er-
 rore participes. Hæc Cyprianus. Cæterum duplex est ar-
 tium Diuinatricium ratio. Quædam enim expressam
 continent pactiõnem Dæmonum, eorumque inuoca-
 tionem, adiurationem & tanquam coactionem, vt sunt
 Necromantia, Sciomantia, & omnes aliæ, quæ in aquas,
 specula, Crystallos, annulos, aliasque res Dæmonem
 aduocant, aut iam antè præsentè interrogant. Alię pa-
 ctum continent obscurius: quarum duæ sunt classes. In
 vna complectimur artes considerantes motus & dispo-
 sitiones rerum naturalium, vt ex eis futura conspiciant.
 In hoc ordine sunt Astrologia, Augurium, Auspicium,
 Aruspicium, Chiromantia, & aliæ plurimæ. In altera po-
 nimus illas artes, quæ sibi ipsis signa, ex quibus ariolen-
 tur, fabricant, non à natura accipiunt. Huius farinae est
 Geomantia ex punctis augurās, figurarum in cinere, ar-
 lijsque locis descriptiones, rotulæ fabricatio, plumbi li-
 quefacti in frigidam coniectio, & alię plurimę. Reperias
 etiam, quæ vtroque genere participant, dum partim si-
 bi parant, partim ab ipsis rebus accipiunt signa futuro-
 rum indices. Ad quinque hæc genera omnis Diuinandi
 modus reduci poterit. Et cum pacto vel aperto vel taci-
 to nitantur omnes, non est opus, vt sigillatim eas conti-
 tem, dū omnes execrabiles & capitales esse Deus iussit.
 uel aperto FVR. Quid si neget aliquis pacto impio omnes nitit. ER.
 uel tacito Demonstratū id egregiè reperies in nostra defensione
 cum Demo cōtra Stathmionē: nec expedit illa huc transferre. Itaq;
 nit. Diuinitio paucis hic me expediā. Diuinatio apud oēs Gentes ex-
 ab omnib. stimata semp fuit res magnifica, diuina, & admirabilis.
 Gētib. Dijs Equidē oēs eruditi Philosophi, quicunq; Diuinationē
 attributa cōcesserūt, Dijs eam suis attribuerūt. Cōstat hoc ex Pla-
 fuit. rone

tone Platonisq; cunctis. Plato certè palam docuit, om-
 nem Diuinationē à Deo ad nos per Dæmones medios
 deportari. Platonici autem etsi cum magistro suo artes
 Diuinandi nō negarūt, nullū tamē his munus aliud assi-
 gnarunt, quā quod præcepta cōtinere dixerūt à Deo p-
 posita futurorū signa ritè ac dextrè interpretandi. Futu-
 ra itaq; prævideri non potuisse censuerunt, nisi quibus-
 dam ea signis Dī vatic. præmōstrassent. Qippe alites ve-
 lut internuncios & Interpretes Deorū ab eisdē huc & il-
 luc impelli crediderunt: Diuino imperio in hac vel illa
 parte se occultare, à dextris vel sinistris occinere: pullos
 cauea inclusos offam inuadere, aut non attingere egres-
 sos, terram, paniendo tripudium nunciare solistimum.
 Quod de his exempli gratia dico, de alijs omnib. debet
 intelligi. Quæ cū sint apud Platonē eiusq; sectatores no-
 tissima, vno ex plurimis Iamblichi testimonio ex lib. de
 Myst. Egypt. desumpto cōcludā. Vaticiniū, inqt, nec ab
 arte, nec à natura, nec à naturalib. seu animalib. rationi- *Iamblichus*
 bus motib. sue efficitur: neq; sit vllō modo: sed vtrinq; «
 potestas præfaga refertur ad Deos: & omnis huius auto-
 ritas consistit in eis, atq; inde traditur, diuinisq; operib. «
 signis sue perficitur. Item, vaticinia deducere à Dijs oportet
 continentib. in se totius sciētię rerum terminos, nō «
 à reb. nullam in se habentib. præsciētiā. De Peripateti-
 cis frustra dixero aliquid, quos constat aliam philoso-
 phandi viam ingressos. Summa est, nulla Gens tam im-
 manis & barbara, nulla rursus tam humana & exulta-
 fuit, quæ modo aliquid haberet iudicij & sensum aliquē
 de Deo retineret, q̄ non crediderit à Dijs proficisci rerū.
 futurarū præindicationē. Omnes, inquā, Diuinitus præ-
 significari vaticibus arbitrata sunt, eosque maius aliquid
 habere cæteris mortalib. Consentit hoc cum Sacrosan-
 ctis literis, q̄ vni & soli Deo facultatē cognoscēdi futura

Sacra lite-
re soli Deo
futura do-
cent nota
esse.

constanter tribuunt. Equidem Deus per Esaiam à capi-
te 41. vsque ad 49. inter alia argumenta, quibus se solū
Deum esse comprobat, hoc seriō vehementerq; vrget,
quod solus futurorum præscientiam habeat, solusque
prænunciare possit. Quod quia in defensione nostra
piosē declarauī ex sanctis scripturis, hic libēter omitto.
Hoc loco sufficit indicasse, nullos quantumuis doctos
aut indoctos existimasse Diuinationem non esse maio-
ris virtutis, quam est Mens hominis. Aptam quidem cō-
fessi sunt omnes, quæ vel inspiratione Diuina, vel Intelli-
gentiarum impulsu, vel Dæmonum afflatu præuideret-
at ex sua Natura tantum eam posse nulli vnquam non
amentes crediderunt. Quapropter non putarunt illos
diuinare, qui necessariō euentura prædicerent, si modo
talia esse cognouissent. Quis enim admiretur prænun-
tiantem post hyemem successuram rursus æstatem? De
hoc nullus Idiota consulēt Auguratorem. Hoc interro-
gabit, vtrum æstas ventura solitō fœcundior sit futura,
sterilior, calidior, frigidior, salubrior, morbosior, &c.
FVR. Paracelsus haud aliter sensit in lib. de Lunat. Ne-
mo mortalium, inquit, perfectē proprietates astrorum
cognoscere valet, aut ægrè. Aestatem quidem post hye-
mem fore scimus: at qualis ea futura sit nescimus. ER.
Rectē hoc: sed causam adiecit ineptam & impiam, quia
scilicet anus vna hora ex fœcunda sterilem reddere pos-
sit. Quis præterea diuini aliquid eum habere putet, qui
hoc anno canes generaturos catulos, non feles aut le-
pores: item pyros producturas pyra, non uvas: vites con-
tra uvas parituras non poma? FVR. Memini quendam
edito prognostico Astrologorum vaticinia annua si-
risisse. ER. Iam ne illa quidem denunciatio præcipuam
admirabilitatem habet, qua, quæ actus sui initium na-
cta, & iam esse cognita sunt, rudibus ad futura indicat-
tur, Quod & Iamblichus ad finē prædicti libri affirmat.
Si qua

Predictio
artificiosa
non est ad-
mirabilis.

Iamblichus

Si qua nobis inest, inquit, naturalis præflagitio, vt anima-
 libus quibusdam præsensio terræ motuum, tempesta-
 tum, frigoris, nihil habet hac præsensio admirandum.
 Quoniam propter sensuum acumē, vel quia aliquid in-
 de patiuntur contingit. Sed nec illa præcognitio admo-
 dam videtur honorāda, qua quis per ratiocinationem
 ex obseruatione signorum certos effectus præceden-
 tium, vt ex contractione pulsum atque rigore febrem
 consecuturam præmonet. Solum Diuinū vaticiniū nos
 reddit admirabiles & diuinos. FVR. An non Medici ar-
 gutè prænoscentes, admirabiles habiti sunt? Sanè Gale-
 nus aliquoties affirmat, se propter prædictiones Medi-
 cas pro Vate habitum fuisse: magnaque iniuria ob id se
 affectum putauit, quod ex arte magis Diuinatrice, quā
 ex Medicinæ præceptis & Regulis, præcepisse morborū
 euentus iudicaretur. ER. Sunt laude dignissimi, qui in
 arte sua cæteris antellunt. Quod diuinare visus est, inde
 accidit, quod illius temporis Medici præuideri arte pos-
 se nesciebant, quæ prænunciabat ægrotis. Ipse autem
 constanter negat se instar vatis aut Diuinatoris prædi-
 xisse aliquid: imò affirmatè asserit, se vates Romanenses
 nunquam audiuisse vera de ægris prædicentes, cum in-
 prælagiendo ipse nunquam errarit. Quod se Diuinato-
 rem negat, ideo facit, quia omnibus ætatibus hoc fuit
 apud Doctos confessum, Diuinationem circa illa solum
 verari, quæ nec natura, nec arte, nec vsu & coniectura
 intelligi possunt: quæ & propriè futura appellantur.
 Nam illa iam sunt, aut saltem generationis suæ initium
 aliquod obtinent, ac proinde à causa definita & deter-
 minata acta iam producentur. Quare vel in suis causis
 vel in se ipsis noscuntur, non vt futura, sed vt præsentia
 sunt. Si qui talia edicit ac nouit, rectè ac propriè dicere-
 tur futura prædicere ac præscire, non diceret scriptura
 Dei solius esse. Nec affirmarent ex sacris literis omnes

Galenus nō
 fuit Vates.

Car Gale-
 n⁹ se neget
 Diuinare
 solitum.

Divinatio-
nis defini-
tio quorum-
dam Theo-
logorum.

Fortuita ar-
te, ratione,
scientia nul-
la prævi-
dentur.

Theologi solum immortalem Deum futura cognosce-
re. Etenim homines talium plurima prævident, atq; his
longè plura Dæmones cognoscunt. At sancta scriptura
Theologis omnibus consentiētibus & testificantibus, par-
tiam docet, inculcat, repetit, vrget, Dæmones inscios esse
futurorum. Ex quibus meridiana luce clarius patet, Di-
uinationem non versari circa ea, quæ iam fieri cognita
sunt, sed circa ea, quæ verè futura sunt, & nec dum esse
cœperunt. Vnde scitè à nonnullis Theologis definitur
visione eorum, quæ procul sint à communi mortalium
cognitione. Sic igitur hanc rem concludamus: Diuina-
tio est præsentio futurorum. At futura sunt particula-
ria. Quod enim & generatur & occidit est particulare.
Porrò particulare omne, quoad est particulare, (nō quo-
ad natura participat speciei) fortuitū est: vt partim nar-
per declaravi, partim in citato iam loco fuisse demonstravi.
Constat autem ex omnium hominum sententiâ arte
ac ratione prævideri nō posse, quæ arte, sciētia, & ratione
comprehēdi nulla possunt, sed cœco casu fortuitoq; sic
cadunt. At quæcunq; fiūt, cum prius non essent, illa om-
nia quatenus fiūt, (Non enim fiūt quatenus natura cō-
mune participāt: aut saltē nullus præcognoscere, quoad
sic fiunt, cupit) arte, scientia, & ratione cōprehendi nul-
la possunt, ideoq; fortuito fiunt. Quare arte ac ratione
præintelligi nulla possunt. Iā q̄ nec arte nec ratione intel-
ligi possunt, ingenij humani vires superant. Futura igitur
tur, quoad futura sunt, ab hominis ingenio præsentiri
nequeunt. Quod si naturæ præsciri viribus à nemine
possunt, aliū de accipere eorum noticiā necesse est eos,
qui horum prænotionem sibi arrogant. Non accipiunt
autem à Deo & sanctis eius Angelis. Etenim nō reuelat
futura Deus per artes. Quocirca suggeruntur à Dæmo-
nibus. Suggestunt autē artes illa s̄ discuntibus & exercen-
tibus propter pactum, quod inierunt cū aliquibus, cum
d

de principio tales illis traderent. Et si igitur, qui eas nunc addiscunt, fortè pactionis ignari sint, certum tamen est pactum tacitum intercedere: præsertim si eos contingat scopum aliquando contingere. Cum enim quæ artes illæ iubent facere, per se vim & potestatem non habeant manifestandi occulta, necessarium prorsus est, vt Dæmon aliquis manifestarit: & quidem propter interuenientem pactionem. FVRN. Si futura nesciunt Dæmones, quomodo alijs patefaciunt? ER. Deus aliquando iusto suo iudicio, vel reuelat ei aliquid, vel quod cupit perficere finit, vt sic puniat superstitiones, qui Diabolo & mendacio adhærere malunt, quam Deo & veritati. Præterea nouit multa, quæ nesciunt homines: & videt plurima priusquam videant alijs, propter ingenij sagacitatem, & iudicij admirabile acumen. Augent hæc & exacuunt cogitationes eius, infinita tot seculorum experientia, substantiæ agilitas & mobilitas, sociorum innumerabilis multitudo sibi mutuo ex locis omnibus omnia nunciantium. Multa etiam ex scripturis conijciunt, multa ex hominum dictis ac factis: & nõ nunquam Dei quoq; consilia obscure saltem, Deo permittente, eminus vident. FVR. Nihil hic desidero amplius: at Astrologiam inter vetitas artes à te numerari vehementer equidem miror. ER. Priusquam de hac re differamus, audire ex te velim, quid profanus ille Tenebrionus de futurorum præscientia senserit. FVR. Sanè cum legi scripta ipsius primum, nõ attendi animum ad hæc priusquam à te monitus obseruare cœpi, sed Medica solum quæsiui. Animaduerti postea eum multa temerè affirmare, vt cum Augurium in Paragr apertè pbat, quod manifestis explicatisq; verbis Deus condemnat. In eodẽ Prophetiã & Prodigia à cœlo ficti ait: quod bella, morbos, &c. efficere pariterq; indicare asserit. Ad Athen. Prophetiam ab Euestris & magna Turbã deducit,

Quomodo
Diabolus ali
quando futura præui
deat.

Paracelsi
de Diuinationib. sententia.

„quam falso ab antiquis pro Deo cultam scribit. In Præ-
 „sag. affirmat Dæmones nouisse vniuersa, quæ homines
 „& Natura facturi sunt ad finem vsque. Recitat in hanc
 sententiam alia multa, quæ recensere non est opus. Iam
 enim à pietate deflectere abundè percepi. ER. Nisi fa-

*Paracels. si
 bi semper
 contrarius.*

tale esset huic bestix sibi ipsi contradicere, conarer se-
 pe cum excusare. In Præfag. scribit, hominem ex se ipso
 futuri nihil scire, nec ad ea cognoscenda aut inuestigan-
 da creatum esse, cum alibi planè diuersum dicat. Probat
 is ac laudat omnes vanissimas Diuinandi artes, quas ne-
 Gentiles quidem, quibus aliquid est mentis, vnquam p-
 bauerint, Geomantiam, Pyromantiam, aliasq; similes.
 Taceo enim quod Necromantiam & similes blasphem-
 as & contumeliosas in Deum artes mirificè laudat.

*Refutatio
 Geomantia.*

quia de his supra diximus. Nunc vnico verbo, Geoman-
 tia exemplo, omnes confutabo. Si figuræ ex punctis con-
 cinnatæ futura premonstrant, faciunt hoc vel naturali-
 ter, vel artificiosè. Neutro potest modo. Quare ne indi-
 care quidem potest, cum alius modus licitus excogita-
 ri nullus possit. Artificialiter nulla ratione possunt,
 quia artem nullam tenent. Sed nec artificiosè dici pos-
 sunt ea ratione, qua Zeno Naturam vocauit ignem arti-

Zeno.

ficiosum. Etenim figuræ artificiales mathematicum
 quiddam sunt, actionis viribus omnibus carent. Quod
 si etiã ascribere actionem liberet, non tamen aliatri-
 bui posset, quam quanta ab arte manat. At non potest
 ars vlla res procreare naturales. Possunt quidem figuræ
 artificium, vt Pictorum & Statuariae representare
 naturales res aliquas: at non sic, vt inde coniectura de
 futuris desumatur. Quapropter artificialiter non prein-
 dicant, quæ naturaliter sunt euentura. Certum est nec
 artificialem nec naturalem effectum esse præstantio-
 rem & nobiliorem sua causa. Quare nec artificialis figu-
 ra præstantior erit artifice seu arte, à qua fabricata fuit
 Figuras.

Figuras porrò tales architectantur plerunque Idiotę ru-
desque homunciones. Quo fit, vt plus non possint ho-
mine, cuius sunt effecta quędam. Quod nec naturaliter
presignificent, ex eo patet, quod naturam aliam nullam
habent, quam artificialem dispositionem. Deinde quę
naturaliter futura patefaciunt, vel sunt futurorum illo-
rum causę, vel effectus, vel eiusdem causę, à qua futura
significata proueniunt, effectiones sunt. Figuras porrò
futurorum non esse causas, ex dictis liquet. Quod nec ef-
fectus sint, per se manifestum est. Quę namque futura
sunt, nondum existunt. Quę nondum existunt, qui pos-
sint aliud vel significare vel efficere? Hoc perindę esset,
ac si filium, patre nondum nato, existere diceremus.
Iam quod nec eiusdem causę soboles sint, à qua futura
proferuntur, manifestum est. Etenim figuras facit ho-
mo, qui res ab ipsis significatas efficere nulla ratione
potest. Quare efficere naturaliter aut significare futura
non possunt figurę ex punctis compositę. Quod si ergo
supra naturę suę vires hęc presignificant, aliunde facul-
tatem hanc nanciscuntur, hoc est, aliter signa futurorū
sunt, cum neque causę neque effectus esse aut fieri que-
ant. A Deo autem non sunt, bonisque Angelis à Dei vo-
luntate nusquam aberrantibus. Ergo Sacramenta seu
mysteria, seu tacita quędam signa sunt damnatorum
spirituum. Quod de hisce figuris dico, de alijs omnibus,
ex quibus diuinare homines student, intelligędum est,
cum par sit omnium ratio. F VR. Non dubito, quin ve-
ra isthęc dicantur de artibus illis, quę ad futurorum præ-
sensionem vtuntur rebus. ea indicare non potentibus.
At de Astrologia quomodo dici idem possit, non video
Quoniam cęli sidera manifestę sublunaris mundi res
alterant, efficiunt, mutant. ER. Ennius certę olim (sicut
alijs omnes, qui sapuerunt) non separat Astrologiam ab
alijs Diuinandi artibus: cuius versus huc adferre, quia

*Astrologia
Diuinatio.*

*Astrologi
abiecius de
uero Deo
sentiūt quā
Ethnici de
Dijs suis.*

*Astrologia
fundamen-
tum est om-
nium artiū
Magicarū
ei superstit.*

elegantes sunt, placet. Non vicanos Aruspices, non de circo Astrologos, Non Isiacos coniectores, non interpretes somniorum. Non enim sunt ij aut scientia aut arte Diuini, Sed superstitiosi Vates, impudentesq; Ariolite Aut inertes, aut insani, aut quibus egestas imperat. Qui sibi semitam non sapiunt, alteri monstrant viā. Quibus diuitias pollicentur, ab ijs drachmam ipsi petūt. Sed ad rem. Si Astrologia Diuinatrix ita vaticinaretur, quomodo Medici, Nautæ, Agricola, prædicunt quædam, tolerari cum professoribus suis posset. Cum autem præuisorem iactant eorum, quæ post multos annos euentura sint, intolerabiles ipsi seipso reddunt. Hoc enim solius Dei munus esse supra patuit. Et sanè perquam iniqui sunt, ne dicam blasphemi in Deum, cum arte se præconoscere posse aiunt multis antè annis, quam accidit, quæ omnes omnium Gentium & ætatum homines eruditi Dijs assignauerunt suis. Multò ergo humiliter Christianis, quā de Dijs suis, id est, de Diabolis senserint Ethnici prudentiores. Scio præterea tantò esse hanc ex collo augurationem nequiorum Deoque magis inuisam, quantò alijs est ariolationibus nocentior. Quippe fundamentum facta est omnium fermè superstitiosarum & Magicarum artium, vt harum clauis meritò sit appellata. Veteres à Dijs moueri aues, repræsentari extra subteritium Diuinorum censuerunt: posterior ætas hæc omnia sideribus tribuit, vt ex Alberto, Conciliatore, Pomponatio, alijs intelligi potest. Equidem Platonicis multa quidem astris tribuerunt, sed tantas in eis vires, quāas nostri Astrologi inesse credunt, reperiri nequaquā iudicauerūt, vt ex Platone, Plotino, Iamblichio, Porphyrio, probari facillimè potest. Supra docui, quæ vis esset ce-
lorū in hæc nostratia. Statuerā hoc loco fusius explicare, quæ

quæ te sic volente alio loco dilucidè satis explanavi. Summa est, cœlos vt continent complexu suo corpora vniuersa, sic qualitate virtuteq; sua regere omnia. Vires infundit hisce rebus vno tempore eadem cunctis, singulares cōmunicat nulli. Sic Natura rerum postulabat, vt res singulares à singularibus fierent causis, quò semper causa responderet effectui. Etenim effectus singularis à causa fit singulari, & cōmunis à cōmuni, vt eruditissimè in 2. Phys. ca. 3. docuit Aristot. cuius Paracelsici doctrinã & ingenium cōtemnere poterūt, equare nulli vnq̃ poterūt. Ceterum nō generari nec corrumpi in hoc mundo alia quàm singularia, notū per se est. Ex quo illud sequitur, à causis particularibus omnia fieri, quæ hic oriūtur & occidunt, à cœlo nihil, nisi cum cœli viribus concurrat particularis causa. Quod vt est in primis Philosophiæ rudimentis versato notissimum, ita Paracelsicis est ipsi Indijs magis incognitum. Idem sacræ literæ præclare docent, dum sideribus Deus opt. Max. vim nullam adscribit aliam, quam luminis & caloris: quibus noctes & dies discriminantur, & totius anni tempora distinguuntur. Quin etiam Deus præcauere volens Astrologorū amētiam plātas, & quæcunq; terra per se p̄ducere potest, ante creata sidera creauit. Animalia, quæ sine semine nasci nequeunt, post sidera creauit quidem, sed à sideribus insigniri proprijs virtutibus nō iussit, sed ipse, quas voluit, speciebus singulis inseruit. Quæ ex putredine proueniunt, plantarum hac in parte rationem obtinent. Summam dicam, Deus cœlo nō assignauit munus vel creandi aliquid, vel vires rebus creatis largiendi, sed præcepit hoc solum, vt motu lumine caloreq; suo diē & noctem & annum in sua tēpora dispertiret. Quod Aristot. secus fuit, & oēs absq; superstitiōe philosophātes rectè imitati sunt. Quæ ergo vecordia & demencia est putare, causam omnibus sub Luna existentib. rebus cōmunem

Cœlū causa communis.

Effectus singularis à causa fit singulari. Sola singularia generantur, & corrumpuntur.

Sacræ literæ quas cœlo tribuant vires.

Cur circa
plenilunium
gambari et
canceri pin-
guescant.

Actus Ma-
ris.

Mare Bal-
thicum non
estuat.

particulares in res singulas despuere facultates? FVR-
Attamen permulta hoc euidenter probant, quicquid
tandem dicatur, vt cancerorum carnes & maris æstus, vt
cætera nunc sileam. ER. Aliam aeris temperiem rebus
alijs accommodare magis minusque nullus dubitat.
Sunt enim animalia quæ hyeme, alia quæ æstate, alia
quæ alijs temporibus magis valent ac vigent. Sic pin-
guescant canceri, tum quod Lumen eis Lunæ sit conue-
nientius lumine Solis, tum quod partum illo tempore
capiunt vberiore. Hoc negabamus, Lunam vires do-
nare canceris alias, quam rebus alijs quibuslibet. Si alia
non concipiunt succum copiosiore instar illorum,
non est Lunæ hoc referendum acceptum, sed nature pro-
priæ: propter quam vnumquoque sic recipit cœlestes
vires, quomodo aptum est recipere. Similis est ratio æ-
stus maris. Non enim æstuant quædam maria, quia vir-
tutem accipiunt à Luna, quam aliæ res non accipiunt,
sed quanquam res aliæ cunctæ idem accipiunt, non tamē
similiter omnes mouentur: quia videlicet disparēs ca-
rum sunt naturæ. Semper igitur manet hoc, cœlesti vir-
tute sua facultate quouis momento res omnes ita mo-
uere, vt moueri singulæ aptæ sunt: ac proinde vniuersa-
les & communes esse causas, non particulares & pro-
prias. Quid quod non eodem modo accedunt & rece-
dunt maria omnia? Quædam enim alio tempore, quæ-
dam nullo modo æstuant. Narrauerunt mihi aliquot
hoc discrimen esse in maribus Hamburgeri & Lybecæ
si siue Oceano & Balthico (quorum illud æstuat, hoc non
æstuat,) sola Holfatia diuisis. Aut ergo non dat cœlum
hunc motum maribus, aut non eodem modo omnibus
nec solis, sed mouentur maria prout moueri apta sunt
ac res aliæ eodem pacto. Manet itaque hæc etiam Lunæ
cœliue vniuersalis virtus, res cunctas ita mouens, vt sin-
gulæ pro sua natura moueri possunt. Si plura de Astrolo-
gia

gia vanitate impietateque audire cupis, legito cum no-
 fram defensionem, tum Iohan. Pici Mirandulae Domi-
 ni doctissimos libros. Dispeream nisi digni sunt, qui an-
 numerentur discipulis Paracelsi, quicumque hos libros
 despiciere audent. F V R. Ego nunquam magnificè de
 hac arte sensi, propterea quod à Philosophis irrisam, à
 Theologis explosam, à sacris literis execratam, ab Impe-
 ratoribus damnatam ab Intelligentibus omnibus ne-
 glectam animaduerti. Noster quoque Theophrastus
 hanc sæpè reprehendit, ac plenè, vt videtur, nunquam
 didicit. Quippe aliam quam Græcanicam seu Prolemai-
 cam Astrologiam commendat. Sanè in Paragr. mina-
 tur Astronomiam & artem Calendariorum abiicien-
 dam. Astra cœli, scribit in eodem, non imprimunt in ho-
 minem, sed Deus astra hominis fecit, vt cœlestia imi-
 tentur. Alibi negat rationem & prudentiam, quam in
 nobis cœlum regat, à Deo proficisci, quod ratio à Deo
 creata non subijciatur cœlo, sed ei imperet. Memini &
 supra me locum ex lib. de Fatuis citare, in quo incertam
 & imperceptibilem affirmat. Idem de Lunat. Constat ex
 his, inquit, Astrologiæ falsitas ac eorum qui ex genitura
 iudicant. In Præsagijs negat, vitia astris ascribenda. Non-
 ne Diabolus se acutè in Astronomiam insinuauit, vt stel-
 larum loco se venditet, atq; in ipso fundentur iudicia?
 Vt astutè nouit celare, vt huc vsq; in summo precio fue-
 rit: suaq; Sapientibus ita latenter inspirauit, vt cœlo, do-
 mibus, aspectibus, coniunctionibus attribuerint. Hęc, in-
 quam, & similia probant eum non tantum adscribere
 Astrologiæ, quantum plerique putant. ER. Si perstitit
 set in sententia laudaremus. Verùm tibi dico, vix vllam
 in eo sententiam esse, cui non flagitiosè & impudenter
 contradixerit. In proposito aliquot productis locis ostē-
 dam, vt nulla in re credēdam ei intelligas, qui se ipsum
 mendacij in omnibus improbissimè passim accusat. Sa-

Paracel. de
 Astrolog.
 sententia.

Parac. se i-
 psam im. p
 bē menda-
 cij passim
 accusat.

" nè in eodem libro Astrologiam prorsus astruit, tantum
 " iuxta stellas spiritus esse contendit, qui se comites nato
 " adiungant, eumque ducant quo velint. Oportere itaque
 " spiritus hos, & genituræ figuram Astrologum coniun-
 " gere ut rectè diuinet. Videtur legisse Iamblichi detestan-
 " da figmenta aliorumque Platoniorum blasphemias,
 " & ex illis fecem exsuxisse. Proinde Astronomiæ partes
 " seu species quinque statuit, inter quas Magiam & Ne-
 " cromantiam collocat, omnesque naturales licitas & ve-
 " ras: atque versa mox pagina per infernales solum spiri-
 " tus adimpleri expressè ait. An ullus à condito mundo
 " extitit, qui spiritu vertiginis impuriore exerceretur?
 " Nunc cœlum inclinare solum, mox cogere: iam non oc-
 " cidere sed insaniam solum adferre, paulo post Domi-
 " num & Rectorem esse vitæ mortisque, occidere, pestem
 " que inducere ait. In Planetarum domibus fabros esse,
 " à quibus oēs artes doceantur, excepta Iusticia & Theo-
 " logia. Alibi astra ratione uti, edificare, atque alias artes ex-
 " ercere. De peste cœlum, irasci, odisse, amare in star homi-
 " num, neque unquam ledere nisi offensum. De fabris fatuo-
 " rum supra diximus. Alibi se à Deo Medicum factum, non
 " à cœlo, cum ars ex Deo sit, non ex cœlo: alibi contra à stel-
 " lis se edoctum asserit: nonnullis etiã in locis Diabolos Pre-
 " ceptores agnoscit. Ego sanè quiduis agere malim, quam
 " ipsius ineptias transcribere. Non puto sub cœlo tam elu-
 " giosas & portentosas contradictiones toties sibi occur-
 " rentes habet. Valeat ergo cum sua Astrologia profanus
 " ille Tenebrio, suisque discipulis venena hæc æternam in-
 " ferentia mortem propinet: pio nulli offerat. Carcerum
 " quia prima hæc velitatio nostra opinione mea longius
 " duravit, tempus omninò est, ut receptui canamus.
 " Quod declarandum susceperam, declaratum est: So-
 " lum Deum creatorem esse vniuersi: & res creatas cun-
 " ctas

Epilogus.

ctas à creatis facultatibus vniuersis & singulis aliter
 mutari non posse, quam pro materia potentia, quæ in
 creatione indita fuit. Hanc porrò potentiam, quam a-
 lij rationem seminalem nominant, Tametsi non vni-
 ca est in re qualibet, (ideoque res singulæ à diuersis a-
 gentibus diuersè afficiuntur ac mutantur) sine motu
 & alteratione in actum traduci aut permutari non pos-
 se ab vlla creata virtute, euidenter demonsttraui. Quod
 enim vel præter insitam in materia potentiam, vel
 absque motu & successione repentè fit, miraculosum
 esse docui. Et miracula ab ea sola virtute edi, quæ no-
 uas in materia inserere potentias, hoc est, quæ creare
 potest, commonsttraui. Post hæc & illud probaui, mi-
 racula neque à naturali proprietate, neque à potestate
 siderum, neque à viribus animæ seu Imaginationis, ne-
 que à Diabolicis Euestris apud Tartarcos natis, neque
 Medicinæ artis opera, neque Magiæ vllius potentia effi-
 cipi posse. Ex quibus id, cuius causa præsens disputatio
 suscepta primum fuit, perspicitur, remedia omnia, quæ
 supra naturæ suæ proprias & congenitas facultates a-
 giunt aut promittunt aliquid, **vana esse, falsa, super-**
sticiosa, impia, fugienda & execranda. Quare sub
 certo siderum possum, **aut verborum** siue notorum si-
 ue ignotorum admurmuratione, aut ceremonia-
 rum certarum vsurpatione collecta, præparata, for-
 mata, picta, efficta, sculpta, scripta, appensa, su-
 spensa, defossa, abiecta, admota, intra corpus sum-
 pta, aut alio quouis modo concinnata & vsur-
 pata, omnia hæc, inquam, si per hos mo-
 dos virum aliquid adipisci credantur, aut effice-
 re aliquid putentur amplius, quam per naturam
 suam præstant, grauissimè conscientiam vulne-
 rant, pietatem labefactant, bonas DEI creaturas
 adulterant & infamant, contumeliosa in DEVM

sunt, ideoque velut Diabolica fugienda, vitanda, con-
 spuerda, & detestanda sunt pijs omnibus: ac Paracelso
 & discipulis talia probantibus relinquenda. Verba, vo-
 ces, signa, characteres, figuras, Imagines, si reru vires au-
 gere, aut per se mirabilia operari ponantur, initi cum
 Dæmonibus pacti contractaque societatis signa esse
 clarè patuit. Inuitati talibus, quod possunt, faciunt, vt in
 æternum exitium præcipitent talia consecrantes. Coe-
 git nos ipsa rerum tractatio, sparsim incredibilem impi-
 etatem, horrendas blasphemias, portentosam temeri-
 tatem Tenebrionis maledicentissimi inaudita rabie in-
 bona, vera, sancta omnia inuadentis conuellere que ni-
 tentis retegere, quò à pestilentissimo omnium mortu-
 lium imprudentiores sibi facilius caueant. Mendacissi-
 mum & impudentissimum impostorem fuisse omnes
 testificantur eius libri: omnes præterea homines, qui-
 bus vel mediocriter notus fuit. Equidem his elogijs
 cum ornare iustis de causis solitus fuit Ferdinandus Im-
 perator optimus, & à maledicentia alienissimus, vt mi-
 hi retulit vir excellentissima eruditione & pietate orna-
 tiff. D. Iohannes Crato Casareæ Maiestatis Medicus. Cæ-
 sentaneè suis principijs & Præceptoribus Tarrarum in
 morbos inuexit, cum Tartarea sint, & ex imo Tartaro
 cruta prolataque videantur propemodum, quæ sen-
 psit, vniuersa. Argumento est, quod inter dictandum so-
 litus fuit velut cæstro percitus & furijs agitatus instar
 Pythiæ cuiusdam vatis exardescere ac vociferari. Demo-
 ne nimirum plaustra illa conuiciorum & *δοξομανίας*
 monstruosam suggerente, quam sanus excogitare nun-
 quam potuisset. Retulit hæc sæpe D. Oporinus *ἀπὸ τῆς
 τὰ τῶν*, qui Amanuensis eius fuit per biennium. Idem af-
 firmatè sæpè narrauit, nunquam nisi benè potum ad
 mysteria sua explicanda accessisse: & in medio hypocau-
 sto columnæ *τῆς ἐπιφωμένον*, adeoque numine suo plenum
 assi.

D. Iohan.
 Crato. Cæs.
 Maiestatis
 Medicus.

assistentem, manibus capulo ensis comprehēso, (Quod
 eius *κοίλωμα* hospitium præberet ei spiritui, qui vitro in-
 clusus responsa fascinatīs à se hominibus dare solet) e-
 ructare suas imaginationes consueuisse. Superavit in-
 constantia, impudentia, temeritate, & prodigiosa im-
 pietate Arianos, Photinianos, Mahometanos, Hæreti-
 cos denique Tartareos omnes. Hunc ne tu propter pie-
 tatem anteferendum castis authoribus Galeno & Hip-
 pocrati, hominibus Ethnicis, & proinde veræ pietatis i-
 gnaris porrò censebis? Lapsi sunt illi, quia instituti à ne-
 mine fuerunt: Hic autem rectè instructus volens, sciens,
 prudens, ex mera petulantia & nouandi libidine ea do-
 cuit, scripsit, inculcavit, quæ illi vix ausi fuissent cogita-
 re, si vel scintillam Diuinæ lucis huius habuissent. Sed
 & quam eleganter præclareque philosophatus sit pari-
 diligenter consideremus. FVRN. Oro te maiorem in-
 modum, vt iam dictis de vita hominis, si quid præterea
 comperti habes, auctarij vice adijcias. Suspicio enim te
 aliquid scire, quod in eadem ferè patria nati ambo sitis.
 ER. Boni nihil possum, mali plurimum. De curationi-
 bus eius, quæ à viris fide dignissimis & exceptione ma-
 ioribus accepi, in sequentibus recensebo. Nunc aliquid
 eorum attingam, quæ magis huc spectant. Helueterum
 fuisse vix credo. Vix enim ea Regio tale monstrum edi-
 derit. Si edidit, non diu fouit. Certè non reperitur vnus
 aliquis in tota Heluetia, qui vel affinitate vel necessitu-
 dine alia coniunctus ei fuerit. Terræ seu Tartari vide-
 tur filius instar Merlini cuiusdam fuisse. Vocat se Eremitam,
 & nobilis vult videri. At in Eremito Helueticorum
 nulli sunt Paracelsi, nulli Hohenhemij, nulli Bombasti,
 nulli deniq; vel nobiles vel ignobiles, qui eum vt sangui-
 ne iunctum agnoscant. Audiui Pædagogum ibi aliquan-
 do vixisse hominem exterum, & quo natus ille sit, in lo-

co, qui vocatur altus nidus, (Pessimum fuisse tunc n^o dum oportet, ex quo tam mala prodijt auis.) Vnde fortasse Paracelsum se nominauit. Huius vocis compositio, vt est admirabilis, sic & author eius est mirabilis. Patrem suum scribit alicubi per annos 14. vixisse in Carinthia, aut vicinis regionibus. Hoc in loco, narratum mihi est ex octo ei testes fuisse à milite, dum anseres pasceret : Inde cum adultior factus fuisset in Hispaniam abiisse, ibique Magicis prius initiatum, Chymicam didicisse : à qua cum operam & oleum se in ea exercenda perdere animaduertisset, ad Medicinam transiit. Eunuchum fuisse cum alia multa, tum facies indicant : & quod, Oporino teste, feminas proflus despexit. Fatetur etiam in Præfatione quadam se percussorem fuisse, & aliquoties ob id, (vel etiam ob alia) in carcerem coniectum. Si examines ea, quæ D. Iohannes Oporinus vir omnium iudicio optimus apud eum biennio, quo eum secutus est, relicta domi vxore, (Quo admirabilis doctrinæ, quam iactabat, particeps fieret. Et enim persuaserat ei, se sex mensibus artem Medicinæ totam perfectè traditurum esse) vidit, quo fuerit ingenio egregiè cognosces. Præter mirabilem faciendi Medicinam promptitudinem & felicitatem, nullam inquit, in eo neque pietatem neque eruditionem ^{eam ante} aduertere potui. Et mox. Adeo erat toris diebus & noctibus, dum ego ipsi familiariter per biennium ferè conuixi, ebrietati & crapulæ deditus, vt vix vnquam atque alteram horam sobrium eum reperire liceret. Item, cum initio fuisset abstemius, ita dein bibere vinum didicit, vt totas noctes Rusticis plenas lagenas propinando superare ausus fuerit. Digno tantum gulæ immisso crapula sese liberans, & rursus, tantumquam ne guttam quidem vnquam hausisset, portionibus indulgens. Item, Noctu, inquit, toto, quo ego

eiconuixi, tempore nunquam se exiit: id quod ego e-
 brietati ascribebam. Plerunque enim non nisi ebrius,
 ad extremum noctem domum ibat cubitum, atque i-
 ta, vt erat indutus, adiuncto sibi gladio suo, quem Car-
 nificis cuiusdam fuisse iactabat, in stratum sese conij-
 ciebat: ac sæpè media nocte surgens, per cubiculum
 nudo gladio ita insaniebat, ita crebris ictibus & pau-
 mentum & parietes impetebat, vt ego non semel mi-
 hi caput iri amputatum metuerem. Item, Pecunia
 sæpè ita erat destitutus, vt ne obulum quidem ei super-
 esse scirem, crastino statim rursus crumenam habere
 se benè instructam ostentabat: vt non rarò admiratus
 fuerim, vnde ea ei fuisset suppeditata. Item, Orare
 cum nunquam neque vidi neque audiui: neque cura-
 bat Ecclesiastica sacra, sed doctrina Euangelica, quæ tū
 apud nos excoli incipiebat, & à nostris concionatori-
 bus seriò vrgebatur, non multum curata, se aliquando
 Lutherum & Papam, non minus, quam nunc Galenum
 & Hippocr. redacturum in ordinem minabatur. Neque
 enim eorum, qui hætenus in scripturam sacrã scripsif-
 sent, siue veteres siue Recentiores, quenquam scripturæ
 nucleum rectè eruisse, sed circa corticem & quasi mem-
 branam tantum herere. Hęc partim ex Oporini literis
 excerpere, partim ex eius sermonibus annotare libuit.
 Quæ ad Pharmacorum preparationes & curationes spe-
 ctant, suo postea loco referentur. Eadem fermè scripsit
 Bullingerus, qui eum Tiguri nouit, vbi aliquandiu vixit.
 Vt sui vbiq; similem fuisse perspicias, ex huius etiam
 viri nunquam satis laudati literis aliquid adijciam. Con-
 tuli cum eo, inquit, semel & iterum de rebus varijs eti-
 am Theologicis vel Religionis. Sed ex omnibus
 eius sermonibus pietatis nihil intelligere licuit, Magiæ
 verò, quam ille nescio quam fingebat, plurimum.

D. Henricus
 Bullingerus.

Si eum vidiffes, non Medicum dixiffes, sed Aurigam: & sodalitio Aurigarum mirificè delectabatur. Ergo dum viueret hîc in diuersorio Ciconiæ, obseruabat aduentâtes in hoc hospitium Aurigas: & cum his homo spurcus vorabat & perpotabat: ita nonnunquam vino sopitus, vt se in proximum scamnum collocaret, crapulam que foedam edormiret. Deinde interiectis quibusdam de habitu & vestitu eius, qualia Oporinus etiam habet, sic concludit. Breuiter sordidus erat per omnia & homo spurcus. Rarè aut nunquam ingrediebatur cœtus sacros, ac uisus est Deum & res Diuinas leuiter curare. Si non tibi hæc sufficiunt, lege ipsius defensiones, quæ tibi occasionem plura cogitandi offerent. Si laborem hunc quoque refugis, considera solum, quibus se ipsum Titulis ornarit. Abundè namque ingenium suum eare prodidit. Cum vocatus esset Philippus, (Nomen familiaræ, si vllum habuit, suspicor Bombast fuisse) vocauit ipse deinde se ipsum Theophrastum, Paracelsum, (à loco, vt opinor; in quo natus fuit, deducens) Hohenhelmium, (quod eadem occasione videtur ab eo fictum) Aureolum, Principem & Monarcham omnium scientiarum & artium. Non semel hoc se ipsum nomine ornat in libro de tinctura. Et in Paragr. Ego, inquit Monarcha sum atque ero. Me sequi vos Auicenna, Galenus, Parisienses, Montispestulani, Sueui, Misnenses, Colonienses, Viennenses, Maria, Insulæ, Italia, Dalmatia, Sarmatia, Græcia, Athenæ, Arabes, Iudæi, (Mirum quod non & Garamantas, Indos, Anglos, Succos & Danos adiungat) cogimini, non autem vos ego sequi debéo. Corrigitur seu annuli calceorum meorum plus norunt artis Medicæ, quam Galenus. Aristoteles & qui eum sequuntur, sunt tanquam spuma superiure bono: quæ naturam laetis sapit, sed felibus & canibus debetur. Sed vt finamus cum Medicum fuisse Chirurgum multis alijs feliciorum.

rem, an ideo damnare, quos nunquam intellexit, de-
 buit? Et qui potuit homo ebrius, diem cum maxima
 parte noctis cum Rusticis, Aurigis, Idiotis alijs, compo-
 bus depugnando transigens, postridie serò admodum
 hesternæ grauatus crapula surgens, illorum virorum
 scripta intelligere, abstrusasque sententias eruere,
 quas omnes alijs intentissima cura, perpetuo labore,
 continuoque studio peruestigantes vix inuenire co-
 gnoscereque potuerunt? Quæ deinde causâ cum mo-
 uit, oro te, vt Theophrastum se appellaret? Vel pro-
 pter sermonis elegantiam & puritatem se ita voluit
 nominari, (quod alteri illi Aristotelis discipulo con-
 tigit) vel certè propter rerum Diuinarum cognitio-
 nem, & differendi de eisdem peritiam. Hoc à nemi-
 ne affirmari poterit: nisi Deum intellexerit Tarta-
 reum, cuius causam sanè egit perquam studiosè.

Adorationem quod attinet, Linguæ Græcæ rudis & i-
 gnarus prorsus fuit: Latinæ vix prima initia nouit:
 Quam ex maternis exugere vberibus debuit, non sa-
 tis tenuit.

Tam enim scripsit inconditè, tam bar-
 bare, tam confuse, tam inscitè, tam ineptè, vt nul-
 lum existimem extare scriptorem Germanum, cui-
 us inscitiam & infantiam ille non infinitis modis su-
 perarit. Maneat ergo Cacophrastus, vt se ipsum in
 Paragrano suo nominat. Maneat Ferreolus, Plum-
 beolus, Lutulentulus, Tartareolus: Sint ipsius di-
 scipuli sani, prudentes, aurei, argenti, plumbei: tan-
 tum ne contaminent, inquinent, ac fœdent, execra-
 bilemque reddant nobis artem cœlitus datam & con-
 cessam. FVRNIUS. Theologica Paracelsi porrò
 facile cauebo. Nec superstitionis remedijs ac Magi-
 cis curationibus imponi mihi post hac patiar. Quippe

impium esse nunc iam video, quod aliquotiens iubet
 morbos ex incantatione & superstitione natos (etiam
 si hoc modo nasci possent) contraria incantatione
 & superstitione curare. Vigesimo sexto
 Martij. Anno millesimo quin-
 gentesimo septuagesimo
 primo.

Τῷ θεῷ μόνῳ δόξα

APPENDIX

APPENDIX

FVRNIVS.

ANTE diem constitutum ad te redeo. ERA. Fortè quia nuper editum Paracelsi librum vidisti. FVRN. Sic est. Magna auiditate oblatum perlegi: & pleraque rectius, quam antea intellexi. Quia tamen aliqua sunt, de quibus tuam cupio audire sententiam, maiorem in modum abs te peto, vt non grauatè feras hanc meam audaciam. ERASTVS. Si quid in eo reperisti ad primam uelitationem nostram spectans, quod non satis explicatum & confutatum existimas, proponito: libens tibi respondebo. FVRN. Hominem ait componi ex duobus corporibus quorum alterum ex elementis constatum, alterum ex sideribus concinnatum sit. ERA. Hæc & huius generis alia in proxima collatione expendemus: nunc illa tantum excutienda sunt, quæ ad pietatem & Religionem pertinent. FVRN. In Præfatione dicit, Astronomiam suam principium & elementum esse Religionis & Sapientie cœlestis. ERA. Nihil longum foret ad omnes ineptias respondere. Quare maiora proponito: quanquam hæc quoque absque manifesta blasphemia dici non potuit. Quippe fundamentum Religionis est solus Deus. Sed Pomponatij socraticus est. FVRN. Quod ab astris dicit porcos, asinos, leones, generari, non nescio absurdum esse. Etenim in libro de Lunaticis ait Phariseos essentialiter Lupos fuisse, non per similitudinem duntaxat morum, quomodo Apostoli oues à Christo vocati sunt. In libro de Homuncionibus causas videtur modumque generationis talium voluisse tradere.

Homo componitur ex duobus corporibus.

Astronomia est principium & fundamentum Religionis Christiane.

Ab astris generantur porci, asini, leones, &c.

In hoc libro cap. 6. à cœlo transmutari homines verè in
 lupos asserit, (Quamquam paulo antè capite tertio, in
 naturam seminis causam retulit) quod supra est sapè
 confutatum. Præclarè adhuc memini eorum, quæ de
 cœlorum efficiëntia protulisti. Quamquam ipse seipsum
 refutet paulo pòst, cum cœlum apertè, idq; non semel
 tantum, negat impudicitiam, auaritiam, aliasq; sordes
 parere: ac solas artes cum sapientia efficere contendit.

Paracelsi
 aliquot cõ-
 traditiões

Fauco homini fateor: at apertas istas contradictiones
 non probo. Scribit aliquoties cœlum cogere homines
 ad facienda bona pariter ac mala. Non multo pòst asse-
 rit in potestate hominis esse, vt inclinationes cœlestes
 sequatur aut non sequatur. Imò alio loco hæc habet.
 Propensiones ad furta, rapinas, scortationes, non sunt
 inclinationes siderum, sed à spiritu quodam in homine
 existente præter & extra naturæ ordinem. Et paulo pòst,
 mores ab inclinatione siderum nobis innasci rursus af-
 firmat. Homo cogitur parere astris, inquit, nec est hic vl-
 la libertas. ER. Sapè iam monui fatale esse Paracello,

Logica ob-
 scuravit Sa-
 pientia Di-
 uina: quod
 est peccatũ
 in Spiritũ
 sanctum.

Nuper re-
 pertarũ ter-
 rarũ homi-
 nes, nõ sunt
 ab Adamo
 progeniti.
 Paracelsi ne-
 gat carnis
 nostre Re-
 surrectionẽ

vt secum semper & vbique turpissimè pugnet. Sanè con-
 traditionibus eius ita assueui, vt valdè mirer, cum ali-
 quando sibi constantem inuenio. Audet is scribere per
 Logicam seu Dialecticam extinctum esse naturale ho-
 men, & obscuratam sapientiam Diuinam: quod formale
 inquit, est peccatum in Spiritum sanctum, quod neque
 in hoc neque in altero mundo remittetur. Eadem re-
 meritate asserit duobus in locis, nuper inuentarum In-
 sularum ac terrarum homines non eiusdem esse nobis
 cum naturæ, nec ab Adamo, à quo nos originem traxi-
 mus, ortum habere: sed ab alio quodam Adamo pronat-
 os esse. Intollerabile modis omnibus est, quod resurre-
 ctionem carnis labefactare, inque dubium reuocare co-
 natus est homo fanaticus. Etenim cum tres partes in
 homine ponat, elementalem, cœlestem, & Diuinam,
 priores

priores duas interituras prorsus, nec vnquam in cœlū
 peruenturas contendit: solam partem tertiam, quæ à
 Deo exierit, ad eundem redire, cœlosque possidere asse-
 rit. Aduerte, inquit, cur Deus mortem ordinarit, nempe
 vt carnem, quæ inutilis est, à spiritu separet. Nihil enim
 ad Deum siue in cœlum perueniet, nisi quod à Deo pro-
 fectum est. At solus spiritus, in quo est imago Dei, à Deo
 est. Hic igitur solus ad Deum redit, qui ex cœlo descen-
 dit: caro autem de terra est, ideoque in terram redit. Itē,
 nec elementale, nec siderale corpus cœlum possidebit,
 sed solus homo spiritus, qui à Deo inspiratus est. Item,
 Tenendum hoc est, nihil corū, quæ de terra accepimus
 resurgere, sed solum hoc, quod ex Deo est. Quapropter
 in Christo resurgemus. Si in eo nō sumus, resurgemus,
 at non in Christo, non in Natura, sed in spiritu Sancto-
 rum. Item, Quod de terra est, non participat hæreditatē
 regni Dei, quoniā terra est, quæ non penetrabit ad cœ-
 lum. Item, Satis retrò ostensum est, carnem & sangui-
 nem, quæ de Adamo acceperunt homines, in regnum
 Dei non ingressura. Nihil enim in cœlos ingreditur, præ-
 ter id, quod de cœlo ortum est. Cæterum caro Ada-
 mi de terra est, ac proinde non peruenit ad cœlum, sed
 redit in terram. Quippe mortalis est ac morti obnoxia:
 nullum autem mortale cœlum possidebit. Terrena
 quoque caro non potest ad cœlum peruenire, quia ni-
 hil prodest, inutilis ad omnia est, plena sordium, vitio-
 rum, improbitatis est. Nec ab igne vllō repurgari ab in-
 quinatione sua potest, vt cœli capax efficiatur. Nullum
 namque ignem, nullamq; glorificationem patitur, sed
 tota ab homine, id est, ab anima separanda est: quod per
 mortem fit hominem à carne sua diuidente. Ideo scire
 nos conuenit, carnē, quæ ex Adami semine pronata est,
 prorsus mortalem inutilemque esse. Hæc & huius gene-
 ris alia toties repetit in hoc libro, vt mirari cogat omnes

*Paracel. de
animæ im-
mortalita-
te dubiè lo-
quitur.*

*Animã uo-
cat corpus.*

*Mariam ex
Adamo pro
generatam
negat Para-
celsus.*

pios, tantam & tam impiam in hominem potuisse cade-
re audaciam. Nec dissimile est quod in tertio lib. ad A-
thenienses scripsit. licet obscurius ac breuius attigerit.
Idem aliquanto clarius dixerat libro secundo textu 23.
In Paramito suo propemodum de animæ vita dubitat.
Sic enim scribit. Corpus in homine aliud est, quod non
est factum ex tribus (Intellige Mercurio, sulphure, Sale)
neque ex Limbo, vnde nec Medico subiectum est. Origi-
nem suam habet ab afflatu Dei. Quoniam ergo resurge-
mus, vt ad reddendam rationem benè male que factu-
rum, non autem sanitatis & morborū, quæ visibile cor-
pus patitur, probabile est inuisibile corpus simul resur-
recturum. Inuisibile corpus hoc in loco nominat Ani-
mam. Hæc enim sola in homine ex inspiratione Diuina
inest, nec ex materia elementorū facta est. Hic ergo cor-
pus eam vocat, in supra citatis locis spiritum rectius ap-
pellat. Quanquam verò monstrosè impia hæc sunt, non
tamen contētus his fuit: sed alias insuper blasphemias
addidit. Etenim Mariam virginem Dei parã de Adamo
nata[m] fuisse quater palàm negat in 2. lib. Verba eius in
2. capite, hæc sunt. Ex hoc sequitur, Virginem, ex qua ne-
na creatura prodijt, filiam fuisse Abrahami iuxta pro-
missionem, at non ex Adamo: hoc est, fuit ante Abrahã
" num sine virili semine nata in virtute promissionis ab
" que omni mortali natura ex virgine: quæ hoc modo nõ
" est ex Adamo, nec ex eius semine: tantum ex eius carne
" natus est Christus à Spiritu sancto conceptus, & de San-
" cta carne incarnatus Item capite tertio: Scriptura nihil
" loquitur de carne Adami, sed de figurato corpore secu-
" dæ natiuitatis, cui nihil adhæreat corporale de Ada-
" mo. Nam virgo Maria mater nostra pura fuit, absque
" carne & sanguine Adami & Euæ: quomodo nos etiam
" esse oportet. Item, Destinatum fuit, vt Virgo, ex
" qua natus est Christus, ortum haberet ab Abrahamo,
non

non ab Adamo. Item, Christus ex virgine natus est: quæ non ab Adamo, sed ab Abrahamo, non ex carne Adami, sed ex carne promissionis, ex qua nihil impuri nascitur, originem traxit. Quid, quod Christum ex substantia virginis natum negat? Sanè carnem eius veram humanam esse carnem, atque ab Adamo propagatam non credidit: ac proinde hominem verum esse minime putavit. Si enim Maria non est ex Adami progenie orta, ne Christus quidem ex ea carnem assumens ex Adamo sumpsit originem. Quod si deinde ne ex virgine quidem carnem assumpsit, carnem habuit longè aliam à carne nostra. Verba eius de hac re ista sunt. Christus natus est à Spiritu sancto, & è sancta carne incarnatus, non secundum ordinem carnis mortalis, sed secundum novam natiuitatem, quæ à Spiritu sancto provenit. In quo intelligite, ex Adami carne nihil aliud esse, quam quod de vino percipere potestis, quod non de vase, (siue ex ipsa vasis substantia.) Hæc ille. Quid ad ista tu? An non dignus tibi videtur, qui in fronte huius libri, in quo præter monstra sententiarum, flagitiosa mendacia, horrificas quæ blasphemias nihil continentur, à Deo excellenter scriberetur illuminatus? Aut nesciunt quid agant, quos talia commendare non pudet, aut hominum omnium sunt infelicissimi. FVR. Quam sunt cogitationes hominum dissimiles? quam dispares affectus? Legi eadem hæc, & obscurè quidem dici cogitavi, sed hoc modo nō sum interpretatus, quomodo tu exponis. Etenim quæ ex ipso contra mortuorum resurrectionem protulisti, sensum habere puto nō malum. Hoc enim voluisse arbitròr, quod Paulus in primo ad Corinthios decimo quinto dixit, carnem & sanguinem non posse hereditatē consequi: neq; corruptio nē incorruptę naturę hereditatē accipere. Sic inficiatur

Paracellus
Christū ne-
gat ex uir-
gine carnē
assumpsisse.

impios resurgere, non quod reuicturos neget atque ad supplicium æternum abripiendos dubitet, sed quod in cœlum ascensuros non esse hoc loquendi modo indicet. Carnem igitur, quam ex parēte Adamo accepimus, hereditatem cœlestem non possessuram putauit ac scripsit, priusquã regenerata supernè sit : quod omnes nos cum Sacris literis affirmamus. Quæ ex Paramiro atrabili hoc ipsum euidenter satis probant, vbi vnà cum visibili corpore, quod ex elementis cōflatum esse dicimus, inuisibile quoq; resurgere affirmat. ER. Idem ego quoque primum credidi eum sensisse : ac vehementer vellem hanc eius fuisse mentem. At nimis multa dicit, quæ nos cogunt aliter existimare. Nolo nunc de contradictionibus eius plura dicere, quæ sic ei familiares atque sententiæ sunt, vt iam aliquoties monui, vt nullam propè sententiam veram constanter vbiq; tenuerit, falsas & monstrosas variè mutarit, inuenterit, locupletarit, deformarit. Hanc ob rem mirari insaniam hominis in hac parte desij: ac grauiora solū notauit. In hoc libro nihil inculcat sapius, quam quod ex Deo ortum sit, ad eundem reuertit : quod autem ex terra natum sit, in terram rursum conuerti: ac proinde animam mori non posse. In Paramiro Verisimile solum putat, animam vnà cum visibili corpore ex sepulchro prodituram. Argumento mouetur hoc, quod benè maleque factorum reddituri simus rationem, quæ ad corpus hoc visibile non spectent. Esse namque morbi & sanitatis subiectum, quorum Deus nullam à nobis sit rationem postulaturus. In Paramiro contrarium sedulò vrget, corpus ita peccare, vt ex eo anima non inquinetur. Caro, inquit, debebat esse libera, vt, quod vellet, faceret absque animæ noxia: quod esse non potuit. Quoniam carni impositæ sunt leges Diuinæ omnem adimentes libertatem, vt nihil in ea sit liberi: & in carne ita sit liber, vt in ea visibiliter malum

Sic peccat
corp⁹, ut a-
nima inde
nō contami-
netur.

& bonum facere possit, absque animæ damno. FVR. Imò negat carnem esse liberam; dum ei mandata Diuina dicit imposta. ER. Non hic sollicitus sum, vt quis sit oratio Paracelsi: & quam foedè in tam pauculis versibus sibi contradicat. Quod si defendere animus est, lege quæ in hoc capite sequuntur: & quæ deinde in eodem hoc lib. 2. capite 3. de Libero arbitrio porcus ille grunnit. Dum putabis te inuenisse quibus cum excuses, multò te magis irretitum senties. Hoc negari non potest, quin dicat carnem debuisse liberam esse, vt, quod liberet, facere posset, at non esse: ac mox affirmet in carne libertatem esse, vt malè beneque absque Animæ incommodo agere possit. FVRN. Quia in hoc non ita multum est positum, ad rem nostram redeamus. ER. Hoc erat propositum ostendere, non posse verba ipsius ita intelligi, quomodo Apostoli Pauli ab omnibus sanę mentis hominibus intellecta semper fuerunt, ac hodie quoque intelliguntur. Etenim Apostolus hoc tantum voluit docere, corpora nostra non consequi possessionem cœlestem, quantisper maneant corruptioni obnoxia: non autem negat hæc ipsa corpora nostra, quæ in hac vita mortali circumferimus, postquam immutata & glorificata fuerint, in cœlis cum Christo & electis Dei omnibus in sempiternum victura. Quamobrem interroganti, quid de illis futurum sit, quos extrema dies occupabit in hac terra viuentes, respondet, in iectu oculi immurandos esse, Oportet enim, inquit, τὸ φθαρτὸν τῆτο, hoc corruptioni obnoxium corpus induere incorruptam naturam, καὶ τὸ θνητὸν τῆτο, & mortale hoc induere immortalitatem. Perspicitur ex his clarissimè, non alia corpora secundum substantiam, quam hæc ipsa, quæ ex parentibus nostris desumpsimus, reuictura & in cœlo cum Christo redemptore suo regnatura esse, Substãtia

Caro libera esse debuit, ut, quod liberet, faceret

Apostoli Pauli de carnis nostræ Resurrectione sententia.

non mutabitur, sed qualitates, vt grauitas, corruptio, mortalitas, atque aliæ tales ab eis auferentur. Tantum abest, vt arbitratus sit Paulus, nos, dum in hoc mundo viuimus, corpus habere immortale, vt omnibus affirmet necesse esse deponere mortalitatem, illis etiã, quos in terra dies nouissima deprehendet. Contradictoria sunt, corpus nostrum actu simul vtrunque esse mortale & immortale. Non sic Paracelsus. Quamuis enim dicat homines in carne resurgere oportere, quò ab Angelis distincti maneant, tamen corpus aliud ab hoc terreno, quod ab Adamo propagatum est, fingit. FVR. Puto te iniquè verba eius interpretari. Non enim intelligit aliam substantiam, cœleste regnum possessuram, sed hanc ipsam, transmutatam tamen, vt ex Apostolo dicitur isti. Etenim ex aqua & spiritu, renouationem hanc dicit nasci cum Scriptura. Quod si videtur aliquando aliter locutus esse, in meliorem partem nihilominus accipienda sunt. Solet enim obscurius interdum loqui, atque suspicionem lectori parere sententiæ absurde, dum in epi in animo nihil cogitat. ER. Audeo verè dicere nullum vnq̄ extitisse, quantum quidẽ videre ego potui, qui tam incõditè, barbarè, perturbatè, & improprie in lingua nostratè scriberet. Hinc fit vt ex vno loco difficile plerumque sit mentem eius percipere. Augent difficultatem crebræ & monstrosæ contradictiones. Sanè in hac ipsa re tam loquitur confusè, obscurè, & variè, vt sententiã eruere certam nequeas, priusquã omnes inter se locos contuleris. Ex collatione perspicias, eum sapius illud affirmare, quod ante dixi, nempe non hoc corpus nostrum terrenum immortale effici, vitamque cœlestem consequi, sed aliud quoddã corpus cœlitis demissum: cuius rei multa sunt argumenta. Primùm hoc esto, quod sexcenties in hoc libro affirmat, corpus ab Adamo propagatum non possessurum hereditatẽ cœli: sed hoc solum redi.

Argumẽta
quibus im
pictas Para
celsi demon
stratur.

rediturum ad Deum, quod à Deo profectum sit ; nempe animam à Deo inspiratam. Corpus vtrunq; Elementale videlicet ac siderale per mortem dissoluendum esse, vt illud elementis reddatur, hoc cœlo & sideribus restitatur, constanter affirmat. Loquitur autem de ipsa corporum substantia vel essentia, non de qualitatibus: quod vnico hic testimonio ex præfatione producto, præter illa, quæ supra citauimus, probasse sufficit. Deus, inquit, duas essentias in homine fecit, terrenam & æternam: quæ coniunctæ manent vsque ad resurrectionem: quo tempore terrena terræ, æterna regno Dei reddetur. Nolo hic iam monere te, vt consideres, quam falsum sit, quod animas ait ad resurrectionem vsque cum corporibus copulatas manere, cum per mortem secludi constet. Sed hoc te notare iubeo, quam loquatur non consentaneè Scripturæ: quæ in extremo iudicio animas eū corporibus iterum coniungendas docet, cum ipse diffingendas tunc scribat. Hoc cum ob id potissimum fecerit, vt corporis ab Adamo pronati essentiam non ingredi cœlum ostendat, sed in terram resolui doceat, clarissimè patet, eum non de qualitatibus, sed de substantia loqui. Etenim resurrectionis tempore qualitates huius mundi non amplius in corporibus insunt. Secundo, non minus frequenter asserit, corpora, quæ de terra sumpta facta q; sint, ad cœlos non ascensura, sed in terram resoluenda. Constat autem corpora nostra ex terra cõformata facta que esse. Quare ex ipsius sententia cœlum non possidebunt. Ex quo iterum liquet, eum de alio corpore loqui. Verba eius cap. 2. lib. 2. hæc sunt. Duæ sunt carnis species, vna Adami, quæ ad nullam rem utilis est, altera spiritus, quæ vinificat. Nam supernè incarnatur, vnde in cœlum quoque redit. Et postea Deus voluit hominem immortalem esse, caro autem de terra sumpta immortalis reddi nõ potuit. Nihil enim immortale est,

- nisi quod cœlitus venit. Item, Anima est caro & sanguis: & in his inesse cogitur. Cæterum carnis differentie due sunt, mortalis & immortalis: illa essentiam suam accipit à carne mortali, hæc perfecta caro est ad vitam æternam ordinata. Hanc carnem sæpissimè vocat carnem à Spiritu sancto incarnatam. Tertio æquè sæpè inculcat hoc, impossibile esse, vt corpus mortale fiat immortale. Supra citata testimonia hoc tam probant aperte, vt non sit necesse plura proferre. Constantè enim vbi que asserit rem mortalem nullam ad cœlos ascensuram, sed sola immortalia & Diuina ad Deum reditura. Immortalem, inquit, carnem de antiqui carnis Adami nihil omninò in se habere oportet. Si nihil omninò, ergo neque substantiam. Corpora autem nostra, si non sciamus esse morti corruptionique obnoxia, ex scripturæ testimonijs perfacilè cognosceremus. Quocirca non credidit nostra hæc mortalia corpora immortalitatem induere posse. Quarto contendit hoc solum corpus in cœlum ingressurum, quod eiusdem sit cum corpore Christi substantiæ, eodem que aut saltem consimili modo sit natum, non per naturalem generationem propagatum. Palàm certè scribit Christum carnem suam sic ex virgine, non autem de virgine sumpsisse, quomodo qui ex vase aliquo vinum promit, ex vase quidem accipit, at non de vase capit. Non enim de substantia vasis vinum est, sed in eo solum continetur. Renouat impudicus Tenebrio Veterum hæreticorum & Recentiorum quorundam errorem, Christum de cœlo per virginem tanquam per canalem transiisse, de substantia eius nihil assumpsisse, blaterantium. Sic verba eius habent. Ex Adami carne (scilicet natum esse Christum) aliter nõ accipite, quã quomodo de vino potestis intelligere, quod in vase conditur. Hoc ex vase quidem est, at non de vase. Iam & illud consequitur, quod à Spiritu incarnatum est, è cœlo

Christus ex
uirgine sic
natus, quo-
modo uinũ
ex uase pro-
mitur.

Paracelsus
renouat Ve-
teres hære-

ses.

»

»

»

»

è cœlo esse, & in cœlum reuerti: quod autem à spiritu [«]
 incarnatum non est, neque ad cœlum etiam peruenit. [«]
 Sicut Christus ex virgine natus, & in ea à Spiritu sancto [«]
 incarnatus absque semine virili Adami homo factus [«]
 est, sic nos homines, qui seruari volumus, carnem mor- [«]
 talem deponere, iterumque generari à Spiritu sancto [«]
 necesse habemus. Quoniam enim in sempiternum o- [«]
 portet hominem carne & sanguine præditum esse, duæ [«]
 sunt carniū species, Adami vna, quæ nihil prodest, Spi- [«]
 ritus sancti altera, quæ viuificat. Ipse namque supernè [«]
 incarnat, & proinde incarnatio eius per nos redit in cœ- [«]
 lum. Summa est, sic imaginatur in Baptismo nobis à [«]
 Sancto spiritu carnem effingi, quæ nõ sit ex Adami pro- [«]
 genie nata, quomodo in virginis vtero formauit carnẽ [«]
 Christi. Quod si virginis carnem non concessit nostrẽ si- [«]
 milem esse, quomodo concederet Christi carnem verè [«]
 humanam carnem nostræ similem esse, quam ex virgi- [«]
 ne solum prodijisse, non autem de substantia eius sum- [«]
 ptam esse contendit: His si adieceris, quæ his verbis scri- [«]
 ptæ est de carne & sanguine Christi esse, quæ de cœlo de- [«]
 scendit: ac nos quoque per nouam generationem cœli [«]
 tatis venire oportet in corpus à Spiritu sancto cõforma- [«]
 tum: Si, inquam, hæc supra dictis subieceris, facile quid [«]
 consequatur videbis, nempe aliud esse corpus, in quo si [«]
 mus in cœlis victuri, ab eo, in quo hic circumambula- [«]
 mus. Nam puritas, inquit, (quæ cœlesti carni competit) [«]
 in carne ab Adamo propagata inesse nequit, sed in alia [«]
 carne est, quæ ab altero Adamo Christo ortũ haber. [«]
 Quintò dum dicit nos in hac vita vtrunque corpus cir- [«]
 cumferre mortale & immortale, manifestè demonstrat, [«]
 se non de qualitatibus corporum nostrorum loqui, sed [«]
 de substantia. Nullus enim tam est imperitus, qui cor- [«]
 pora nostra, dum in hac vita agimus, corruptioni obno- [«]

Paracelsus
 beatis duo
 corpora as-
 signat, mor-
 tale & im-
 mortale.

xia, putet immortalia esse. At non veritus est Paracelsus
 tuus affirmare. Quapropter duo simul in nobis corpo-
 ra censuit esse : quorum alterum mortale, alterum im-
 mortale esset. Libro secundo de generato, clarè scribit.
 „ Beati duo habent corpora, mortale & immortale. Hoc
 „ corpus non nutriri dicit ex elementis, sed rebus cœlesti-
 „ bus, vt Manna, & aqua ex Petra profluente. Alio loco
 „ scribit Apostolos miracula fecisse nō per corpus vetus,
 „ sed per nouum. In hoc sunt, inquit, & ex hoc procedunt
 „ vires & potestates. Et quamuis vetus corpus adhuc ad-
 „ sit, tamen non vsurpatur. Hic apertè audis in eodem ho-
 „ mine duo corpora vetus & nouum eodem tempore esse.
 „ De corpore æterno scitis, scribit alio loco, ipsum esse
 „ in Ebron (sic vocat Parady sum) post separationem quā
 „ videlicet per mortem à corpore terreno separatum
 „ fuerit. Si ab inuicem in morte separātur, prorsus est ne-
 „ cessè, vt prius vnita fuerint. Si quæras quale hoc corpus
 „ esse putarit, respondebit ipse tibi in fine cap. libri 2. Cor-
 „ pora beatorum talia fore, qualia fuerunt Angelorum
 „ qui Abrahamo & Lotto apparuerunt, & quale Spiritus
 „ sanctus in columbæ imagine super Christo sedens in-
 „ duit. Nisi fortè malis eum talia intellexisse, qualia tri-
 „ buit Nymphis, Feris hominibus, Gigantibus, & similibus,
 „ aut etiam nuper inuentarum insularum hominibus, quos
 „ omnes negat ex Adamo propagatos natosque esse. Demum
 „ affirmat constanter ac repetit sæpè corpus à Deo patre in
 „ prima creatione ex terra effectum non visurum cœlum,
 „ sed aliud quoddam à filio creatum, nisi ue à Spiritu
 „ sancto incarnatum. Testimonium ex plurimis adducam
 „ hic vnicum ex secundo capite lib. secundi. Quoniam
 „ caro mortalis non sinit nos ad cœlum ascendere,
 „ carnem & sanguinem nouum dedit Christus quò in
 „ sanguine carneque homo existeret. Creatura hæc, quæ
 „ in cœlos ascendit à filio creata est, non à Patre cum

Quale corpus
 attribuitur
 at beatis Pa-
 racelsus.

Deus Pater
 corpus crea-
 uit mortale

cum de corpore loquitur. Quippe caro mortalis à Pa-
 tre est, sicut Adamus & posterius eius: qui in id rursus sol-
 untur, ex quo effecti sunt. Filius autem novum corpus
 dedit, in quo resurgere homines oportet. Quis non de-
 miretur vesaniam hominis Deo Patri tacite vim & po-
 testatem detrahentis creaturas immortales procrean-
 te lapsus, saltem ex cœlorum duratione & immutabi-
 litate intelligere debuisset, Deum potuisse omnia im-
 mutabilia creare. Quamquam ipse cœlum quoque instar
 sublunarium mutabile ponat, dum subinde partem ho-
 minum sideralem in sidera sic resolvi dicit, quomodo
 Elementalium resolvitur in Elementa. Ex omnibus hisce
 perspicue cernis, quam non senserit Christianè & piè de
 corporum nostrorum resurrectione. Impurissimæ sunt
 blasphemie, quas in hoc libro eructavit impius Sannio.
 Christus secundum eius doctrinam, non est verus ho-
 mo. Non enim carnem Adami assumpsit. Quare falsus
 est factus articulus fidei nostræ, quo dicitur Chri-
 stus factus esse homo. Secundo non habuit carnem
 mortalem, ac proinde pro nobis non est verè mortuus.
 Passim certè carnem Christi vocat carnem immorta-
 lem. Imò aliorum omnium facit immortalem, eorum,
 inquam, qui cœlestis regni hæreditatem sunt consecu-
 turi. Tantum per mortem scribit separari hanc à carne
 terrena & mortali. Sic totius salutis nostræ fundamen-
 tum evertit, Christum pro nobis mortuum negans.
 Tercio negat virginis carnem ab Adamo derivatam,
 cum ab Abrahamo tamen profectam concedat: Quasi
 hic non ab Adamo propagatus fuisset. Debebat saltem
 ex 3. capite Lucæ meminisse Christum ex Adami proge-
 nie ortum fuisse. An non fuit David ex Adami semine
 prognatus? An non fuit Davidis filius Christus? At non
 ex Adami carne, sed ex promissione miraculosè natam

Deus Pater
 Paracelso
 non potest
 corpus im-
 mortale
 creare.

Blasphē-
 mie ali-
 quot Pa-
 racelsi.

1

2

3

4 somniat virginem. Quartò resurrectionem corporū
 in dubium vocat, quam tantopere defendit Apostolus
 5 cum tota scriptura. Quintò, flagitiosorum & impio-
 rum animas non minus apud Deum futuras affirmat,
 „ quam piorum, sic scribens. Deus ex terra & cœlo fecit
 „ hominem, vt in corpore cœlestia meditetur, inq; eo re-
 „ demptorem suum conspicetur. Si aliter fecerit, redit spi-
 „ ritus ad Deum, homo autem pergit, quo pergere à Deo
 „ iubetur. Omitto iam leniora errata, & quæ non perinde
 6 labefactant adeoq; euertunt salutis nostræ fundamē-
 tum: quanquam negata omnipotentia in Patre huc et-
 tiam pertineat. F V R. Quæ huc vsque recitasti pecca-
 ta excusari omnia possunt, si per carnem mortalem &
 immortalem dicatur intelligere voluisse hoc ipsum,
 quod Apostolus voluit ac docuit. Equidem negare non
 potes, quin aliquādo saltem rectè hac de re sit loquus,
 cum præsertim Iobi testimonium probet. E R. Nihil
 certè magis velim, quam omnia eius scripta piè exponi
 posse. At non sinit ille nos, quod cupimus, facere. Non
 inficias ibo, nonnunquam sic ipsum loqui, vt rectè sen-
 sisse censerì possit, si non toties contrarium repeteret.
 Sententia Sanè Scriptoris cuiusq; sententiam iudicamus eam et-
 Scriptoris se, quam crebrius repeti, inculcari, vrgeri, asseuerari vr-
 creditur es demus. Si semel dixit in hac re Paracelsus, quod piū
 se, quam a sensum recipere possit, decies contrarium asseuerauit,
 pius repe- rationibusque probare tentauit. Taceo quod plerum-
 tit. que, cum recti aliquid dicere videtur, ita obscurus est,
 vt, quid voluerit, percipere nequeas, nisi ex alijs senten-
 tijs cogitationes aucuperis. Ergo cum falsa & impia cre-
 brius, apertius, maioreq; contentione verborum & ar-
 gumentorum affirmet, cogimur credere eum à verita-
 te & conscientia victum rectius interdum scribere vo-
 luisse, at non potuisse. Sæpius iam dixi, fatalè ipsi fuisse,
 in vna sententia nunquā permanere, sed fœdè sibi con-
 tradi-

tradidere. Si ex vera sententia, quæ ei fortè excidit ali-
quando per incuriam, dum ad suas hypothesas non sa-
tis attentè respiceret, de mente hominis iudicandum
putaueris, præcisa est nobis omnis disputandi occasio.

Etenim hoc me demonstrarurum liberè recipio, (& qui
dem ea lege, vt, si non præstem, quiduis patiar) nihil ab
eo reprehensum in alijs, quod aliquando ipsemet non
affirmarit. Quare si hoc valere debet, desijt esse nouæ
Medicinæ inuentor, aut iam diu ignoratæ instaurator.

Si non valere hoc vis, quid superest aliud, quam vt hoc
cum sensisse fateamur, quod sæpius & constantius asse-
ruit? Quo posito, verè accusatus à nobis est illorum sce-
lerum & blasphemiarum, quas nuper enumerauimus,
& nunc quoque indicauimus. Testimonium lobi sic ad-

mittit, vt eum putet intellexisse de carne alia ipsi à filio
circumdanda, quæ non sit ex substantia carnis Adami, si
ue terra. Etenim in citato superius quodam loco affir-
mantem audiui, carnem hanc nostram repurgationē
nullam recipere, glorificationis quæ capacem non esse.

Non igitur id concedit, quod tu putas, quodque Apo-
stolus vrget, τὸ φθαρτὸν τῆτο, τὸ θνητὸν τῆτο. Non enim
vult hanc mortalem carnem reddi immortalem, sed a-
liam quandam carnem fingit. Hac de causa in morte
hanc ab illa secludendam, & vtranque pios simul eo-
demque tempore possidere ait. Prophetia lobi, inquit,

non loquitur de carne ex limo terræ facta, sed de futu-
ra nouæ generationis carne de Spiritu sancto conce-
pta. Item, lobum loqui de carne vitæ, non de carne mor-
talis, quæ ab Adamo propagata sit. Quid porrò dixeris, si
ostendam eum animam ratione præditam mortalem

ponere? FVR. Non tibi credo. ER. An non per hunc
librum millies dicit hominem à Deo sic creatum, vt in
eo duo corpora copularit, quorum alterum ex Elemen-
tis conflarit, alterum ex astris cōcinnarit? Non ex luto,

*Quicquid
in alijs datus
nauit Paracelsus, hoc
ipse aliquando affirmat
uit.*

*Testimonium
lobi de Resurrectione
quomodo exponat Pa-
racelsus.*

*Paracelsus
facit animam
ratione præditam mor-
talem.*

inquit, factus homo est, sed ex quintis essentijs Elementorum & siderum. Huic composito inspirauisse Deum, deinde spiritum vitæ scribit, vt ex duobus corporib. & spiritu vitæ compactus sit homo. Per mortem autem an non toties asserit corpus terrenum in terram, siderale in sidera reditum? An non constanter affirmat vtrunque hoc corpus mortale esse? FVRN. Fateor, sed quid ex his concludes? ERASTVS. Hoc, quod dixi, Mentem humanam esse mortalem. FVRN. Mirabilis consecutio. ERA. Corpus ex sideribus confectum Paracelso nihil est aliud quam sensus, ratio, & intelligentia, quæ in homine insunt: nec aliam in eorationem humanam ponit. At hæc nihil aliud sunt, quam anima. Ergo dum siderale corpus facit dissolubile, quod anima est humana, ipsam animam facit mortalem. FVRN. Quomodo dicis corpus siderale intellectum esse? ER. Paracelsus tuus in libro de Scientia Astronomica, & præsentis operis libro primo, capite secundo hæc habet. Deus hominem sic conformauit. Extraxit essentiam, ex quatuor Elementis, & præterea ex astris essentiam Sapientiæ, Scientiæ, Intellectus. Vtraque hanc essentiam Elementorum & Astrorum redegit in vnã massam, quam Scriptura limum terræ nominat. Et nonnullis interpositis, addit. Scientiam hominem ex duabus constare partibus, quarum vna ex Elementis caro & sanguis facta est: altera ex astris desumpta est, nempe sensus & cogitationes. Item, Ex patre & matre nihil generatur intelligentis substantiæ, sed è solo firmamento manat. Item libro secundo, capite primo, Spiritus siderum, qui de cælo venit, est in homine ratio & sapientia terrena, nihil de carne & sanguine terrenis participans, sed ex firmamento prodiens: qui in homine inest, sicut spiritus absque corpore, atque mens in figura imaginis humanæ. Ideo triplex in homine

Corpus siderale, est sensus, mēs, & ratio.

mine inest Sapiencia: Bruta seu carnalis: Sideralis, hoc
 est, ars & intelligentia seu ratio humana: & Diuina,
 quam Deus homini in conceptione largitur. Sic in pri-
 mo Archid. ait ex duobus constare hominem corpori-
 bus, ex Naturali, quòd caro sit & sanguis, atque spiritua-
 li (quòd in hoc loco æternum esse scribit) quòd auditũ,
 gustum, aliosque sensus homini præbeat. In lib. de Sci-
 ent. Astronom. contradicit huic loco, quòd videlicet æ-
 ternum sit corpus coeleste sic scribens. Corpus siderale
 hominis tandem pure fieri quoque ac mori oportet. Si
 plura cupis, reperies toties ab eò affirmatũ, quoties vo-
 les, omnes artes, scientias, omnem sapientiam & scien-
 tiam ab astris venire in hominem. In fragmento de sen-
 su & instrum. hæc habet. Est igitur sensus homo, & ho-
 mo est sensus. Quinimò Solomonis quoque Sapienciã
 de sideribus deducit, de inclinatione loquens: quam ta-
 men in Præfatione quarti libri fateretur à Deo datam: vt
 nusquam sibi constet. Quodam loco libro primo sic
 scribit. Sicut cibus nutrit corpus recreans ipsum sangui-
 nemque cum carne suppeditans, ita mundus exterior
 homini omnem rationem, artem, & sapientiam submi-
 nistrat, nec quidquam horum ex peculiari Dei dono p-
 ficiscitur, sed ex Naturæ lumine. Et mox, Si quis in astris
 nullam inesse Sapienciã contendat, sed ab Imagine Dei
 promanare, non negabo de Sapiencia, qua nobis para-
 tur æterna vita. At humana seu animalis Sapiencia à Na-
 tura inest. Vides quid ex insana insani hominis doctri-
 na, quam vos in cœlum tollere laudibus impie studetis,
 contequatur? FVR. Mira res est. Toties animam ponit
 immortalẽ, & à Deo infusam, & nihilominus his omif-
 sis, arripis, quòd vituperare possis. ER. Tua causa facio,
 ne in errorem labaris, sed videas, quam nihil sani in hoc
 homine fuerit. Semper enim pugnat secum: aperte ple-
 ranq; interdum obscure contrarium docet eius, quòd

Solomonis
 Sapiencia
 unde ipsi
 data.

*Inconstãtie
Paracelsi
exempla a-
liquot.*

verbis affirmat. Tacco iam confusionem verborum & rerum incredibilem nullisque temporibus auditam. Vide quæso hac ipsa in re quam sit varius. Hominem componit ex tribus, corpore Elementalî, & Siderali, atque Anima. Mox dicit duos præterea in eo inesse spiritus. His non contentus adijcit tertium, vt sic insint spiritus terrenus, sideralis, & animalis. Etenim cum vbiq; ferè spiritum & animam pro eisdem ponat, alio loco explicatè dicit, aliud esse spiritum, aliud animam. Aliquando hanc, aliàs illum à Deo inspiratum, & ad Deum redire asserit. Hunc spiritum aliquando corpus esse ait, vt in fine cap. I. lib. I. Duo nutrimus corpora, Vnum ex terra, alterum ex Christo desumptum : illud à patre, hoc à filio. (Nisi fortè loquitur de corpore immortalî.) Et sideralem spiritum cum vbiq; corpus nominet, in loco paulo antè citato dicit absque corpore esse, ac tantummodo retinere effigiem figuræ humanæ : cuius sententiæ absurditas tanta est, vt maior excogitari vix possit. Hunc spiritum, quem hic dixit esse rationem, in-

*Euestrum
Paracelsi.*

tellectum, & sapiëntiam humanam, alibi Euestrum nominat, & in hoc libro post mortem apparere scribit, ac docere homines mirabilia. (Si plura, & quidem expressè cum verbis Moysi & Christi pugnantiâ de his ipsis mortuorû spectris videre desideras, lege libellum de animab; post mortem apparentibus ab eo scriptum.) Anima, dicit, est caro & sanguis : & in his esse cogitur. Item, Anima est in corde hominis : & anima est ipsum cor hominis.

*Due in ho-
mine Ani-
me.*

Vita est anima, non caro, nec in carne : sed est anima, & in anima : & anima est ipsa vita. Tales locutiones valdè sunt apud eum frequentes. Quinetiam duas in homine animas ponit, capite tertio his verbis. Notandum insuper duas esse in homine animas, æternam, & naturalem seu vitalem : quarum hæc morti est obnoxia, & illa immortalis manet. His si adieceris carnem immor-

*Ex quot
partib; Ho-
mo Paracel-
so composi-
tus sit.*

talent,

talem, cōstabit homo cœlum possessurus ex tribus cor-
poribus, Elementalī, Siderali, Cœlesti: duabus animab⁹
æterna & vitali: Spiritibus quatuor terreno, Siderali, ani-
mali & Diuino. Sic monstrum tricorporeum hominis
habebis ex partibus nouem compositum. FVR. Nolo
de his audire plura: pergamus ad sequentia. ER. Quid
dicam nescio. Non credo à cōdito mundo extitisse, qui
æquè sceleratè confuderit omnia. Astrologiam contra
omnem omnium seculorum & hominum opinionem
diuidit in partes quatuor, in quibus tractat Theologi-
ca, imaginationis & fidei, vt ipse vocat, & Dæmoniaca
sēu quæ ad inferos pertinent. Quis vnquam sub hoc So-
le vixit homo non furiosus, qui harum rerum a deo dis-
crepantrium considerationem vni arti subijceret? Sed
nec sibi ipsi constat. Quippe alibi Astrologiæ facit quin-
que species, Diuinatoriam ab his quatuor distinguens.
Et cum humanæ ab ipso vocatæ alibi ponat species 7.
hic ponit 9. Sic Magiæ alibi 5. hic 4. species enumerat: i-
tem Necromantiæ 4. tantum partes recenset, cum hic
5. ponat. Necromantiam, cuius nomen inauditum ad-
huc fuit, (nisi voluit dicere Necyomantiam) alibi pror-
sus omisit, hic in species 14. diuidit. Astrologiæ Diuina-
trici alibi tres species tribuit, hic in 13. dispertiuit. Sed pi-
get reliqua commemorare. Libet solum breuiter recen-
sere argumenta, quibus homo uanissimus se nobis Ma-
giam cum suis speciebus probare potuisse putauit: si ta-
men adeo fuit demēs, vt se probare crederet, nec ex cer-
ro consilio omnem euertere veritatem pietatemque
deliberatum habuit. Quod Apocalypsim atque signa
in Sole ac Luna apparitura intelligi ab alijs nullis, quā
à Magis scripsit, indignum est, quod à nobis refutetur.
FVR. Loquitur non de Magis à stellis naturalibus pro-
creatis, sed de illis, quos cœlum supernaturale genera-
uit. ER. Non ausus est absque hac correctione dicere,

Apocaly-
psim solus
Magus in-
telligit.

Fundamen-
tū, quo ne-
farias artes
probat Pa-
racelsus lici-
tas esse.

quod voluit. Certum est eum de Magia intellexisse, quā
in hoc libro tradit: cuiusque virtute etiam secretas ani-
marum cogitationes cognosci ait. Sed ad rem Funda-
mentum, cui superstruit omnia, hoc ponit Nihil occultum
esse, quod non sit reuelandum Ex hoc cōcludit ho-
mo acutissimus & pestilentissimus, Magiam, Necromā-
tiam, Artes omnes Diuinatrices, & quicquid vsquā Ca-
codæmones excogitarunt impiarum ac superstitionariū
rerum, à Deo mortalibus concessas permissasq; fuisse.
Et quis pius æquo animo ferat sceleratam hanc auda-
ciam in exponendis oraculis Diuinis? Ego certè ita non
nunquam commoueor talia legens, vt multa absq; sce-
lere me percensere non posse mihi persuaferim. Argu-
mentatio eius talis est. Christus dixit occulta omnia re-
uelanda esse Omnes igitur illæ artes, quæ occultarum
rerum manifestationi seruiunt, licitæ sunt & laudabiles.
Iamverò ad occultorum patefactionem & inuestigatio-
nem, conducibiles sunt omnes hæ artes: Magia, Nectro-
mantia, Sciomantia, Auguria, Astrologia, Geomantia,
Somniorum visio & interpretatio, Sortilegia, & aliæ sex
centæ huius generis. Omnes ergo probat Deus. Et proin-
de desipiunt Theologi atque alij, has, vt malas & illicitas,
vituperantes. Sic quæ Christus de salutiferi verbi
sui prædicatione, & cordium ac peccatorum nostrorū
manifestatione dixit, detorque impurus Sannio ad ita-
biliendas artes Diabolicas contra manifestum Dei ver-
bum. Probationem aliam nullam adfert, quam nunc ex-
positam: quam in hoc libro sæpius inculcatam reperies
non in hac forma quidem, his tamen verbis. Cæterum
Magia defini-
nitio à Para-
celso tra-
dita. Magiam sic definit Artē esse deducendi vires astrorum
in res certas, vt sigilla, verba, characteres, Imagines, figu-
ras, &c. per quas deinde Magus mirabilia faciat. Ponit
enim in sideribus inesse vires miraculorum quorumli-
bet: quod supra refutauimus. FVRN. Modum dedu-
cen-

cendi nescio an obseruari. ERA. Exemplo Crystallo-
 rum & speculorum cauorum, in quibus radij Solis ita
 coguntur, vt fomitem proximè positum inflamment,
 declarat. FVR. Intellexi cœlum hisce viribus carere.
 Quod tamen si non scirem verum esse, tamen mihi hæc
 ratio non satisfaceret. Quoniam speculum tale non læ-
 dit aut vrit, nisi res illas, in quas radij diriguntur. Et hæc
 linea singulis momentis ferè mutatur pro Solis motu.
 Item interposita re quapiam nihil agit. Item non po-
 test speculum in quamlibet partem verti, vt ea vi præ-
 ditum sit, sed opponi solum radijs è Solis corpore e-
 iaculatis oportet. Adde quod non possit homo sci-
 re, quando imaginem, figuram, characterem, rectè ob-
 uertat fideribus: quorum vires recipere velit. In So-
 le oculis & tactu iudicare possumus: in aliorum astro-
 rum radijs nihil est sensibile. Denique virtus hæc vix
 momento duraret, quemadmodum vel speculo pau-
 lum dimoto, vel Sole progrediente non eadem pars à
 coactis radijs feritur. Quocirca nugæ nihilominus
 forent. Sanè ex collatione nostra didici nihil in his re-
 bus inesse veri. Sed velim tamen audire, quibus ratio-
 gos rerum transmutationes veras perficere, atque alia
 miracula edere probet. ERASTVS. Argumen-
 ta adfert se digna: hæc nimirum. Artifex potest li-
 gua variè figurare. Ergo & Magus rerum naturas
 pro libidine sua transmutare valet. Figulus testam
 fingit & refingit pro arbitrio. At quam rationem figu-
 lus habet ad lutum seu testam, eam Deus habet ad res
 creatas. Magus autem vicarius est Dei ad hanc rotam
 sedens. Ergo pro libito suo res transformat. Natura
 præclaris viribus ornauit herbas, lapides, & res alias.
 Magus vicem gerit Naturæ, quæ non vbique potest
 herbas, lapides, & res quaslibet procreare. Ergo, vt ubiq;

Argumenta
 Paracelsi
 pro Magia

1

2

3

essent omnium rerum vires, voluit Magum easdem in-
 dere facultates in verba, figuras, characteres, &c. Terra
 4 plantis impertit vires admirabiles. Ergo cœlum ead-
 dem habet. Magus igitur cœlo potentior deducere po-
 tens in verba & imagines eadem efficit. Quod autem
 3 astris imperare queat homo, ex hoc scripturæ loco pro-
 bat. Vos Dij estis, &c. Quicquid Elementale corpus po-
 test, hoc etiam potest spirituale corpus: & quidem lon-
 gè facilius, expeditius, celerius. Ceterùm Elementale
 potest vna die multa miliaria conficere: potest amicum
 per literas de suis cogitationibus certiore facere, li-
 cet pcul absit: auis per aerè volare potest, quo vult, &c.
 Ergo & spirituale corpus per aerem volare absque alio
 amico quod vult significare absq; literis, longissimum
 spacium breuissimo tempore percurrere potest. Magus
 enim corpore spirituali seu imaginando potest rebus
 quibus suis facultates donare, quas in Phantasia forma-
 uit. Quinimò cogitationes plus possunt astris & Ele-
 mentis: nouum fabricant cœlum, nouum firmamen-
 tum, nouas vires, ex quibus nouæ prodeunt artes. Vo-
 cat hic quoque Magos Sanctos, naturales, vt qui per
 naturæ vires præstent, quod Sancti Dei homines pote-
 state Diuina perfecerunt. Allinit blasphemiam supra re-
 citatam de potentia discipulorum superante potentia
 Christi, si fidem habeant. Magiam ab homine doceri
 posse, constanter negat, & ex solis astris disci asserit: pau-
 lo post Magum posse alium perfectissimum Magum
 parere per scientiam suam asseuerat. Acerbè in Theolo-
 gos inuehitur has artes condemnantes velut Diaboli-
 cas: Eisdem his cordis secreta cognosci ait: vt etiã Ma-
 gos scrutatores cordium faciat: ne solus Deus *κατά-
 γνώσκων* deinceps credatur. Ficum quoque, cui Christus
 maledixit, Magicè, id est, vi Magica exaruisse ait profa-
 nus Nebulo. Magicum etiam fuit, ipso iudice, quod
 Deus

Cogitatio-
 nes pl^o pos-
 sunt astris.

Magi cor-
 dium scru-
 tatores.

Deus Solem firmavit. Ios. decimo. Non minus impiè
 cenfer à mortuis nos discere posse, contra apertum Dei
 mandatum. Deuteronomij decimo octavo. In fine libri
 secundi, audet hoc etiam affirmare, Deum esse Ma-
 gum, hoc est, alios facere Magos: Item Necromantem,
 quia videlicet subiectum Necromantiæ proponat seu
 creet. In summa nihil est in toto scripto sani & boni. Si
 alibi dedit operam vt in saniret, hic furorem simulavit,
 aut re vera insanijt. In ultimo libr. fatua multa adfert: in-
 ter cætera totum orbem ab hoc Sole illustratum ait ef-
 ferre infernum. Spiritus malignos affirmat novisse simpli-
 cia, ex quibus compositis efficiant grandinem, toni-
 trua, tempestates. Vt enim ædificator seu faber mu-
 rarius novit ex quibus rebus construat murum, sic ipsi
 norunt, Paracelso authore, quomodo excitandæ sint
 omnis generis tempestates. Longè aliter Ieremias lo-
 quitur, cum dicit. Nunquid sunt in cæterarum gen-
 tantium vanitatibus (id est, vanis Dijs,) qui pluant, effici-
 antque vt cælum det imbres? Nonne tu is es, Iehoua
 Deus noster, in quo horum omnium autore spem ha-
 bebamus? Rogo te, quis vnquam sic desipuit, vt medica-
 mentorum viribus cieri posse tempestates, cælumque
 cogi putare? Multæ nunc Striges in præsentæ aeris ficci-
 tate suis agris pluuias expectarunt. Cur ergo eas non
 docent, quibus herbis procurari possint? Ridiculum
 est, quod eosdem nascentibus figuram genituræ con-
 struere, (adhibito fortassis Astrolabio aut quadrante)
 affirmat. Quod miraculorum & Diuinationum autho-
 res facit cælum, iam confutatum fuit. Quin ipse quo-
 te permanceat, mox addit, artes cum dedisse, quibus ea-
 dem præcognoscere homines possint. Quid absurdius
 potest dici? Sic solum Deum artem fabrilem tenere di-

cemus:fabrum esse nullum præter Deum, exceptis illis,
 qui artem perdidicerint. Quia nihil, inquit, est occultum,
 quod non reuelari oporteat: & occultissimum
 est, quicquid futurum est, duæ sunt viæ talia prospicendi,
 vna naturalis per Astronomiam, altera sublimior,
 per vires naturalibus maiores. Si duæ viæ sunt, non
 solus Deus patefecit, sed cum Deo artes. Quid quod originem
 & causam Diuinationis ait esse corpus Sidérale,
 quod expeditum ab Elementalibus colloquatur cum astris,
 & ex his futurorum prænotionem hauriat? Sceleratè ab eo
 affirmatur, Deo gratum esse, vt in artibus Diuinatricibus
 nos oblectemus, captemus somnia, obseruemus auguria,
 notemus auspicia, colamus reliquas ariolationes. Etenim
 tanta seueritate tam sæpè repetito mandato Deus prohibuit,
 vt vix credam ipsummet Cacodæmonem negare
 audere. At inuenit tamen belluam, quam nihil pudet hoc
 asseuerare: Inuenit insuper, qui eadem probent,
 plausibus excipiant, laudent, ad cælum tollant,
 diuina esse prædicent, alijs obtrudant,
 in publicum emittant: imò qui excellenter à Deo
 illuminatum, Germaniæ decus, & tantum non Deum
 esse harum blasphemiarum architectum declamitent.
 In Epilogo primi libri quatuor enumerat sanandi rationes,
 Naturalem, Diuinam, per Deum, (quam bipartitam
 facit, quatenus vel in Deum, vel in Diabolum feratur)
 & per Diabolos. Quis horribiliora vidit, legit,
 audiuit, somniauit, inter Christianos natus,
 & in clara renati Euangelij luce educatus. ERASTVS.
 Satis multa de his audiui. ERASTVS. Quæ restant
 in hoc partu monstroso (faxit Deus, vt postremus inter
 illos sit, in quibus de Religione insertæ habentur
 disputationes) de Elementis, de Meteoris, de hominis
 natura & partibus, de artium origine

rigine & Doctoribus in proxima collatione executi-
tus. Hæc non ob aliud tam verbosè nunc recitavi,
quam vt, qui hæc aliquando sunt lecturi, perspiciant,
nobis neque blasphemias neque portentosos errores
illos vnquam placuisse. Videant qui hæc propa-
gare student, quid cum hominibus,
tum Deo aliquando sint
responduri.

F I N I S.

L 2

INDEX IN HANC PRIMAM IN PARACELSVM partem.

<p>Absurda prorsus nō sunt argumentis resellen da. 2</p> <p>Accidentia non migrāt ex uno subiecto in aliud 110</p> <p>actionum cœli exempla 27</p> <p>actio creatoris & creaturæ quomo- do differat 11</p> <p>actio omnis fit per contactum 66</p> <p>actio sola transiens extra agens ope- ratur ibid.</p> <p>actiones quot modis illicitæ esse pos- sint 203</p> <p>Adamas facile in scōbem redigitur 197</p> <p>de Adami creatione blasphemia Pa- racelsi 24</p> <p>Adamus non est omnium hominum parens Paracelso 244</p> <p>Adamus unde tam longæuus 47</p> <p>Aegyptiaci magi 39</p> <p>Aegyptiacorum magorum serpen- tes an ueri fuerint 40</p> <p>ex Aere generata creaturæ mirabi- les Paracelsi 17</p> <p>aeris temperiem & intempericm so- lus Deus creat 195</p> <p>Affectus naturales quomodo indu- cantur & tollantur 187</p> <p>Albertus Magnus magus 163</p> <p>fabulosus 49 eiusdem fabu- la de duobus fratribus. ibid.</p> <p>idem notatur 111 eiusdem</p>	<p>de imaginum magicarum uiribus eiusdem consuetudo 162</p> <p>163</p> <p>Alchindi opinio de imaginatione 54</p> <p>Algazeli opinio de imaginatione. ibid.</p> <p>Almadal Arabs 150</p> <p>Amatores an se mutuo aspectu affi- ciant 87</p> <p>Amuletis quomodo Dæmones curæ- ntur 186. & 189</p> <p>Angeli ut uincant alias causas natu- rales 13</p> <p>Anima, aliena corpora non mouet 84 de eius uita propemo- dum dubitat Paracelsus 244</p> <p>cum corporibus copulate manet secundum Paracelsum usq; ad re- surrectionem 252 sola ad Deum redibit iuxta Paracelsum ibid.</p> <p>quia sola à Deo uenit. ibid.</p> <p>animæ oēs tā impiæ q̄ piæ apud Deū erunt iuxta Paracelsum 256</p> <p>due sunt in nobis iuxta eundem 260 idem animam uocat cor- pus 246</p> <p>anima ea sola regit que informat & uiuificat 90</p> <p>anima est caro & sanguis Paracelso 252</p> <p>anima rationalis Paracelso mortalis 257. & 259</p> <p style="text-align: right;">anima</p>
---	---

I N D E X.

<p>Anima non potest uti quibuslibet spiribus 86</p> <p>Antipathias & Sympathias occultas plerasque fabulosas 187</p> <p>appensa substantia quid iuvent in eisdem quæ consideranda 88</p> <p>appetitiones gravidarum 83</p> <p>appetentia gulonum 90</p> <p>Apocalypsin solos magos intelligere secundum Paracelsum 260</p> <p>Apeleius 26</p> <p>cx Aqua generata mirabiles Paracel- si creature 17</p> <p>Aque zelotypiæ Exod. 175. & 176</p> <p>Aristoteles an autor libri de Mundo 26</p> <p>ne eius locus de imaginatione explicatus 68</p> <p>imaginatione 58</p> <p>ne sententia 25</p> <p>phia sua de Deo pauca dixerit 28</p> <p>opinio de sententia reprobata & confutata 74</p> <p>celestibus præfecerit intelligentiis 123</p> <p>Ari in imagine solam superficiem mutat 160</p> <p>eri medica operatur miracula Paracel- si 45</p> <p>ciusdem confutatio 160</p> <p>arsimia nature Paracelsus 264</p> <p>ab Astris generantur porci, asini, etc. iuxta Paracelsum 243</p> <p>astris plus possunt cogitationes, iuxta Paracelsum 264</p> <p>de Astrologia diuinatrice disputatio 229</p>	<p>Paracelsi de eadem sententia bona 233</p> <p>astrologia falsa est & impossibilis iuxta Paracelsum 21</p> <p>astrologia fundamentum et clavis omnium superstitionum artium 230</p> <p>cur eam quidam cum medicina coniunxerint 140</p> <p>de eadem Ennii carmina 230</p> <p>quot eius sint species Paracelso 261</p> <p>astrologi intollerabiles, abiectius de uero Deo sentiunt quam Ethnici de suis dijs 230</p> <p>Astronomia principium religionis Paracelso 243</p> <p>Athalaricus rex Gothorum 212</p> <p>Augerij Ferrerij de uerbis uisus sententia, & eiusdem confutatio 179</p> <p>Auicennæ opinio de imaginatione 54</p> <p>argumenta pro imaginationis potestate refutata 113. & 115</p> <p>eiusdem opinio de datore formarum 22</p> <p>hypotheses falsæ 116</p>	<p>B</p> <p>Baptista Porta magia qualis 54</p> <p>de Basilisco 92</p> <p>Bessarion Cardinalis 26</p> <p>Blasphemias sub pœna capitis non esse spargendas 25</p>
<p>C</p>		
<p>Adauera quomodo faciât miracula 44</p> <p>Carminum recitatio in herbarum collectione impia 190</p> <p>Cancris cur Luna plena carnosiores redduntur 232</p> <p>Carnis nostra duæ sunt species Paracelso</p>		

I N D E X.

- celfo 271
 de Carnis libertate Paracelsi opinio 249
 Causa communis causa est adiuuans tantum 149
 causa communis est natura 148. & 149
 causa dissimilis dissimili modo re eandem afficit 10
 Cerdonis haeresis 29
 Ceremoniarum uires & usus non debent nec possunt seruire magis. ibid.
 Characteres, uerba & imagines magicae, Christianis non usurpanda, 180 & 182 in iisdem esse occultum cum diabo pactum. ibi & 181
 Christus nullum sanauit insanabili morbo affectum iuxta Paracelsum 46
 Christus Paracelfo non creator sed preparator 24 sic natus est de uirgine ut uinum de uase depromitur. 252. & 253
 Christus maledixit ficui magicè iuxta Paracelsum 264 carnem ex Maria non assumpsit 247 peccator fuit iuxta eundem 25
 Coelorum munus 156
 caelum ut agat in haec inferiora 131
 caeli uires ex sacris literis 131
 caeli & siderum uires quales sint 131
 caeli actionum exempla 27
 caelestis uirtus rebus naturalibus idem quod corporis membris ui-
 talis uirtus ex corde
 caelum miracula efficit Paracelfo 48
 caelum uires admirandas non confert terrenis 148
 Cogitationes plus possunt iuxta Paracelfum quam astra 264
 conseruatio mundi est creationis perpetuatio quaedam 14
 conseruatio & creatio idem. ibid.
 contagiō nemo alterum afficere potest nisi ipse prior qualitate talis infectus fuerit 101
 contagiū et fascinum ut differant sentiri possunt & 99
 contingentia nullo modo à nobis sentiri possunt & 219
 constellationum obseruatores adimagines suspendis peccant in Legē Dei. 148
 Corporeae substantiae in incorporata non agunt 11
 corpus sidérale Paracelfo, quid 258
 corpus mortale nullo modo spiritus test immortale Paracelfo 252
 corpora beatorum qualia sint Paracelfo 254
 corpora duo in hac uita circumferimus secundum Paracelsum & 254
 corpus hoc terrenum non redditur immortale, sed aliud quoddam caelestis demissum iuxta Paracelfum 250
 corpus

I N D E X

corpora nulla iuxta Paracelsum nisi que eiusdem cum corpore Christi substantiæ sunt cœlum ingressura	252. &	discrimen creaturæ vires quid possint in re quali- bet efficere	34 37
corpora duo in eodem loco Paracel- so non absurdum	18	creati non sumus à Deo iuxta Paracel- sum, sed à deunculis mortalib. pravis & iudicio nobiscum subie- ctis	20
de Creatione Paracelsi opinio exa- minata a pag. 3.	usque ad	creaturæ insensibiles Paracelso ex materia prima factæ	14
de Creatione Scholasticorum senten- tiæ, & definitio eiusdem	7	creaturæ mirabiles Paracelsi ex sin- gulis elementis generatæ	17
Creatio duas habet conditiones	6	creaturæ rationales iuxta eundem sunt in omnibus elementis & in- certum est quibus patefacta sit via ad salutem.	ibid.
creatio duplex	6	creaturæ res ad mala coguntur Paracel- so	20
creatio mundi an momentanea fuerit	8		
creatio momentanea gloriosior uide- tur	11	D	
creaturæ Deus adhuc quotidie	33	Aemonũ opera an salua pic- te uti possimus	182
creaturæ & creatoris actio quomo- do differat	11	Dæmonum potestas quanta 195. & deinceps	
de Creatione sententia Paracelsi eiusdem de creatione mundi er- ror	5	dæmones quæ facere possunt	42.
creatio Paracelso est separatio eius de creatione Adami blasphem- ia	28 3	& 52 dæmones in lapsu naturam retinuisse 195.	
creatio & conservatio re sunt idem	24	dæmonum miracula qualia	36
de Creatione disputationis conclusio & summa	19	dæmones quare aliquando observent Lunæ mutationes	166
creatoris dignitas & maiestas unde estimanda	12	dæmon nullus uerè mortuum excitauit	38.
creatur materia absolute & secundũ quid	9	dæmones qua ratione amuletis & si- milibus curant 186. & 189 quo modo aliquando futura prædicant 227 diuinationis autores 226. & 227 magiæ inuectores 190. & 138	
creaturarum & miraculorum rerum			

I N D E X

Deus solus materia dat potentiam
 10
 Dei iussus, est natura, virtus forma-
 trix, & rerum potentia 121
 Deus pater secundū Paracelsum cor-
 pus creavit mortale, Filius uerò
 immortale 254. & 255
 deorum discrimen iuxta Paracelsum
 20
 Diabolo cur Deus quædam permittat
 181
 diabolus Dei instituta imitatur. ibid.
 diabolicis remedijs qui utitur quotu-
 pliciter peccet 185
 diaboli opera non esse utendum. ibi.
 diaboli miracula per fidem faciūt iu-
 xta Paracelsum 43
 à Diabolo obsessi nō semper sunt ma-
 li 209
 Dialectica est peccatum in Spiritum
 sanctum Paracelso 244
 Dies & horas an eligant medici 146
 dies & horas obseruare in Lege Mo-
 sis quid significet 147
 Diuinitio quid & unde dicta 226. et
 216. & 218 circa qua uerse
 tur 217 à Demonibus inuenta
 226. & 227 à Prophetia quid
 differat 220
 de Diuinatione Paracelsi senten-
 tia 227
 diuinitio ab imaginatione non po-
 test proficisci 112
 diuinitio ab omnibus gentibus dijs at-
 tributa 222. & 223
 diuinandi artes cur à diabolo inuen-
 te 221 earundem diuisio 222

E

Efectus singularis à causa sit
 singulari, communis à com-
 muni 231
 Essluuia corporū nostrorū quid sint
 103
 Elementa omnia habent creaturas
 ratiōales & incertum est quibus
 patefacta sit uia ad salutem, iuxta
 Paracelsum 17
 elemētorum separatio ex prima ma-
 teria, iuxta Paracelsum 18
 de Elementis & eorum principijs et
 gumentum Paracelsi 14
 elementa Paracelso ex Angelis facta
 14
 Embryo non est sicut alicuius cor-
 pus 35
 Ennij de Astrologia carmina 250
 Ephesia nomina 251
 Error communis 252
 errores publicè noxij reprehende-
 di 253
 Essentia uires permanentes non sunt
 separabiles 244
 Esus pomi Adami Paracelso quid 24
 Euestrum Paracelsi quid 44 & 260
 euestra prophetas faciunt Paracelso
 45
 euestra non faciunt miracula 57

F

Fasciosi
 de Fascino disputatio 59
 de Fascino disputationis summa
 108
 Fascinū à contagio ut differat 58 &
 ab incantatione ut differat 108
 99

I N D E X

7at			
fascini uehiculum an sint spiritus	107	in imaginatione produci	114
100. & 130. & 104		G	
fascinationis tres modi	99	Alenus non fuit nec uoluit ap	
de Fascino Plurarchi opinio refutata	97	pellari uates	225
Ferdinandi Imperatoris de Paracel-		Galenus cur neget se diuina-	
so elogia	236	re solitum.	ibi.
Fera cur uerbis aliquando capiuntur	175	Galenus an Paracelsus magis impius	21
		fuerit	
Elicini de uerborum ui opinio	177	Gallinae quaedam cur gallis similes	
Eides miraculosa Paracelsi	43. & 44	79	
fides robur demonum Paracelso	43	gallina incubans non mutat colores	
fidei & imaginationi eadem tribuit		pullorum	80
Paracelsus in miraculis edēdis	58	Gemmarum occultae uires nugae sunt	
Fictus quando potissimū signetur	81.	188	
& 86		Generata quae dicantur	8
unde signetur	87	generatio uniuoca	63
Formam subiecto dare quid	9	generationis & creationis discrimen	
Formae unde rebus dentur iuxta Plato		6	
nen 22		omnia Generant sibi similia aut dete	
ibid.		riora	63
Formatrix uirtus est Dei iussus	121	Generatio stultorum Paracelsi om-	
Formatrix uirtus quid.	ibid.	nem fidem & monstrositatem su-	
non eget exemplari	83	perans	20
hil afficit extra semen in quo in-		generatio uermium, murium & ex	
est.		putri materia quomodo fiat	
Formium quid	ibid.	150	
Forma futura arte & ratione nulla	218	Geomantiae refutatio	218
prehendi possunt	226	de Grauidarum appetitionibus	83
Fundamentum Paracelsi quo nefari-		in Grauidarum appetitionibus quae	
as omnes artes licitas probat	262	consideranda	88
Futura a demonibus quomodo ali-		de Gulonum appetentia	90
quando praedicantur	217	H	
futura contingentia nullo modo a no-		Aercis C. rdonis	29
bis praesentiri possunt	218. &	Herbarum & similiarum gesta-	
219		tione non fiunt miracula	
futura rei absolute species non potest		52	
		de Herbarum statibus temporibus col-	

I N D E X.

<p>lectione 190</p> <p>in Herbarum collectione carminum recitatio impia 190</p> <p>Hominum nihil docentium duo gene ra 18</p> <p>homines astris imperare unde pro- bet Paracelsus 164</p> <p>homines insularum nuper inuenta- rum non esse ab Adamo proгна- tos secundum Paracelsum 24</p> <p>homo Paracelso sine libera uolunta- te creatus 24</p> <p>homo Paracelso ex nouem constat 251</p> <p>homo componitur ex duobus corpo- ribus 243</p> <p>homines in quibus plus aut mi- nus possint quam demones 196</p> <p>Horas & dies obseruare quid signifi- cet in lege Dei 147</p> <p>Humanitas proprie non generatur 217</p> <p style="text-align: center;">I</p> <p>Iacobi factum in uarianda ouium pelle miraculosum fuit 82</p> <p>Idea quoad idea causa effectrix non est 78</p> <p>ex Igno generata mirabiles creaturae Paracelsi 17</p> <p>de Imaginatione & quod miracula facere non possit 53 & deim- ceps</p> <p>imaginationis nomen plura signifi- cat 61</p> <p>imaginationis officium, 61, & 67</p>	<p>de Imaginatione opinio Aristotelis 58 Auicenna 54 Algaze- li. ibid. Alchindi, Pompona- tij. ibid. Paracelsi. ibid. & 109</p> <p>de Imaginatione Paracelsi opinio quid commune habeat cum alijs delirantibus 56 quid proprium 57</p> <p>imaginationi & fidei eadem tribuit Paracelsus in miraculis edenais 58</p> <p>pro Imaginationis potestate, Antica ne argumenta refutata 118</p> <p>imaginationem quomodo alterare di- cat Aristoteles 69</p> <p>de Imaginatione Aristotelis locum ex- plicatus 65</p> <p>imago terribilium non semper terret 70</p> <p>imaginationis actus remanet in imita- ginante 65</p> <p>imaginationis actio intensa miracu- la non efficit 65</p> <p>imago non potest efficere diuina- tionem 61 & 64</p> <p>imago quid agat 61 & 64</p> <p>de Imaginum magicorum uiribus Al- berti magni sententia 162</p> <p>eiusdem consuetudo 161</p> <p>imagines quomodo admirabiles sci- cultates adipiscantur, sententia ma- ria. 161</p> <p>imagines frustra sunt ad recipiendum influxus coeli 141. & 142</p> <p>imaginum sub certis constellationi- bus sculptores in legem Dei pec- care 142</p>
---	---

I N D E X.

care			
imagines uerba & characteres magi	146	Intelligentiæ non intelligunt hæc in-	
ci Christianis non usurpandi &		feriora Aristoteli	124
quare 180. 182		intelligentiæ orbium motrices nullæ	
in iisdem esse oc-		sunt	121. & 122. & 125
cultum diaboli pactum. ibid. &		etiam secundum Aristotelem ali-	
181		cubi	122
imagines nihil agunt quam represen-		instrumentorum effectio, quæ	35
tant	75	Iohannis Baptistæ Portæ magia	
imago in anulo quatenus imago nihil			133
efficit aliud quam representat	79	Iohannes Picus Mirandulanus	
imagines artificiosæ, quatenus sunt			26
imagines, nihil à cælo accipiunt		Ispidæ auicula miraculum	46
155		Iustinus Martyr	26
imaginum Astronomicarum & magi-			
carum discrimen	161		
immortale nihil Paracelso nisi quod			
cælitus uenit	252		
ad impietatem filere impium est	5		
incantare quid	108		
incantationis & fascinationis discrimen	107		
incorporea quomodo percipiuntur	117		
ingeniorum propensiones, unde	165		
Intellectus cur phantasmate egeat	59		
Intelligentias per ideas in animum			
hominis transmissas non efficere			
mirabilia faciant tales homi-			
nes 118. & 119. & 124. & 125			
Intelligentiarum officium & uires			
ex Aristotelis sententia	220		
Intelligentiæ motu & lumine solis a-			
gunt	27		
Intelligentias cur præfecerit Aristote-			
les orbibus cælestibus	123		

L

		L amia an tempore Mosis &	
		Christi fuerint	209. &
			210
		de Lamis, ipsarum potestate & mi-	
		raculis	194. &
			195
		Lamiarum pactio cum diabolo ani-	
		maginaria	211
		lamiæ an delirantes quæ faciūt agāt	
			207. & 208
		Lamiarum & maleficarum artes cur	
		capitales esse uoluerit Deus	202.
		&	203
		lamiarum & obessorum discrimen	
			209
		lamiæ raro sunt uerè obesse	209
		lamiæ necromanticis longè deterio-	
		res	205. & 207
		lamiæ antiquorum	39
		Leo catulos mortuos rugitu uiuificat	
			45

. I N D E X .

Liber de mundo an sit legitimus Aristotelis 26
 de Libertate carnis Paracelsi opinio 249
 Ligna cur diuersis temporibus coesa facilius uel difficilius putrescant 169
 ligna ad ædificationem quando cadenda 168
 Limbus magnus Paracelsi quid 4
 Loquendi consuetudo 28
 Lunæ mutationes cur demones aliquando obseruent 166
 luna plena cæcri carnosiores cur fiat 232
 luna an regat maris æstus 232

M

Magia uniuersa unde originem habeat 55
 de Magia disputatio 126
 Magia & magi nomen explicatum 128
 magi qui 56
 magia Persica infamis erat 131
 magia impia 191
 magia inuentores demones esse 129
 de Magis qui Christum adorarunt 130. & 131
 magia partes 155
 magia diuinatricis quot species 215
 de Magia parte operatrice disputatio 155
 magiam naturalem nullam esse 132.
 & 136. & 137
 de Magia Paracelsi opinio 126

& deinceps
 pinio
 magia definitio Paracelsica
 magia cur ex medicina orta dicatur 139
 magia nulla est physices perfectio 135
 magia Neapolitani qualis
 de Magis Aegyptiacis
 magi Aegyptiaci nõ fecerunt serpentes veros 39 & 40
 pro Magia Argumenta Paracelsi 263
 magi soli Apocalypsim intelligunt Paracelso 269
 magi cordium scrutatores Paracelso 264
 magia & vis separatrix idem Paracelso
 magia vi miracula eduntur in xta Paracelsum, & eorundem exempla 48
 magus nullus verè mortuum excitauit
 magis non debent nec possunt seruire ceremonie
 magicè maledixit sicui Christus in ta Paracelsum
 magica Paracelsi approbantes capiti tali supplicio afficiendi
 magia uetus ex quibus coaluert magi & striges que habeant cornua
 magorum & sugarum discrimen 193
 Magnes effugium eorum qui occultas proprietates querunt magica

Pomponatij 127

166

39

39 & 40

269

269

155

155

155

155

155

155

155

155

155

155

155

155

155

155

155

I N D E X.

magnes miraculum naturæ	189	Medicina quid doceat	139
magnes trahit ferrum præfente Ada		medicina ad mirabilium effectiõnem	
mante	187	non confert	138
Malefici qui dicendi	201. &	medica ars operatur miracula Paracelso 45	
205		eiusdem confutatio	51
maleficorum et Lamiarum artes cur capitales esse voluerit Deus	202.	medico & remedijs non nimium fidẽdum?	184
& 203		medicus res naturales cum celo non maritat	149
Manis hæresis	29	medici an dies & horas eligant	146.
Marcionis hæresis	28	medici cõstans volũtas, an & quomodo conducatur ægrotis	179
maris æfus an Lunam sequatur		medici nulli præstantes, magi fuerunt	138.
232		medium sentiendi duplex	73
mare Balthicum non æstuat	232	Melosiinæ per coniugium acquirunt animas racionales iuxta Paracelsum	17.
Maria non fuit filia Adami Paracelso		Menecrates medicus	152.
246.		Mens quæ præuideat	219
Marsilij Ficini opinio de animæ naturæ eiusdem confutatio	118. &	menstruus sanguis non tã noxius quã putatur	42.
74 116.		menstruate mulieres an speculã inficiant 51 si inficiant unde eueniat	92.
117.		mirabilia non fiunt à medicina	138
20.		miraculum propriè vocatum quid	31.
materia prima Paracelso increata		miraculosa quæ dicantur	50. &
4.		30.	
materia prima iuxta Theologos non creata sed concreata	6	miraculum plura significat	32
materia creatur absolute & secundũ aliquid	9	miracula efficiendi quinque modi seu instrumenta Paracelso	43. &
materia potentia quid	23	49	
materia potentia qualis	12	miracula à solo Deo fiunt	36. & 39.
materia potentia in creatione generallissima fuit	15		
materia est materia propter dispositionem	9		
materia recipit agentis actionem pro infra sua habilitate	33		
materia remota non est potentia hoc aliquid	15		
materia sic dicitur ex comparatione ad formam	9		

I N D E X.

miraculorum finis	35	miracula faciunt improbi virtute Christi	39
miracula omnia an creationes dicenda	31	miraculorum Christi & sanctorum differentia	49
in Miraculis est creatio improprie dicta	32	miraculorum Christi & sanctorum differant Paracelfo	48
miraculorum uerorum exempla	31	Morbo insanabili affectus nullus à Christo sanatus iuxta Paracelfum	46
miracula uera duplicia	31	morbi omnes sanabiles Paracelfo eius confutatio	45
miracula demonum & magorum qualia	36	Mosaica Lex iudicialis quatenus obseruari possit	210
miracula non pertinent ad mundi perfectionem ut partes	34	Mosis locus de ueneficis quomodo intelligendus	200 &
miracula Simonis magi	41	de Mundo liber, an sit legitimus Aristotelis	26
miracula, quomodo per homines Deus edat	35	ante Mundum creatum aliquid fieri in eius loco, Paracelfo	13
miraculosarum et creaturarum rerum discrimen	34	mutatio subita, est quedam creatio	20
miracula à Diabolo fiunt per fidem Paracelfo	43	Mysterium magnum Paracelfi quid	4
miracula fiunt à medica arte iuxta Paracelfum	45	mysterium magnum Paracelfi in creatum	4
eiusdem confutatio	51	ex Mysterio magno omnia creata sunt Paracelfo	50
miracula à naturæ proprietate fiunt Paracelfo	44	mysteriorum creator quis	N
eiusdem confutatio	49	Natura cum parentibus similitudo unde	51
miracula eduntur magi & ui, iuxta Paracelfum & earundem exempla	48	Natura quid	31, 214
miracula non fiunt ab euestris	52	Natura, est Dei iussus	121
miracula non fiunt gestatione herbarum & similiarum rerum	52	Natura disparitas non impedit partem	211
miracula uerbis Sacris non fieri	134		
miracula non fieri ab imaginatione	53		
miracula quo modo faciunt caduera			

I N D E X.

212
 Naturales res sui notiones tantum in
 nobis producunt 112
 naturales res non maritantur coelo à
 medico 140
 de Nobili qui comitiales plumbeo
 charactere curauit, historia &
 eiusdem examinatio 152. &
 153
 Nomina Ephesia 175

O
 Bfesi à diabolo non semper
 sunt mali 209
 Obfessorum & Lamiarum di
 scrimen 209
 Occultas plerasq; sympathias & An
 tipathias fabulosas esse 187
 Opera sex dierum quomodo sunt crea
 turae 8
 operis totius propositio 2
 operis totius diuisio 2
 operis totius conclusio 214
 ophthalmici cur alios inficiant 93
 oseruanciam uidens cur oscitet 115

P
 Paracelsi appellationum qua
 rundam ratio 238. & 240.
 & 241
 de Paracelsi uita & moribus quaedam
 ex Oporino 236. & 237 item
 ex lienis Bullingeri 239 Ferdi
 nandi imperatoris de ipso elogia
 236 Eunuchus fuit, Ebriosus
 241 ab eis, 239 Ma
 gus 48 in omnibus mon
 stris 29 Ethnicis cecior
 25 hereticus pestilentior Tur

cis & Arrianis. ibidem ue
 teres hereseos renouat 252
 spiritum in capulo ensis habuit
 237 quicquid in alijs dam
 nauit hoc ipse aliquando affirma
 uit 257 uitam sibi sine ter
 mino praefixit 47 quamdiu
 uixerit 48 eius blasphemie
 24. & 27 flagitium in expia
 bile 111 absurda quaedam
 48 de anima uita propè du
 bitat 246 impietates quæ
 dam 244
 magis impius quam Anaxago
 ras 5 ali os posuit
 separatores quam Deum 19
 sciens ad Cacodemonem defecit
 22 eius inconstantia 260. &
 exempla quaedam 267 fatale ei sibi con
 tradicere 228. & 256
 à seipso & omnibus discrepat
 23
 contradictiones aliquot 244.
 & 16. & 24. & 14. &
 233
 Paracelsi de creatione opinio exami
 nata 3
 Paracelsi opinio de imaginatione &
 eius uiribus 54. &
 109
 Paracelsi autores quos secutus est
 in disputatione de phantasia
 53
 Paracelsus aliquid posuit ante crea
 tum mundum in eius loco
 13.

I N D E X.

Paracelsi fundamentum quo nefarias omnes artes licitas probat	262	phātaſia ſpecies non ſunt res ſed rerū vmbre	69
paracelsus in quo omnes tum gentes tum hæreticos ſuperavit	29	Pharmaca non mutare animos niſi prius mutato temperamento	
paracelſo nulla res creatæ	12	192	
paracelſus an Galenus magis impius	21	Philoſophi noluerunt magi appellari	136
paracelſi ſcripta cum Ethnicorum cōparātur	3	137	
paracelſica de miraculis	42	de Philtris	191
parentum & natorum ſimilitudo unde	81	philtera omnia vel venena ſurorem inducentia vel mortem, vel vana & ſuperſtitioſa.	191
particulare omne quoad particulare futurum, fortuitum eſt	218	philtera quædam ridicula	191
Peccata corporis animam non continent Paracelſo	248	philtera quæ videtur efficere à damna ne ſunt	191
peculiares qualitates in hominib. quales & unde	50	philtrorum duo genera.	191
periculoſum eſt ſubito ita mutare corporis temperaturam ut affectiones mutari neceſſum ſit	192	Plantæ non fuerunt actu in terra cum Deus eas ex terra crearet	7
Peſte affecti ſi venenum laborātis natura euicerit alios non contaminant	106	Platonis opinio de origine formata	22
petentes à Deo non egent certorum uerborum obſeruatione	191	platonici quales	211
Phantaſia quomodo corpus alteret	60	platonici quid ſentiant de uerborum vi	177
phantaſia quæ non eſt actu non mouet	62	Plinius notatur 97	eius mendacitas
phantaſiæ ſpecies non mouent corpus	62	Plotini de uerborum ui ſententia	177
phātaſia quas fingit ſpecies ex rebus haurit	113	Plutarchi de Faſcino opinio reſuſcitata	97
phantaſiæ ſpecies quomodo animal moueant	60	Pomponatius de uerborum ui eius ſugitium inexpiabile blaſphemie	178
		ginum uiribus argumenta, & eorum raudem conſutatio	191
		de Imaginatione opinio	191
		& eiusdem conſutatio, 79	magi

I N D E X

magia sententia
in Fascini explicatione hesitatio 127
 103
potentia rerum est Dei iussus 221
potentia pura
potentia materiae quid 15
potentia materia qualis 23
potentia obedientiae & naturalis 15.
 & 36
*potentia materiae in creatione gene-
 ralissima fuit* 15
*potentia naturalis refertur ad agens
 naturale certum* 37
*potentia naturali aurum non est tri-
 ticum.* 37
*Predictio artificiosa non est admira-
 bilis* 224
de Predictione Iamblichi sententia
 224 & 224
*prescientiam futurorum cur homi-
 nes desiderant* 216
prophetia nulla artificiosa 220
à diuinatione quid differat.
ibid.
propensiones ingeniorum unde
 105
*prophetae sunt ab euestro Paracel-
 si*
proprietates rerum unde 156
*puellorum a uetula ledi quomodo con-
 tingere possit*
*de Pygmaeorum specie quos sylphes
 uocat Paracelsi delirium* 18

Q *Vodlibet ex quolibet qua-
 re non fiat*

R

*Atione differentia nomina di-
 uersa habet, etsi re ipsa idē
 sint* 84
Ratio seminalis 85
Refrenatio duplex 196
*Religio pendet ab Astronomia Para-
 celfo* 243
religio gentilium cultus demonum
 134
*qui Remedijs diabolicis utitur quotus
 pliciter peccet* 185
*res omnes uel create sunt uel Genera-
 ta* 8
*res eadem à dissimili causa dissimili
 modo affici* 10
*res create ad mala coguntur Paracel-
 so* 20
*res naturales sui notiones tantum in
 nobis producunt* 212
de Resurrectione heresis Paracelsi
 245
*de Resurrectione carnis & de Chri-
 sto blasphemiae aliquot Paracelsi*
 255
*de Resurrectione Pauli locus explica-
 tus* 249
*de Resurrectione Iobi locum quomo-
 do explicat Paracelsus* 257

S

Sacramenta diaboli 182
Sagarum artes damnosissime
 204
Sage pessime idololatrie 213
Sage homicidae 214
Sage an recte morte puniantur 197.
 198. 199. & deinceps usque ad 219

I N D E X

<i>Sage</i> an Mosis etate fuerint 209 <i>Sage</i> tempore Christi fuerunt 210 <i>Sagarum</i> & <i>magorum</i> discrimen 193 <i>Sage</i> raro sunt uerè obsessæ 209 <i>Salomonis</i> sapientia unde secundum <i>Paracelsum</i> 259 <i>Sapientia</i> in homine iuxta <i>Paracelsum</i> triplex 258. 259 <i>Samuelis</i> umbra 38. & 39 <i>Scaliger</i> 102 <i>Scholasticorum</i> de creatione sententia 123 <i>Scholastici</i> notantur 173 <i>Scriptoris</i> sententia illa est quam sepius repetit 256 <i>Seminalis</i> ratio quid 36 <i>seminales</i> rationes unde 6 <i>seminalis</i> ratio <i>Augustino</i> quid. <i>ibid.</i> <i>senilia</i> solos sensus mouent 64 <i>senilium</i> species, an & quomodo alterandi uirtutem habent 72 de <i>Sensione</i> <i>Aristotelis</i> opinio refutata 74 <i>sciendi</i> medium duplex 73 <i>sensuum</i> quidam species tantum quidam qualitates etiam cum speciebus recipiunt 72 <i>separatio</i> quid <i>Paracelso</i> 4 <i>separatio</i> <i>Paracelsi</i> impossibilis 12 <i>separatione</i> sola nõ producuntur res ex seminibus 12	<i>Separatio</i> in aqua <i>Paracelsi</i> non iam perfecta est 17 <i>Separatio</i> absurda <i>Elementorum</i> est 18 <i>prima</i> materia de <i>Separatoribus</i> alijs præter <i>Deum</i> <i>Paracelsi</i> opinio 19 <i>Siderum</i> & <i>coeli</i> uires, quales sunt 151 <i>sidera</i> non habent uires peculiares sed communes tantum 173 <i>siderum</i> uires quas eis <i>Astrologi</i> tribuunt, nix momento durant in rebus alijs 144 <i>siderale</i> corpus <i>Paracelso</i> est sensus mens & ratio 208 <i>Signa</i> naturalia qualia esse oportet 174 <i>signa</i> artificialia, qualia sunt 174 <i>Simonis</i> magi miracula 22 <i>Simonis</i> magi hæresis 22 <i>Solus</i> <i>Deus</i> aeris temperiem & temperiem creat 21 <i>Species</i> rei absolute futura non potest in imaginatione produci 114 <i>Species</i> rei alicuius in animo, solum illam rem representat cuius est species 118 <i>spectrum</i> <i>Germanicum</i> de <i>Spirituum</i> potentia & impotentia 157 <i>Spiritus</i> an sint fascini uehiculum 100 <i>Spiritus</i> non possunt agere in alieno corpore 99 <i>Spiritus</i> membrorum sunt effectores 11

I N D E X.

Spiritus extra corpus non possunt di-
 rigi 101. & 102
 Strabiterrent aspectu 97
 Striges uide Sagas & Lamias
 Striges & magi quæ habeant com-
 munitia 207
 Stultorum generatio Paracelsi om-
 nem fidem superans 20
 Subiecto formam dare quid 9
 Subiectum quod quæ quando aliis rei
 materia fiat 10
 Substantie corporeæ in incorpoream
 non agunt 192
 Substantie appensæ quid inuenit
 192
 Superstitio est, rebus ascribere uirtu-
 tes, quas per naturam suam non
 habent 191
 Sylphes Paracelsi 18
 Sympathias & antipathias occultas
 plerasq; fabulosas esse 187

T

Temperamentum cuiuslibet ita
 mutare ut amor potius quã
 alia quæpiam passio con-
 sequatur impossibile est 192
 Temperiem & intemperiem aeris so-
 lus Deus creat 196
 Temperamentum prius à pharmino
 mutatur quam animus 192
 Tenebræ quid 8
 Themisius 26
 Theologi materiam primã non crea-
 tam sed concretam dicunt 6
 Uicinia magica qualis 135
 Terra nomine quid intelligendum

In historia creationis
 ex Terra generata creaturæ mirabi-
 les Paracelsi 17
 Thomas Aquinas 216
 Turban magna Paracelsi, & quæ effi-
 ciat 45
 turpe uni cur alteri pulchrum uidea-
 tur & è contra 65

V

Valentinus Aegyptius impurus
 hereticus 29
 de Veneficis Mosis locus ex-
 plicatus 200 & 201
 Venefica inter Magos numeranda
 193
 Vermium, murium, etc. generatio ex
 putri materia quomodo fiat 150
 Vires creatæ non mutant materiam
 absq; motu & alteratione 33
 vires naturalibus maiores solus Deus
 dare potest 191
 vires ab essentia promanantes non
 sunt separabiles 144
 uiribus proprijs aut alienis facere
 quid 39
 Vires rebus ascribere quas per natu-
 ram suam habere nequeunt, super-
 stitio est 191
 uirtus formatrix non eget exemplari
 83 nihil efficit extra semen
 in quo inest. ibid.
 Virtus formatrix, est Dei iussus,
 121
 Vis separatrix & stagia idem Para-
 celsi 16
 Vita nostra in propria nostra pote-
 state Paracel. 46

N

I N D E X

de Verbo blasphemia Parace	29		
de Verborum ui disputatio	169	conuentu hominum	170
uerborum uis	134. 194	uerborum barbarorum	171. & 172
uerborum materia	169	sus	171. & 172
& forma.	ibidem	uerbis cur aliquando capiuntur	171
uerborum uis unde, secundum Platoni		re, serpentes cogantur	171
cos, Plotinum, Ficinum	177	uerbis cur tantas uires docti quidem	177
Pomponatium	178	adscripserint	177
de Verborum ui Augerij Ferrerij sen-		uerbum Dei cur nobis datum	178
tentia	179	uerborum certorum obseruatione	178
eiusdem confuta-		non opus habent, qui à Deo petunt	178
tio.	ibidem		178
Verbis sacris miracula non fieri neq;		Vmbra Samuelis	178
Magis prodesse	134		39
uerba non possunt esse signa effectuum			39
mirabilium	173	Z	Zoroastres quis fuerit & quibus
uerba naturá non significant, sed ex		lis	179

F I N I S.

CONRADVS GESNERVS
MEDICVS TIGVRINVS DE
Theophrasto Paracelso.

THEOPHRASTVS Paracelsus nostro tē-
pore vixit, qui veterū omnium placitis con-
temptis multa noua in artem medicam in-
ducere conatus est, & medicinam per diuer-
sas Heluetiæ, Germaniæ & Poloniæ regiones vagabun-
dus exercuit, dum pecunia careret: qua modica acquifi-
ta, vino & ludis deditus (vt constans fama est) nemini
medebatur. Dæmone vtebatur familiari, vt ex eius disci-
pulo audiui, vir natura & eloquentia quàm literis & stu-
dio doctior: prorsus inconstans, nunc Theologus, nunc
medicus, nunc magus, sæpe compotator & aleator in-
ter rusticos. Audio tamen multos passim ab eo in mor-
bis desperatis curatos, & vlcera maligna ab eo feliciter
sanata. Callebat enim Chymisticam artem, qua liquo-
res, succos, olea (de antimonio præcipuè) & alia mira-
bilis medicamenta parabat. Itaq; in scriptis suis obser-
uauit tum aliàs, tum sua quædam remedia, & suis obser-
uatiõibus sæpe nominans. Latinè nihil edidit ob imperi-
tiam linguæ: Germanicè verò impressa est Chirurgia
eius magna in folio, Vlmæ, anno 1536. chartis 30.
& sequente anno etiam Augustæ. In hoc
opere meminit etiam paruæ Chir-
urgiæ à se conscriptæ.

Anno 1571

